

ÇOCUKLARA İSLÂM
BÜYÜKLERİ
ANSİKLOPEDİSİ

AHMET
EFE

AKÇAĞ

Düzenleyen: bilgindk
2018-07-12

Akçağ Yayınları

Genel Yayın Nu : 49

Çocuk Kitapları : 4

ISBN 975 - 7568 - 28 - 7

Dizgi : Kandil Dizgi - Ankara

Baskı yılı : 1990

Baskı : Ofset Repromat - Ankara

ÖNSÖZ

Artık çok iyi anlaşılmıştır ki kendi değer ve büyüklerini tanımadan yetişen bir nesil korkunç bunalımlara yuvarlanıyor. Ailesine ve milletine faydalı olamadığı gibi, kendisine de faydalı olamıyor. Daimi bir açgözlük duygusu içinde, basit ve yararsız bir hayat sürüyor.

Bu ve benzer hadiseler son bir kaç yüzyıldır cemiyetimizde elle tutulurcasına belirginleşir. Eğitim sistemlerimizdeki düzensizlik çocuklarımızı perişan etmiştir. Onları milli ve manevi değerlerine yabancı, kendi büyüklerine karşı kayıtsız bir hale getirmiştir. Başka kültür ve medeniyetlerle ilgili bilgilerimiz kendi kültür ve medeniyetimizle ilgili bilgilerimizden kat kat fazla. Mozart'ı, Bethoven'i, Aynıstayn'ı, Eflatun'u yahut Burijeli çok yakından tanıyan, hatta günümüzde yaşayan yabancı şarkıcı, aktris veya futbolcuların hayatlarını en ince ayrıntılarına kadar öğrenen çocuklarımız, Kütüb-ü Sitte sahiplerinden, büyük ilim ve düşünce adamlarımızdan, mikrobu keşfeden Akşemseddin'lerden, İstanbul fatihi Sultan Mehmed'den ve yıllarca yıkılmak üzere bulunan bir devleti eşsiz bir sabır ve imanla ayakta tutabilen Abdulhamid Han'dan habersiz, hatta onlara düşman bulunuyor. Picasso'nun birbirinden acaip tablolarını görünce gözleri yaşaran genç insanlarımız, Levnî'nin minyatürlerinden, Karahisarî ve Şeyh Hamdullah'ın hatından habersiz ve onlara uzak... Piza ve Eyfel'in mühendislerini çok iyi tanıyan çocuklarımız dünyanın en büyük Mimar'ı Sinan'ın türbesini pislik içine terk etmiş, eserlerinin taş taş yıkılmasına göz yumar olmuştur.

Öylesine garip bir keyfiyettir ki biz kendi büyüklerimizi her fırsatta bize düşman olduğunu ilan eden yabancı insanların eserlerinden öğrenmek zorunda kalıyoruz. Elbette anlatılanların çoğu yanlış, yetersiz ve düşmanca. Farabi'yi "Alfarabius", "İbn-i Sina'yı" "Avicenna", "İbn-i Rüşd'ü", "Averroes" ismiyle tanıyoruz!.. Ali Kuşçu'dan, Uluğ Bey'den, Babür Şah'dan, Molla Hüsrev'den, Cüneyd-i Bağdadî, Hasan-ı Basrî ve İmam-ı Azam'dan haberimiz yok.

Ne kadar acıdır ki bizim çocuklarımız ve genç insanlarımız, Ahmed İbn-i Hanbel'i, İmam-ı Şâfi'yi, İmam-ı Buhârî'yi ve İbn-i Haldun'u tanımadığı gibi, yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de ismini zikrettiği peygamberlerini de tanımıyor...

Öyleyse ne yapmalı?

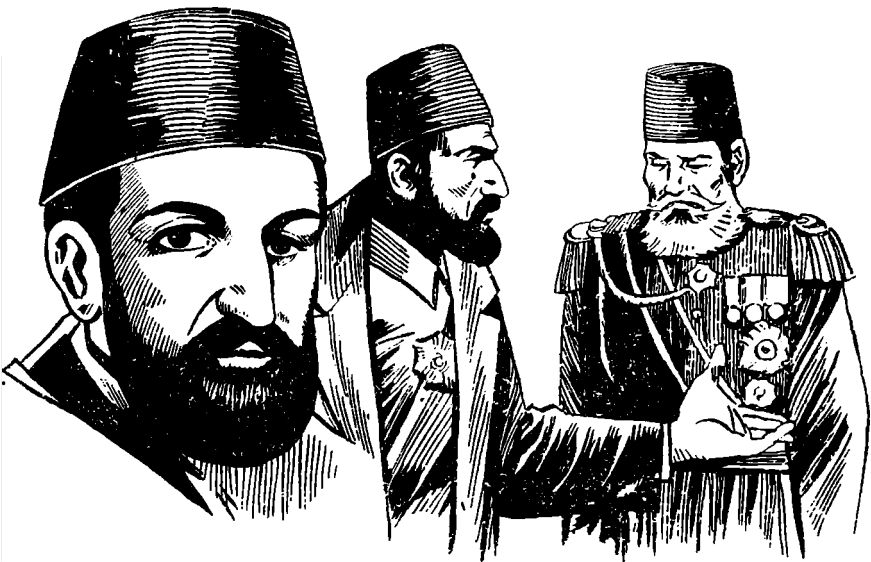
Herhalde yılmak bilmeyen bir azim ve kararlılıkla kendi öz kültürümüze dönmeye ve kendi büyüklerimizi yeterince tanımaya çalışmalıyız. Her biri tarihin şerefi olmuş cedlerimizi çarpıtmadan, dosdoğru ve tam olarak öğrenmemiz, onların hayat mücadelelerinden çıkartacağımız derslerle yarınlarımızı kurmaya çalışmamız gerekiyor. Kendi atalarını tanımayan bir nesli, çocukları nasıl tanıyacak? Dünyasını değiştirirken bu dünyada isminin hayırla anılmasını sağlayacak bir eser bırakmayan bir nesli tarih affedecek mi?

Biz bu düşüncelerle elinizdeki ansiklopediyi hazırladık. Çocuklarımıza ve genç insanımıza kendi büyüklerini tanıtmaya ve onların eserlerinden haber vermeye çalıştık. Bizim büyüklerimiz elbette bu kadar az değildir. Ne var ki gayemiz hemen akla gelmesini istediğimiz büyüklerimizi tanıtabilmektir. Üstelik ciltler dolusu bir ansiklopedi hazırlamak ta istemedik. Daha kısa, daha özlü ve daha pratik bir eser sunmak istedik. Bu tür bir ön çalışma ile diğer araştırmacılara ipucu vermeye çalıştık.

Düşüncelerimizin gerçekleştiğini görebilsek kendimizi bahtiyar hissedeceğiz.

Yardım, ümit ve başarı yüce Allah'dandır.

Ahmet Efe

OSMANLI DEVLETİ'NİN EN BÜYÜK HÜKÜMDARLARINDAN BİRİ

II. ABDULHAMİD HAN

Osmanlı hükümdarları içinde II. Abdülhamit'in büyük bir yeri vardır. Düşmanları tarafından hakkında, çok ağır yazılar yazılan padişahın gerçek değeri bugün iyice anlaşılmış bulunuyor. O, iç ve dış düşmanların ve akıl almaz baskılarıyla yıkılmak istenen Osmanlı Devletini tam 33 sene büyük bir dikkat, sabır ve imanla ayakta tutmuştur. Devrinde memleketin her yeri ilim yuvaları, fabrikalar, ve çeşitli çalışma sahalarıyla donatılmış, İstanbul'dan Medine'ye ka-

dar uzanan demir yolu yapılmış, ulaşım seferberliğine girilmiştir. Avrupa'da gelişen teknik imkanları devletin hayrı için kullanmasını bilen büyük padişah iç ve dış siyasette gösterdiği başarılarla düşmanlarının boy hedefi haline gelmiştir. Ona "Kızıl Sultan" gibi iğrenç bir sıfat takanlar daha sonraları hristiyan güçlerin kuklaları olduklarını anladılar.

II. Abdulhamit 34. Osmanlı padişahı olarak 1876 yılında V. Murad'ın ye-

rine tahta geçmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu zor günleri atlattmak için düşman devletlerle barışlar imzalamış, devlete savaş açan Sırp'lar ve Karadağ'ları susturmuş, ayaklanmaları bastırmış ve meşrutiyeti ilan ederek ortalığı yatıştırmaya çalışmıştır. En önemli işin, devletin yönetimini güçlü ellere teslim etmek olduğunu bildiği için, hristiyanların dostu gibi hareket eden Vezir-i Azam Mithat Paşa ve çevresindekileri mahkeme ettirmiş, Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'nın da içinde bulunduğu mahkeme heyeti, Mithat Paşayı idama mahkum ettiği halde, yine onu affedip sürgüne göndermiştir. Bu hareketiyle de kan dökmekten hoşlanmayan, şefkat ve merhamet sahibi bir sultan olduğunu isbat etmiştir. Devletin iyi idaresi için güçlü bir emniyet ve istihbarat teşkilatı kurarak dünyanın her yeriyle haberleşmeyi sağlamıştır.

II. Abdulhamit'in başarıları şüphesiz ki onun çok iyi yetişmiş bir insan olmasına bağlıdır. 1842 yılında, Sultan Abdulmecid'in oğlu olarak dünyaya gelmiş, babası ve annesinin gayretiyle iyi bir eğitim görmüştür. Bilhassa çok dindar bir insan olan annesi Tirimüjgan Hanımın Abdulhamid üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Bu sebeple son derece dindar, sanatkar ruhlu, kudretli bir insan olarak devlet yönetimini eline geçirmesi devlet ve millet düşmanlarını rahatsız etmeye başlamış, nice entrika ve oyunlardan sonra meşhur 31 Mart olayı tezgahlanarak büyük padişah tahttan indirilmiştir. 1912 yılına kadar Selanik'te göz hapsinde tutulmuş daha

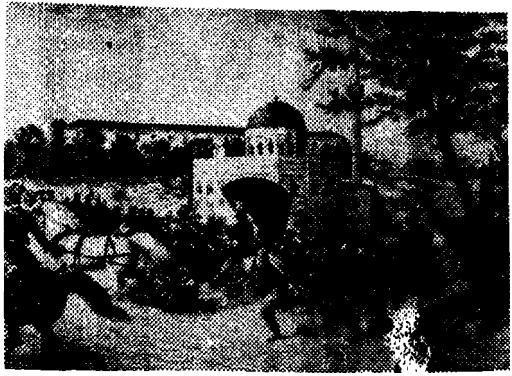

Abdulhamid Han'ın gençlik resimlerinden biri.

●
Sultan Abdulhamid mert adamdı. Cahil değildi. Dünya siyasetini, devlet idaresini pek güzel bilirdi. Mutlak hükümdar olarak en iyi hükümdardı.

Birinci Millet Meclisi'ni kapattı. Çünkü bu meclisteki 117 mebustan yalnız 47'si Türk'tü. Diğerleri hristiyan, yahudi, yahut başka millettendi. Bu mebuslar devleti parçalamak için her türlü hiyaneti yapıyorlardı.

Sultan Abdulhamid korkak değildi. Meselâ bir Cuma Namazı'ndan sonra sarayına dönerken korkunç bir bomba patladı. Pek çok insan öldü. Bu hadiseden O asla telâş etmeksizin arabasını bizzat sürerek sarayına döndü. Sonra yaralılar ve ölümlerle ilgilendi. (Sultan Hamid Nasıldı ?) Kadircan Kafk.

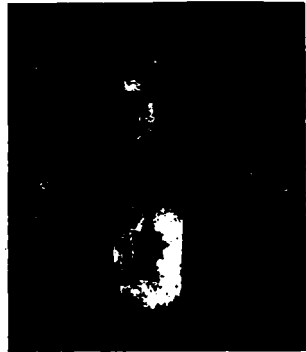

sonra İstanbul'a getirilerek Beylerbeyi Sarayına yerleştirilmiştir.

II. Abdulhamid vefat edeceği 1918 yılına kadar burada devletin, beceriksiz idareciler eliyle nasıl uçuruma yuvarlandığını üzüntüyle seyretmiş, bir şey yapamamanın ezikliği içinde kıvranıp durmuştur.

II. Abdulhamid 1918 yılında Beylerbeyi Sarayı'nda vefat etti. Cenazesi muhteşem bir kalabalık tarafından kaldırılarak II. Mahmud türbesine defnedildi. Vefat haberi duyulduğunda Avrupalılar bayram ettiler. Zaten onun tahttan indirilmesiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma süresi iyice kısalmış bulunuyordu. 1923 yılında da Cumhuriyet ilan edilerek Osmanlı Devleti'nin yıkıldığı resmen ilan edilmiştir.

Ermeni komitacıları Sultan Abdulhamid'i öldürmek için haince bir olay tezgâhladılar. Meşhur bomba hadisesinden sonra Abdulhamid Han sükûnetini bozmadan sarayına döndü. Yukandaki resim bu olayı canlandırmaktadır.

"Beni edebiyata düşman zanneder ve böyle ilan ederlerdi. Halbuki ben edebiyatın değil edepsizliğin ediplerin değil edepsizlerin düşmanı idim."

Sultan Abdulhamid

ABDULKADİR GEYLANÎ

Büyük İslâm âlimi ve mutasavvıfidır. 1077 yılında İran'ın Geylan isimli kasabasında doğmuş, 1166 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Babasının ismi Ebu Salih Bin Abdullah, annesinin ismi ise Ümmül Hayr'dır.

Abdulkadir Geylani çok küçük yaşlardan itibaren ilim tahsiline başlamış; zekâ, anlayış ve çalışkanlığı ile kısa zamanda kendini yetiştirmiştir. Devrinin büyük ilim merkezlerini dolaşarak âlimlerden dersler almıştır. Önce Kur'ân-ı Kerimi ezberlemiş sonra fıkıh,

hadis, tefsir, kelam, mantık, matematik ve tıp tahsil etmiştir.

Kendisini yetiştirdikten sonra moderis olmuş ve ders vermeye başlamıştır. Bu çalışmalar şöhretini yaygınlaştırmıştır. Bağdatta isminden en çok söz edilen ilim adamlarından biri haline gelmiştir. Önceleri Şâfi, daha sonra da Hanbeli mezhebinin yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

Abdulkadir Geylani ilmi otoritesini kurduktan sonra tasavvuf mesleğini se-

çerek Kâdiri Tarikatını kurmuştur. Son derece dindar, fazilet sahibi, yüksek bir insandır. Allah'a olan yakınlığı sebebiyle nice harikalar, kerametler göstermiştir. Binlerce insan ondan ders almış, tarikatına girip olgunluğa erişmiştir.

Abdulkadir Geylani'nin zamanımıza ulaşan çok değerli eserleri vardır. Bunlardan "Gunyetü't-Talibin," "Futuh'ul Gayb" ve "Divan-ı Azam" isimli eserleri çok meşhurdur. Hakkında pek çok menkıbeler rivayet edilen bu büyük İslâm alimi kendisinden sonra gelenleri de derinden etkilemiştir.

O; fikir, düşünce ve ilimde ictihad seviyesinde olmasının yanında, ibadete düşkün müttaki bir kişi idi. Bu bütünüleyici iki unsur ilk dönem alimlerinin vazgeçilmez özellikleriydi. Onların ilimle meşgul olmaları, Allah'a ibadet etmelerine hiç bir zaman engel olmamıştır. Onlar ibadetle zühdü, öğrenmeyle öğretmeyi birbirinden ayırmazlardı.

Abdulkadir Geylani çocukken ilim tahsili için yola çıkar. Yolda, eşkiyalarla karşılaşır. Parası olup olmadığı sorulunca "var" diye cevap verir. "Niçin param var dedin yok deseydin seni aramazdık" derler. Şöyle cevap verir: "Ben birkaç altın için yalan söyleyemem. Üstelik annemin de sıkı sıkı öğüdü var: "Aman yavrum hiçbir yerde ve hiçbir zaman

yalan söyleme" dedi. Küçük Abdulkadir'in cevabı eşkiyaların reisini utandırır. Kendi kendine şöyle der: "Bu küçük çocuk annesinin öğüdünü tutuyor, yalan söylemiyor. Ben ise yüce Allah'ın emirlerini çiğneyerek hırsızlık yapıyorum. Ne kötü, ne fena bir iş. İşte şu anda tövbe ediyor ve bütün kötülükleri terk ediyorum."

Abdulkadir Geylani içinde yaşadığı İslâm toplumunda, sık sık rastladığı şehvetlerine düşkün, İslâm adına ve müslümanlığı belli bazı çıkarları için kullanan münafıkları sert bir dille eleştirir: "Ey münafıklar: Bu din sizlerin zannettiği gibi bir dış yapıdan ibaret değildir. Sizler ve şeytanlarınız bu düşünceniz ile izzet ve şeref bulamazsınız. Yüce Allahım benim ve inananların tevbelerini kabul eyle!

Kureyş lideri Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah, iffet timsali bir gençti. Haramlardan kaçır, müşriklerin cahilli adet ve ananelerine bulaşmadan yaşardı. O'nun bazı şiirlerinden bu durum açıkça belli olmaktadır. Siret-i İbn-i Hişâm'da bildirildiğine göre Hz. Abdullah, Amine ile nikahlanmadan önce Kureyşin zengin ve güzel kadınlarından biri Kabe yakınında onunla karşılaşmış ve kendisi ile evlenmesi halinde mühim bir servet

hediye edeceğini söylemişti. Varaka Bin Nevfel'in kızkardeşi olan bu kadın, böyle pervazsızca aşk ilan etmesi, son derece haya sahibi olan Hz. Abdullah'ın ağırlına gitmiş ve orada şöyle bir şiir okumuştur; "Haram o kadar acıdır ki, ölüm acısı ondan çok hafiftir. Helal ise çok tatlıdır. Var kadın, sen açıkça helalini ara. İzzet ve şeref sahibi olan ırzını ve dinini himaye ve muhafaza eder. Sen nasıl olur da bu işe cesaret gösterebilirsin?

PEYGAMBERİMİZİN BABASI

HZ. ABDULLAH

Hz. Abdullah, Peygamberimizin babasıdır. Yaklaşık olarak miladi 546 yılında Mekke'de doğmuştur. Babası o devirde Mekke'nin hâkimi olan Abdulmuttalip (Şeybe) dir. Hz. Abdullah, Şeybe'nin onuncu ve en küçük çocuğudur. Kureyş Kabilesindedir. Bu kâbile Arapların şeref itibariyle en yüksek kabilesi sayılırdı.

Hiz. Abdullah'ın soyu büyük Peygamberlerden Hz. İbrahim'e kadar uzanır. Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'in Adnan isimli bir evladı vardı. Bu şahıs Kay-

zâr sülalesindendi. Adnan'dan sonraki sülale şöyledir.

Ma'ad, Nizar, Mudar, İlyas, Mudrike, Huzeyme, Kinane, Nadr, Malik, Fihir (Kureys), Galib, Lüveyy, Ka'b, Murre, Hakim (Kilab), Kusayy, Abdi Menaf, Haşim, Abdulmuttalib (Şeybe), Abdullah.

Hiz. Abdullah, babası Abdulmuttalibin daha önce Allah'a verdiği bir söz üzerine (ki Abdulmutallib: "on çocuğum olursa sonuncusunu kurban

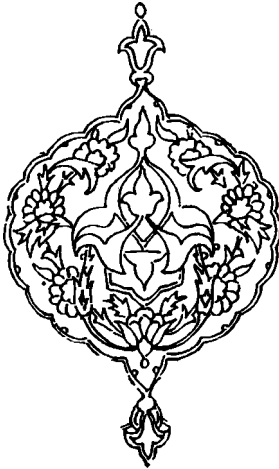
edeceğim" demişti) Kurban edilmek üzere getirmiş fakat çekilen kuralar nicesi ölümden kurtulmuştu. Kureyşin en asil, en güzel yüzlü genci olarak büyüdü. Sonra yine asil bir kabile olan Zühre oğullarından Vehbi'nin kızı Amine ile evlendi. Kısa bir süre sonra Medineye, bir ticaret işi için gitti. Hastalanarak Medine'de vefat ettiğinde hanımı Hz.Amine hamileydi ve çocuğunu doğurmamıştı. Hz.Abdullah peygamberlerin sonuncusu olan oğlu Hz.Muhammed'i göremeden öldü.

Hız.Abdullah'ın müşrik bir insan olarak ölmediği, fetret devrinde yaşadığı

için ahirette bir müslüman gibi muamele göreceği rivayet edilir.

O, yeryüzünün en şerefli insanı Hz.Muhammed'in babası olma şerefine ermiş bahtiyar bir insandır. Çok genç yaşta vefat edişi dolayısıyla hanımı Hz.Amine derin bir üzüntü duymuştur.

Peygamberimiz bazen O'nun kabrini ziyaret ederdi. Bir defasında, Cenab-ı Allah'a yalvardığı ve babasının dirilmesini istediği, bu bahtiyar adamında, oğlunun duası üzerine dirilerek, O'na iman ettiği rivayet edilir.

●
Hz. Amine genç yaşta kaybettiği kocası Abdullah için mersiyeler söyledi. Bunlardan birinde şöyle diyor: "Ölümün davetine uyarak evinden örtüler ve kefenler içinde çıkıp kabre gitti. Bütün dostları ve arkadaşları O'nun tabutunu taşımak için üşüşmekte ve elden ele almakta idiler. Ne yazık ki écel hiç beklenmedik bir zamanda onu alıp götürdü. Çok cömert, çok merhametli bir insandı O!.."

H.z. Ali (r.a) H.z. Abdurrahman'ın cenazesini kabre taşırlarken şunları söylemiştir: "Ey Avf oğlu! Ebedi hayata git. Sen bu fani hayatın en göz alıcı günlerini yaşamış ve bu güzelliğe son bulmadan ahirete geçmiş bulunuyorsun."

H.z. Sâ'd B. Ebi Vakkas ise O'nun seciyesindeki sağlamlık ve metaneti ifade için, arkasından: "Ey koca dağ!" diye seslenmiştir.

CENNETLE MÜJDELENMİŞ ON SAHABEDEN BİRİ

HZ. ABDURRAHMAN İBN-İ AVF

Babası Avf, Annesi Şifa'dır. Abdurrahman ismini O'na bizzat Peygamberimiz vermiştir. Nesebi yedinci batında Resullah'la birleşir. Hz.Ebubekirin delaletiyle müslüman olmuştur. İlk inananlardandır. Önce Habeşistan'a, sonra Medine'ye hicret etmiştir. Ensardan kardeşi Saad Bin Er-Rebi hazretleridir. Resullah'la beraber bütün Gazalara iştirak etmiş, şecaat ve kahramanlıklar göstermiştir. Resulullah'ın irtihaline kadar O'nun yanından ayrılmamış, sevgisine mazhar olmuştur.

İlk üç büyük halifenin reyine müracaat ettiği âlim ve fazıl bir insandır. Hz.Osman lehine feragat etmiştir. Hz.Osman devrinde, miladi 653 tarihinde Medine'de vefat etmiştir. Cenaze namazını Halife Hz.Osman kıldırmış ve Bâki mezarlığına defnedilmiştir. "Hz.Abdurrahman yüksek ahlak ile süslenen, fazilet ve kemal sahibi, çok iyi ve çok temiz seciyeli bir insandı. O'nun kalbi Allah korkusu ile Resul-i Ekrem'e muhabbetle, sıdku iffetle, rahmet ve şefkatle dolu idi. Kendisi cömert ve

alıcınaptı. Malını Allah yolunda harcamaktan zevk alırdı... tam bir müslüman gibi yaşamayı her şeyin üstünde tutmuştur.”

“Bir defa; yedi yüz adet, yüklü devesini, Allah için verdi. Kervanın çul gibi hiç bir şeyini almadan; fakirlere, zavallılara bol bol dağıttı.

“Hata işlemekten çekinirdi. Son derece mütevazi bir hali vardı. Öyle ki köleleri arasına karıştığı zaman ayırt edilmezdi.”

Resulullah O’nun hakkında şöyle buyurmuştur:

“O (Abdurrahman bin Avf) salih bir kuldur.”

“Abdurrahman bin Avf, gökde de yerde de emindir.”

“Abdurrahman bin Avf ikramla cennete girer.”

HZ. ADEM (a.s)

Yüce Allah, insanoğlunu yaratmayı istediğinde bir çamur parçasına şekil verip, ona kendi ruhundan hayat üfürmüştü ve Hz. Âdem var olmuştur. Daha sonra, yer yüzünün halifesi olarak kabul edilen Hz. Âdem'e meleklerin secde etmesi, saygı ve hürmet göstermeleri emredilmiş, bütün melekler bu emre uydukları halde, cin taifesinden olan İblis (Şeytan) kibirlenerek, kendisinin ateşten yaratıldığını, bu sebeple topraktan yaratılan Hz. Âdem'e secde etmeyeceğini söyle-

miştir. Bu hâince ve nankörce cevap yüzüce Allah'ı gazaplandırmış, şeytan ilahî rahmetten kovulmuştur.

Allah, kainatın bütün özelliklerini taşıyan, akıl, idrak ve ruh sahibi Hz. Âdem'e eşyaların ismini öğretip, Hz. Havva'yı da kendisine eş ve arkadaş olarak var etti. Onlara cennette rahat bir hayat sürmelerini, ancak yasaklanmış bir ağacın meyvesini yememelerini emretti.

Hz. Âdem ve Havva, yani bütün in-

sanlığını babası ve annesi olan bu iki insan, cennette rahat bir hayat sürerlerken, şeytan onlara fitne vermeye başladı. Yasaklanmış ağacı göstererek "Rabbimizin sizi bu ağaçtan men etmesi melek olmanız veya burada ebedi olarak kalmanızı önlemek içindir. Doğrusu ben size öğüt veriyor ve sizin hayrınızı istiyorum." diye korkunç yalanlar uydurdu.

Önce Hz.Havva, daha sonra da Hz.Âdem yasaklanmış ağacın meyvesinden yediler. Bir anda bütün huzur ve saadetlerini yitirdiler. Ayıp yerleri kendilerine görününce yapraklarla örtünmeye çalıştılar. İçlerini yakan bir pişmanlık ve acı duydular. Yüce Allah işlenen bu suç üzerine: "Ben sizi bu ağaçtan men etmemiş miydim? Şeytanın size apacık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?" buyurdu.

Hz.Âdem ve Havva cennetten çıkarılarak yeryüzüne indirildiler. Şeytan'da onlarla beraber kovuldu.

Hz.Âdem ve Havva ayrı ayrı yere indirildikleri için senelerce birbirlerini aradılar. Pişmanlık ve gözyaşları içinde, günahlarına tövbe ettiler. Nihayet Arafat Dağı'nda buluşup, yüce Allah'ın tövbelerini kabul ettiğini anladılar. Ayrıca Hz.Âdem'e Peygamberlik ihsan edildi.

Yeryüzünde binbir türlü eziyet çekip, yiyecek içecek bir şeyler bulmak için çalışan bu ilk ailenin, daha sonra çocukları olmaya başladı. Uzun bir ömür sürdüler. Hz.Havva her batında, bir erkek bir kız olmak üzere kırk çocuk do-

Hz. Adem ve Havva şeytanın aldatmacasıyla cennetten çıkarıldılar. "Adem Hindistan tarafına ve Havva da Cidde'ye düştü. Hz. Adem çok ağladı ve Cenab-ı Hakk'a yalvardı. Sonunda Cenab-ı Hakk O'nun tövbesini kabul buyurdu ve O'na: "Mekke tarafına git" diye vahy gönderdi. Adem (a.s) oraya gidip Havva ile buluştu. Ondan sonra bütün insanlar onlardan çoğaldı ve sınıf sınıf insanlar meydana geldi. Şeytanın da nesli çoğaldı. Adem (a.s.)'in evlatlarını ve torunlarını azdırmak ile meşgul oldu.

(Kısa-ı Enbiya'dan)

gurdu. İnsanlığın nesti onlarla çoğaldı. Bu arada şeytan da boş durmuyor ve Hz.Âdem'in çocuklarını günah işlemeye çağırıyordu. Sonunda Kabil, kardeşi Habil'i kıskançlık ve haset sebebiyle öldürdü. Yeryüzüne ilk kan damlamış. ve ilk cinayet işlenmiş oldu.

Hız.Âdem oğlunun öldürülmesine çok üzüldü Kabil'e beddua etti. Kabil o civarı terkedip kaçtı. O'nun soyundan gelenlerin çoğu asi ve günahkar insanlar oldular.

Allah Hız.Âdem'e on suhuf nazil etti. Bu sayfalarda Hız.Âdem ve çocuklarının uyması gereken emir ve yasaklar bildirilmişti.

Hız.Âdem son derece güzel, bütün

azaları yerli yerinde, mükemmel bir insandı. Sevgili Peygamberimiz bir hadis-i şeriflerinde, "Âdem insanlığın büyük atası olduğu için, Cennete her giren kişi Âdem'in bu güzel sûretinde girecektir." buyurmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de Hız.Âdem'in yaratılışı, cennetteki hayatı, cennetten çıkarılıp yeryüzüne gönderilişi ve dünyadaki hayatı hakkında bir çok ayet-i kerime vardır. Bunlardan bir kısmı, Bakara Suresinin 30 ve 35. ayetleri, Al-i İmran sûresinin 58., Tâ Hâ Sûresinin 116. 117. 120 ve 121. ayetleridir. Ayrıca Maide Sûresinin 27. 28. 29. 30. 31. ve 32. ayetlerinde de Habil ve Kabil kıssası anlatılmış durumdadır.

Hız. Adem ve Havva'nın bulunduğu Arafat Dağı

Kâbil kardeşi Habil'i öldürdükten sonra onun ne yapacağını düşünmeye başladı. Sonunda bir karga ona yol gösterdi. "Allah, kardeşinin ölüsünü nasıl gömeceğini göstermek üzere yeri eşeleyen bir karga gönderdi. Kabil bunu görünce: "Bana yazıklar olsun! Bir karga kadar olamadım" dedi.

BÜYÜK KANUN KİTABI MECELLE'NİN HAZIRLAYICISI
AHMED CEVDET PAŞA

1 822-1895 yılları arasında yaşamış olan büyük Türk-İslâm bilgini ve devlet adamıdır. Bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Lofca'da doğmuştur. Soyu eski Lofca Müftülerinden İsmail Efendiye dayanır. Babasının ismi Hacı İsmail, annesi ise Lofca kasabasının soylu ailelerinden Ayşe Sünbül hanımdır.

Asıl ismi Ahmed olan bu büyük bilgine Cevdet mahlasını devrin tanınmış şairlerinden Süleyman Fehmi vermiştir.

İlk tahsilini Lofca'da yapan ve bilhassa Lofca müftüsü Hafız Ömer Efendi'den ders alan Ahmet Cevdet Paşa, 17 yaşına gelince, dedesi Hacı Ali Efendi'nin yardım ve desteği ile İstanbul'a geldi. Bir medresede tahsiline devam etti. Dini, ilimlerin yanında matematik, geometri, cebir öğrendi. Murad Mol-la tekkesine devam edip Mesnevî okudu. Farscaya çalıştı. Fransızca tahsil etti. Şair Fehmi'nin arzu ve ısrarıyla şiir yazmaya başladı.

Zekası ve çalışkanlığı ile kısa zamanda kendini yetiştirdi. Sevilib sayılan biri haline geldi. Medreseden icazetini aldıktan bir moddet sonra, şeyhülislâm tarafından, Koca Reşit Paşa'ya tanıtıldı. Reşit Paşa bu zeki ve bilgili gence ilgi gösterdi, onu korudu ve yükselmesine yardım etti. Artık Ahmet Cevdet Paşa devlet işleri ile de yakından ilgiliniyordu. Bir çok önemli görevler başardı. Padişahın ve vezirlerin takdirini kazandı. İlimi üstünlüğü, dürüstlüğü ve çalışkanlığı ile şöhret buldu. 1850 yılında yeni kurulan Darûl Muallim'e (öğretmen okuluna) müdür olarak tayin edildi. 1853-54 yılları içinde Fuad Paşa ile Mısır'da bulundu. Dönüşte devletin en büyük akademisi sayılan Encümen-i Daniş azalığına getirildi. Bu kuruluşun kendine verdiği vazife icabı, Tarih-i Cevdet adı ile tanınan 12 ciltlik eserin ilk üç cildini yazdı. Bunun üzerine Devletin vakanüvisliğine getirildi. (1855)

Bu arada bir çok değişik vazifeler, valilikler ve nâzırlıklar (bakanlıklar) yaptı.

Ahmet Cevdet Paşa asıl şöhretine, Hanefi fıkıhı esas alınarak düzenlenen bir medeni kanunun, (Mecelle'nin) hazırlayıcılarından olmasıyla kavuştu. Pek çok seçkin İslâm alimi tarafından oluşturulan Mecelle-i Ahkamı-Adliye Cemiyeti'nin başına geçen Ahmed Cevdet Paşa, yılmak bilmeyen azim ve gayretle muazzam ve muhteşem kanunların neşrini sağladı.

Beş defa Adliye Nâzırı (Adalet bakanı), üç defa Maarif Nâzırı, ilk defa

Evkâf-ı Hümayun Nazırı ve birer kere de Dahiliye ve Ticaret Nazırı olan Ahmet Cevdet Paşa'nın, Tarih-i Cevdet, Tezâkir-i Cevdet, Maruzât Kısâs-ı Enbiya, Kavâid-i Osmaniye, Miyârı Sedad gibi çok değerli eserleri vardır

Ahmed Cevdet Paşa'nın bir resmi.

●
Vatan ve memleketini seven, devlet ve milletin bekasını isteyenler, kendi asırlarının olaylarını ve haberlerini zapt ile gelecek nesillere yadigar bırakırlar.

Ahmed Cevdet Paşa

Ahmed Er-Rüfai diyor ki: "Bir kimse ki, işinin temelini zühd ve takva ile kuvvetlendirmez. Onun üzerine kuracağı her şey çürük olur."

"Bedenle yapılan ve nafîle olan ibadetler arasında en faziletli fakirlere verilen sadakadır."

BÜYÜK ALİM VE MUTASAVVIF

AHMED ER-RÜFAİ

Rüfai tarikatının kurucusu olarak kabul edilen Ahmed Er-Rüfai'nin tam adı Ahmed b. Ali b. Ebu'l-Abbas'dır. Arap kabilelerinden Benî Rüfe kabilesine mensup olduğu için Rüfai diye tanınmıştır.

Miladî 1118 yılında Basra'da doğduğu sanılmaktadır. Dedesi Endülüs'den Basra'ya göç etmiş olan bir âlim ve şeyhdi. Ahmed Rüfai yedi yaşında babasını kaybedince Basra yakınlarındaki bir köyde bulunan ve bir tarikat şeyhi olan dayısının yanına gitti. İlme karşı

büyük bir saygı ve isteği bulunduğu dan dayısı onu Basra'daki alimlere gönderdi. Ahmed Rüfai burada Şafi alimlerinden dersler alarak yetişti. Yirmiyedi yaşında tahsilini tamamlayarak icazet aldı. Daha sonra dayısının vefatıyla onun yerine şeyh oldu.

Son derece güzel konuşan bir hatip, değerli bir alim, takva sahibi bir kimseydi. Gece gündüz ibadet eder, çevresinde toplananlara daima hayırlı şeyler anlatırdı. Ona göre dünya gelip geçici bir durak yeriydi. Asıl olan Allah'ın

rızasını kazanmak ve O'nun ebedi nimetlerine kavuşmaktı. Bu uğurda her türlü çileyi severek çekmek ve dünyaya gönül bağlamamak lazımdı. En üstün iş, ilimle amel etmektir. Bir defasında oğluna öğüt verirken: "Sana öğrettiğim ilimle amel etmezsen ben senin baban değilim. Sen de benim oğlum değilsin" demiştir.

Büyük alim İmam-ı Şa'ranî, Tabakat'ul-Kübra isimli eserinde, Ahmed Er Rûfâî'nin yaşayışını anlatırken şunları kaydetmektedir:

"Bir köyde veya kasabada birinin hasta olduğunu duysa, gider onu ziyaret ederdi. Çoğu zaman yolda durur, âmaları gözetirdi. Onları görünce hemen gider, ellerinden tutar; gidecekleri yere kadar götürürdü.

Yolda bir ihtiyar görse hemen elinden tutar, götürürdü. Sebebini soranlara sevgili Peygamberimizin bir hadisini hatırlatırdı: 'Kim bir ihtiyara ikram ederse, Allahu Teala ihtiyarladığı zaman ona ikram edecek birini emrine verir' derdi."

Ahmed Er Rûfâî bu ve benzeri davranışlarıyla bütün insanların sevgisini kazanmış, onların daha dürüst bir hayat yaşamaları için örnek olmuştur. Tasavvûfla ilgili eserlerde onun pek değerli sözlerinden de bahsedilmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır:

"Herhangi biriniz hayır nevinden herhangi bir şey öğrenirse, bunu insanlara öğretsin ki semereli olsun. Bu hayır böylece dallansın, budaklansın ve kendisine daha çok faydalı olsun."

"Bir velî için en önemli şart, onda, insanların ayıbını görecektir bir göz olmamasıdır."

"Bir kalp kötülükle dolunca zulmün ve şeytanların yatağı olur."

Ahmed Er Rûfâî hazretlerinin kendi zamanında yaşayan büyük velî, Abdulkadir Geylanî'ye karşı son derece saygı ve sevgi duyduğu rivâyet edilmektedir.

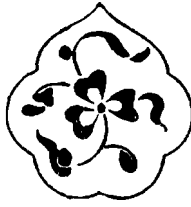
Tasavvufun önde gelen isimlerinden olan Ahmed Er Rûfâî Şâfi mezhebine bağlı bir kimse idi. Kendisinden sonra gelenler ve onun tarikatından olduğunu iddia eden bazı kimseler, yaptıkları birtakım garip hareketleri ona mal etmeye çalışmışlar, bu sebeple tarikat asiliyetini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Ahmed Er Rûfâî bir ay kadar hasta yattıktan sonra 23 Eylül 1183 tarihinde Vasi'te vefat etmiş, son sözü kelime-i şahadet olmuştur.

●
Uyuz olmuş bir köpek vardı. Şehir halkı onu dışarı attılar. Ahmed Er-Rûfâî hazretleri onu aldı. Emin bir yere götürdü. Orada ona bir gölgelik yaptı. Sonra geldi. Şehirden yağ aldı. Götürüp ona yedirdi. Su getirip içirdi. Bir bezle de yaralı yerlerini siler, temizler, kapatırdı. İyi olduktan sonra sıcak su bulup getirdi. Yıkadı, saldı. Bütün bunları seve seve yapmıştı.

(Tabakat'ül-Kübra)

●

*Ahmed İbn-i Hanbel katı kalpli değildi.
Genç ruhlu, güleç yüzlü, yumuşak
huylu ve bütün bir haya sahibi idi.
Allah'dan hakkıyla haya eder,
münafıklık ve riyakârlık bilmezdi. Bir
kısm kimseler "Çağımızda O'nun kadar
dindar, muttaki, nefsine hakim, fakih,
edepli, ahlâklı, sebatlı ve gösterişten
uzak kimse görmedik" derlerdi.*

(Mezhepler Tarihi'nden)

HANBELİ MEZHEBİNİN KURUCUSU

AHMED İBN-İ HANBEL

Hanbelî Mezhebi'nin kurucusu-
büyük bir âlimdir. Miladî tak-
vime göre 780 yılında Bağdat'ta
doğmuş, 854 yılında yine orada vefat
etmiştir. Babasının ismi Muhammed²
dir. Kendisine Ebu Abdullah da deni-
len Ahmed İbni Hanbel, çeşitli ilim
merkezlerinde, başta İmam-ı Şafii ol-
mak üzere seçkin alimlerden dersler
alarak yetişmiş, üstün kabiliyetli, zeki
ve çalışkan bir insandı. Halife Müte-
vekkil zamanında büyük bir itibar ka-
zanmış, ilmî üstünlüğünü herkese ka-

bul ettirmiştir. Bilhassa Hadis ilminde
ihtisası olan Ahmed İbni Hanbel'in bu
konuyla ilgili "Müsned" adında, içi-
nde 30.000 hadîs-i şerif bulunan kıymetli
bir eseri vardır. Kendisinin bir milyon-
dan fazla hadîs ezberlediği rivâyet edi-
lir. Kurduğu Hanbelî Mezhebi öncele-
ri Bağdat daha sonra da Mısır'da yayıl-
mıştır. Bu mezhep çok yaygın olma-
makla beraber dört ehl-i sünnet mez-
hebinden biri olarak şöhet kazanmış-
tır. Hanbelî Mezhebi'nde daha çok Şafii
Mezhebi'nin tesirleri görülmektedir.

HAT SANATIMIZIN GÜNEŞİ

AHMED KARAHİSARİ

Osmanlı İmparatorlu'nun yetiştirdiği en büyük hattatlardan biri olan Ahmed Karahisarî 1468 yılında Afyon'da doğmuş, doksan yıla yakın uzun bir ömür sürerek 1555 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

Bir adı da Şemseddin olan Karahisarî II.Beyazıd, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî devirlerinde, yani imparatorluğun en parlak dönemlerinde yaşamış, hat sanatımıza getirdiği yenilik ve bu sahadaki üstün başarısıyla Şemsü'l-Hat, "hat güneşi" ünvanını kazanmıştır.

Kendisine, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük hattatlarından biri olan Yakut'un derecesi verilerek "Yakut-u Rum" yani Anadolu ve Rumeli'nin yakutu da denilmiştir.

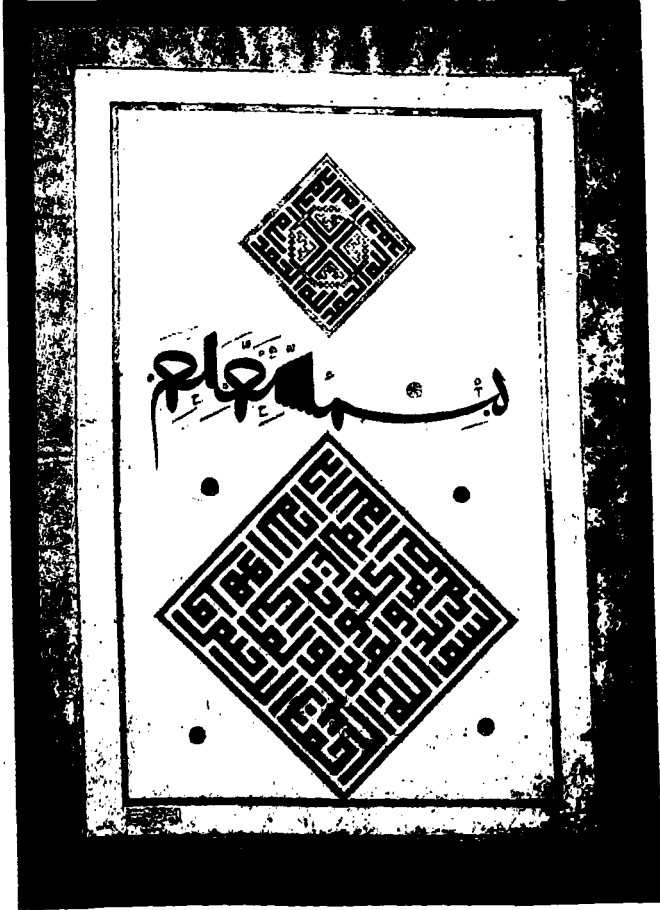
Gerçekten Ahmed Karahisarî her parmağında bir hüner bulunan, üstün bir zeka ve kabiliyete sahipti. Öncele ri Yakut Müsta'simî'nin eserlerini inceleyerek, altı çeşit yazıyı yeni bir üslup ve karakterle yazdı. Yeni bir ekol oluşturdu. Varak altını ezip mürekkep gibi kullanarak, daha ziyade büyük yazılar

yazdı. Harflerin dış hatlarını siyah mürekkeple belirgin bir hale getirdi. Bu tür yazılar nerede görülürse görülsün Karahisarî'nin elinden çıktığı hemen anlaşılırdı. Kendisine talebesi Hasan Çelebî yardım etmiş, O'nun açtığı yolu başarıyla devam ettirmiştir.

Karahisarî'nin hocası Esedullah Kir-

manî isimli değerli bir hattattır. O, Esedullah Kirmanî'yi daima hayırla anmış ve iyiliklerini asla unutmamıştır.

Karahisarî'nin en büyük eseri Kanunî Sultan Süleyman adına yazdığı büyük boy Kur'an-ı Kerim'dir. Asırlarca Topkapı Sarayı'nın en değerli hazinesi olarak saklanan ve atlas bohçalara sarıla-

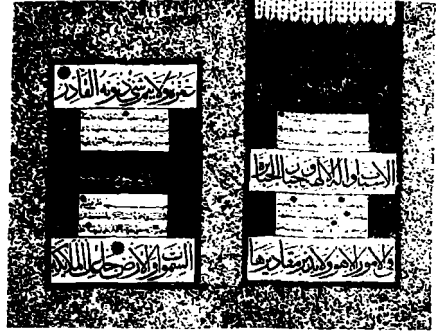
Karahisarî'nin meşhur Besmelesi.

rak muhafaza edilen bu Kur'an-ı Kerim'in her sayfası Reyhanî ve nesih yazılarla ve birbirinden farklı tezhiplerle süsliüdür.

Karahisari, olgun bir müslümana yaşırsı cıddıyet, zerafet ve çalışkanlık örneğı bir insandı. Son derece temiz giyinir. Yaptığı işin mükemmel bir surette tamamlanmasını isterdi. Hattatlığının yanında, gerçekten mahir bir terzi olduğu ve padişah II. Beyazıd için diktiğı bir gömlekteki ek yerini hiçbir terzinin bulamadığı rivâyet edilmektedir.

Karahisari, yazı sanatımıza getirdiğı sadelik ve zerafetle tarihimizeki unutulmaz yerine oturmuştur. Kamışı hiç kaldırmadan yazdığı ve kendi adı anılarak da Karahisari Besmelesi diye anılan besmele, gerçek bir sanat şaheseridir. Hakkında şiirler bile yazılan bu besmele, Karahisari'nin büyük boy olarak hazırladığı bir en'amın ilk sayfasında bulunmaktadır.

Ünlü hattat bir çok cami ve türbenin kitabelerini ve iç yazılarını da yazmış, nihayet 1553 yılında vefat etmiştir. Kabri Sütlüce'de Caferabat Tekkesi'ndedir.

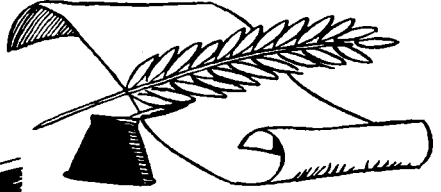

Karahisari'nin üvey oğlu ve yardımcısı Hasan Çelebi'nin yazdığı bir dua kitabının iki sayfası

Molla Şems Pir'in anlattığına göre Ahmed Karahisari son derece zarif, narin yapılı, daima tertemiz giyinir bir zattı. Yedi sene giydiği beyaz setresini, yine tertemiz olduğu halde bir fakire hediye etmiştir.

HORASAN ERENLERİNİN PİRİ **AHMED YESEVİ**

1 2. yüzyılda yaşadığı sanılan büyük tasavvuf şairidir. Batı Türkistan'da Sayram şehrinde doğmuş 1166 veya 1167 yılında Yesi şehrinde vefat etmiştir. Ahmet Yesevi bir şeyh olan İbrahim isimindeki babasını küçük yaşta kaybedince, ablası ile beraber Yesiye gelip yerleşmiştir. Tahsilini orada tamamladıktan sonra Buhara'ya gitmiş zekası, çalışkanlığı ve dürüstlüğü ile şöhret kazanmıştır. Buhara'da Şeyh Yusuf Hemedâni'den de dersler alan Ahmet Yesevi onun vefatından sonra tekrar Ye-

si'ye dönerek "Yesevî" adıyla şöhret bulan tarikatını kurdu. Tekkesini fakir ve yoksullara, yetim ve çaresiz insanlara açtı. İslâm'ın tertemiz inançlarını yaymak ve bilhassa dini gereğince öğrenememiş bulunan insanlara faydalı olabilmek için gece gündüz çalışmaya başladı. Kolayca anlaşılan sözler ve şiirler söyledi. Yetiştirdiği kimseleri köylere, kasabalara göndererek tarikatını genişletti. Kısa zamanda onun şiirlerini ezberleyen, tarikatına bağlanan kişiler sayısını onbinleri buldu.

Ahmet Yesevî Anadolu'nun Türk-İslam yurdu haline gelmesinde etkin bir rol oynamış, adeta Malazgirt Zaferi'nin mânevi havasını hazırlamıştır.

Hayatı menkıbelerle çevrili bulunan bu büyük insanın "Divan-Hikmet" isimli meşhur bir eseri vardır. Bu kipta tasavvufi manzumeler bulunmaktadır. eser sade bir Türkçe ile yazılmış olup asırlar boyu beğenilerek okunmuştur.

Ahmet Yesevi büyük hizmetlerini gerçekleştirdikten sonra 63 yaşında iken Yesi'de vefat etti. Sonraları mezarı üzerine bir türbe ve kenârına bir cami inşa edildi. Devamlı olarak ziyaret edilen türbesi halen küçük, harap bir şehir olan Türkistan şehrinde bulunmaktadır. 1864 yılında Ruslar tarafından zapedilip iyice yıkılmış, bitişiğinde cami bile bombalanmıştır.

●

Şeyhin mezarı muhteşem bir binadır. Türbeyi örten kubbe çok muazzam görünüyor. Bu büyük caminin arka tarafında kavun şeklinde kubbeli diğer bir ufak mescid daha ona ilâve edilmiştir. Caminin kapısı çok büyük ve kemerli olarak en az yüz ayak yüksekliğindedir. Yanından penceresiz ve uçları çentikli olmak üzere iki yuvarlak kule yükseliyor. Kemerli geçitte çok sanatkârâne işlenmiş iki katlı büyük bir tahta kapı vardır ki üstünde şahnisinli bir pencere göze çarpar.

(İlk Mutasavvıflar'dan)

HZ. AİŞE (r.a)

Hz. Aişe, İslâm tarihinin en seçkin şahsiyetlerinden biri olan Hz. Ebubekir (r.a)'ın kızıdır. Hicretten 8 sene kadar önce Mekke'de doğmuştur. Annesinin ismi Ümmü Ruman, lakabı Sıddıka'dır.

Çocuk denilecek bir yaşta, sevgili peygamberimizle evlenen Hz. Aişe, Resulullahın vefatıyla henüz 18 yaşında dul kalmıştır. Hiç çocuğu olmamış, Hicretin 578. yılında, altmışbeş yaşında iken vefat etmiştir.

Peygamberimizin hanımı olduğu için

“müminlerin annesi” sayılan Hz. Aişe son derece zeki, bilgili ve akıllı bir kadındı. Resulullah onu çok sever ve her fırsatta üstünlüğünden bahsedirdi. Gerçekten Hz. Aişe Peygamberimizle olan mutlu beraberliği içinde dinimizle ilgili pek çok meseleyi öğrenmiş, bilhassa kadınlarla ilgili konularda başvuru- rulan en yetkili kişi olmuştur. İki bin- den ziyade hadis rivayet ederek, fakih sahabeler arasına girmiştir. Zamanın- da, diğer sahabeler, meselelerini ona danışır ve kendisinden fetva isterlerdi.

Bazı eserlerde O'nun hakkında "Hz. Aîşe din konusunda sonsuz bir deniz idi. Hikmet ve şeriat kaynağı idi. Sanki ayaklı bir kütüphane idi. Hangi tarafa yönelirse ilim ve fazilet saçardı." denilmektedir.

Hz. Aîşe'nin Peygamberimizle evliliği müslümanlar için bir rahmet olmuştur. Çünkü Hz. Aîşe gibi son derece zeki ve akıllı bir kadının Resulullahın da-
ima yanında bulunması pek çok bilgi edinmemizi sağlamıştır.

Hz. Aîşe İslâm tarihi içinde önemli bazı roller de oynamış. Bir takım siyasi hadiselerle karışmıştır. Üçüncü halife Hz. Osman'ın şehid edilip yerine Hz. Ali'nin geçmesinden sonra buna itiraz ederek, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr ile beraber Hz. Ali'ye başkaldırmıştır. "Cemel Vakası" denilen olay sonunda pek çok müslüman öldürülmüş, Hz. Aîşe taraftarları mağlup edilmişlerdir. Bundan sonra Medine'ye gelen Hz. Aîşe, ömrünün geri kalan yıllarını ibadet ve taatla geçirip, saygı ve sevgi gördü.

hicretin 57. senesinde Medine'de vefat etti. Cenaze namazını büyük saha-
belerden Hz. Ebu Hureyre (R.A) kıldırdı. Vasiyeti üzere, gece vakti baki mezarlığa defnedildi.

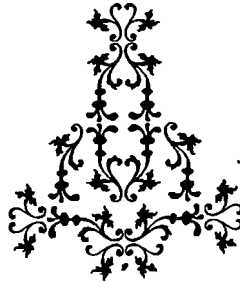
peygamberimizin Hz. Aîşe hakkın-
da bir çok hadis-i şerifi vardır. Bir de-
fasında "Aîşe'nin diğer kadınlarla üs-
tünlüğü etli yemeklerin diğer yemek-
lere üstünlüğü gibidir." buyurmuştur.

Bir başka hadis-i şerif de şöyledir:
"Amr ibn-i As isimli bir sahabi bir
defasında Peygamberimize şöyle bir so-

Büyük sahabe Abdullah İbn-i Abbas (r.a) mü'minlerin annesi Hz. Aîşe'nin ölüm hastalığı sırasında yanına gelmiş, O'nun şeref ve faziletini övdükten sonra: "Ey mü'minlerin annesi! Sen Resûlullah ile Ebubekir'in senden önce varıp cennette hazırladığın güzel bir makama gideceksin, ne mutlu! Artık endişe etme, Ferah ol." demiştir.

(Tecrid-i Sarih'den)

Hz. Aîşe'nin en mümtaz hususiyeti ilmidir. Peygamberimizin vefatından sonra Ashab-ı Kiram bir mesele hakkında tereddüt ettiklerinde O'na müracaat ederek verdiği hüküm ve karar ile müşküllerini hallederlerdi. Çünkü Hz. Aîşe, Medine'de Peygamberimize vahy inerken daima O'nun yanında bulunmuştu.

ru sordu:

-Ey Allah'ın Resulü! İnsanlar arasında en çok kimi seviyorsun?

Peygamberimiz:

-Aişe'yi diye cevap verdi. Amr oğlu As:

Kadınları sormamıştım deyince, Peygamberimiz:

- Aişe'nin babası Hz. Ebubekir'i bürmüştür.

Bu hadis-i şerif de göstermektedir ki Peygamberimiz Hz.Aişe'yi çok sevmekte ve onu her zaman tercih etmektedir. Nitekim vefatı sırasında O'nun hücresinde kalmış ve başını onun dizlerine dayayarak ruhunu teslim etmiştir. Peygamberimizin kabrinin bulunduğu yer o devirde, Hz. Aişe'nin odasıydı.

Hz. Aişe sadece dinî ilimlerde değil, edebiyatta da üstün bir yere sahipti. Kaynaklar O'nun her hadise ile ilgili bir şiir söyleyecek kadar kuvvetli bir zekaya ve edebi bilgiye sahip olduğunu zikretmektedir.

Hz.Aişe'nin, Hz.Osman'ın şehid edilmesinden sonraki hayatı çok hareketli geçmiştir. Bu olaydan sonra Hz.Ali'ye karşı gelen Peygamber zevcesi Cemal vakasından sonra yaptığına pişman olup köşesine çekildi. Bundan sonraki dönem müslümanlar için çok acılı günlerle geçmiş, her tarafta harp hazırlıktan devam etmiş, kılıçlar kından çıkmıştır.

MİKROBU İLK KEŞFEDEN ALİM
AKŞEMSEDDİN

İstanbul fâtihi Sultan Mehmed'in hocası olan ünlü İslâm büyüğü Akşemseddin, 1390 yılında Göynük'te doğmuştur. Asıl adı Şemseddin, babasının ismi de Hamza'dır. Küçük yaşlardan itibaren ilme ve sanata karşı ilgi göstermiş, kendini yetiştirmek için çalışmış, medrese (üniversite) tahsilini tamamladığında seçkin alimler sınıfına katılmıştır. Üstün zeka ve anlayışı, yılmak bilmeyen çalışma gücüyle kendini kitaplara adanmış, başta İslâmi ilimler olmak üzere tıp, astronomi, biyoloji ve mate-

matikte zamanın ünlülerinden olmuştur.

Uzun yıllar Osmanlı medreselerinde müderrislik (profesörlük) yaparak yüzlerce talebe yetiştirmiştir. Tıp ilminde gösterdiği başarılar çok büyüktür. Bitkilerden ilaç yapılması konusunda devrinin tek otoritesi idi. Mikrobu keşfederek insanlığa unutulmaz bir yarar sağlamıştır. Tıpla ilgili eserlerin birinde tifo, kolera, tifus ve çiçek hastalıklarının gözle görülmeyecek kadar kü-

çük canlılar (mikroplar) tesiriyle ortaya çıktığını yazmıştır. bugün, mikrobu Avrupalı bir bilim adamı olan Pastör'ün keşfettiğini söylemek mümkün değil. Çünkü Pastör Akşemseddin'den 430 yıl sonra yaşamıştır.

Akşemseddin'in asıl ünü, büyük velî Hacı Bayram'la tanışmasından sonra başlar. İlmi üstünlüklerinden sonra tasavvuf konusunu da ele alan Akşemseddin Ankara'da bulunan Hacı Bayram Velî'nin hizmetine girmiş, ondan tasavvufun inceliklerini öğrenmiş, daha sonra da Sultan Murad'ın emir ve isteğiyle Fatih Sultan Mehmet'in hocalığına tayin edilmiştir.

Akşemseddin'i Fatih Sultan Mehmet'le birlikte gösteren temsili bir resim

İstanbul'un fethinde büyük yararlıklar göstermiş, genç sultanı teşvik etmiş, fethin en önemli günlerinde surlar önünde şehit düşen Ebu Eyyub'el Ensari'nin kabrini bularak ordunun maneviyatını yükseltmiştir. Fatih Sultan Mehmet ona karşı daima saygı ve sevgi duymuştur. Hatta İstanbul'un fethinden sonra "Zamanında Akşemseddin gibi bir zatın bulunmasından duyduğum sevinç, İstanbul'un alınmasından duyduğum sevinçten daha az değildir." demiştir.

İlmi, takvası ve kerametiyle, bütün bir İslam dünyasının takdirle andığı Akşemseddin, bütün ömrünce dünya malına, şan ve şöhrete hiç değer vermeden samimi bir müslüman olarak yaşamıştır.

1498 yılında doğum yeri olan Gökünük'te vefat ettiğinde başta Fatih olmak üzere bütün müslümanlar üzüntü duymuşlardır.

O, islam büyükleri içinde daima hayırla anılan müstesna insanlardandır. Ruhü şad olsun.

● Akşemseddin İstanbul kuşatması devam ederken Fatih Sultan Mehmed Han'ın arzusu üzerine ashab-ı güzinden olan Hz. Peygamber'in mihrmandân Ebu Eyyub El-Ensari'nin mezarını keşf ve tayin eylemiştir. Namaz kılmak üzere seccadesini döşediği yerin Ebu Eyyub'un kabri olduğunu anlayınca, "Hikmet-i Hüdâ, seccademizi Kabr-i Eyyüb üzere döşemişler, burayı kazsınlar!" demiştir.

SELÇUKLU HÜKÜMDARI ALAADDİN KEYKUBAT

Anadolu Selçukluları'nın en büyük hükümdarı olan Alaaddin Keykubat, 1.Gryaseddin Keyhüsrev'in oğludur. Babasının saltanatı sırasında Danişmend ve Tokat'a melik olarak tayin edilmiş, daha sonra ağabeyisi İzzettin Keykavus'un ölümüyle, 1220 tarihinde, Selçuklu tahtına oturmuştur.

Saltanatının ilk yıllarında, ülkesinin Moğol eşkiyaları tarafından harap edilmemesi için çeşidli imar faaliyetlerine girişmiş Konya, Sivas, Kayseri ve daha pek çok önemli şehirlerin etrafları-

na muazzam surlar yaptırmıştır. Bu çalışmalar O'nun ileriye gören, kudretli bir hükümdar olduğunu isbat etmiştir. Daha sonra fetihlere girişen Alaaddin Keykubat denizden ve karadan muhasara ederek, Bizans'a ait olan Alaiye kalesini ele geçirdi. Burada büyük bir tersane kurdurdu.

1123 yılında, ağabeyisi Keykavus zamanında büyük bir kudret kazanan ve ülkede kendisinin faaliyetlerine engel gördüğü emirlerin tesirlerini kırdı. Onları zararsız hale getirerek içteki haki-

miyetini sağlamlaştırdı. Muazzam bir ordu kurdu. Daha sonraki yıllarda Ermeni Krallığına karşı seferler yaptı. Komutanları Karadeniz'i aşarak Kırım'da başarılar kazandılar. Ülkenin sınırları genişledi. 1226 yılında Malatya'yı fethederek doğu Anadolu'nun mühim bir kısmını ele geçirdi.

Alaaddin Keykubat'ın bilhassa hırslı tiyanlara karşı gösterdiği başarılar O'nun ününü artırdı. Doğuda Moğolları durduran Celaleddin Harizmşah ile iyi geçinmeye çalıştı. Ne var ki çok kudretli bir hükümdar olan, ancak siyasi hatalar yapan Celaleddin Harizmşah daha sonra selçuklularla savaşa tutuştu. Ahlat ve civarını harabeye çevirdi. Alaaddin Keykubat ordusunu toplayarak ilerledi. İki taraf Erzincan yakın-

larındaki Yassı Çemen mevkiinde karşılaştılar. Önce büyük bir mağlubiyetle karşı karşıya gelen Alaaddin, daha sonra imdada yetişen yardımcı kuvvetler sayesinde muharebeyi kazandı. (10 Ağustos 1230) Bu muazzam zaferle Selçuklular doğuda, Moğollarla komşu oldular. Alaaddin Keykubat uzak görüşlü ve tedbirli bir insandı. Dünya egemenliğini ele geçirmek isteyen Moğol hükümdarıyla iyi geçinmeye ve onlarla savaşmamaya çalıştı.

1237 yılında bütün ordusunu toplayarak doğu ve güneydoğu Anadolu'ya saldıran ve girdikleri şehirleri harabeye çeviren Eyyubilerle karşılaşmak istedi. Bu büyük sefer muhakkak surette Alaaddin'in zaferiyle sonuçlanacak ve Anadolu Selçukluları en geniş hudut-

Alanya'dan bir görünüş.

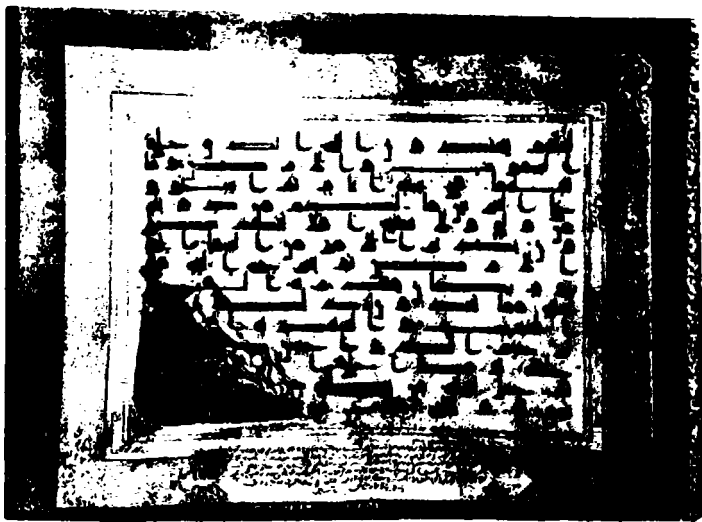
●
Alaaddin Keykubat'ın yirmiiki sene sürmüş olan devri, Selçuklu Devleti'nin siyaseten, iktisaden ve imar cihetinden yükseliş devridir. Alâiye (Alanya) bunun zamanında elde edilerek Selçuklu donanmasının tersanesi oldu.
●

larına kavuşacaklardı. Ne var ki ordunun hareketinden birkaç gün önce, ramazan Bayramının üçüncü günü, Kayseri’de bir ziyafette zehirlenerek öldürüldü. Cenazesi Konya’ya getirilerek Alaaddin Camisinin yanındaki türbesine defnedildi. Vefatı sırasında 45-46 yaşında bulunuyordu.

Sultan Alaaddin Keykubat, tarihin yetiştirdiği en kudretli hükümdarlardan biridir. Zamanında kendisine “Sultan’ul-Azam” yani büyük sultan ünvanı verilmişti. Devri Selçukluların en parlak dönemidir. İlimi, askeri ve ticari hayatın doruk noktasına ulaştığı bu dönem, halkın refah ve saadett yılları olmuştur. Her yanda büyük camiler, kervansaraylar, surlar, kaleler, medrese, hastane ve köprüler yapılmış, büyük imar faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bizzat kendisi de ilme ve sanata hayran bir hükümdardı. Miras bıraktığı eserler sebebiyle “Uluğ Keykubat” şanına layık görülmüştür. Tarihler onun ölümünden sonra Selçukluların yavaş yavaş çöktüğünü ve “fakir, zayıf ve sanatkârların sığınağı olan Anadolu’nun, daimi bir gerileme içine düştüğü ve kimsenin ağzına tatlı şerbet girmediğini” ifade etmektedir.

Alaaddin Keykubat ilim adamlarını himaye ile gözetirdi. O’nun adına birçok eser yazılmıştır. Meşhur mutasavvıf Şeyh Sadreddin Konevi ile Mevlâna Celâleddin Rumî O’nun devrinde yaşamışlardır.

*H. Ali (r.a)'nin ceylan derisi üzerine
dağlayarak yazdığı el yazısı Kur'an sayfası.*

ALLAH'IN ARSLANI

HZ. ALİ (r.a)

Peygamberimizin amcası Ebû Talib'in oğludur. Annesi ise Haşimî sülâlesine mensup Fatıma'dır. Resûlullah'ın nübüvvetinden 15 sene önce Mekke'de doğmuş ve İslâm'ı henüz küçük bir çocukken kabul etmiştir. Zaten çocukluğunu Peygamberimizin evinde, onun terbiyesi altında geçirmiştir. Resûlullah'ın yanından ayrılmaz ve onun her emrini yerine getirmeye hazır dururdu. Hz. Muhammed (S.A.V.) hicretlerinde onu kendi yatağında yatırmıştır. Böylece Hz. Ali'nin hicreti

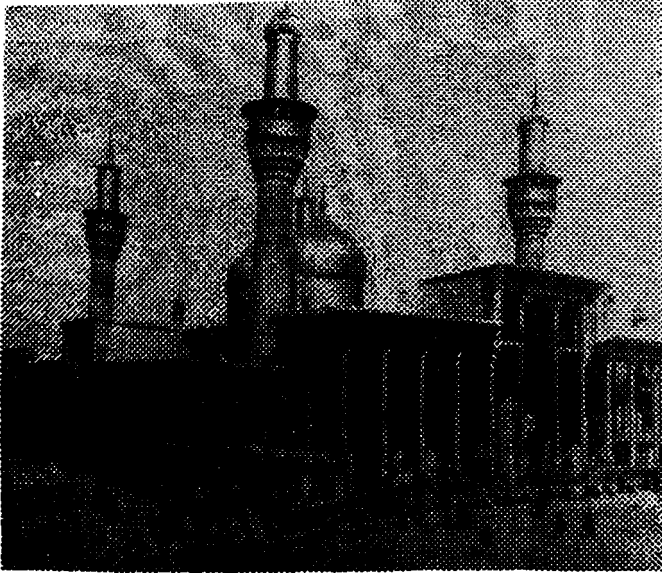
Resûlullah'dan sonra olmuştur. Peygamberimiz Medine'de her muhaciri bir ensarla kardeş yaparken, Hz. Ali'yi de kendisine kardeş etmiştir.

Hz. Ali bahadırılığı, ilmi, takvası ve ahlâkı ile temayüz etmiş seçkin bir sahabedir. Sima olarak Resulullah'a benzediği gibi, ruhen de O'na benzemektedir. Emanete riayet eder. Allah'dan çok korkar, Resulullah'ı çok severdi. Cesaret ve şecaati ile ün salmıştı. Çok iyi kılıç kullandığı gibi, son derece belîğ ve güzel konuşurdu.

Peygamberimiz onu sevgili kızı Hz. Fatıma ile evlendirmiştir. Bu evlilik en güzel meyvelerini vererek peygamber torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin doğmuştur. Hz. Osman'dan sonra hilafete geçen Hz. Ali bütün savaşlarda Resûlullah'la beraber bulunmuş, eşsiz kahramanlıklar göstermiştir. Yalnız Tebük Gazvesi'nde Medine'de kaymakam olarak kalmıştır. Hz. Ali, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın hilafetleri zamanında onların daima başvurdıkları ve müşavere ettikleri bir büyük sahabedir. Hz. Ömer onun için, "Ali olmasaydı Ömer mahvolurdu" demiştir. Hz. Ali'nin hilafet devri de karışıklıklar içinde geçmiş, Muaviye

hazretleri Şam'da halifeliğini ilan edince, müslümanlar arasında kavgalar başlamış, kanlar dökülmüştür... Bu meselede ileri geri söz edenler çok olmuştur. İşin hakikati ise İmam-ı Rabbanî'nin dediği şekildedir. "Hz. Ali (r.a)'nin halifeliği konusunda meydana gelen anlaşmazlık ve savaşlarda hak Hz. Ali tarafında idi. Muhalifleri ise ictihad hatası yapıyorlardı. Bu ictihad ve görüş hatası ise, değil bir kimseyi günahkâr saymaya, kınamaya ve hakkında kötü söz söylemeye bile yeterli değildir.

Bütün sahabeler âdil (kâmil ahlâk sahibi) kişilerdir. Rivâyet ve naklettikleri

*Bugün Irak sınırları içinde bulunan
Necf şehrinde Hz. Ali (r.a)'nin türbesi.*

haberler doğru ve makbuldur. Hz. Ali'nin gerek taraftarları, gerekse muhalifleri -doğruluk ve mevsukiyet bakımından- eşittir. Anlaşmazlık ve savaş herhangi birinin mecrih (itibardan düşük olmasına) sebep olmamıştır.

Bu kavgalar uzun süre devam etmiş ve neticede halife Hz. Ali, hicretin 40. yılının ramazanında, Kûfe'de, 63 yaşında iken, İbn-i Mülcem isimli bir haricinin zehirli hançeriyle vurularak şehid edilmiştir. Techiz ve tekfinini öğlü Hz. Hasan yaparak, namazını kılıp, Kûfe kabristanına defnetmiştir.

Hz. Ali, Resûlullah'ın vahiy katiplerinden ve çok sevdiği kimselerdendir. 586 hadîs rivâyet etmiş, fıkıh ve ictihatda çok üstün mertebelere erişmiştir. Fıkıh meselelerini en iyi bilen yedi ashabtan birisi de Hz. Ali'dir.

6 sene hilafet makamında kalmış ve İslâm'a çok büyük hizmetler yapmıştır. Peygamberimizin âlindendir. Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman'dan sonra insanların en efdali O'dur.

Hz. Resûlullah O'nun hakkında bir çok hadis-i şerifler buyurmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır:

“Ya Ali, senin bana bağlılığın Harun'un Musa'ya bağlılığı gibidir. Şu kadar ki benden sonra peygamber yoktur.”

“Ali'ye bakmak ibadettir.”

“Ben ilim şehriyim, Ali O'nun kapısıdır.” Resûlullah'ın daha bir çok hadisi ile övdüğü Hz. Ali hakkında İmam-ı Şa'râni'nin bildirdiklerini

Peygamberimiz buyurdu ki: “Beni ve benimle beraber Hasan ve Hüseyin'i, babaları Ali ve anneleri Fatma'yı sevenler kıyamet günü yakınlarımdır.”

Hz. Ali'nin vücûdunda küfür okunun ucundan bir parça... Cerrahlar Hz. Ali'ye ısrar ettiler:

“Parçayı vücûdundan çıkarmamız lâzım! Acısına dayanacaksınız!”

“Olur, dedi Ali, ama ben namazdayken almanız lâzım. Ancak o zaman dayanabilirim!” Hz. Ali namazdayken ok parçası çıkarıldı ve yara dağıldı. Hz. Ali selâm verdikten sonra yanındaki cerrahlara sordu:

“Ne oldu, çıkardınız mı parçayı?” Namaz vecdi içinde hiçbir acı duymamış hiçbir şeyin farkında olmamıştı.

okuyalım:

“Hz. Ali din adamlarına ve çaresizlere karşı tazim ederdi.” “Geceleri az uyur namaza kalkardı. Namazdan sonra sakalını kavrır; bir sağa bir sola tevekkülle sallanır, hazin hazin ağlardı. Ve bu hal içinde sabahı bulurdu.”

Hız. Osman (R.A) şhadeti ve evi-
nin talân edilmesinden sonra; yalnız he-
lalliğı tam tasdikli... şeyleri yerdı.
şüpheli bir şey yemekten korkuyordu.

şunlar da Hız. Ali'nin buyurdukları:

“Bilgisiz yapılan ibadette hayır yok-
tur. Anlayış vermeyen ilimde hayır
yoktur.”

“Kalpler, içi boş kaplara benzer, ha-
yırılı olanı, hayırla dolu olanıdır.”

“Takva: Hataya devamı bırakmak
ve aldanmamaktır.”

“İnsanlar arasında Allah'ı en iyi bi-
len, O'nu çok sevendir. Tam tazim
edendir.”

“Kul ümitlerini yalnız Rabbine bağ-
lamalı ve yalnız günahları kendisini
korkutmalı.”

Hız. Ali'nin vasiyeti ve son sözü:

*“Doğruluktan ayrılmayınız. Dünya size
iltifat ederse siz ondan kaçınız.
Dünyadan birşey elde edemediğinizden
dolayı üzölmeyiniz, yetimlere, fukaralara
acıyınız. Zayıflara yardım ediniz. İşlerinizi
ahiret için yapınız. Allah'ın kitabı
Kur'ân'dan ayrılmayınız. Eşhedü en lâ
ilâhe illallah ve eşhedü enne
Muhammeden abdühu ve Resulüh.”*

ASTRONOMİ İLMİNİN DEHALARINDAN

ALİ KUŞCU

Büyük astronomi alimi Ali Kuşcu'nun nerede ve kaç tarihinde doğduğu belli değildir. Timur'un torunu olan Uluğ Bey zamanında yaşamış, büyük bir ilim ve devlet adamı olan Uluğ Bey'in sevgi ve takdirini kazanmıştır.

Ali Kuşcu dinî tahsilini tamamladıktan sonra Kadızâde Rumî ve Uluğ Bey'den astronomi öğrenmeye başlamış ve bu ilimde kendini yetiştirerek devrinin seçkin alimleri arasına girmiştir.

Önceleri Semerkand'da kalan Ali Kuşcu, bir ara Kirman şehrine gitmiş, orada ayın hareketleri ile ilgili bir eser yazıp, Semerkand'a dönüşünde Uluğ Bey'e takdim etmiştir.

Uluğ Bey'in kurduğu rasathanede görev almış, O'nun, oğlu tarafından öldürülüşü dolayısıyla çok üzgün bir şekilde, Hicaz'a gitmek için Semerkand'ı terketmiştir. Hicaz'a giderken Tebriz'de Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'a uğrayan ve ondan büyük bir ilgi ve takdir gören Ali Kuşcu Tebriz'e yer-

leşmiş, bir ara Uzun Hasan'ın elçisi olarak Osmanlı Padişahı Fatih Sultan Mehmed'i ziyaret için İstanbul'a gelmiştir. İlme ve ilim adamına karşı her zaman saygı gösteren Fatih, onun kendi yanında kalmasını istemiş, Ali Kuşçu da görevini bitirdikten sonra Uzun Hasan'dan ayrılıp Fatih'in yanına gelmiştir. Fatih, İstanbul'a yerleşen Ali Kuşçu'ya günde bin akçe maaş vermiş, ayrıca 200 akçe maaşla Ayasofya Müderrisliğine getirmiştir (1473).

Ali Kuşçu İstanbul'da astronomi ile ilgili çalışmalarını sürdürdü. Eserler yazdı. Öğrenciler yetiştirdi. Başta padişah olmak üzere devletin ileri gelenleri ve alimleri tarafından saygı gördü. Padişahın Uzun Hasan seferine iştirak etti. O'nun özel sohbetlerinde bulun-

du. Eserlerinden bir kısmını Arapça-ya çevirerek Fatih'e sundu.

O'nun lisan ve kalem ilmiyle ilgili eserleri yanında asıl önemli eserleri astronomi ile ilgili olanlardır. Bunlar içinde Risale-i Fi'l Has adlı kitabı çok ünlüdür.

Büyük alim, nihayet 1474 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Cenazesi muhteşem bir törenle Eyup Sultan Türbesi civarına defnedilmiştir.

Tarihler, Ali Kuşçu'nun Osmanlı Devleti'nin ilk astronomi hocası olduğunu bildirmektedir. Gerçekten, daha sonra bu ilim çok gelişmiş, kurulan rasathaneler sayesinde gökyüzüyle ilgili olarak bilinmeyen pek çok şey ortaya çıkarılmıştır.

Ali Kuşçu'nun Eyüp'deki mezarı

Osmanlı hükümdarı Fatih Sultan Mehmed'in daveti üzerine İstanbul'a gelen Ali Kuşçu, Uluğ Bey'in talebesi olup Türkiye'de ilk riyaziye (matematik) mektebini açmıştır. O'ndan ders alarak yetişen pek çok ilim adamı değerli eserler hazırlamışlardır.

MALAZGİRT KAHRAMANI ALPARSLAN

Malazgirt Meydan Muharebesi ile Müslüman Türklere Anadolu'nun kapılarını açan Alparslan, Çağrı Bey'in oğludur. 1063 yılında amcası, Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'in ölümü üzerine hükümdar olmuş, devletin derlenip toparlanması için önce kendi akrabaları ile mücadelelere girişmiş, pek çok savaşlar yapmış, sonunda Veziri Nizamülmülk'ün de yardımıyla başarıya erişmiştir.

1064 yılında Bizans topraklarına girerek birçok kale ve şehir fethetmiş,

Azerbeycan'ı ele geçirdikten sonra da Urfa ve Malazgirt'i topraklarına katmıştır. Birbirini takip eden bu zaferler sonunda Mısır üzerine yürümüş, ancak büyük bir ordu hazırlayarak saldırıan Bizanslıları durdurmak için tekrar Malazgirt Ovası'nda karşılaşan Alparslan, savaştan önce beyaz elbiseler giyerek bir ölüm-kalım savaşına girdiklerini söyleyip, şehit olursa üzerindeki elbise ile gömülmesini vasiyet etmiştir. 26 Ağustos Cuma günü öğleden sonra başlayan bu kanlı mu-

harebe, büyük Selçuklu Sultanı'nın azim, irade ve imanı sayesinde zaferle son bulmuştur. İslâm askerleri kendilerinden iki misli fazla olan hristiyan kuvvetlerini ağır bir yenilgiye uğratmış, mağrur komutanları Romen Diyojen'i esir alarak ele geçirmişlerdir. Tarihın en büyük muharebelerinden biri sayılan bu savaş sonunda İslâm alemini bayram etmiş, Anadolu müslümanların yurdu olmaya başlamıştır.

Alparslan, Romen Diyojen'e karşı iyi davranıp, onu serbest bırakacak kadar yücelik göstermiştir.

Bu hareketi bile Alparslan'ın ahlaki üstünlüğünü ve kudretini göstermeye yeter. Gerçekten O, son derece adil, zekî, alim ve dirayetli bir insandı. Devletini sağlam temeller üzerine oturtmak için hiç durmadan çalıştı. Her tarafta camiler ve medreseler yaptırarak dine ve ilme hizmet etti. Etrafındaki değerli komutanları sayesinde nice zaferler kazanıp, fetihler gerçekleştirdi. Kendisinden sonra hükümdar olmasını istediği oğlu Melikşah'ın da iyi yetişmesi için gayret sarfetti.

Zamanında Büyük Selçuklu Devleti bir imparatorluk haline geldi.

1071 yılındaki Malazgirt Zaferi'nden ancak bir yıl kadar sonra, Maveraünnehir'de bir düşman komutanı tarafından haince hançerlenerek şehid edildi. Vefat haberi İslâm dünyasında geniş yankılar uyandırdı. Yerine oğlu Melikşah hükümdar oldu (1072).

Malazgirt'te bir cuma günü askerini toplayan Sultan Alparslan atından inerek secdeye kapandı ve şöyle dedi:

"Ya Rabbi! Seni kendime vekil yapıyor, azametın karşısında yüzümü yere sürüyorum, senin uğrunda Ya Rabbi! Niyetim halıstır. Bana yardım et. Sözlerimde hilâf varsa beni kahret." Sonra askerine dönerek: "Burada Allah'dan başka sultan yoktur. Emir ve kader tamamiyle O'nun elindedir. Bu sebeple benimle birlikte savaşmakta veya savaşmamak için uzaklaşmakta serbestsiniz" dedi.

Hulvanî-Mevakib adlı eserinde şöyle diyor: "Resulullah'ın anne ve babasının küfürlerine hükmetmek aklın kabul etmeyeceği bir hatadır. Çünkü böyle bir söz sarfetmek, Resul-i Ekrem'e eza verir. Tabaranî'nin rivayetine göre, Ebû Cehl'in oğlu, İslâm bahadırlarından İkrime (r.a): Bir kere Nebî (s.a.v)e gelip, babasına sövüldüğünü söyleyince Resul-i Ekrem: "Ölülere hakaret ederek dirilere eza vermeyiniz" buyurmuştur. Hiç şüphesiz ki, Resulullah

kabr-i şeriflerinde diridir. Ümmetinin amelleri kendisine arz olunur. İkrime (r.a) babası hakkında "cehennemliktir" denilmesinden nasıl üzüntü duymuşsa Resul-i ekrem efendimizin yüksek hatırlarına riayet etmek daha evladır ve vaciptir. Peygamberimiz bir hadislerinde şöyle buyurdular: "Kim ki benim nesebimle uğraşırsa, emin olunuz ki, o kimse bana eza verir. Kim ki bana eza eder, o kimse Allahu Teâlâ'ya eza verir."

PEYGAMBERİMİZİN ANNESİ

HZ. AMİNE

Hz. Amine, yüce Allah'ın insanlığa gönderdiği en büyük peygamber olan Hz. Muhammed (SAV)'in annesidir. Kureyş Kabilesine bağlı, Zühre Oğullarının Reisi Vehb'in kızıdır. Aile ocağında iyi bir terbiye alarak yetişmiş, asil bir soydan geldiğini her davranışı ile isbat etmiştir. Bu sebeple Mekke'nin reisi olan Abdulmuttalib, Kureyş'li kadınların kendisiyle evlenmek için can attıkları sevgili oğlu Abdullah'a Hz. Amine'yi seçmiş, ve karşılıklı rıza neticesinde, Abdullah ve

Amine evlenmişlerdir.

Bu mesut evlilik pek kısa sürmüştür. Abdullah, düğünlerinden kısa bir süre sonra, hanımını hamile olarak bırakıp bir ticaret işi için Şam istikametine gitmiş, bir daha da geriye dönmemiştir.

Kocasının Medine'de vefat ettiği haberini alan Hz. Amine çok üzülmüş, aylarca gözyaşı dökmüştür. En büyük tesellisi ise karnında taşıdığı sevgili yavrusu olmuştur.

Kayınbabası Abdulmuttalib'in göze-

timi altında hayatını sürdüren genç Amine 571 yılında, Rebiulevvel ayının 12. gecesine tesadüf eden bir pazartesi sabahı çocuğunu doğurmuştur.

Annesine hiç bir sancı vermeden doğan ve doğduğu gece dünyanın pek çok yerinde, pek çok önemli hadiseler cereyan eden bu yavru, kainatın şeref taşıcısı Hz.Muhammed (S.A.V.) idi.

Oğlunun doğumu Hz.Amineyi çok sevindirdi. Rüyasında gördüğü şekilde ona Ahmed ismini verdi. Kocasının ölümünden duyduğu üzüntüyü oğluya gidermeye çalıştı. Peygamberimiz altı yaşına eriştiğinde, O'nu yanına alarak, hem Medinedeki dayılarını, hem kocası Abdullah'ın mezarını ziyaret için Medineye gitti. Bir müddet Medine'de kaldıktan sonra geri dönüşte hastalandı. Ebva denilen köyde hastalığı ağırlaştı. Henüz yirmibeş yaşında genç bir kadinken burada vefat etti. Böylece yüce peygamberimiz altı yaşında hem anasız hem babasız kaldı.

Hz.Amine sanki Peygamberimizi dünyaya getirmek için doğmuş, yaşamış ve ölmüş bir insandır. Allah'ın son elçisine anne olarak hiç bir kadının erişemediği bir şerefe kavuşmuştur. Vefat edeceği sırada oğluna söylediği şiir bugün bile bütün tazeliğiyle kulaklarımızdadır. Hz.Amine'nin son sözleri şunlar olmuştur:

“Her hayat sahibi ölecektir
Her yeni eskiyecektir
Her büyüyen son bulacaktır.
Ben de öleceğim
Ne mutlu bana ki
Böyle (oğlum gibi) bir hatıra
bırakarak gidiyorum”

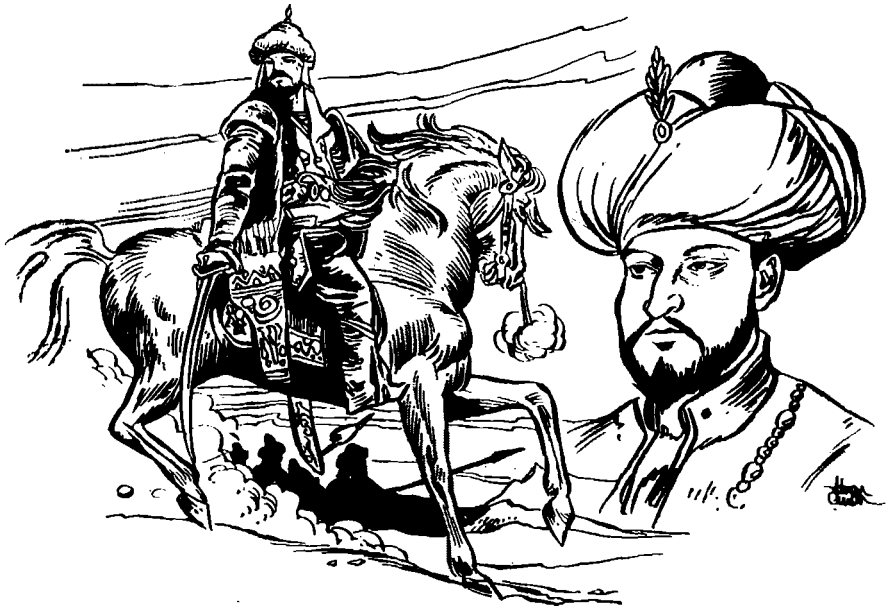

Peygamberimiz buyurdu ki: “Ben mütemadiyen temiz babaların - sulbünden, temiz anaların rahmine nakloluna geldim.”

“Cenab-ı Hakk Peygamber efendimize, fazilet üzerine faziletler bahş ve ihsan buyurdu. Çünkü Allah Peygamberine karşı son derece raûf ve rahîm idi. Sonra en lâtif bir fazl-u inayeti de kendisine iman edebilmeleri için anne ve babasını diriltmiş olmasıdır. Ey bunu okuyan ve işiten kimse, bu hakikati ifade eden hadis zayıf bile olsa Allah'ın buna kâdir olduğunu kabul etmelisin.”

(Hafız Şemseddin'in Bir şiirinden)

HİNDİSTAN'DA İSLAM-TÜRK DEVLETİNİ KURAN HÜKÜMDAR

BABÜR ŞAH

Babür Şah, Hindistan'da üç asırdan fazla devam eden İslam-Türk Devletinin kurucusu büyük bir hükümdardır. Son derece hareketli bir ömür sürmüş, bir imparatorluk kurmak için uğraşmış, birbirinden değerli eserler yazmıştır. 14 Şubat 1482 tarihinde Fergene'de doğmuştur. Babası Ömer Şeyh Mirza, annesi Kutlu Nigar Hatun'dur. Soyu beş batın yukarıda Büyük Moğol İmparatoru Timur'la birleşir.

Babür Şah babasının ani ölümüyle, daha küçük bir çocukken tahta geçmiş

amcası ve dayısının bunu kabul etmesi üzerine pek çok mücadele yapmış, bu arada Özbek Hükümdarı Şibanî ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu tehlikeli ve çileli dönem sonunda Şibanî'ye mağlup olarak yurdunu terketmiştir. Çevresindeki bir avuç askeri ile geçit vermez Hindukuş Dağlarını aşır Afganistan'a gelmiş, kan dökmekten Kâbil'i ele geçirmiş ve hükümdarlığını burada sürdürmeye başlamıştır. (1504)

Bu arada Semerkand ve Buhara'yı ele geçirebilmek için çalışmış, hatta Safe-

vî hükümdarı Şah İsmail'in yardımıyla 1511 yılında bu iki büyük şehri fet-
hetmiştir. Ancak bu hakimiyet kısa sür-
müş, 1514 de Kâbil'e dönmek zorunda
kalmıştır.

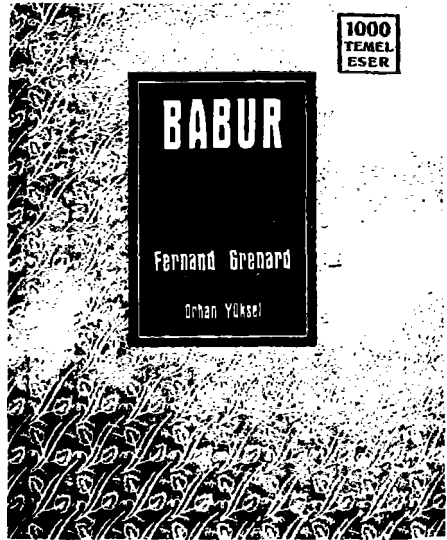
1562 yılında Hindistan'a yönelen ba-
bür, Osmanlılardan gelen toprak saye-
sinde, buradaki hükümdar İbrahim Lû-
dî'nin muazzam ordusunu, 13.000 ki-
şilik küçük bir orduyla bozguna uğra-
tarak Dehli'yi ve Agra'yı ele geçirmiştir.
1527 de putperest Hintlileri'de ye-
nerek Gazi ünvanını almış ve Hind-Türk
Devletini kurmuştur.

Babür bu hızlı ve hareketli hayatının
sonlarına yaklaştığında kurduğu devlet;
devrinin en büyük ve en güçlü devlet-
lerinden biri halindeydi. Bu dönem Os-
manlı İmparatorluğunun da yükselme
devrine rastlıyordu. Babür Şah'ın Hind
hükümdarı İbrahim Lûdî'yi mağlu et-
tiği yıl, Kanunî Sultan Süleyman Mo-
haç zaferini kazanmıştı.

Babür nihayet 26 Aralık 1530 tari-
hinde Lemne'de vefat etti. Nur Efşan
denilen bahçeye defnedildi. Daha son-
raları torunlarından Şah Cihan zama-
nında kemikleri Kâbil'e nakledilerek
orada yaptırılan türbeye gömüldü. Ye-
rine büyük oğlu Hümayun Şah hüküm-
dar oldu. Kurduğu Hint-Türk devleti
bilhassa torunu Ekber Şah zamanında
en parlak dönemlerini yaşadı.

Babür, büyük bir hükümdar olduğu
gibi büyük bir şair ve edipti. Bugün
dünyaca tanınan Babürname isimli ese-
rinde kendi hayatını bütün açıklığıyla
ve tatlı bir üslupla yazmıştır. O'nun Ba-

*Son derece mümtaz ve geniş bir kültürü
vardı. Bahadırılık ve yiğitliğe bilgi ve
terbiye ilâve etmişti. Harikulâde kılıç
kullanırdı. Ok ve yay kullanmada üstüne
yoktu. Hem uzunluk hem sürat
bakımından inanılmayacak atlı seyahatler
yapar, nehirleri yüzerek geçirdi.
Bestekâr, hattat, din alimi, şair ve
müellifti. Türkçeye olduğu kadar
Farsçaya da vâkıfıdır.*

*Fransız tarihçisi Fernand Grenard'ın
Türkçe'ye çevrilmiş olan eseri.*

bürname'den başka, Aruz Risalesi adlı bir kitabı, Hanefi fıkhiyle ilgili Mu-beyyen isimli bir risalesi ve şiirlerinin toplandığı bir Divan'ı vardır.

Hanefi mezhebine bağlı dindar ve müslüman olan Babür Şah'ın çok zeki dirayetli, ve azimli bir insan olduğunda, şüphe yoktur. Tarihler O'nu "uzagı gören bir devlet adamı, tecrübeli ve azimli bir kumandan, kılıç kullanmakta, ok atmakta, ata binmekte olduğu kadar, insan ruhunu tanımakta, fertleri ve kitleleri idare etmekte de o kadar mahir biri" olarak tarif etmektedir. Gerçekten O, "En büyük tehlikeleri bile soğukkanlılıkla karşılayan bir devlet adamı idi. Nefsine ve talihine karşı sarsılmaz bir itimadı vardı. Her şeyin kaybolmuş gibi görüldüğü en karanlık dakikalarda bile, Allah'ın yardımından ümit kesmezdi."

Babür Şah'ın nefis bir minyatürü

● *Babür'ün bedeni faaliyetleri kadar zihni faaliyetleri de harikûladeydi. Daima hareket halindeydi. Savaşmak, seyahat etmek, avlanmak, hayatını temin için dövmüşmek, insanları ve kaynakları tanımak maksadıyla ülkeler dolaşmak, camiler, saraylar, kervansaraylar, su depoları ve su yolları yaptırmak, kuyular kazmak, bahçeleri tanzim etmek ve bu arada rahat buldukça dünyayı fethetmek ve idare etmek. İşte Babür'ün çocukluğundan beri meşgul olduğu işler.*

(Fernand Grenard'dan)

Babür Şah'ın Söğüt'te bulunan büstü

DİVAN EDEBİYATIMIZIN EN BÜYÜK ŞAİRİ

BÂKÎ

Divan edebiyatımızın yüz akı olan büyük şair Baki'nin asıl ismi Mahmud'dur. Kanuni Sultan Süleyman'ın Mohaç zaferini kazandığı yıl olan 1526 da İstanbul'da doğmuştur. Babası Fatih camii müezzinlerinden Mehmet Efendi'dir.

Baki, ailesinin fakirliği sebebiyle çocukluğunda bir saraç yanına çırak olarak girmi, bu arada ilim tahsilini de sürdürerek medreseye devam etmiştir. Genç yaşında şiirle ilgilenen Baki, kısa bir sürede şöhret kazanarak Kanunî

Sultan Süleyman'ın yakınları arasına girmeyi başarmıştır. Yaşadığı devir Osmanlı İmparatorluğunun en parlak dönemi olduğu için Baki'nin gelişip yücelmesi zor olmamıştır. Medrese tahsilini başarıyla bitirdikten sonra 1563 yılında Piri Paşa Medresesine müderris (profesör) olarak tayin edildi. 1579 da Mekke, 1580 de Medine kadılkıranında bulundu. İki defa Anadolu kazaskerliğine, üç kere de Rumeli kazaskerliğine getirildi. İlmi çalışmalarını aralıksız olarak sürdürüyor, şiir sanatın-

da üstün başarılar gösteriyor ve en büyük emeli olan Şeyhülislamlık makamına kavuşmak istiyordu. Şan, şöhret ve zenginlik içinde geçen hayatı ne yazık ki Şeyhülislam olamadan son bulmuş, büyük şair 1600 yılında vefat etmiştir.

Kanunî devrinde olduğu gibi, II. Selim, II Murad ve III. Mehmed dönemlerinde de el üstünde tutulan Bakî'nin asıl şöhreti şiirleri sebebiyledir. Bilhas- sa gazel türünde eşsiz bir başarı gös-

termiş, kendinden sonra gelenleri etkilemiştir. Sanatındaki başarısının farkında olan ve bunu açıkca söyleyen Bakî dindar, dürüst, iyi yürekli ve samimi bir insandı. Son derece zarif bir kimseydi. Kimseyi incitmez, kendisini kıskananları bile affederdi. Kanunî'nin vefatı sebebiyle söylediği mersiye çok ünlüdür. Edebiyat tarihçileri O'nu en büyük İran şairleriyle kıyaslamış, Hammer bile Bakî'nin Hafız Şirazî kadar üstün olduğunu ifade etmiştir.

Bakî'nin bir minyatürü.

Bakî, zamanında şairler sultanı olarak anılmış, eserleriyle de bu ünvana gerçekten hak sahibi olduğunu isbat etmiştir. O'nun sanatı mükemmel bir sanat, şiirleri ustacadır. Mısralardaki ahenk ve kelimelerin dizilişi kusursuzdur. Daima ölçülü ve hesaplı hareket etmiş, hiç bir mısrasında lüzumsuz ve gereksiz bir kelime kullanmamaya çalışmıştır. Eserleri sadece Osmanlılarda değil, bütün bir İslam dünyasında tanınmış ve okunmuştur. Hatta kendi hayatlayken ve ölümünden sonra bir takım kimseler onun divanını yazıp çoğaltmakla geçimlerini sağlamışlardır.

Bakî'nin en büyük eseri Divan-ıdır. Bütün şiirlerini toplayan bu kitap çoğunlukla gazel ve kasidelerden oluşmuştur. O'nun ayrıca Fezailül Cihad,

Hadis-i Erbâin ve Fezail-i Mekke isimli tercümeleri vardır. Zikredilen son kitabı Vezir-i azam Sokullu Mehmed Paşa'nın emriyle Arapçadan tercüme etmiştir.

Bakî 1600 yılında İstanbul'da vefat ettiğinde bütün bir ülke yasa boğulmuştur. Cenaze namazını Şeyhülislam Sunullah Efendi kıldırılmış ve seçkin bir topluluğun iştirakiyle taşınan cenazesi Eyup yolu üzerindeki türbesine gömülmüştür.

Ferman-ı aşka can iledir inkiyâdımız
Hükm-ü kazaya zerre kadar yok inâdımız

Baş eğmeyiz edâniye dünyay-ı dün için
Allah adır tevekkülümüz, itimâdımız.

mısralarıyla başlayan gazeli çok ünlüdür.

Kanuni Sultan Süleyman: "Bakî gibi büyük bir kaabiliyet bulup, ona mevki vermiş olmamı padişahlığımın en zevkli birkaç hadisesinden biri kabul ederim" demiştir.

●
Bakî'nin divanı Arabistan, İran ve Hindistan sarâylarında da okunuyordu. Bir söylentiye göre İran Şahı, kendi hizmetine gelmesi için onu davet etmiş, ama Bakî bunu istememiştir. Şöhreti o kadar yayılmıştı ki kendi hayatlayken ve ölümünden sonra sırf Bakî Divanını yazmak ve satmak sûretiyle geçinen kimseler vardı.

●

BÜYÜK TÜRK DENİZCİSİ

BARBAROS HAYREDDİN PAŞA

Asıl adı Hızır'dır. 1467-1473 yılları arasında Midilli'de doğmuştur. Bir Osmanlı sipahisi olan Yakup Bey'in oğludur. İshak, Oruç ve İlyas Bey isimli üç kardeşi daha vardı. Küçük yaşlardan itibaren denizcilğe gönül vermiş, gençliğinde Midilli ve batı Trakya kıyılarında deniz ticareti ile uğraşmış, daha sonra kendisi gibi denizci olan abisi Oruç Reis'in yanında bulunmuştur.

Oruç Reis, o tarihlerde adını bütün Avrupanın bildiği ünlü bir korsandı.

Akdeniz kıyılarında üstün başarılar gösteriyor, girdiği deniz muharebelerinin hemen hepsinden galip çıkıyordu.

Oruç Reis kardeşinin de yardımıyla Cezayir'i ele geçirmiş ve burada hükümdarlığını ilan etmiştir. Daha sonra Telemsan kalesi civarında yapılan bir savaşta İspanyol'lara karşı kahramanca çarpışarak şehit olmuştur. (Bak: Oruç Reis)

Abisinin ölümünden sonra donanmaların başına geçen Hızır Reis'in ünü ya-

yılmaya başlamıştır. Avrupalıların Kırmızı Sakal manasına gelen Barbaros ismiyle andıkları Hızır Reis, kısa sürede bütün bir Akdeniz'de hakimiyet kurmaya başlamıştır.

Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in de desteğini alarak faaliyete genişletmiş, Venedik, Ceneviz, Fransa ve İspanya kıyılarında üstün başarılar kazanmıştır.

Barbaros Hayreddin Paşa'nın sonradan yapılmış bir resmi.

1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın huzuruna çıkarak bağlılığını ve devlete hizmete devam edeceğini söyleyen Hızır Reis'e, padişah "Dinin hayırlısı" manasına gelen Hayreddin ismini vererek kendisini Kaptan-ı Derya'lığa getirmiştir. Bu rütbe devletin en yüksek rütbelerinden biridir. Hızır Reis Kaptan-ı Derya olduktan sonra Osmanlı donanmalarıyla Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirmeye başlamıştır. Devletin karada gösterdiği muazzam başarılar denizde de devam edince, Haçlılar büyük bir donanma hazırlayarak 1538 yılında Preveze önlerine geldiler. Donanmalarının başında şöhret düşkünü, yüreği gurur ve kibirle dolu Andrea Do-

Barbaros Hayreddin Paşa'nın Beşiktaş Semtindeki anıtı.

Barbaros Hayreddin Paşa'yı devrin hükümdarı Kanuni ile gösteren bir minyatür.

ria isimli bir amiral bulunuyordu. Hızır Reis, haçlıların yenilmez kabul ettikleri bu büyük donanmayı Preveze'de korkunç bir hezime uğratarak Türk denizcilik tarihinin en büyük zaferlerinden birini kazandı. Andreo Doria mahvolan gemilerini geride bırakarak

● "Böylece padişah Sultan Selim fermanı ile Cezayir-i Arap Beylerbeyi oldum. Bize Allah için muhabbet edenlerin muhabbeti, sadakati daha ziyade oldu. Memnun olup şükrettiler. Amma niyeti fasit olanların hasetlikleri ağaç kurdu gibi yüreklerini oyup, sonunda ölümlerine sebep oldu. Bir kişinin ki yardımcısı Allah ola, var kıyas eyle ki ol ne ola!.. Niyet saflığı gibi yoktur. Zira herşey niyete bağlıdır." (Barbaros Hayreddin Paşa)

●

gizlice kaçtı. Bu zafer, Akdeniz'in tamamında Osmanlı hakimiyetini sağladı.

Barbaros Hayreddin Paşa bundan sonra da durmadı. Devletin kendisine verdiği her görevden yüzünün akıyla çıktı. Denizdeki üstün başarının yanında karada da zaferler kazanıp Cezayir ve Tunus'u Osmanlı sınırlarına kattı.

Hatıralarını uzun uzun yazdırarak da, dönemindeki olayların zamanımıza kadar ulaşmasını sağlayan büyük Türk amirali seksen yaşına girdiği sıralarda İstanbul'da vefat etmiş, Beşiktaş semtinde yaptırılan türbesine gömülmüştür.

Barbaros Hayreddin Paşa, Preveze'de kendisinden sayıca çok üstün olan düşman donanmasını yok etti.

Yukarıdaki temsili resimde bu olay canlandırılmaktadır.

Kays İbn-i Ebî Hâzim'in rivâyetine göre, Hazret-i Bîlâl Resûlullâh'ın irtihâlinden sonra Medine'den çıkıp gitmek -ve İbn-i Sa'd'ın rivâyetine göre- duşman ağız serhadlerde fi-sebîlillâh derbend beklemek ister. Fakat Halife Hazret-i Ebû Bekr müsâade etmez ve mescidde müezzinlik etmesini ister. Bîlâl de: Ben Resûlullâh'sız Medine'yi istemem ve Resûlullâh'ın makâmını ondan hâlî görmeğe tahammül edemem, dedikten sonra: --- Muhterem Halifemiz, eğer sen beni vaktiyle nefsin için satın

aldınsa beni tut, bir tarafa bırakma; eğer Allâh için iştirâ edip âzadlandınsa beni bırak, Allâh için (serhadlerde) çalışayım! der. Ebû Bekr Hazretleri de: — Ey Bîlâl, hem Allah hakkı için, hem benim için Medine'de kal! der. Bîlâl de Ebû Bekr zamânında Medine'de kahr. Ebû Bekr'in irtihâli üzerine Hazret-i Ömer'den izin alarak ve mücâhid olarak Şam'a gider ve Amvas tâtûnda vefât eder. Şam'da bir kere ezân okur. Hem kendi ağlar, hem halkı ağlatır.

PEYGAMBERİMİZİN MÜEZZİNİ

HZ. BİLAL-İ HABEŞÎ (r.a)

Hz. Bîlâl-i Habeşî aslen Habeşistan'lı bir ailenin çocuğu olarak Mekke'de doğmuştur. Babasının ismi Rebah, annesinin ismi Hamâme'dir. Rebah ve Hamame Cumah oğullarının köleleriydiler. Bu sebeple Hz. Bîlâl'de Cumah soyundan Halef oğlu Ümeyye'nin kölesi oldu.

Uzun boylu, zayıf, koyu esmer bir insandı.

Peygamberimiz insanları İslâma davet etmeye başlayınca Hz. Bîlâl hemen

müslüman olmuş, bu sebeple efendisi Ümeyye'den akıl almaz işkenceler görmüştür. Kölesinin müslüman olduğunu öğrenen Ümeyye O'nu dininden vazgeçirmek ve Peygamberimize sövdürmek için kızgın kumlarda sürümüş, göğsü üzerine ağır taşlar koyarak eziyet etmiş, günlerce aç ve susuz bırakmıştır. Bütün bunlara katlanan ve en büyük acılar içinde bile "Allah birdir!" diye haykıran Hz. Bîlâl, sonunda, Hz. Ebubekir tarafından satın alınarak kurtarılmış ve kölelikten azad edilmiştir. Bundan

sonra Peygamberimizin yanından hiç ayrılmamış ve islam davası için büyük fedakarlıklar göstermiştir.

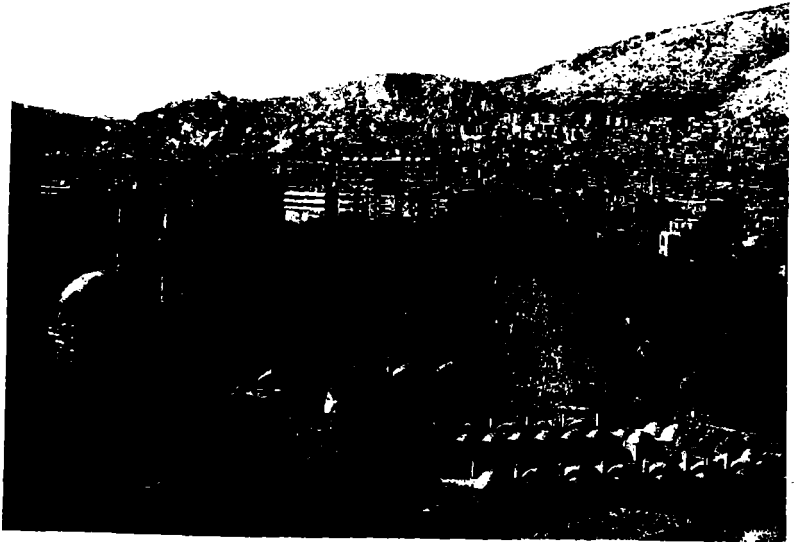
Medîne'ye hicret ettikten sonra Peygamberimiz O'nu cennetle müjdelenen sahabelerden Ubeyde İbn-i Cerrah'la kardeş yapmıştır.

Hz. Bilal, Resûlullah'ın bütün savaşlarına katılmıştır. Bedir'de, daha önce olmadık işkenceleri reva gören ve korkunç inkarına devam eden Ümeyye Bin Halef'in öldürülmesini sağlamıştır.

Namaz için ezan okunmak gerektiğinde Peygamberimiz Hz. Bilâl'i kendisine müezzin seçmiştir. Son derece gür ve içli bir sesi olan Hz. Bilâl Resulullah'ın vefatına kadar bu şerefli gö-

revi yerine getirmiştir. Peygamberimiz bir hadis-i şeriflerinde "Bilâl, müezzinlerin efendisidir" buyurmuştur. Ayrıca Resulullah'ın hazinedarlığı görevini de yapan Hz. Bilal'in İslamdaki samimiyeti ve peygamberimize olan sevgisi dilere destan olmuştur. Nitekim Resûlullah'ın vefatından sonra, müezzinliği bırakmış, Medine'de kalamayacağını bildirerek, cihad için Şam cihetine gitmiştir.

Hz.Ömer'in Şam'a gelişinde, O'nun ısrarlarına dayanamayarak bir kere ezan okumuş ve bütün müslümanları ağlatmıştır. Daha sonraki yıllardan birinde de Medine'de, Hz. Hüseyin'in ısrarıyla bir ezan daha okumuş bu sefer de

*H. Bilal-i Habeşî'nin kabrinin
bulunduğu Şam şehrinden bir görünüş.*

hem kendisi hem diğer müslümanlar Peygamberimizin mübarek günlerini hatırlayarak göz yaşlarını tutamamışlardır.

Hız. Bilal altmış yıldan fazla yaşamış ve hicretin 20. yılında (Miladî 641) Şam'da vefat etmiştir. Ölümünün yaklaştığını gören ve üzülen hanımına "Ölüm ne güzel, ne tatlı! Yarın sevgililerle, Muhammed (S.A.V) ve arkadaşları ile buluşacağım..." demiştir. Cenazesi Şam'da Babüs'sagır denilen yere defnedilmiş, daha sonra üzerine bir türbe yapılmıştır.

Hız. Bilal Peygamberimizden 44 hadis rivayet etmiştir. Resulullahın sahabeleri arasında en çok sevilen ve sayılan insanlardan biriydi. Halife Hız. Ömer (R.A) bile onun hakkında "Seyyidimiz, efendimiz" derdi.

Hassan B. Sabit anlatıyor: "Ben Hacc veya Umre için Mekke'de bulunurken görmüştüm: Bilâl ile Amir B.

Füheyre'nin boynuna uzun bir urgan bağlamışlardı. Çocuklar, urganın ucundan tutarak çekip götürüyorlar, Bilâl de (Ahad, Ahad: "Allah birdir, birdir! Ben Lat'ı, Uzza'yı, Hübel'i ve başka putları tanımam!") diyordu. (İslâm Tarihi'nden)

Bilâl-i Habeşî Hız. Ebubekir tarafından kölelikten kurtarıldı. Annesi Hamamede yine Hız. Ebubekir tarafından kurtarıldı. Bilâl (r.a) bayram namazlarında ve yağmur duasına çıkma günlerinde Peygamberimizin önünde asasını taşır, namazgâha ve yağmur duası mahalline varınca, onu Peygamberimizin önüne dikerdi.

TALİHSİZ ŞEHZADE CEM SULTAN

Talihsiz Şehzade ismiyle Osmanlı tarihine geçen Cem Sultan, Fatih Sultan Mehmed'in küçük oğludur. 23 Ocak 1459 tarihinde Edirne'de doğmuştur. Annesinin ismi Çiçek Hatundur.

Cem Sultan, küçük yaşta tahsile başlamış, dokuz yaşına gelince de Kastamonu Sancak Beyliği'ne gönderilmiştir. Fatih'in çok sevdiği bu zeki ve çalışkan şehzade değerli hocalar elinde yetiştirilmiş. 1474 de ağabeyi Şehzade Mustafa'nın ölümüyle Karaman Eyale-

tinde görevlendirilmiştir. Bu süre içinde Arapça ve arscayı öğrenen Cem Sultan, idari ve askeri alanda da kendini yetiştirmiş, çevresinde çok sevilen bir insan olmuştur. Babası gibi ilim ve sanat adamlarına karşı saygı ve sevgi doludur. O'nun tarihe mal olan hazin macerası, Fatih Sultan Mehmed'in 1481 yılında, zehirlenerek şehid edilmesiyle başladı. Bütün bir İslam alemini yasa boğan bu acı haber kendisine geç ulaştı. Bu arada ağabeyisi II. Beyazıd Osmanlı tahtına oturmuş bulunuyordu.

Cem Sultan'ın bir minyatürü.

Cem Sultan bunu kabul etmek istemedi. Hemen Bursa'ya yürüyerek şehri ele geçirdi. Adına hutbe okutturup hükümdarlığını ilan etti. II. Beyazıt'a haberciler göndererek ülke yönetiminin ikiye bölünmesini teklif etti. Padişah bu çok tehlikeli isteği kabul etmedi. Ordusunu toplayarak Cem'in üzerine yürüdü. Bursa yakınlarındaki savaşta Cem Sultan mağlup oldu. Konya'ya kaçtı. Kendisini takip ettikleri için oradan ayrılarak Halep'e, Şam'a ve nihayet Kahire'ye geldi. Burada Mısır sultanı tarafından büyük bir törenle karşılandı. Bir yıl kadar Mısır'da kaldı. 1482 de ailesi ile beraber hacca gitti. Döndükten sonra Karamanoğullarının da teşvikiyle yeniden faaliyete geçip padişahlık için mücadeleye girdi. Kuvvetli bir ordu topladı. İki kardeş yeniden savaşılar ve

Cem yine mağlup oldu. Çaresizlik ve üzüntü içinde aynı yıl Rodos Şovalyelerine sığındı. Bir Osmanlı şehzadesini ellerinde bulunduran hain ve zalim şovalyeler O'nu büyük paralar karşılığında Fransa'ya gönderdiler. Cem burada yedi yıl kadar esir hayatı yaşadı. Hala sultan olabileceğini düşünüyordu. Ne var ki hristiyanlar O'nu Osmanlı Devletine karşı bir koz olarak kullanmaya devam ettiler. Cem 1489 yılında Roma'ya getirilerek Papa'ya teslim edildi. Papa bu asil ve kahraman şehzadeyi hristiyan yapmak için çok uğraştı. Ancak her türlü sıkıntı ve ıstıraba rağmen Cem Sultan bu çirkin teklifleri şiddetle reddetti. "Kardinallik ve papalık değil Cem dünyanın saltanatını verse-niz bile ben dinimden dönmezem" diye haykırdı.

1494 yılında Fransızlar Roma'yı işgal ederek Cem'i tekrar memleketlerine götürmek istediler. Ne var ki papa bir takım maddi imkanlar temini düşün-

● *Talhsiz şehzade Cem Sultan Roma'da bulunduğu sıralarda Papa tarafından hristiyanlığı kabul etmeye çağırıldı. Eğer bu teklifi kabul ederse kendisine kardinallik verileceği söylendi. Cem teklifi şiddetle reddetti. "Değil kardinallik ve papalık, bütün bir dünyanın saltanatını dahi verseniz dinimden dönmem!" diye haykırdı.*

●

cesiyle şehzadeye tesiri geç tarkedilen kuvvetli bir zehir içirmeye muvaffak oldu. Cem Fransa'ya giderken yolda rahatsızlandı. Napoli'de bir saraya yerleştirildi. Yüzü gözü şişmeye ve morarmaya başladı. Zehirlendiğini anlayınca yakınlarına vasiyette bulundu. "Ağabeyim Sultan Beyazıd benim cesedimi bu kafir ellerinde komasın. Beni anavatanıma defnetsin" dedi ve öldü. (1494)

Talihsiz Şehzadenin bu hazin macerası henüz otuzbeş yaşlarında iken böylece son buldu. Padişah II. Beyazıd O'

nun ölüm haberini alınca çok üzüldü. Ne yapıp edip kardeşinin vasiyetini yerine getirmek istedi. Büyük miktarda paralar sarfederek ancak 1499 yılında cenazeyi Bursa'ya getirtip, Muradiye'deki türbesine defnettirdi.

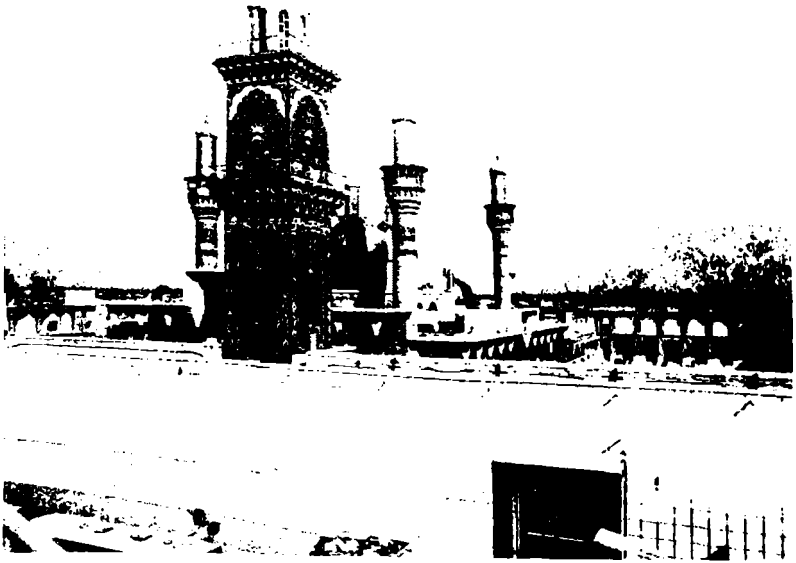
Cem'in, Sultanlık hursıyla giriştiği bu macera böylece sonuçlanmış oldu. O, aslında çok iyi yetiştirilmiş sanatkar ruhlu bir insandı. Şiir sanatına karşı büyük bir sevgisi vardı. Farsca ve Türkçe olmak üzere iki divanı vardır. Bilhassa gazellerinde coşkunun bir lirizm hakimdir.

CEM SULTAN'IN BİR ŞİİRİ

*Bir gurbet câna gâyet kâr kıldı
Ki âlemden beni bizâr kıldı
Ne kılam gerdiş-i eyyâm bini
Belâ vü derd-ile bîmâr kıldı
Ne nahs olur aceb bu tâlî'üm kim
Beni âlem içinde zâr kıldı
Gül-îstân yirine ni'me'l-bedeldür
Felek yirümi şimdi hâr kıldı
Görün gerdûn-ı dînun himmetini
Bu gurbetde Cem'i bîmâr kıldı*

Cem Sultan'ın Bursa'daki türbesi

Bağdat'tan bir görünüş

İSLÂM DÜNYASININ EN BÜYÜK MUTASAVVIFLARINDAN

CÜNEYD-İ BAĞDADÎ

İslâm dünyasının en büyük mutasavvıflarından olan Cüneyd-i Bağdadî'nin hangi tarihte doğduğu bilinmemektedir. Bağdat'ta yetişmiş, bu sebeple Cüneyd-i Bağdadî ismiyle anılmıştır. Aslen Nihaventli'dir. Babası Bağdat'ta cam ticareti ile uğraşan dindar bir kimse idi.

Cüneyd-i Bağdadî küçük yaşta ilim tahsiline başlamış, değerli alimlerden dersler alarak yetişmiştir. Fıkıh ilmini İmam-ı Şafii'nin talebelerinden öğrenerek yirmi yaşında iken fetva vermeye

başlamıştır.

O'nun büyük bir veli olmasında dayısı şeyh Sırrî-i Sakatî'nin rolü önemlidir.

Cüneydi Bağdadî çocuk denilecek bir yaşta tasavvufa meylederek kendini yetiştirdi. Son derece takva sahibi, dindar bir kimse idi. Gece gündüz ibadet eder. Yüce Allah'ın rızasını kazanmaya çalışırdı. Kısa zamanda çevresine onu şeyh kabul eden çok sayıda insan toplandı. Cüneyd-i Bağdadî de özlü sözleri ve tesirli konuşması ile onlara şe-

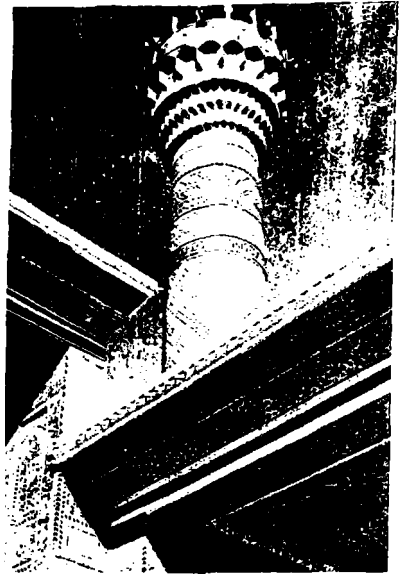
riatin ve tarikatın yollarını gösterdi. İlme çok önem verir, şeriattan asla ayrılmamak gerektiğini, doğru yolun ancak Hz. Peygamber'in yolu olduğunu söylerdi. Onun bu konular üzerine yazılmış kıymetli risaleleri vardır. Bunlardan elde kalanlar bir mecmua içinde toplanmıştır. İmam-ı Şa'ranî *Tabakat-ül Kübra* isimli eserinde şu sözlerini kaydeder:

“Tasavvuf, Allah için yapılan işlerin saf, temiz ve pak olmasıdır.”

“Bir kimse iyi bir şeye niyet ederse, Cenab-ı Hakk ona yetmiş başarı kapısı açar. Hangi kapıdan girse niyetini gerçekleştirmeyi başarır.”

Kendisine evliya zümresinin efendisi manasına Seyyidü't-Taife denilen büyük veli Cüneyd-i Bağdadî nihayet miladın 909-910 yılları arasında Bağdat'ta vefat etmiş ve dayısı Sırrî-i Sakatî'nin türbesi yanına defnedilmiştir.

Ölüm döşeğinde bile söylemeyi alışkanlık haline getirdiği zikirlerini terketmediği rivâyet edilen bu büyük mutasavvıf kendisinden sonra gelenlere de daima bir örnek olmuştur.

Cüneyd-i Bağdadî'nin yaşadığı Bağdat'tan bir başka görünüş

● Büyük veli Cüneyd-i Bağdadî'yi çocuk yaşından itibaren dayısı Şeyh Sırrî-i Sakatî yetiştirdi. Onu dizi dibine oturtur ve zikirleri öğretirdi. Daha sonraki yıllarda Cüneyd'in şöhreti dayısını da gölgede bırakacak kadar yayıldı.

●

OSMANLI DEVLETİNİ YENİDEN KURAN PADİŞAH

ÇELEBİ SULTAN MEHMED

Çelebi Sultan Mehmed, Yıldırım Beyazıd'ın oğlu olarak 1338 yılında doğmuştur. Babasının Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilgisi sırasında 14 yaşında bulunuyordu. Savaşın kaybedilmek üzere olduğunu görünce, yakınlarıyla beraber Tokat yoluyla Amasya'ya çekildi. Yoluna çıkan eşkiyaları tepeleyerek Amasya, Tokat ve Bolu civarlarında hakimiyet kurdu. Başarılarında lalası Sofu Beyazıd'ın büyük katkıları olmuştur.

Çelebi Sultan Mehmed'in bundan

sonraki hayatı da bitip tükenmez mücadeleler içinde geçti. Anadolu birliğini parçalayan ve Osmanlı Devleti'ni yıkılma tehlikesiyle başbaşa bırakan Timur, geldiği topraklara dönünce Yıldırım Beyazıd'ın oğulları arasında saltanat mücadelesi başladı. Çelebi, Emir Süleyman ve Musa Çelebi'yi bertaraf ederek tek başına sultan oldu (1413). Demek ki kardeşler arasında bu çetin mücadele on yıldan daha fazla sürmüştür.

Çelebi Mehmed hakimiyeti ele ge-

çirdikten sonra karışıklıkları önlemek, idareyi sağlam esaslara oturtmak, Timur fitnesinden doğan yarayı sarmak ve Anadolu'da yeniden türeyen beyliklerle mücadele etmek gibi çok önemli meselelerle uğraşmaya başladı. Bu sebeple, önce Bizans'la bir anlaşma yaptı. Rumeli'ndeki tehlikeleri önleyip Anadolu'ya geçti. Önce Aydınoğullarına gereken dersi verip Ege sahillerini yeniden ele geçirdi. Sonra Karamanoğlu üzerine yürüyerek onu bir anlaşmaya zorladı. Daha sonra da Osmanlı tarihinin en büyük isyanlarından olan Şeyh Bedreddin isyanı ile uğraştı. Bu isyan hareketi biraz geç farkedildiğinden, ancak 1420 yılında, Şeyh Bedreddin'in idamıyla tamamen bastırılabilirdi.

Bu arada Düzmece Mustafa olayı patlak verdi. Yıldırım Beyazıt'ın oğlu olduğunu ve saltanata Çelebi Mehmed'den daha çok hak sahibi bulunduğunu iddia eden Düzmece Mustafa, Aydınoğlu Cüneyd Bey'in. Eflak ve Bizans'ın da yardımlarıyla kısa zamanda büyük bir güç kazandı. Ne var ki Çelebi Sultan Mehmed, yapılan bir savaşta Düzmece Mustafa'yı mağlup ederek bu tehlikeyi önledi. Düzmece Mustafa ve Cüneyd Bey, Bizans'a sığındılar. İmparator da, Osmanlılarla iyi geçinme düşüncesiyle onları Limni Adası'nda göz hapsinde bulunduracağını bildirdi.

Uzun ve yorucu mücadelelerin bir parça kapandığını gören Çelebi Sultan Mehmed Bursa'ya çekildi. Burada ken-

Çelebi Sultan Mehmed'in Bursa'daki meşhur Yeşil Türbesi.

di türbesinin ve camiinin yapımı ile uğraştı. Daha sonra Edirne'ye döndü. 1421 yılının Mayıs ayında nüzul sebebiyle hastalandı. Oğlu Murad'a haberciler gönderdi. Ölümünün bir müddet gizlenmesini vasiyet ederek vefat etti. Gerçekten vezirler bu haberi kırk gün kadar gizlediler. Sultan Murad Bursa'ya gelerek padişah olduğunu ilan etti.

Çelebi Sultan Mehmed'in cenazesi Bursa'ya nakledilip, çinilerle süslü muhteşem türbesine defnedildi. Bugün bile Yeşil Türbe adıyla bilinen ve Bursa şehrinin sembolü olan bu türbe Osmanlı sanatının en parlak örneklerindendir.

Tarihi kaynaklar, Çelebi Sultan Mehmed'in zeki, uyanık ve tedbirli bir insan olduğundan yılmak bilmeyen bir azimle, Timur'un param parça ettiği Osmanlı ülkesinde birlik ve beraberliği sağladığında ittifak etmektedirler. Bu sebeple kendisine: "Devleti yeniden kuran padişah" denilmektedir.

Devrinde ilim ve sanat hayatı canlanmış, Edirne, Bursa ve diğer Osmanlı şehirlerinde camiler, medreseler, türbeler inşa edilmiştir.

Çelebi Sultan Mehmed'in Murad, Mahmud, Yusuf, Mustafa ve Orhan isimli oğulları vardı. Bunlardan yaşı en büyük olan şehzade Murad, babasının vefatıyla, henüz 18 yaşında tahta çıkmıştır.

Çelebi Sultan Mehmed'in mücadelesi Osmanlı Tarihi'nde çok önemli bir yer tutmaktadır. O, Timur belâsıyla parça parça edilen Anadolu birliğini yeniden kurmuş, çökmek üzere bulunan devleti büyük bir iman ve azimle yeniden kurmuştur.

Sultan Mehmed'in Yeşil Türbe içindeki çinilerle kaplı sandukası.

"Ey Davud! Seni şüphesiz yeryüzünde hükümrân kıldık. O halde insanlar arasında adaletle hükmet. Hevese uyma. Yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır. Doğrusu Allah'ın yolundan saparlara, onlara, hesap gününü unutmalanna karşılık çetin azap vardır."
(Sâd Suresi: 26)

KENDİSİNE ZEBUR NAZİL OLAN BÜYÜK PEYGAMBER

Hz. DAVUD (a.s)

Kur'ân-ı Kerîm'de ismi geçen yüce peygamberlerdendir. Dört büyük kitaptan Zebur kendisine nazil olmuştur. Hz. Süleyman'ın babasıdır.

Soyu Hz. İbrahim'e dayanan Hz. Davud, çocukluğundan itibaren kavmi içinde tanınan ve sevilen bir insandı. Babasının ismi İsha'dır. Hz. Davud'un çocukluğu sırasında İsrailoğullarının başında Tâlût isimli bir hükümdar vardı. Bu sıralarda Mısır ve Filistin arasına yerleşmiş ve kuvvetli bir ordu ha-

zırlamış olan Câlût isimli bir müşrik, İsrailoğulları ile savaşa tutuşmuştu. Harbe katılan Hz. Davud, teke tek bir kavga sonunda Câlût'u öldürmeyi başarinca İsrailoğulları büyük bir tehlikeden kurtulmuş oldular.

Daha sonra Hz. Davud hükümdar olarak İsrailoğullarının başına geçti. Fazileti, dürüstlüğü, yiğitliği ve dindarlığı dillere destan olmuştu. Yüce Allah O'na peygamberlik şerefini verdi. Böylece Hz. Davud hem hükümdar hem peygamber oldu. Zamanında binalar,

saraylar inşa edildi.

Bu arada yüce Allah Hz. Davud'a Zebur'u nazil etti. Zebur kelime olarak "Kitap" manasına gelmektedir. Yü zelli sureden oluşan bu ilahî kelim daha çok dua ve zikir mecmuası halindeydi. İçinde helâl ve haramı açıklayan ahkâm ayetleri yoktu.

Hz. Davud son derece güzel olan sesiyle devamlı Zebur okur, dağlar, taşlar ve kuşlar onun sözlerine katılırlardı. Kur'an-ı Kerim'de belirtildiğine göre Hz. Davud'a pek çok mucize ihsan edilmişti. O, demirleri hamur gibi yoğurabilmekte, dağlar ve kuşlar emirlerine itaat etmekteydi. Bir hükümdar olmasına rağmen elinin emeği ile geçinir, demir zırhlar yapardı.

Hz. Davud peygamberlik vazifesini büyük bir başarı ile yürüterek kavminin idaresi ve ıslahını en iyi biçimde başardı. Aralarında çıkan anlaşmazlıkla-

Hz. Davud'un sapanla öldürdüğü Calut'u sembolize eden bir resim

Hz. Davud tarafından kurulan Kudüs şehriden bir görüntü.

rı büyük bir adaletle halletti. O'nun ne kadar adilane hüküm verdiğine dair Kur'an'da çeşitli ayetler vardır.

Hz. Davud bütün günlerini Allah'a ibadetle geçirirdi. Sevgili Peygamberimizin "Savm-ı Davud" adını verdiği orucu tutar ve bunu hiç aksatmazdı. Savm-ı Davud senenin yarısının oruçla geçirilmesidir. Gerçekten Hz. Davud bir gün oruç tutar, bir gün iftar ederdi. Yine Peygamberimizin bildirdiğine göre O, her gecenin yarısında uyur, üçte birinde namaz kılardı.

Kur'an'da yüce Allah Hz. Davud'un faziletini överek: "O, Allah'ın fena saydığı her şeyden tamamıyla dönmüştü" buyurulmuştur.

Hz. Davud kırk sene kadar hükümdarlık ve peygamberlik yaptıktan sonra vefat etti. Yerine oğlu Hz. Süleyman hükümdar oldu.

BÜYÜK MASAL USTASI DEDE KORKUT

14 yüzyılda veya daha önce, Müslüman Oğuz Türkleri arasında yaşadığı sanılan Dede Korkut, Türk ve dünya edebiyatının zirvelerinden biri olarak tanınmaktadır. Kendi adıyla anılan masal ve hikâyeleriyle şöhret kazanmış, bu gerçekten ibret verici nefis yazılarıyla ismini unutulmaz kılmıştır.

Dede Korkut'un hikâyelerinde Müslüman Oğuzlardan bahsedilir. Onların Rumlar, Gürcüler ve diğer hristiyan beylik ve devletlerle yaptığı mücadele-

ler anlatılır. Masal motifleriyle süslü bu hikâyelerde devler, büyük canavarlar, insanlara korku salan tek gözlü yaratıklar vardır. Hikâyenin kahramanı büyük bir dürüstlük ve yiğitlikle, her türlü kötülüğün üstesinden gelir. Hikâyelerin hepsi Dede Korkut'un bizzat yaptığı güzel bir dua ile biter.

Araştırmacılar bu güne kadar oniki Dede Korkut Masalı tesbit etmişlerdir. Bunlar sırasıyla şu isimleri taşır:

1- Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi

2- Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması

3- Kam Bûre Bey Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi

4- Kazan Beyin Oğlu Uruz'un Tutsak Olması

5- Duha Koca Oğlu Deli Dumrul

6- Kanlı Koca Oğlu Kanturalı

7- Kazuluk Koca Oğlu Yeğenek

8- Basat'ın Tepegözü Öldürmesi

9- Beğil Oğlu Emre

10- Uşun Koca Oğlu Seğrek

11- Salur Kazan'ın Tutsak Olup Uruz'u Kurtarması Hikâyesi

12- İç Oğuz Dış Oğuz'a Ası Olup Beyrek'in Ölmesi Hikâyesi

Dede Korkut, bu meşhur hikâyelerinden çıkartılan görüşe göre dindar bir müslüman, kültürlü, bilgili ve zeki bir insandır. Bulunduğu cemiyette daima sevilip sayılmakta, hürmet görmektedir. Bir çocuğa ad konulacağında, bir nikâh töreninde veya önemli herhangi bir konuda öncelikle O çağrılır. O, problemleri çözen, hakimlik yapan ermiş bir insandır. Hikâyelerinin son cümleleri şöyle biter:

“Allah bizi son günde imandan ayırmasın. Amin, amin diyenler Allah'ın yüzünü görsün. Yüce Rabbimiz, derlesin, toplansın, günahlarımızı adı güzel Muhammed'in yüzü suyuna bağışlasın.”

Dede Korkut'un temsili resmi.

●
Dede Korkut dedi ki: “Ezelden yazılırsa kul başına kaza gelmez. Büyüklük taslayanı Allah sevmez. Hesap gününde cuma güzel. Cuma günü okuyunca hutbe güzel. Kulak verip dinleyince ümmet güzel. Minarede ezan okuyunca müezzin güzel. Ak sütünü doyuncaya kadar emzirse ana güzel.”

“Korkut Ata Oğuz kavminin müşkilini hallederdi. Her ne iş olsa, Korkut Ata'ya danışmadan yapmazlardı. Her ne buyursa kabul ederlerdi. Sözünü tutup yerine getirirlerdi.”

(Dede Korkut Kitabı'ndan)

PEYGAMBERİMİZİN EN YAKIN ARKADAŞI

HZ. EBUBEKİR (r.a)

Resûlullah'dan iki yaş küçüktür. 573 yılında Mekke'de doğmuştur. Asıl ismi Abdullah, babası Ebu Kuhafe Osman, annesi Ümmül Hayr Selma'dır. Kureyş kabilesindendir. Nesebi 7. batında Hz. Muhammed (S.A.V.)'le birleşir. İslâmiyet'i kabul etmeden önce de son derece dürüst ve şerefli bir ömür yaşamıştır. Ne bir damla içki içmiş, ne putlara tapmış, ne de o devirde Arapların işledikleri hiçbir gayrı meşru fiile yaklaşmıştır. Hayatı baştan başa iffet, samimiyet ve güzel

ahlâkla doludur. Peygamberliğinden önce de Resûlullah'ın dostu, arkadaşı ve sırdaşı idi. Hz. Ebubekir Peygamberimize erkeklerden ilk olarak imân eden ve bunda en ufak bir tereddüt dahi göstermeyen müstesna bir şahsiyettir. Kureyş arasında oldukça önemli bir yeri ve çok büyük bir serveti vardı. Ticaret yaparak kazancını temin ederdi. Müslüman olduktan sonra malının hepsini Allah yolunda sarfetti. Müşriklerin işkence ettikleri esirleri para karşılığında satın alıp azad ediyordu. Hz. Bilal

böyle kurtulmuştu.

Hız. Ebubekir Peygamberimizin hicret arkadaşı ve en yakın dostudur. Allah'ın Resulü ashabı içinde en çok onu sevmiştir. İmanın, cömertliğinin ve fedakârlığının sınırı yoktu. Peygamberimizin gölgesi gibi yanından ayrılmamış, müşriklerin eza ve cefalarından O'nu korumuştur. Bir defasında Kabe'de Resûlullah'ın üstüne üşüşen ve ona vurmaya başlayan müşriklerin arasına yıldırım gibi dalarak: "Rabbim Allah'dır dediği için bir insanın kanına mı girilir!" diye bağırmıştır.

O canından daha aziz bildiği Resûlullah'a sevgili kızı Hız. Aişe'yi vererek, aralarında bir de akrabalık bağı kurmuştur. Peygamberimiz ve kendisi Medine'ye hicret ettiklerinde Allah'ın elçisi, ensarlı Harice bin Zeyd bin Züheyr'le onu kardeş etmiştir.

Mescid-i Nebevî'nin yapılacağı arsanın parasını Hız. Ebubekir ödemiştir. Bedir, Uhud, Hendek, Beni Nadr, Ahzab, Hudeybiye, Hayber, Mekke'nin Fethi, Huneyn Gazvesi ve Tebük seferlerinin hepsinde bulunmuş, Resûlullah'ın yanı başında yer almıştır. Daha açıkcası O Peygamberimizin veziri ve müşaviri olmuş, Sıddık ünvanına kavuşmuş ve ashabin en seçkini sıfatına erişmiştir.

Resûlullah'ın vefatında İslâm topluluğunu çekip çeviren, ne yapacağını şaşırmış müslümanları derleyip toplayan O'dur. Sonra halife olarak devletin başına getirilmiştir. Said b. Ubade'den başka bütün sahabe O'na biat etmiş, ha-

Hız. Ebubekir (r.a)'ın duası: "İlahi!... Sen beni benden daha iyi bilirsin. Ben de kendimi beni övenlerden daha iyi bilirim. Onların, bende bulunduğunu sandıkları iyilikleri bana ihsan et. Bilmedikleri kötülüklerimi de ört, bağışla! Hakkımda söylenen şeylerle beni günahlandırma!"

lifeliğini kabullenmişlerdir.

Hız. Ebubekir halife olur olmaz Hız. Üsâme komutasındaki orduyu Şam'a göndermiş, Resûlullah'dan sonra din-den dönen bazı kimselere savaş açmış, Kur'ân-ı Kerîm'i cem ettirmiş, İslâm birliğini süratle kurmuş, Irak'ın fethini tamamlamış, Suriye'nin fethine başlamış, iki sene süren hilafetinde Resûlullah'ın en seçkin arkadaşı olduğunu hakkıyla isbat etmiştir.

Hız. Ebubekir yüksek bir zekaya, komuta ehliyetine ve dirayetine sahiptir. Tarih kitapları O'nun bütün hallerinden uzun uzun bahsetmektedir.

Şüphesiz ki Hız. Ebubekir'in en büyük üstünlüğü kemal derecesindeki imanı ile, Resûlullah'a sınırsız bağlılığı ve İslâm'ı tam manasıyla yaşamasıyla ilgilidir. Gerçekten O, son derece di-

yanetperver, cömert, âbid ve muttakî bir insandır. Daima Kur'an okur, namazlarını büyük bir huşu içinde edâ eder, İslâm'ın şeriatına hayatını verir, cömert davranır, iyilik eder, tevazu ve sabır gösterir. Hz. Ömer'den nakledilen şu hâdise Hz. Ebubekir'in faziletini ne güzel izah etmektedir: "Medine'nin etrafında ihtiyar ve âmâ bir kadın vardı. Her gün ona uğrayarak ihtiyacını gidermek isterdim. Fakat ne zaman gitsem benden evvel birinin uğrayıp ona lazım olan her işi yaptığını görürdüm. Bir gün merak ettim, acaba her gün bu sevabı işleyen kimdir, dedim. Çok erkenden bu kadına uğradım. Bir de ne göreyim, bu sevabı kazanmakta olan zât Hazreti Ebubekir'di."

Resûlullah'ın bu yakın dostu bütün hayatında son derece sade yaşamış, rızıkını temin için çalışmış, vücudunu müslümanların hizmetine sunmuş ve 63 yaşında vefat ederek Medine'de, canından aziz bildiği Peygamberimizin kabri yanına defnedilmiştir.

Resûlullah onun hakkında şu hadisleri buyurmuştur:

"Dünyada hiç kimsenin malı benim için Ebubekir'in malı kadar faydalı olmamıştır." (Buhârî)

"Dostluğu ve yardımı itibariyle kendisine en çok minnettar olduğum arkadaşım Ebubekir'dir. Rabbim'den başka bir dost itti haz edecek olsam Hz. Ebubekir'i itti haz ederdim. Fakat onunla

*Hiz. Ebubekir'in de medfun
bulunduğu Ravza-ı Mutahhara*

benim aramda İslâmiyet kardeşliği ve sevgisi vardır. Mescidin bütün kapıları kapansın, yalnız Ebubekir'in kapısı açık kalsın." (Sahih-i Buhârî)

"Benden sonra güneş Hz. Ebubekir'in başından daha şerefli bir başa doğmayacaktır."

Kur'ân-ı Kerim'de de Hz. Ebubekir'in Hicret esnasında beraberinde bulunduğu zikredilmektedir. Bu yüzden İslâm ulemâsı Hz. Ebubekir'in şeref-i sohbetini inkâr-ı küfür addederler." (Buhârî 9. cilt S. 328)

Hz. Ebubekir için bu kısa bilgiyi verdikten sonra O'nun mübarek sözlerinden bazılarını da nakledelim:

"Takva, akıllıca yapılan işlerin en güzelidir. Hakk'a asi olmak, ahmakca yapılan işlerin en çirkinidir. Verilen emâneti yerine getirmek, en üstün doğruluk sayılır. Hiyânet olarak da en önde yalan gelir."

"Ölümü özüne sevdirebilir. Nasıl olsa gelecektir."

"İşlerinizi çevirmek için başınıza geçtim... Doğrulukta devam ettiğim müddet; bana uyunuz. Kaydığımı görürnce de bana kıyam hakkınızdır."

"Sonun iyiliği, evvelin iyiliği kadar olur."

Hz. Ebubekir (r.a) hicret sırasında sığındıkları mağaranın önüne müşrikler geldiği zaman endişelenmiş ve Peygamberimize dönerek: "Ya Rasûlallah! beni öldürürlerse hiç gam değil. Amma Allah göstermesin sana bir ziyan eristirecek olurlarsa bütün İslâm'ın helâkine sebep olurlar" diyerek imanının büyüklüğünü göstermiştir.

●

Hz. Ebubekir (r.a)'in vefat ederken söylediği en son dünya kelâmı: "Ya Rabbi! Ruhumu müslüman olarak al ve beni salihlerle beraber eyle."

●

*Eyüp Sultan
Türbesi'nin
eski bir gravürü.*

İSTANBUL SURLARI ÖNÜNDE ŞEHİD DÜŞEN BÜYÜK SAHABE **HZ. EBÜ EYYUB EL-ENSARÎ (r.a)**

Medinelî müslümanların en büyüklerinden olan Ebu Eyyub El-Ensarî, Peygamberimiz henüz Medine'ye hicret etmeden önce II. Akabe Biatı'nda İslâm'ı kabul etmiştir. Kendi memleketinde Neccar Hanedanı'nın reisi ve çok sevilen bir kimse olduğundan, onun telkîn ve teşvikleriyle bütün ailesi, dostları ve akrabaları müslüman olmuşlardır.

Asıl ismi Halid'dir. Künyesi Ebu Eyyub, kabilesi ise F fazrec'dir. Annesi cihetinden Peygamberimize dayanır.

Hiz. Ebu Eyyub, Resûlullah Medine'ye hicret edince, bütün müslümanlar gibi O'nu evine davet etmiş, ancak Peygamberimiz kimseyi incitmek istemediğinden, devesinin önünde çökeceği eve misafir olacağını bildirince ısrar edememiş, Resûlullah'ın, ismi Kusva olan devesi dönüp dolaştıktan sonra O'nun evi önünde durunca pek sevinip bahtiyar olmuştur. Böylece Allah'ın en yüce elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.) Ebu Eyyub'un evine misafir olmuştur. Ebu Eyyub ve hanımı bu eşsiz misafire karşı

son derece büyük bir saygı ve sevgiyle hizmet etmişler. O'nun yemek yediği kaptan yemek yemeyi şeref saymışlardır. Resûlullah bir ay kadar kaldığı Ebu Eyyub'un evinden memnun ayrılmış; bu nazik, cömert ve dindar sahabelerine hayır duada bulunmuşlardır.

Ebu Eyyub El-Ensari bundan sonra da Resûlullah'dan hiç ayrılmamış ve O'nun en yakın arkadaşları arasına girmiştir. Bedir, Uhud, Hendek, Mekke'nin Fethi, Huneyn, Hayber ve Tebuk gibi Peygamberimizin iştirak ettiği her savaşa katılmış, büyük kahramanlıklar ve

Eyüp Sultan Camii.

yararlıklar göstermiştir.

Peygamberimiz Medinelilerle Mekkelileri kardeş yaparken O'nu en üstün sahabelerinden biri olan ve ilk kez Medinelilere İslâm'ı öğretmekle vazifelen-dirilmiş bulunan Hz. Mus'ab bin Ümeyr ile kardeş yapmıştır. Hz. Ebu Eyyub, Hz. Mus'ab Uhud harbinde şehit oluncaya kadar ona yardım elini uzatmış, vefatından sonra da kardeşliğin hukukunu daima korumuştur. Peygamberimizin vefatından sonra Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'a yardımcı olan Ebu Eyyub El-Ensari, Hz. Ali zamanında Medine kaymakamlığını yürütmüş, haricilerle yapılan savaşta Hz. Ali'nin tarafında çarpışmıştır.

Ebu Eyyub El-Ensarî Hz. Muaviye zamanında da gazalara katılarak yararlılıklar göstermiştir. Bir ara Mısır'a giden, daha sonra tekrar Medine'ye dönen bu büyük sahabe nihayet Hz. Muaviye'nin emriyle Bizans üzerine açılan sefere büyük bir arzu ve istekle katılmıştır. Bu sefere Hz. Muaviye'nin oğlu Yezid komuta etmekte ve pek çok seçkin sahabe ordu içinde görev yapmakta idi. İslâm kuvvetleri şan ve zaferle dolu bir şekilde bütün engelleri aşarak İstanbul surları önüne kadar gelmişlerdi. Kuşatma sırasında Hz. Ebu Eyyub El-Ensarî hastalandı. Komutan Yezid O'nu ziyarete gelince vasiyetini yaptı. Öldüğü zaman cenazesinin ordunun varacağı en uç noktaya kadar götürülmesini ve oraya defnedilmesini istedi. Daha sonra vefat edince isteği yerine getirilip surların dışındaki bugünkü Eyüp Türbesinin bulunduğu yere

Eyüp'de mezar taşları

●

"Hristiyanlar bile Ebu Eyyub El-Ensari'nin kabrine hürmet gösterdiler. Bizans zamanında İstanbul ve civarında kıtlık ve kuraklık olduğu zamanlarda hristiyanlar, Hz. Ebu Eyyub'un mezarı etrafında toplanır ve onun yüzü suyu hürmetine tazarrularda bulunurlardı. İstanbul'un hiçbir vakit müslümanlar tarafından unutulmamasının en büyük sebeplerinden biri, Resul-i Ekrem'in bu güzide arkadaşının bu şehir civarında yatmasıdır."

●

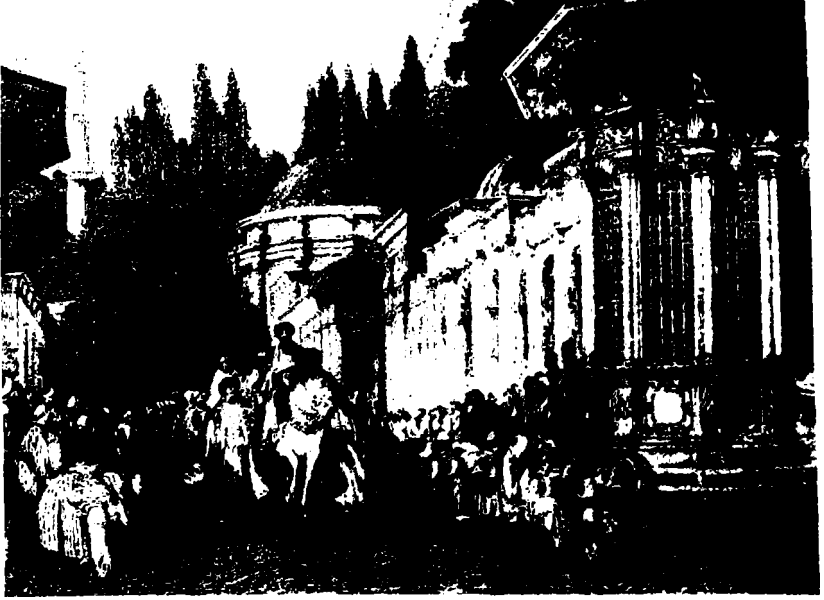
(Astr-ı Saadet'ten)

defnedildi. İslâm orduları komutanı Yezid, Bizans İmparatoru'na haberciler göndererek hiç kimsenin Ebu Eyyub'un mezarına dokunmamasını istedi. Bu istek yerine getirildi.

Hız. Ebu Eyyub'un İstanbul surları önünde şehit düşmesi daha sonraki İslâm ordularına cesaret ve azim kaynağı oldu. Nice kuvvetler Bizans'ı fetih için çalıştılar. Nihayet bu şeref Müslüman Türk hükümdarlarının en büyüğü Fatih Sultan Mehmed'e nasip oldu. Akşemseddin, Ebu Eyyub El-Ensari'nin kaybolan kabrinin yerini ortaya çıkarınca Fatih'in emriyle buraya bir cami ve bir türbe inşa edildi. Bugün dahi her-

gün yüzlerce ziyaretçinin dolup taşıdığı Eyüp Türbesi ve camii İslâm âleminin en kutsal yerleri arasındadır. Türbenin bulunduğu semte "Eyüp" denilmektedir.

Hız. Ebu Eyyub El-Ensari'nin Peygamberimize olan sevgi ve bağlılığı her şeyden üstün olduğu için onun sözlerini de dikkatle dinlemiş ve pek çok hadis-i şerif rivâyet etmiştir. Bu hadisler büyük hadis kitaplarında mevcuttur.

Eyüp Sultan Camii dünyanın her yerinden gelen ziyaretçilerle dolup taşar. Yukarıdaki nefis gravürde bir Osmanlı padişahının Eyup Sultanı ziyarete gelişi tasvir edilmektedir.

HZ. EBU HUREYRE (r.a)

Sevgili Peygamberimizin değerli sahabelerinden biridir. Hayberin fethi sırasında kendi yaşadığı bölgeden gelerek İslâmiyet'i kabul etmiş, savaşa iştirak edip yararlılıklar göstermiştir. Bundan sonra Resûlullah'a sınırsız bir sevgi duyan Hz. Ebu Hureyre Medine'ye yerleşerek orada yaşamaya başlamıştır.

Asıl ismi Abdurrahman'dır. Kedile-ri çok sevdiği ve onları koruduğu için Peygamberimiz ona, "Kedi Yavrusu Babası" manasına gelen Ebu Hureyre

lakabını vermiş, O da bunu candan kabul ettiğinden artık bu isimle anılmıştır.

Hz. Ebu Hureyre miladın 600. yılında doğmuş, 678 yılında vefat etmiştir. Bu uzun hayatın içinde müslüman olduğu dönem şüphesiz ki önemli bir yer tutmaktadır. O, işi gücü olmayan, kim-sesiz ve fakir bir kimseydi. Medine'de Peygamberimizin himayesinde yaşadı. Suffe Ashabı denilen sahabelerin ileri gelenlerinden oldu. Resûlullah'dan hiç ayrıldı. Her zaman O'nunla beraber oluyor, O'na hizmet ediyor ve söyledi-

gi hadisleri ezberlemeye çalışıyordu. Bir defasında: “Ya Resûlullah! Senden birçok hadîs işitiyorum da unuttuyorum...” diye dert yanmış, Peygamberimiz ise: “Rıdamı yay” buyurarak, elleriyle birşey avuçlar gibi yapıp rıdanın içine atmış ve bundan sonra Ebu Hureyre hiçbir şey unutmadığını bildirmiştir. Bu müstesna olay Resûlullah'ın mucizelerinden biri olduğu gibi, O'nun Ebu Hureyre'ye gösterdiği sevgiyi de ifade etmektedir.

Hz. Ebu Hureyre Muksirun-u Sahabe, yani en çok hadis rivâyet eden yedi sahabenin birincisidir. Bu yedi sahabe ve rivâyet ettikleri hadîs miktarları şöyledir:

1- Hz. Ebu Hureyre 5374 hadîs.

2- Hz. Abdullah İbn-i Ömer, 2630 hadîs.

3- Hz. Enes bin Malik, 2286 hadîs.

4- Hz. Aişe, 2210 hadîs.

5- Hz. Abdullah İbn-i Abbas, 1660 hadîs.

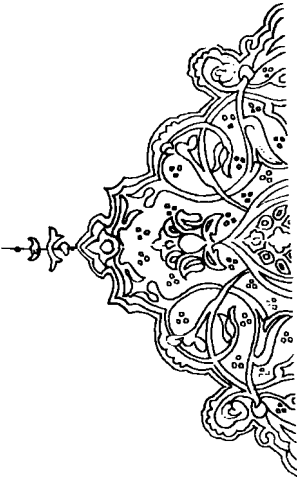
6- Hz. Cabir bin Abdullah'il-Ensârî, 1540 hadîs.

7- Hz. Ebû Said-i Hudrî, 1170 hadîs.

Hz. Ebu Hureyre'den sahabe ve taibiinden olmak üzere 800 kişi hadîs rivâyet etmiştir. Bu da O'nun ilmî üstünlüğünü ve hadîs rivâyetindeki müstesna yerini göstermeye yeter.

O'na niçin çok hadîs rivâyet ettiği sorulduğunda, ilmi gizlemenin haram olduğunu söylemiştir.

Resûlullah'ın bu değerli sahabesi gerçek bir takva ve ilim hazinesiydi. İbadet etmek ve bildiğini duyurmaktan zevk alırdı. Hz. Ömer zamanında Bahreyn valiliği yapmış, daha sonra da bir takım idari görevler aldıktan sonra Medine'ye gelerek, vefat edinceye kadar orada kalmıştır. Vefatında yetmişsekiz yaşında bulunuyordu.

Hiz. Ebu Hureyre (r.a) çok fakir bir hayat yaşamış. Bir defa büyük zaruretler içinde kalmış iken çarşıda Hiz. Ebubekir'e rastladı. Hiz. Ebubekir O'na bir ayet sordu. Hiç farkında olmadan geçti. Kendi düşüncesine ve açlığın sıkıntısına dalmış. Sonra Hiz. Ömer'e rastladı. Onu da görmedi. Nihayet Resul-i Ekrem'e rastladı. Peygamberimiz O'nun halini anladı. Bütün sahabeler sofralarını Ebu Hureyre'ye açtılar. Böylece fakirlik ve sıkıntısı son buldu.

(Asr-ı Saadet'den)

KANUNİ'NİN KUDRETLİ ŞEYHULİSLAMI EBUSSUUD EFENDİ

Şeyhülislam Ebussuud Efendi 1490 yılında İskilip'de doğmuştur. Babası Osmanlı alimlerinden İskilipli

Şeyh Muhyiddin Mehmed Efendi, dedesi ise büyük astronomi alimi Ali Kuşcu'nun kardeşi olan Mustafa El İmad'dır. Ebussuud'un annesi ise Ali Kuşcu'nun kızı Sultan Hatun'dur. İlmî çalışmalarına babasından dersler alarak başlayan Ebussuud, daha sonra devrin tanınmış alimlerinden, hatta İbn-i Kemal'den ders görerek yetişmiştir. Tahsilini tamamladıktan sonra 17 sene mü-

derrislik yapmış, 1532 tarihinde Bursa, 1534 yılında da İstanbul Kadısı olmuştur.

1537 yılında Rumeli Kazaskerliği'ne getirilen bu büyük alim, 8 sene kadar bu önemli görevde kalmış, 1545 yılında da Şeyhülislam olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak çağlarına damgasını vuran bu güçlü alim, 30 seneye yakın bir süre Şeyhülislamlık görevini yürütmüş, bütün İslâm dünyasında haklı bir şöhrete kavuşmuştur. Devrinde "İkinci Ebu Hanife" ünvanıyla

anılan Ebussuud Efendi başta Kanunî Sultan Süleyman olmak üzere II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed zamanlarında da devam etmiştir.

Kanunî Sultan Süleyman O'nu çok sever ve kendisine: "Halde haldaşım, sindе sindaşım, doğru yolda yoldaşım ve ahiret kardeşim" diye hitap ederdi.

Ebussuud Efendi tefsir ve fıkıhda üstad olan değerli bir ilim adamıydı. Eğitim ve öğretim görevini hiç aksatmaz, şeriata uymayan ve toplum düzenini bozan her türlü harekete şiddetle karşı koyardı. Kanunî Sultan Süleyman'ın meşhur kanunlarını İslâm hukuku ile birleştiren ve telif eden Ebussuud pek çok fetva vermiş ve devrindeki müşkülleri halletmiştir.

Kaynaklara göre O, zayıf, uzun boylu ve uzun sakallı, nur yüzlü, vakur bir kimseydi. Son derece abid ve zahid, yani dindar bir insandı. Zamanının tama-

mını ilini çalışmalara vermiş ve pek değerli alimler yetiştirmiştir. Bunlar içinden Hoca Sadettin Efendi ve şair Bakî çok ünlüdür.

Ebussuud'un Arapça, Farsça ve Türkçe yazılmış kıymetli eserleri vardır. Bilhassa Arapça olarak kaleme aldığı ve Kanunî'ye sunduğu "İrşadü'l Aklı's-Selim" isimli tefsiri bütün İslâm alemince takdir edilmiş muazzam bir eserdir. O'nun ayrıca Arapça ve Türkçe şiirleri ve halkın istifade etmesi için sade bir lisanla yazdığı Duaname'si de çok ünlüdür.

Ebussuud Efendi 83-84 yıl kadar yaşamış, verimli ve hayırlı bir ömür sürdükten sonra nihayet 23 Ağustos 1573 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Ölüm haberi duyulunca İslâm memleketlerinde garip cenaze namazları kılınmış olması O'nun ne kadar büyük bir alim olduğunu göstermektedir.

"Yeryüzündeki herkes fanidir."

HZ. ELYESA (a.s)

Hz. Elyesa, Kur'ân-ı Kerîm'de ismi geçen yirmibeş peygamberden birisidir. Sad Suresi'nin 25. ayetinde ve En'âm Suresi'nin 86. ayetinde Hz. İsmail aleyhisselamdan sonra O'nun da ismi zikredilerek; "iyilerden olduğu", "hidayete erdirildiği" ve "âlemler üzerine tercih edildiği" bildirilmektedir. Bütün bu vasıflar Hz. Elyesa'nın fazilet ve üstünlüğünü ortaya koymaktadır.

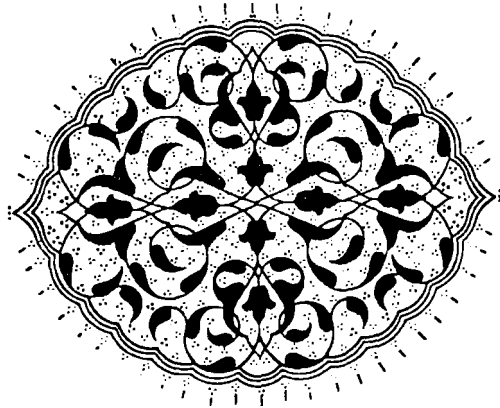
Tefsirlere ve tarihi açıklamalara göre Hz. Elyesa milattan 800 sene kadar

önce Bâlebek'te yaşamış, Hz. İlyas'ın yanında ve O'nun yardımcısı iken, daha sonra peygamber olarak bulunduğu belde ahalisi içinde vazifelendirilmiştir. Babasının ismi Uhtub'dur. Kendisi Benî İsrail peygamberlerindendir.

İsrailoğulları, tarihin her devrinde nankör ve hain bir millet olarak tanınmışlardır. Yüce Allah'ın gönderdiği elçileri yalanlamış, pek çoğunu eziyet ve işkencelerle öldürmüş, zulüm ve isyan içinde yaşamışlardır. Hz. İlyas'ın uyarı ve ikazlarını da dinlemediklerinden,

bu büyük peygamber uzun yıllar süren mücadelesinden sonra onlardan usanmış ve yerini Hz. Elyesa'ya bırakarak yüce Allah'a kavuşmuştur.

Yahudiler kendi içlerinden bir peygamber olmasına rağmen Hz. Elyesa'yı da dinlemediler. Zaman zaman alay edip, hakaretlere maruz bıraktılar. Hz. Elyesa yılmadan, yorulmadan elçilik vazifesini yerine getirmeye çalıştı. Bâlebeklileri çetin bir azapla uyarmaya ve Allah'a inanmaya davet etti. Ne var ki bu gayret ve çalışmalar da bir semere vermemiş, yahudiler içinden Hz. Elyesa'yı kabul eden çok az insan çıkmıştır. Bu durum sonunda yüce Allah bu kavme Asuriye devletini musallat ederek, devamlı bir mülk ve saltanat kavgasına düşen ve peygamberlerini dinlemeyen yahudileri perişan etmiştir. Uzun müddet zillet ve meskenet içinde yaşamışlar, bu arada Hz. Elyasa da vefat etmiştir. Ondan sonra bu kavme Hz. Zülkifl peygamber olarak gönderilmiştir.

BURSA'NIN MANEVİ MİMARİ EMİR SULTAN

Emir Sultan ismiyle Türk-İslâm tarihine geçmiş olan büyük mutasavvıfın asıl adı Muhammed Şemseddin'dir. Tarihi tetkiklere göre miladi 1368 tarihinde Buhara'da doğmuştur. Babası Buhara Türklerinden Şeyh Emir Kûlal, çömlekçilik yaparak geçimini temin eden bir şeyh idi. Dindarlığı ve dürüstlüğüyle tanınıyor, çevresinden daime bir saygı görüyordu. Oğlunun iyi bir insan olarak yetişmesi için elinden gelen gayreti gösteriyordu. Vefatından sonra yerine geçen ve şeyh olan Sey-

yid İsa da bu zeki ve çalışkan yavruyu bağrına basıp öğretimine devam etti.

Muhammed Şemseddin küçük yaşta annesini kaybederek babasının ve Seyyid İsa'nın gözetimi altında büyüdü. Onsekiz yaşına geldiğinde babasını da kaybetmiş ancak olgun ve bilgili bir genç olarak kendini göstermeye başlamıştı.

Babasının ölümü üzerine Buhara'dan ayrılmayı düşünmüş, sonunda Medine'ye yerleşmek niyetiyle Hicaz'a gitmiştir.

Burada bir rüya gören ve büyük vazifelerle Rum Diyarı'na (Anadolu'ya) gitmesi gerektiğini öğrenen Şemseddin, hemen yola düşmüş, uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra 1389 tarihinde Bursa'ya gelmiştir.

Uludağ'ın yamaçlarında bir mağaraya yerleşen ve çömlek yaparak geçimini temin eden Şemseddin, kısa sürede çev-

resine bir çok mürid toplamış, onlara İslâm'ın yüceliğini ve mutlaka yaşanması gerektiğini anlatmaya başlamıştır. Tesirli konuşmaları ve gösterdiği bir takım kerametlerle Allah'ın sevgili kullarından biri olduğu anlaşılmış, bir müddet sonra Osmanlı Padişahı Yıldırım Beyazıd'ın sarayında hocalığa başlamıştır. Artık herkes onu Buharalı Şeyh Emir Sultan olarak tanımaktadır.

Emir Sultan Camii.

Padişahın kızı Hundi Fatma Sultan'la evlenen ve bütün Osmanlı ülkesine şöhreti yayılan Emir Sultan ilmi, takvası ve üstün kişiliğiyle devrinde büyük tesirler göstermiştir. Meşhur bir rivâyete göre, bir ara içkiye alışan Padişah Yıldırım Beyazıd'ı bu kötü alışkanlığından O vazgeçirmiştir. Yaptığı vaazlar ve sohbetlerle haksızlıkların önüne geçmeye çalışmış, etrafına toplananlara adil ve namuslu bir insan olabilmenin kurallarını öğretmiştir. Öyle ki doğruluk ve dürüstlük Emir Sultan adıyla beraber düşünülür olmuştur.

Yirmi yaşında Bursa'ya gelen ve kırk sene kadar burada yaşayan Emir Sultan, hayatı boyunca babasının verdiği öğütleri unutmamış ve her hareketini bu sözlerle göre ayarlamıştır. Babası, geleceğin ünlü velisi Emir Sultan'a şunları söylemiştir: "Peygamberi babandan da anandan da fazla seveceksin. Soyunla öğrenmeyeceksin. Ağzından hiç yalan çıkmayacak. Her gününü son gününmüş gibi tamamlamaya çalışacaksın. İlim öğrenecek ve asla üşenmeyeceksin. Ak sakallı da olsan kılıç çekmeyi bırakmayacaksın. Selam vermeden hiçbir topluluğa girmeyeceksin. Nikâhsız kadınla oturmayacaksın. Hadisler sana tefsir olacak. Kur'ân da en büyük yol göstericin. Hayat her yanı ile bir okuldur. Bir yerde hayır bulursan yerleş. Kötülükten kaç. Unutma ki elindeki en büyük silahın, Hz. Allah'a edeceğin dualardır..."

Gerçekten bu öğütler Emir Sultan'ın her vakit tekrarladığı ve bizzat yaşadığı öğütler olmuştur.

Büyük velinin hanımı Hundi Fatma Sultan'dan Emir Ali Çelebi isimli bir oğlu ve iki kızı olmuştur.

1402 yılında Yıldırım Beyazıd komutasındaki Osmanlı ordusu, Çubuk ovasında Timur'a yenilince devletin birlik ve bütünlüğü parçalanmıştır. Timur bu büyük zaferinden sonra Bursa'da bulunan Emir Sultan'ı da yanına çağırarak, kendisine hürmet ve saygı göstererek, O'nu Türkistan'a götürmeyi istemiştir. Ancak Emir Sultan manevi bir işaretle gelip yerleştiği Bursa'yı terketmek istemediğini bildirerek yuvasına dönmüştür.

Bu karışık dönemde durmadan çalışmış, devletin toparlanması için elinden gelen gayreti göstermiştir. Çelebi Mehmed'in sultan oluşunda ve daha sonra oğlu II. Murad'ın tahtı ele geçişinde O'nun etkileri büyük olmuştur.

1429 yılında Bursa'yı kasıp kavuran bir veba salgını sonunda Emir Sultan da vefat etmiştir. Cenazesi, kendisini çok seven Hacı Bayram Veli'nin, Şeyhülislam Molla Fenari'nin ve pek çok seçkin şahsiyetin iştirakiyle kaldırılmış, hanımının yaptırdığı türbeye defnedilmiştir. Bu türbenin yanına da sonradan Emir Sultan Camii, Emir Sultan Medresesi, Emir Sultan Hamamı, muvakkithane, kütüphane, ilkokul gibi yapılar inşa edilmiştir. O, yüzyıllardan beri, bilhassa Bursa'nın manevi mimarı olarak anılmıştır.

H. Enes, Bedir muharebesi esnasında henüz oniki yaşında bulunuyordu. Buna rağmen muharebe meydanına gitmiş, mücahidlere hizmet etmiş, bilhassa Resul-i Ekrem'in hizmetinden bir lahza uzak olmamıştı.

(Astr-1 Saadet'ten)

PEYGAMBERİMİZİN HİZMETKÂRI

HZ. ENES BİN MÂLİK (r.a)

Hz. Enes Bin Malik henüz sekiz-dokuz yaşlarında iken müslümanlığı kabul etmiş Medinelî bir sahabedir. Küçük yaşta babasını kaybetmiş, annesi Ümmü Süleym, Ebu Talha isimli birisiyle evlendiği için onların yanında büyümüştür. Ümmü Süleym ve Ebu Talha İslâmiyet'i kabul ettiği için Hz. Enes de İslâm terbiyesi ile büyümüştür.

Sevgili Peygamberimiz Medine'ye hicret ettikten sonra annesi veya babası Hz. Enes'i Peygamberimize getirmiş

ve:

“Ya Resulullah, Enes akıllı bir çocuktur. Size hizmet etsin” demişlerdir. Bunu kabul eden Peygamberimiz Hz. Enes'i terbiyesi altına almış, onu en iyi şekilde yetiştirmeye başlamıştır. Hz. Enes de canından daha fazla sevdiği Peygamberimize hizmet etmek, onun her emrini yerine getirmek için bütün gayretini göstermiştir. Bundan sonra hiç ayrılmamışlar, yolculukta, savaşta, sulh zamanlarında Hz. Enes daima Peygamberimize hizmet etmiştir. Bu şerefli gö-

revi hakkıyla yerine getiren Hz. Enes, hatıralarını anlatırken Resul-i Ekrem'in bütün emirlerini son derece dikkat ve itina ile yerine getirdiğini, Peygamberimizin sır olarak kalmasını arzu ettiği herşeyi son derece dikkatle gizlediğini bildirmiştir. Bir gün eve niçin geç geldiğini soran annesine:

"Resûl-i Ekrem beni bir işe gönderdi demiş". Annesi: "O iş nedir?" diye sorduğunda Hz. Enes:

"Bir sırdır anneceğim, söyleyemem" deyince mübarek kadın:

"Aferin oğlum. Resûli Ekrem'in sırlarını sakla" diye öğüt vermiştir.

Hz. Enes, Bedir, Uhud, Hendek, Mekke'nin Fethi gibi bütün savaşlara iştirak ederek Resûlullah'a hizmetini sürdürmüştür. Son derece akıllı, zeki, çalışkan, iyi huylu, cömert, kahraman, nazik ve alim bir kimseydi. Peygamber-

rimiz onu çok sever, hakkında hayır dualarda bulunurdu. Bir defasında: "Ya Rabbi, onun malını ve evladını çoğalt, onu cennete girdir" diye dua etmişti. Bu dua bereketiyle Hz. Enes sonraları çok zengin olmuş, birçok evlat sahibi olmuştur.

Resûlullah'dan sonra Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali zamanlarında da önemli vazifeler yapan Hz. Enes, Basra şehrine yerleşmiş, orada bir çok talebeler yetiştirerek, insanlara hadîs ve fıkıh ilmini öğretmiştir.

93 yıl süren hayatı boyunca İslâm dine hizmetten başka bir şey düşünmeyen ve doğruyu en büyük tehlikeler karşısında ve en zalim kimseler yanında bile haykırmaktan korkmayan bu büyük sahâbi nihayet şan ve şeref içinde vefat ederek, Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

Birisi Hz. Enes'e sordu: "Resul-i Ekrem'in yasakladığı içkiler nelerdir?" Hz. Enes cevap verdi: "Her sarhoş edici haramdır." "Buyurduğunuz doğru, sarhoş olmak haramdır, fakat yemek üzerine bir iki yudum içmek hakkında ne dersiniz?"

Hz. Enes tekrar cevap verdi:

"Çoğu sarhoş edenin azı da haramdır."

(Asr-ı Saadet'ten)

OSMAN GAZİ'NİN BABASI ERTUĞRUL GAZİ

13 . Asrın ilk yıllarında Oğuzların Kayı boyuna mensup bir Türk aşireti Horasan'da yaşamaktaydı. Bu yıllarda başlayan büyük Moğol istilası pek çok kabile ve aşiretler gibi onları da göçe zorladı. Çünkü Moğollar girdikleri her yeri yakıp yıkıyor, akıl almaz bir vahşetle yeryüzünde hakimiyet kurmak istiyorlardı. Bu korkunç sele dayanmak ve onun önünde durmak imkansız gibiydi.

Türk aşireti 1224 yılında Horasan'dan çıkıp batıya göç ederek Anadolu'ya geldi. Erzincan ve Ahlat civarına

yerleşti. Aşiretin başında Kayı soyundan olan Kaya Alp'in oğlu Süleyman Şah (bir başka rivayete göre Gündüz Alp) bulunuyordu. Ahlat ve civarına yerleşen ve sayıları 50.000'e ulaşan bu müslüman Türkler bir müddet sonra Moğol istilasının zayıflaması üzerine anayurtları olan Horasan'a dönmek istediler.

Süleyman Şah, çevresinde toplanan aşiretiyle Fırat nehrini izleyerek Halep üzerine yöneldi. Bugün dahi "Türk mezarı" diye anılan Caber Kalesi yakınlarına geldiklerinde, Süleyman Şah

atıyla beraber Fırat ırmağına düşüp boğularak öldü. Cesedi Caber Kalesi'nde toprağa verildi.

Süleyman Şah'ın Sungurtekin, Gündoğdu, Dündar ve Ertuğrul adında dört oğlu vardı. Babalarının ölümü üzerine Sungurtekin ve Gündoğdu, aşiretin büyük bir kısmıyla Horasan'a, Ertuğrul ve Dündar da çok az bir kuvvetle Erzurum çevresine döndüler.

Ertuğrul ve Dündar, hem aşiretlerinin daha iyi yaşabilecekleri bir yurt bulma, hem Allah yolunda cihad etme düşüncesiyle tekrar batıya yöneldiler. Bu arada Ertuğrul'un büyük oğlu Savcı Bey (Saruyatı), Anadolu Selçuklu Sultanı olan Alaeddin Keykubat'a giderek ken-

dilerine cihad etme müsaadesi ve bir yurt verme isteğinde bulundu. Selçuklu Sultanı bunu memnuniyetle kabul edip, Tatar Moğolları ile yaptığı bir savaşta da Ertuğrul'un yardımlarını gördüğü için, bu küçük Kayı aşiretine Ankara yöresini yurt olarak verdi.

Ertuğrul Gazi daha sonra yurtlarında kendisine zarar vermeye çalışan Rumlarla çeşitli savaşlara girip zaferler kazandı. Bütün gayesi Allah'ın yüce dinini yeryüzüne hakim kılmak ve müslümanlara eziyet eden her türlü şer kuvvetlerle çarpışmaktı. Cesareti ve dehasıyla kısa zamanda ismini duyurdu. Selçuklu Sultanı onu seviyor, takdir ediyor ve bağlılığına güveniyordu. Bu se-

Ertuğrul Gazi'nin türbesi.

bepile kendisini Bizans uçlarına uç be-yi olarak görevlendirdi. Artık bu kü-çük Türk aşireti Eskişehir ve civarını yurt edinmiş, civardaki Rum tekfurla-ryla kavgaya tutuşup yeni yerler fethet-meye başlamıştı.

Ertuğrul Gazi ileri görüşlü, kudret-li bir insandı. Öteden beri Anadolu'ya gelmiş ve her yana dağılmış bulunan ve Anadolu'yu İslâmlaştırma uğruna canla başla çalışan insanları başına topluyor, onların saygı ve sevgisini kazanıyordu. Bu arada oğulları olan Osman, Gündüz Alp ve Savcı Bey'i de çok iyi yetiştir-miş, onlarla idareciliğin, kahramanlı-ğın ve dindarlığın gerekenlerini öğret-mişti. Bilhassa küçük oğlu Osman, ce-sareti ve ataklığıyla kendisini gös-termişti.

Ertuğrul Gazi 1281 yılında vefat edince yerine, "cesaret ve mertliği, ah-lâkî meziyetleri dolayısıyla kavim ve kabileye baş olacak mevkide ve vasıf-da görülen" küçük oğlu Osman Bey geçti. Ağabeyleri ve amcası Dündar Bey dahi bu işe itiraz etmeyip, onun buyruğunda çalışmayı kabul ettiler.

Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman Gazi.

● *Bir defasında Ertuğrul Gazi ve askerleri savaşıyan iki ordu gördüler. Bunlardan birisi yenilmek üzere iken Ertuğrul Gazi güçsüze yardım etmek isteyerek savaşa katıldı. Sonunda az önce yenilmek üzere bulunan ordu galip duruma geçti. Ertuğrul Gazi'nin tanımadan yardım ettiği bu kuvvetler Selçuklu kuvvetleriydiler. Karşı tarafta ise Moğol eşkiyalar bulunuyordu.*

●

ÜNÜ GEZGİN EVLIYA ÇELEBİ

Evliya Çelebi 17. yüzyılda yaşamış olan büyük Türk seyyahıdır. 1611 yılında İstanbul'da doğmuş 1682 yılında Mısır'da yahut İstanbul'da vefat etmiştir. Babası Derviş Muhammed Zillî isimli değerli bir sanatkârdır. Çok uzun bir ömür sürdüğü rivâyet edilen Derviş Muhammed, Osmanlı sarayının kuyumcubaşısı idi.

Evliya Çelebi ilk tahsilini Sıbyan mektebinde yaptıktan sonra Hamid Efendi medresesine girmiş, uzun yıllar süren tahsilini başarıyla tamamlamıştır.

Kur'ân-ı Kerim'i ezberleyen Evliya Çelebi, sesinin güzelliği sebebiyle Padişah IV. Murad'ın dikkatini çekmiş ve dört sene kadar sarayda görev yapmıştır. Bu arada babasından tezhib, nakkaşlık, hat gibi çeşitli sanatları da öğrenen Evliya Çelebi'nin asıl isteği bitmek bilmeyen seyahatlere çıkmak ve bir çok yerleri görmektir.

Nihayet 1630 yılında bu arzusuna kavuştu. Kendi ifadesine göre bir gece rüyasında sevgili peygamberimiz görmüş, çok heyecanlandığından "Şefa'at Ya Re-

“sulallah!” diyeceği yerde “Seyahat Ya Resulallah!” demiş, bunun üzerine yolculukları başlamıştır. Önce İstanbul’u karış karış dolaşan ve oradaki eserleri birer birer yazarak ünlü Seyahatname’sini oluşturmaya başlayan Evliya Çelebi, daha sonra Bursa’ya gitmiş, dönüşünde babasının da izniyle asıl büyük yolculuklarına çıkmıştır. Bir sipahi olduğu ve devletin ileri gelenleri tarafından da sevildiği için yolculukları rahat geçmiş, gittiği her yerde araştırma ve incelemelerde bulunmuştur. Sadrazam Melek Ahmed Paşa, Fazıl Ahmet Paşa, Hüseyin ve Murtaza Paşalar ve Kırım hanlarından Adim Giray’ın yanında bulunmuş, onlardan yardım ve destek görmüştür. Kıvrak zekası, nükte ve mizahı seven yaratılışı ve usta kalemıyla herkesin takdirini toplamıştır. 30 yaşında başlayan bu gezgin hayatı vefatına

kadar devam etmiştir. Kendi ifadesine göre bütün Anadolu’yu, Rumeli’yi, Kırım, Viyana, Girit, Hazar Denizi ve kıyılarını, Volga boyları, Mısır, Sudan, Arabistan, Hollanda, Danimarka ve İspanya’yı dolaşan, karada ve denizde pek çok yolculuklarda bulunan Evliya Çelebi, bu yerlerin bütün özelliklerini yazmış, muazzam bir seyahatname hazırlamıştır. Birçok yabancı dile çevrilen bu değerli eser bilhassa Osmanlı Türklerinin tarihi, folkloru ve medeniyeti bakımından bir hazine sayılmaktadır. Seyahatname aynı zamanda Osmanlı nesrinin en başarılı örneklerinden biridir. Kitapta çok garip, çok güzel hikâyeler ve tasvirler vardır. Evliya Çelebi gördüğü ve gezdiği bir şehrin kalesinden tutunuz da yemeklerine varıncaya kadar herşeyini biraz da mubalağalı bir üslûpla uzun uzun anlatmıştır.

Evliya Çelebi dünyayı dolaşıyor.

●
Evliya Çelebi anlatıyor: “Daima dervişler ile düşüp kalkar, şerefli sohbetlerinden faydalanırdım. Yedi iklimin ve dünyanın dört köşesinin durumları hakkında yapılan konuşmaları dinledikçe seyahat etmeyi daha çok arzu ediyordum. Acaba dünyayı gezip Arz-ı Mukaddes’e, Mısır, Şam, Mekke ve Medine’ye varıp, ol varlıkların ifthar sebebi olan Hz. Peygamberin türbesine yüz sürmek nasip olur mu diye ağlar, inler ve kendimden geçerdim.”

"Baka Hz. Eyyub'un kemâline ki, mal ve nimet gittiğine incinmedi ve bunca zaman mihnet çekti de incinmedi. Ancak Allah Teâlâ'dan ıraklık haberini işitince sabrı ve tahammülü kaimadı. İnleyip, incindi. Hemen halini Allah'a arzyleyip "Sen Erhamürrahiminsin" deyip sessizce durdu. Hak sübhanehu ve teala buyurdu: "Ey Eyyub, vakit doldu. Sana artık medet yetiştiririz ve seni bu beladan kurtarırız".

SABIR ÖRNEĞİ

HZ. EYYUB (a.s)

Yüce Allah'ın; "O ne güzel kuldu." "Biz O'nu sabırla bulduk." "Gerçekten Eyyub daima Allah'a yönelirdi" diye övdüğü bu büyük peygamberin soyu Hz. İbrahim'e ulaşmaktadır. Şam ve civarında yaşamış, yine Şam yakınlarındaki Besne isimli bir köyde 93 veyahut 164 yaşında iken vefat etmiştir.

Büyük dedesi Hz. İshak'ın oğlu İyş'in soyundan gelmektedir. Zevcesi ise Hz. Yusuf'un torunlarındandır. Bu sebeple O, Hz. Yakup ve Hz. Yusuf za-

manlarında yaşamıştır.

Kur'an-ı Kerim'de Nisa, Enbiya, En'am ve Sâd surelerinde olmak üzere dört yerde ismi geçer. Tevrat'ta ise hayat hikayesi uzun anlatılmaktadır.

Hz. Eyyub, sabırdaki bütün insanlara örnek gösterilen yüce bir insandı. Cenab-ı Hakk O'nu sabırla imtihan etti. Önceleri pek çok mal ve evlat sahibi idi. Bununla beraber Allah'a olan kulluk görevini yerine getiriyor, peygamberlik vazifesini asla aksatmıyordu. Şeytan, "eğer mal ve evladından mah-

rum olursa bu şekilde ibadet etmez, hatta isyan eder” diyerek O’nun imtihan edilmesini istedi. Yüce Allah hain şeytana açık bir misal daha vermeyi murad ederek, Hz. Eyyub’un malını, mülkünü ve evlatlarını elinden aldı. Kendisine de ağır bir hastalık verdi. Hz. Eyyub ihtiyar yaşında iken başına gelen bu sıkıntılara karşı gerçek bir imanla sabır gösterdi. Vazifesini terketmedi. 13 veya 18 sene kadar hasta kaldı. “Şeytan beni zorluk ve eleme uğrattı” diyerek Allah’a niyaz etti. Sonunda yüce Hakk, O’nun imtihanı başarıyla verdiğini bildiğinden, “ayağını yere vur” buyurdu. Yerden bir su fışkırınca da: “İşte yıkanacak ve içilecek soğuk bir su...” diyerek Hz. Eyyub’a ihsanda bulundu. Yüce peygamber bu sudan içip, onda yıkanarak hastalığından kurtuldu. Geçmişte kaybettiği servetlere ve evlatlara kavuştu. Hatta bir misli fazlasına nail oldu.

Peygamberlik mücadelesi içinde kendisine yedi kişinin iman ettiği, 93 yaşında 164 yaşında iken vefat ettiği rivayet edilmektedir.

“Ey Muhammed,
Peygamberler arasında
Eyyüb’u yâd et! Zîrâ Eyyüb:
(Allâh’ın! Vücûdumu
hastalıktan anklık ve
tâkatsızlık kapladı.
Merhametle muhtaç bir hâle
geldi. Sen ise Rabb’im
merhametlilerin en
müşfikisin!) diye Rabb’ına
duâ etti. Biz de duâsını kabûl
ettik Ve tarafımızdan bir
rahmet, ve ibâdet edenler
için bir hâtrâ olarak Eyyüb’a
âilesini ve yanında olanların
bir mislini de verdim.”
Bu âyet-i kerîmenin
mazmûnundan da bir derece
anlaşıldığı üzere Eyyüb
Peygamber ihtiyarlık çağında
ağır bir hastalığa tutulmuş,
senelerce o hastalığı çekmiş,
hiç bir zaman Allâh’a şikâyet
etmiyerek sabır ve tahammül
etmiş, uzak, yakın akrabâsı
ve en sonra karısı kendisini
bırakmıştır. Mübârek nâmı
insanlar arasında sabır ve
metânetin müstesnâ bir
meseli olarak anılan bu azîz
Peygamber böyle metrûk ve
mecâlsiz bir vayizete
düşünce, Allâhu Teâlâ’ya
ilticâ etmiş ve: (Allâhım,
acınacak bir hâle geldim,
bana merhamet et!) diye ilk
ve son def’a hâlinde şikâet
edip merhamet ve şifâ
dilemiştir.

FELSEFE DÜNYASININ YILDIZI

FARABİ

Ünü bütün dünyaya yayılan ve eserleriyle zamanımıza kadar şöhretini koruyan Farabî, 870 yılında, Türkistan'ın Farab kasabasında doğmuştur.

Asıl adı Ebu Nâsır Muhammed İbn-i Tûrkan'dır. Farablı olduğu için Farabî adıyla şöhret bulmuştur.

İlk tahsilini, doğduğu yere bağlı bir kalenin kumandanı olan babasının yanında yaparak Arapça ve Farsça öğrenen Farabî, daha sonra büyük ilim merkezlerini dolaşmış, bilhassa Bağdat'ta

çalışmalarını sürdürmüş, gayret ve zekasıyla kendini göstermiştir. Genç denilebilecek bir yaşta, kadılık vazifesini alacak kadar ilmi üstünlüğe kavuşmuştur

Farabî dinî ilimlerin yanında tıp, astronomi, matematik ve bilhassa felsefe ile de uğraşmış. Latince ve Yunanca'yı öğrenerek ünlü filozoflardan Aristo ve Eflatun'un eserlerini tetkik etmiştir. Farabî bu tetkikleri sonunda Aristo'ya büyük bir hayranlık duyarak onun görüş-

lerini savunmaya başlamıştır. Bir defasında "Ben Aristo zamanında yaşamış olsaydın O'nun en iyi talebelerinden biri olurum" demiştir.

Aristo ve Eflatun'un etkisiyle düşünceleri serbestleşen Farabî'nin din ile felsefenin birbirinden ayrılmayacağını savunması, İslâm alimleri tarafından şiddetle eleştirilmiştir.

Farabî yüze yakın eser yazmış ve kendisinden sonra yaşayan bir çok batılı fikir adamını derinden etkilemiştir. İbn-i Sina ve İbn-i Rüşd gibi alimler de O'nun fikirlerine iştirak etmişlerdir.

Eserleri daha sonraları hemen hemen bütün Avrupa dillerine çevrilen ve hristiyanların "Alfarabius" diyerek kendilerine mal etmeye çalıştıkları Farabî, dinî ve felsefî ilimlerin yanında, musikî ile de uğraşmış ve kanun adı verilen sazı icad etmiştir.

En önemli eserleri: Et'tâlimüs-Sanî, El-Medinet'ül-Fadıla, El-Meanî'l-Akl gibi kitaplardır.

Kendisine, Aristo'dan sonraki hoca manasına gelen Hoca-ı Sanî" denilir. 950 yılında, Şam'da, Babüssagır denilen yerde vefat etmiştir.

●

Farabî'nin bir şiirinden: "Benim içki arkadaşlarım mürekkep şişeleridir! Müsikim ise kalemimin çıkardığı sestir. Artık hiçbir ülkede mevcut bulunmayan hikmet ehlinin eserlerinden meyveler toplanır."

●

Farabî'nin bir minyatürü.

HZ. FATİMA (r.a)

Sevgili Peygamberimizin en küçük kızıdır. 'Mekke'de Resûlullah'ın ilk hanımı Hz. Hatice'den doğmuş, çok genç yaşta Medine'de vefat etmiştir.

Peygamberimiz Hz. Fatıma'yı çok severdi. Bir hadislerinde "Cennet kadınlarının ulusudur" buyurmuşlardır.

Hız. Fatıma gelinlik çağına eriştiğinde pek çok sahâbi onunla evlenmek istemiş fakat Peygamberimiz sevgili kızını, amcasının oğlu Hz. Ali ile ev-

lendirmiştir. Bu mesud evlilikten üç kız, üç erkek olmak üzere altı çocuk doğmuş, Peygamberimizin sülalesi ise Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile devam etmiştir.

Hız. Fatıma ehl-i beytin en önemli simalarındandır. Bu sebeple bütün sahâbeler kendisine saygı ve hürmet göstermişlerdir.

Son derece dindar, fazilet sahibi, müstesna bir kadın olan Hz. Fatıma, Hz. Ali ile olan evliliğini kusursuz bi-

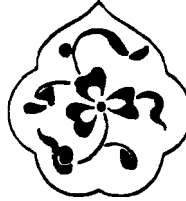
çimde sürdürmüş, bu noktada da müslüman kadınlara örnek olmuştur. Hz. Ali de ona karşı daima engin bir saygı ve sevgi duymuş, sağlığında başka bir kadınla evlenmemiştir.

Peygamberimizin vefatında çok ke-derlenen Hz. Fatma, aradan altı ay gibi kısa bir süre geçince Medine'de vefat etmiştir. Cenazesini Hz. Ali'nin yıkadığı ve gece karanlığında defnedildiği rivâyet edilir.

Fatma isimleri... Zehra ve Betül de lakapları ve sıfatları... (Fatm) Arapça'da kesmek manasına. Fâtıma; kendisi ve zürriyet cehennem ateşinden kesilmiş... Zehra, beyaz ve nurani yüze deniyor. Betül, kendisini Allah'a veren ve başka alâkası olmayan...

(Peygamber Halkası'ndan)

●
Peygamber Efendimiz ölüm hastalığında Hazret-i Fâtıma'yı çağırıp kulağına yavaşça bir şey söylemiş, Fâtıma ağlamıştı. Tekrar çağırıp gizlice bir şey daha söyleyince bu def'a da gülmüştü. Hadîsîn râvîsi Hazret-i Âişe: bu ağlamanın ve gülmenin sebebini Fâtıma'dan sordum. Bana: — Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem bana ibtidâ bu hastalıktan vefât edeceğini söyledi. Ben de ağladım. Sonra bana: Cennet kadınlarının ulusu olmaktan hoşlanmaz mısın? buyurdu. Ve: Ehl-i beyt içinde ibtidâ benim kendisini ta'kîb edeceğimi müjdeledi. Buna da güldüm, sevindim! diye cevap verdi, diyor.

●

İSTANBUL'U FETHEDEN BÜYÜK PADİŞAH FATİH SULTAN MEHMED

Sultan II. Mehmed tarihi kaynakların çoğunluğuna göre 27 veya 30 Mart 1432 tarihinde Edirne'de doğmuştur. Bu yıllarda çıkan bir veba salgını sebebiyle babası Sultan II. Murad, birkaç oğlunun ve değerli yakınlarının ölümüne şahid olduğundan büyük bir üzüntü içinde bulunuyordu. Gelecekte İstanbul'u fethederek Fatih ünvanını alacak olan bu yavrunun doğumu sultanın ve çevresindekilerin üzüntülerini giderdi.

II. Mehmed küçük yaşlardan itiba-

ren iyi bir terbiye ve eğitim görmeye başladı. On yaşına geldiğinde kendisine Amasya Sancağı verildi. Burada değerli ilim adamları tarafından yetiştirilmeye başlandı. Son derece zeki, ileri görüşlü ve akıllı bir çocuktur. Hocaları onda gerçek bir zeka ve yetenek tesbit etmiş, bütün gayretleriyle bu değerli şehzadeye yönelmişlerdi.

II. Mehmed oniki yaşına geldiğinde babası Sultan Murad tahtı kendi isteğiyle terkedip ona bıraktı. Bu olay da bütün açıklığıyla göstermektedir ki şeh-

zade Mehmed küçük yaşına rağmen devlet idaresine iktidarlı görülmüş bulunuyordu. Daha sonra meydana gelen olaylar neticesinde tahttan indirilmiş ve Manisa Sancağı'na geri gönderilmiştir. Tahttan inışı şehzade üzerinde şüphesiz ki birtakım üzüntü ve kırınlıklara sebep oldu. Ancak kesin olarak tahta geçtiği 1451 yılına kadar, Manisa'da geçirdiği günler O'nun çok iyi bir tarzda yetişmesini ve pek çok ilim dalında maharet kazanmasını sağlamıştır. Tarihleri, sekiz sene kadar devam eden bu sürenin genç şehzade için verimli ve önemli bir dönem olduğunu belirtiyorlar. Gerçekten Manisa'ya çekilen şehzade orada bütün günlerini ilmi çalışmalara ve derslerine vererek geçirmiş, Arapça, Farsça, Latince, Yunanca ve İbranice öğrenmiş, İslami

ilimler konusunda kurslar görmüştür. Babasının da gösterdiği yakın ve büyük alaka ile devlet idaresi için lazım gelen ilmi ve fenleri tahsil ederek, ilerde başına geçeceği devletin yönetimi hakkında sağlam bilgiler edinmiştir. Bu arada tarih ilmine karşı alâka göstermiş, büyük hükümdar ve imparatorların hayatlarını ve zaferlerini inceleyerek onlardan dersler çıkarmıştır. Bilhassa İslâmî ilimlerde gösterdiği anlayış ve kavrayışla genç yaşında alimler zümresi içine girmiş, edebiyat, felsefe ve fen ilimlerinde başarılar kazanmıştır.

II. Mehmed'in en büyük özelliklerinden biri de ilme ve alime karşı duyduğu saygı ve sevgidir. O'nun hayatını yazarlar okumaktan ve harp talimleri yapmaktan hiçbir zaman geri kalmadı-

Fatih Sultan Mehmed'in Topkapı Sarayı'ndaki kaftanı.

Fatih'in Türbesi.

ğını, ilmi toplantılar tertip edip, devrinin alim ve edipleriyle sohbetler yaptığını bildiriyorlar.

II. Mehmed'in öğretmenleri, devrin en seçkin ilim adamlarıydı. Bunlardan Molla Gürani, Molla Hüsrev ve Akşemseddin'in O'nun üzerinde büyük tesirleri olmuştur.

II. Mehmed'in Manisa'da geçirdiği, kendisi ve devleti için çok verimli geçen bu yıllardan sonra babasının vefat ettiği haberi geldi. Artık Osmanlı tah-

tı bu genç ama tecrübeli ve yetenekli şehzadeye her yönüyle açıldı. Çünkü Sultan II. Murad'ın vefatında İkinci Mehmed'den başka bir oğlu hayatta bulunmuyordu. Bazı tarihlerde ve bilhassa batılı kaynaklarda Sultan Murad'ın, II. Mehmed'den başka, Ahmed isimli bir çocuğunun da bu tarihte hayatta olduğu ve boğdurulduğu yazılmaktadır. Ancak iyi bir tetkik ve araştırma böyle bir hadisenin vuku bulmadığını göstermektedir.

Tarihler II. Mehmed'in tahta çıktığı tarihi umumiyetle 18 Şubat 1451 olarak göstermektedir. Buna göre genç şehzade padişah olduğunda ondokuz yaşında bulunuyordu. Babası II. Murad'ın üstün gayret ve başarıları sayesinde Osmanlı Devleti dünyanın sayılı devletlerinden biri haline gelmişti.

Anadolu ve Rumeli'de birlik sağlanmış, devlet askeri, ekonomik ve kültürel açıdan büyük gelişmeler göstermişti. Ne var ki bin yıldan beri ayakta duran Bizans İmparatorluğu, İstanbul ve çevresi içine sıkışmış, Osmanlı toprakları arasında, bir yara gibi hâlâ kanamaktaydı.

Fatih'in şahane bir minyatürü.

Genç padişah hükümdarlığının ikinci günü devlet adamlarını ve kumandanlarını toplayarak onlarla konuştu. Daha önce kendisinin tahttan indirilmesine sebep olan, bu sebeple de büyük bir korku içinde bulunan Vezir-i Azam Çandarlı Kara Halil Paşa'ya, babasının olduğu gibi, kendisinin de veziri olacağını bildirerek onu bağışladığını duyurdu. Bu davranışıyla herkesin saygı ve takdirini topladı. Vezirlerden İshak Paşa'yı da babasının Bursa'daki türbesine gömülmesi işiyle görevlendirerek vakit kaybetmeden devletin işleriyle uğraşmaya başladı. Daha önceleri de padişahlık yaptığı için herhangi bir acemilik çekmiyor ve hadiseleri süratle değerlendiriyordu.

Bu günler içinde Anadolu bir kez daha kaynamaya ve Osmanlı'ya karşı ezeli bir kıskançlık ve kin duyan Karamanoğulları isyana başladı.

II. Sultan Mehmed, babasının kızkardeşi, yani halasıyla evli olan ve dedesi Çelebi Sultan Mehmed zamanından beri pekçok karışıklıklara sebebiyet veren Karamanoğlu İbrahim Bey'in bu hareketine sinirlenmiş ve derhal harekete geçerek Konya'ya yürümüştür (1451 yıl baharı).

Tahtın el değiştirmesinden cesaret alarak Osmanlı topraklarına saldıran ve bazı şehirleri ele geçiren İbrahim Bey, sultanın hareketini duyunca korku ve telaşla geri çekilmiş ve eskiden olduğu gibi yine Taşeli'ne sığınmıştır.

Padişah, Akşehir ve Beyşehir'i ele geçirince İbrahim Bey ricacılar gönde-

İstanbul'u fethederek Peygamberimizin müjdesine mazhar olan büyük padişah Fatih Sultan Mehmed.

Fatih'in Topkapı'dan İstanbul'a girişini gösteren bir tablo.

rerek sulh istemiş, Osmanlı vezirlerinin de vasıtasıyla ricası kabul edilip kendisiyle yeni bir anlaşma yapılmıştır.

Bu arada Osmanlı vezirlerinden İshak Paşa da Karamanoğlu'na yardım eden Mentеше üzerine yürüyerek, Mentеше Beyi İlyas'ı mağlup etmiş, Kütahya'yı tekrar ele geçirerek Anadolu Beylerbeyi ünvanıyla burada kalmıştır.

II. Mehmed Karaman, seferinden sonra Bursa'ya gelip bir müddet burada kaldıktan sonra en büyük arzusunu gerçekleştirmek üzere Edirne'ye dönmüştür.

II. Mehmed'in en büyük arzusu Bizans İmparatorluğu'nu yıkarak İstanbul'u ele geçirmek ve böylece sevgili Peygamberimizin övdüğü komutan olma şerefine ermektir. Gerçekten Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V) bir hadis-i şeriflerinde: "Konstantiniye elbette fetholunacaktır. Onu fetheden emir (komutan) ne güzel emir, onu fetheden asker ne güzel askerdir" buyurmuştu. (Bu hadis sahih kaynaklar yoluyla zamanımıza kadar gelmiştir. Ahmed İbni Hanbel'in Müsned'inde, Hakim'in Müstedrek'inde, El-İsabe fi

Fatih'in İstanbul fethi sırasında gemilerini karadan yürütmesini sembolize eden ve bir ecnebi ressam tarafından yapılan tablo.

İstanbul'un fethiyle ilgili Peygamberimiz (s.a.v)'in hadis-i şerifi.

Temyizi's-Sahabe, Üsdülgabe ve Cami'us-Sagir isimli eserlerde yer almıştır. Bütün bu kaynaklar ravilerin sağlam ve hadisin sahih olduğunu kaydetmişlerdir).

II. Mehmed Edirne'ye döndükten sonra, kendisinden birtakım haksız isteklerde bulunan Bizans İmparatoru'nun elçilerini reddetmiş, aralarında hiçbir anlaşma kalmadığını duyurmuş ve bütün gücüyle fetih çalışmalarına başlamıştır.

Önce boğazın Rumeli yakasına "Boğazkesen" adını verdiği Rumeli Hisarı'nı yaptırmış, ardından surları dövecek büyük toplar döktürmeye ve hazırlıklarını süratle tamamlamaya başlamıştır.

Daha sonra 1453 yılı baharında ordusuyla İstanbul önlerine gelen büyük padişah 52 gün süren zorlu bir kuşatmadan sonra, gemilerini karadan yürüterek Bizans İmparatorluğu'nu yıkıp İstanbul'u fethetmiştir. Bu muazzam fetih tarihin akışını değiştirmiş, Orta Çağ kapanıp Yeni Çağ başlamıştır.

Fatih bir cuma günü Topkapı'dan İstanbul'a girerek, cami haline getirilen Ayasofya'da cuma namazı kılmuştur.

Fetih'den sonra İstanbul süratle im edilmiş ve tam bir İslâm şehri haline getirilmiştir.

Fatih Sultan Mehmed bundan sonra da bitmek bilmeyen mücadele ve zafelerle dünya tarihinin en büyük devlet adamlarından biri olduğunu isbat etmiştir. Birbiri ardına çıktığı seferler; Sırbistan, Mora, Eflak, Midilli, Bona, Karaman ve Arnavutluk fethedilerek Osmanlı sınırlarına dahil edilmiştir.

Daha sonraki yıllarda Akkoyun

Fatih'in bir gravürü.

Hükümdarı Uzun Hasan'ı Otlukbeli Meydan Muharebesi'nde mağlup eden Fatih, Trabzon Rum İmparatorluğu'nu da ortadan kaldırmış, Kırım'ı fetheadip, Karadeniz'i tam bir Türk gölü haline getirmiştir. Ölümünden kısa bir süre önce sefere çıkılacağını ilan eden ve muhtemelen İtalya'yı fethetmeyi planlayan Fatih, belki bunu haber alan bir takım hainlerce zehirlenerek şehid edilmiştir. 3 Mayıs 1481 günü meydana gelen bu ölüm bütün İslâm dünyasını yasa boğmuş, hristiyan aleminde ise şenliklerle karşılanmıştır.

Fatih, vefatı sırasında henüz kırk dokuz yaşında bulunuyordu. O, bu kadar kısa bir hayat içinde iki imparatorluk, dört krallık, onbir prenslik ve dükalık, yani onyediy büyük devleti ortadan kaldırarak gerçek bir fatih olduğunu isbat etmiştir. Zamanı, Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak devirlerinden biri olarak tarihe geçmiştir.

Türbesi İstanbul'da Fatih Camii avlusunda bulunmaktadır.

Asıl adı Maestro Lacopa olan ve Yakup Paşa adıyla bilinen bir hekim, cihan hükümdarı Fatih Sultan Mehmed'i zehirleyerek şehid edince Avrupalılar bayram ettiler. Papa, bütün kiliselerde üç gün, üç gece çanlar çalınarak bu müjdenin kutlanmasını emretti. Zulmün ve hainliğin temsilcileri bayram etmekte haklıydılar. Çünkü Fatih dünya tarihinin yetiştirdiği en yüce şahsiyetlerden biri, gerçek bir ilim adamı, üstün bir komutan, şerefli ve asil bir müslümandı.

ŞİİR DÜNYASININ PİRİ FUZULÎ

Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük şairlerinden biri sayılan Fuzûlî'nin asıl ismi Süleyman oğlu Mehmed'dir. 1490 yılında Hille'de doğduğu rivâyet edilmektedir. Bağdat veya Kerbelâ'da doğmuş olduğu da söylenmektedir. Soyü Oğuz Türklerinin Bayat aşiretine dayanan Fuzûlî'nin çocukluğu ve gençliği hakkında fazla bir bilgimiz yoktur. Ancak şairlerinden iyi bir tahsil gördüğü, Arapça ve Farsça'yı iyi öğrenmiş olduğu sanılmaktadır. Zaten yaşadığı muhit olan Bağdat, Hille

ve Kerbelâ o devirde ilmin merkezi sayılan yerlerdir.

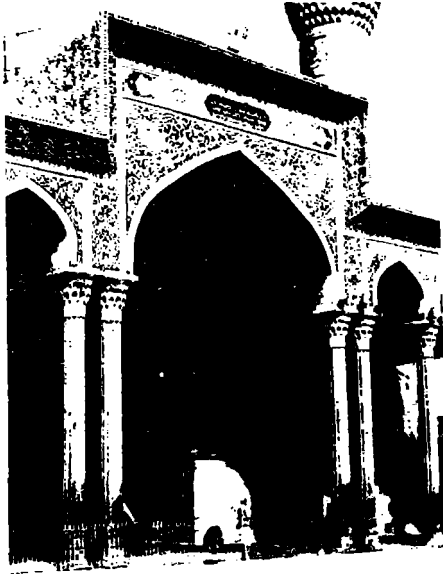
Fuzûlî küçük yaşlardan itibaren İslamî ilimleri tahsil etmiş, şiire olan düşkünlüğü sebebiyle büyük şairlerin eserlerini tetkik etmiştir. Daha çok İranlı şairlerden etkilenen Fuzûlî; Feriduddin-i Attar, Mevlânâ, Molla Cami, Ali Şir Nevai ve çağdaşı Nesimî'nin tesiri altında kalmıştır. Bütün bunlara rağmen O'nun şiire getirdiği yenilik ve lirizm tartışılmaz bir üstünlük gösterir . Bil-

hassa gazel türünde erişilmez bir başarı kazanmıştır.

Fuzûlî'nin gençliğinde yaşadığı topraklara Safevîler hakim bulunuyordu. Daha sonra Kanunî Sultan Süleyman 1534 yılında Bağdat'ı fethedince ülke Osmanlıların hakimiyetine girdi. Safevîlerden fayda görmeyen Fuzûlî hemen Bağdat'a gitmiş ve Kanunî Sultan Süleyman'a ve Osmanlı vezirlerine şiirler sunmuştur. Bu arada İstanbul'dan gelen Taşlıcalı Yahya ve Hayati ile tanışmış, onlarla dostluk kurmuştur. Ne var

ki Kanunî'nin Bağdat'tan ayrılmasıyla eline geçirdiği bir takım imkânları da kaybeden Fuzûlî yine fakirlik ve yoksulluk içine düşmüştür. Bu yoksul hayatın bütün izleri şiirlerinde açıkça görülmektedir.

Fuzûlî gazellerinde son derece büyük bir başarı göstermiş, tabii bir söyleyiş ve lirizmi bulmuştur. O'nun Hz. Ali ve oğullarına olan saygı ve sevgisi çok büyüktü. Bu sebeple Kerbelâ'dan ayrılmamış ve yıllarca buradaki türbelerin hizmetçiliğini yapmıştır. O'nun bu

Fuzulî'nin uzun yıllar hizmetkarlığını yaptığı Hz. Hüseyin'in türbesi.

büyük sevgisi daha sonraları bir takım Bektâşilerce abartılmış ve Fuzûlî alevî şairi olarak takdim edilmiştir.

Fuzûlî mahlası, şairin kendi için uygun gördüğü bir mahlastır. Çünkü bu kelime hem gereksiz, değersiz, hakir kimse manasına gelmekte, hem de fazilet ve hikmet sahibi insan anlamına gelmektedir.

Fuzûlî'nin divanlarından başka eserleri de vardır. Bunlardan "Şikâyetname" ve "Hadikatü's-Süeda" çok ünlüdür. Ancak O'nun asıl şöhreti şiirleri sebebiyledir. Kendisinden sonra gelen bir çok şairi etkileyen ve tesiri asırlarca devam eden bu değerli şairin Türkçe, Farsça ve Arapça divanları, ayrıca çok meşhur olan Leyla ve Mecnun mesnevisi bulunmaktadır.

Fuzûlî'nin vefat tarihi de tam olarak bilinmemektedir. 1556 yılında Irak'da baş gösteren bir veba salgınında öldüğü, kabrinin de Kerbela'da bulunduğu söylenmektedir.

Fuzuli'nin bir minyatürü.

*Fuzuli'nin peygamberimizi övdüğü
meşhur Su Kasidesi'nden birkaç mısra:*

*Saçma ey göz eşkten gönlümdeki odlare su
Kim bu denlü tutuşan odlare kılmaz çare su.
Ravzayı kuyuna her dem durmayıp eyler gûzar
Aşık olmuş galiba ol serv-i hoş reftâre su.
Umduğum oldur ki Ruz-ı Haşr mahrum olmayam
Çeşme-i vashın vere men teşne-i didâre su.*

PLEVNE KAHRAMANI

GAZİ OSMAN PAŞA

Gazi Osmanpaşa, 1832 yılında Tokat'da doğup 1900 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. İsmi Türk tarihine altın harflerle yazılan Plevne müdafaasını yönetmiş, kendisinden kat kat üstün düşman kuvvetlerine karşı akıl almaz bir savunma örneği göstermiştir. Zaten Gazi Osman Paşa adı ile Plevne aynı anda düşünülmekte ve bu iki isim birbiriyle beraber anlatılmaktadır.

Plevne, Kuzey Bulgaristan'da bulunan bir Türk kalesi idi. 1877-78 Türk-

Rus savaşı sırasında Gazi Osman Paşa bir avuç askeriyle bu kaleye sığınmış ve bütün imkanları tükeninceye kadar kaleyi müdafa etmiştir. Çok kolay bir zafer kazanacaklarını sanan Rus birlikleri, karşılarında Gazi Osman Paşa ve askerleri gibi sağlam bir kaya görünce Plevne önünde duraklamışlardır. Hiçbir Rus subayının zaferi elde edememesi neticesi Rus Çarı II. Aleksandr, cepheye gelerek komutayı eline almıştır. Yüzlerce Rus topu, kaleyi bombalamış, yedek Rus birlikleri de savaşa katılmış,

hatta Romanya Prensi'nden yardım alınmış, fakat Plevne düşürülememiştir.

Aylar süren bu korkunç kuşatmadan sonra Osman Paşa'nın durumu nazikleşti. Plevne kalesinde cephane azalmış, yiyecek tükenmiş, bütün yolları Ruslar tutmuşlardı. Gazi Osman Paşa her şe-

ye rağmen teslim olmuyor, kaleyi son damla kanlarına kadar koruyacaklarını haykırıyordu. Bu arada Padişah II. Abdülhamid tarafından kendisine "Gazilik" ünvanı verilmiş, bu da askerlerimizin maneviyatını kuvvetlendirmiştir.

Gazi Osman Paşa'nın Çar tarafından karşılanması.

Son olarak büyük hücumla geçen düşman kuvvetlerini de püskürten Gazi Osman Paşa, artık başka çare kalmadığı için, ölçülemeyecek kadar sayı üstünlüğü olan Rusları yarıp geçmek ümidi ile kaleden dışarı çıktı. Kanlı çarpışmalar oldu. Gazi Osman Paşa'nın atı vuruldu, kendisi de sol dizinden yaralandı. Nihayet Ruslar, Türk askerlerini teslim aldılar. Çar II. Aleksandr göz yaşartıcı bir sabır ve kahramanlık örneği veren Gazi Osman Paşa'yı büyük bir törenle kabul etti. Kılıcını almadı.

“Hiç kimse bu kılıcı sizden almak hakkına sahip değildir, bu kılıç dünya durdukça, adınıza şeref verecektir” dedi.

Gazi Osman Paşa'ya esir muamelesi yapmadılar. Aylarca Rusya içlerinde dolaştı, gezdi. Sulhdan sonra İstanbul'a dönmesine müsaade edildi. Bizzat Osmanlı Padişahı tarafından ve milletimizin coşkun tezahüratları arasında İstanbul'a gelen Gazi Osman Paşa'ya zamanın en büyük rütbelerinden olan Mabeyn Müşavirliği verildi. Mabeyn Müşaviri, törenlerde padişahın arabasında ve karşısında otururdu.

Ömrü boyunca samimi ve dindar bir müslüman olarak yaşayan Gazi Osman Paşa, devlete pek büyük hizmetler yaptıktan sonra 1900 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Fatih Camii avlusundaki türbesine gömüldü.

Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa.

PLEVNE MARŞI

*Tuna Nehri akmam diyor
Etrafımı yıkmam diyor
Şanı büyük Osman Paşa
Plevne'den çıkmam diyor*

*Düşman Tuna'yı atladı
Karakolları yokladı
Osman Paşa'nın kolunda
Beş bin top birden patladı*

*Kılıcımı vurdum taş
Taş yanıldı baştan baş
Şanı büyük Osman Paşa
Askerinle binler yaşa*

OTRANTO FATİHİ GEDİK AHMET PAŞA

Osmanlı vezir-i azamları içinde müstesna bir yeri olan Gedik Ahmed Paşa'nın nerede ve hangi tarihte doğduğunu bilmiyoruz. Fatih Sultan Mehmed zamanında yaşamış; yenicilerden yükselerek, 1461 yılında Anadolu Beylerbeyi olmuştur. Bu tarihten itibaren onu daimi bir başarı içinde görüyoruz.

Fatih'in Trabzon Rum İmparatorluğu'nu yıktığı seferde Gedik Ahmed Paşa Osmanlı donanmasının başında bulunuyordu. Uzun Hasan seferinde ba-

şarılar kazanmış, 1469 yılında Karaman diyarının fethiyle Karaman valisi olan Fatih'in oğlu Şehzade Mustafa'ya lala tayin edilmiştir.

Avrupa seferine katılıp büyük yararliliklar gösterdiği ve bilhassa Eğriboz kalesini fethettiği için 1470 yılında vezirlik rütbesine erişmiştir.

1473 Otlukbeli seferinde Osmanlı ordusunun sağ kanadında bulunan Şehzade Beyazıd'la beraber, zaferin kazanılmasını sağladı.

1474 yılında Venedik, Papa ve Napolililer'in gayretiyle ele geçen Anadolu'daki bir takım toprakları tekrar fethedip Osmanlı topraklarına kattı.

Karaman valisi şehzade Mustafa'nın ölümüyle, yerine geçirilen Cem Sultan'ın lalası oldu. Aynı yıl içinde Vezir-i Azam Mahmud Paşa'dan boşalan ve devletin padişahlıktan sonraki en önemli görevi sayılan Sadr-ı azamlığa getirildi.

1475 yılında Karadeniz'de büyük zaferler kazanıp, Kırım Hanlığı'nı Osmanlı Devleti'ne katıp, Karadeniz'i bir Türk gölü haline soktu.

1478'de Ege Adaları'nın fethine memur edildi. Önce Çimni'yi, sonra Yunan Adalarını fethetti. Bu bitmek bilmeyen başarılar sebebiyle Fatih Sultan Mehmed O'nu Napoli Krallığı'nı, yani İtalya'yı fethetmeye gönderdi. Gedik Ahmed Paşa 1480 yılında İtalya'nın en önemli limanlarından biri sayılan Otranto'yu fethederek, Osmanlı Devleti'nin gücünü bütün dünyaya yeniden isbat etti.

Otranto'nun fethi sırasında Fatih'in zehirlenerek şehid edilmesi, İtalya'nın fethini durdurdu. Gedik Ahmet Paşa acele olarak İstanbul'a çağırıldı.

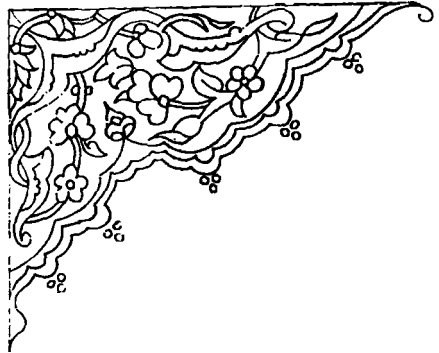
Fatih'in oğulları arasında başgösteren taht kavgasında II. Beyazıd'ı destekledi. Cem'in hareketini önlemek üzere Anadolu'ya gönderildi. Konya'ya kadar ilerleyip Cem'i mağlup etti. Ancak O'nu ele geçirmek için bütün gücünü kullanmadı. Bu tür davranışı sebebiyle İstanbul'a çağırılıp hapsedildi.

1482 yılında Edirne'ye giden Padişah, öteden beri şüphelendiği Gedik Ahmet Paşa'nın öldürülmesini emretti. Cesedi Edirne'ye gömüldü.

Gedik Ahmed Paşa son derece cesur, kararlı, tok sözlü, haşin ve bahadır bir insandı. Nâmağlup komutan ünvanını taşır. Kazandığı zaferler Türk-İslâm tarihinin altın sayfaları arasındadır.

Osmanlı Devleti'nin yetiştirdiği en büyük komutanlardan biri olan Gedik Ahmet Paşa, Fatih Sultan Mehmed'in emriyle İtalya'yı fethetme memur edilmiş, büyük komutan da hemen harekete geçerek İtalya'nın güney sahillerindeki Otranto'yu fethetmiştir. Bu büyük başarı, bütün Avrupa'yı titretmişti.

ANADOLU'NUN MANEVÎ MİMARLARINDAN **HACI BAYRAM-I VELÎ**

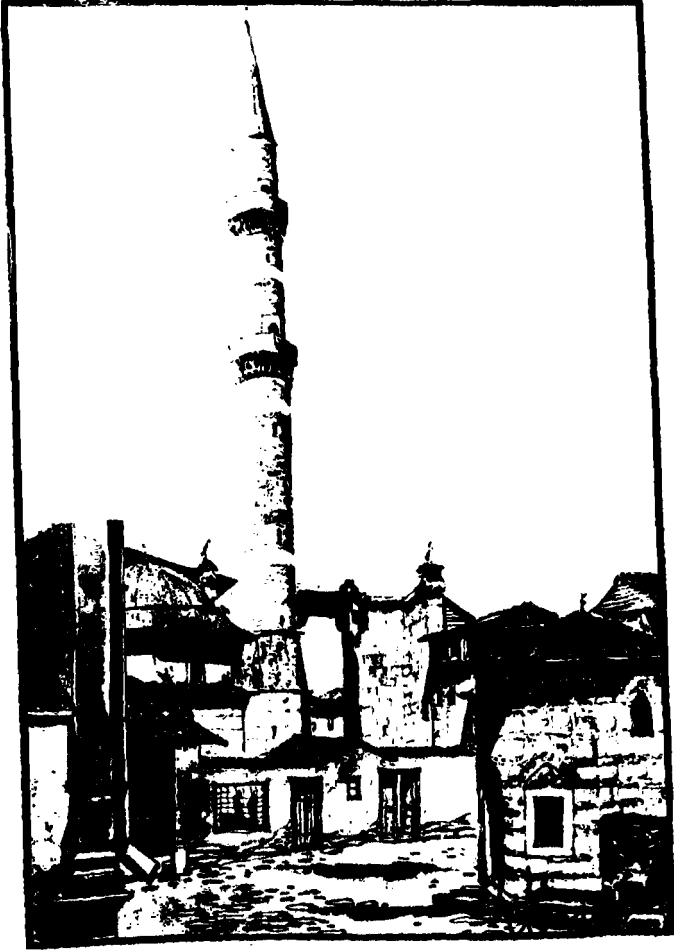
Anadolu'nun manevî mimarlarından, büyük mutasavvıf ve ilim adamıdır. Ankara'nın Solfasol (Zülfazl) köyünde dünyaya gelmiştir. Babasının ismi Koyunluca Ahmed'dir. Asıl ismi Nurhan olan Hacı Bayram-ı Velî ilk tahsilini bulunduğu yörede tamamlayıp, değerli bilginlerden dersler alarak yetişmiştir. Son derece zeki ve çalışkan olduğu için kısa zamanda öğrenimini tamamlamış ve devrin en büyük medreselerinden olan Kara Medrese'ye müderris (Profesör) olmuştur.

İlmî çalışmalarına devam ettiği sıralarda zamanın tanınmış şeyh ve alimlerinden olan Hamid-i Aksarayî (Somuncu Baba) tarafından Kayseri'ye davet edilmiş ve müderrisliği bırakarak hemen O'nun yanına gitmiştir. Somuncu Baba ile buluşmaları bir bayram gününe tesadüf ettiği için şeyh, O'na Bayram ismini takmış ve Koyunluca Ahmed'in oğlu Nurhan, bundan sonra Hacı Bayram ismiyle anılmıştır.

Somuncu Baba kendisini çok sevmiş

ve yanından ayırmamıştır. Beraberce Şam ve Hicaz'a gitmişler, Kabe'de üç sene kalmışlardır. Bu arada kendisini tasavvufa veren ve bu yolda nice merhaleler katederek olgunlaşan Hacı Bay-

ram, şeyhi Somuncu Baba'nın vefatından sonra O'nun yerine geçmiş ve Ankara'ya gelerek Bayramiye tarikatını kurmuştur. Bu tarikat Halvetiye ve Nakşibendiye tarikatlarının birleştiril-

Hacı Bayram-ı Veli'nin Ankara'da bulunan camii ve türbesi.

mesiyle ortaya çıkmış, insanları ruhî olgunluğa ulaştırmaya başlamıştır.

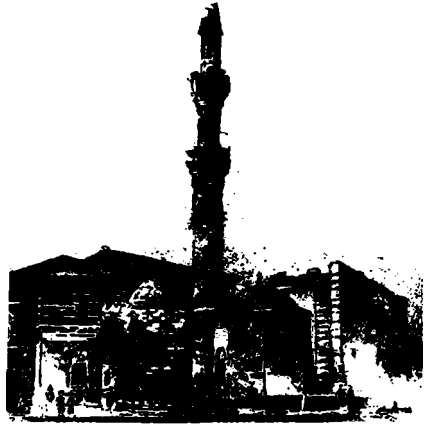
Hacı Bayram'ın şöhreti kısa zamanda yayılmış ve çevresine binlerce mürid toplanmıştır. Bazı dedikoducular devrin padişahı II. Murad Han'a O'nu şikayet edince, Hacı Bayram Edirne'ye davet edilmiştir. Padişah, karşılıklı olarak görüştüğü Hacı Bayram'ın ne kadar üstün bir insan olduğunu anlamış ve bağlılık göstermiştir.

Hacı Bayram-ı Velî geçimini kendi alın teriyle kazanmak için ziraatla uğraşmış, müridlerine de sanat ve ziraatla uğraşmayı mecbur etmiştir.

O'nun varlığı Anadolu'yu bir kandil gibi yıllarca ısıtmış, vefatından sonra da tesirleri devam etmiştir. Milli edebiyatımız ve tasavvufun gelişmesinde Hacı Bayram-ı Velî'nin büyük katkuları olmuştur. Elimizde ona ait çok güzel şiirler bulunmaktadır. Bunlardan birisi şu mısralarla başlar.

**Noldu bu gönlüm, noldu bu gönlüm,
Derdü gamınla doldu bu gönlüm,
Yandı bu gönlüm, yandı bu gönlüm,
Yanmada derman buldu bu gönlüm,**

Hacı Bayram-ı Velî 1429 yılında Ankara'da vefat etmiştir. Türbesi 1427 yılında kendi adına yaptırılan Hacı Bayram Camii'nin kible istikametindedir.

*Sultan Murad Hacı Bayram Veli'ye
İstanbul'un fethinin kendisine nasip
olmayacağını sordu.*

Büyük Veli:

*"Hayır! O fethi ne sen ne de ben
göreceğiz. Belki şu köse ile şu oğlancağa
nasip olsa gerektir", diyerek henüz
beşikte yatan Fatih Sultan Mehmed ile
Akşemseddin'i gösterdi. Allah hikmeti ile
dedikleri aynen çıktı.*

●
*Ankara'da anasının babasının mezarını
bilmeyen çok insan vardır. Lakin Hacı
Bayram Veli hazretlerini bilmeyen, bir
kere türbesinin önünden geçmeyen, bir
defa işi düşüp kapısına yapışmayan bir
Ankaralı düşünülebilir mi?*

(Kurban ve Faziletleri'nden)

Sevgili Peygamberimizin “Allah’ın Kılıcı” lakabını verdiği büyük kumandan Halid Bin Velid hazretleri Kureyşlidir. Mekke’de doğmuştur. Babasının ismi Velid Bin Muğire, annesinin ismi Lebabe’dir. Bu kadının, Resûlullah’ın hanımlarından Hz. Meymune’nin kızkardeşi olduğu rivâyet edilmektedir.

Halid Bin Velid, uzun yıllar İslâm’a karşı çıkmış, Peygamberimize cephe almış, hatta Uhud Savaşı’nda müşriklerin galibiyetini sağlayarak büyük acı-

ların doğmasına sebep olmuştur. Uhud’da, düşman kuvvetlerin süvari kumandanlığını yapmıştır.

Ancak daha sonra, hicretin altı veya sekizinci yılında (628-630) Amr İbn-i As’la beraber Medine’ye gelerek müslümanlığı kabul etmiştir. Bundan sonra Medine’ye yerleşmiş, üstün askerî dehası ve cesaretiyle unutulmaz hizmetler gerçekleştirmiştir.

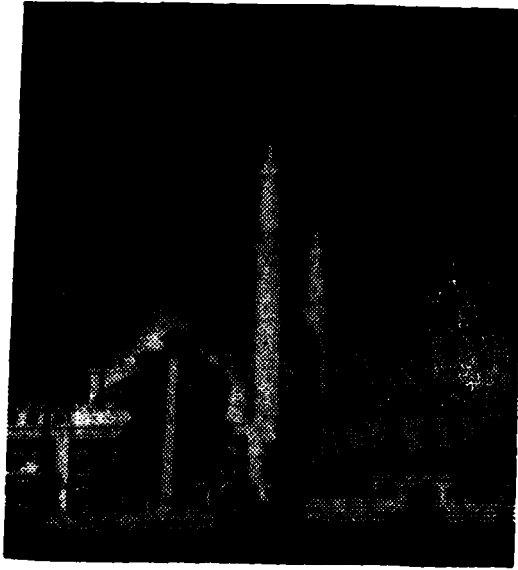
Sevgili Peygamberimiz, vefatına kadar, O’na çeşitli görevler vermiş. Hz.

Halid bunların hepsinde başarı kazanmıştır. Bilhassa Bizanslılarla yapılan Mute Savaşı'nda gösterdiği yararlılıklar ve zaferler sebebiyle Peygamberimiz O'nun için, "Halid, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır" buyurdu.

Mekke'nin fethinde, Huneyn Savaşı'nda ve Taif muhasarasında da komutanlıklarda bulunan Hz. Halid, Resûlullah'ın vefatından sonra, halife Hz. Eubekir'in emriyle dinden dönenler ve ya-

lancı peygamberlerle savaşp zaferler kazandı. Yemen'in İslâmlaştırılması'nda Hz. Ali ile beraber bulundu. Bu muvaffakiyetler sonunda Suriye'nin fethi ile görevlendirildi. Ordusunun sevk ve idaresinde gösterdiği dahiyan hareketlerle nasıl büyük bir kumandan olduğunu isbat etti. Kısa süre içinde Suriye baştan başa fethedildi. Hristiyan orduları defalarca mağlup oldular.

Hz. Ömer halife olunca Hz. Halid'

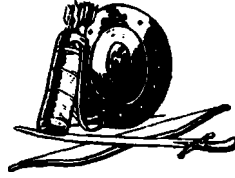
Hz. Halid'in Humus şehrindeki camii ve türbesi.

in hükümet işleriyle uğraşmasını isteyip O'nu komutanlıktan azlederek vali tayin etti. Büyük sahabe buna gönül rızası ile boyun eğip yerini Hz. Ubeyde İbn-i Cerrah'a bıraktı ve O'nun emriyle hareket etmeye başladı. Zaferlerine beraberce devam ettiler. 635 yılında Şam teslim alındı. 636 yılında Yermuk Zaferi kazanıldı. Humus ele geçirildi.

Hz. Halid böylece ömrünü harp meydanlarında geçirip dünya tarihinin yenilmez kumandanları arasına katıldı. Hayatında en çok sevdiği şeyin Allah yolunda cihad olduğunu söyleyen ve bundan duyduğu zevki zifafdan üstün gören Hz. Halid, nihayet hicretin 21. yılında (miladî 641/642) Humus'da bir başka rivâyete göre de Medine'de vefat etti.

Kaynaklar O'nun, ömrünün sonuna doğru askerlik hayatından çekildiğine çok üzüldüğünü ve ölüm hastalığı sırasında harp meydanlarında şehid olmadığını esef ettiğini bildiriyorlar.

Tarihçiler Hz. Halid'in askeri dehası üzerine ayrıntılı tetkikler yapmış ve O'nun başarılarının sırlarını araştırmışlardır. Bize göre Hz. Halid'in başarısı inancına olan bağlılığı ve Resûlullah'a duyduğu sonsuz sevgi ve saygı sebebiyledir. Gerçekten O, Peygamberimize öyle büyük bir sevgi ve bağlılık duyuyordu ki, O'nun mübarek sakalından döken kılırları toplamış, sarığının arasına koyarak taşımıştır.

Resul-i Ekrem Hz. Halid'in kadir ve kıymetini takdir eder, herkesin de bunu bilmesini arzu ederdi. Bir defasında halka hitaben şöyle buyurmuştu: "Halid Allah'ın kılıcıdır!"

(El-İsabe)

● ●
Hz. Halid Bin Velid İslâm'dan önce müslümanlara karşı amansız bir düşman idi. Müslüman olduktan sonra müşriklere karşı amansız bir hasım oldu. Nitekim gazaların birçoğunda Hz. Halid'in kılıcının parlayışı görülmüştür.

●

H. Hamza (r.a)'nın Uhud'da bulunan mezarı.

ŞEHİDLERİN EFENDİSİ

HZ. HAMZA (r.a)

Allah'ın Arslanı, "Esedullah" lakabıyla İslâm tarihine geçmiş olan büyük sahabe Hz. Hamza, miladî 569 yılında Mekke'de doğmuştur. Babasının ismi Abdulmuttalib, annesinin ismi Hâle Binti Vüheyb'dir. Abdulmuttalib'in hanımı Hâle, Peygamberimizin babası Abdullah'ın da öz annesiydi. Bu sebeple Hz. Hamza, Resûlullah'ın öz amcası oluyordu. Yaşları birbirine yakın olduğundan Peygamberimizi emziren Süveybe isimli bir kadın Hz. Hamza'yı da emzirmiş, Peygamberimiz

amcasıyla süt kardeşi de olmuştu.

Hz. Hamza'nın künyesi Ebû Umâre, Yahut Ebu Ya'la idi. İslâm'ın ilk yıllarında diğer Kureyşliler gibi Resûlullah'a cephe almış, fakat ikinci yılda Ebu Cehil'in, yiğenine, yani Peygamberimize gösterdiği haksızlık karşısında kızıp, Ebu Cehil'in kafasına elindeki yayla vurduktan sonra gelip müslüman olmuştur. Hz. Hamza gibi cesaret ve mertlik timsali bir pehlivanın İslâm'ı kabul edişi Kureyşli müşrikleri çığına çevirmiştir.

Müslüman olduktan sonra Zeyd İbn-i Harise ile kardeş ilan edilen Hz. Hamza Bedir Savaşı'nda, Benî Kaynuka Gazvesi'nde ve Uhud Harbi'nde büyük yararlılıklar göstermiştir. Bilhassa Uhud Savaşı denilince akla hemen O gelir. Bu muharebede müşriklerden otuz kadarını öldürmüş, kendisi de yirmi yara aldıktan sonra, Vahşi isimli bir zenci kölenin gizlice attığı mızrakla şehid edilmiştir.

Hz. Hamza'nın şehadetinden sonra, müşrikler intikam hırsıyla O'nun karını yarmış, kalbini çıkarıp dişlemişlerdir.

Resûlullah sevgili amcasının bu vaziyetini görünce büyük bir üzüntü duymuş ve O'nu kanlı elbiseleriyle Uhud'a defnetmiştir. Bu arada Cebail Aleyhis-selam gelmiş ve Hz. Hamza'nın göklerde "Allah'ın ve Resûlullah'ın arslanı" olarak anıldığını bildirmiştir.

Hz. Hamza şehid edildiğinde 55 yaşında 57 yaşlarında bulunuyordu.

Kaynaklar O'nun kılıcını çok iyi kullandığını, mâhir bir okcu olduğunu, pehlivanlıkta üstün bulunduğunu ve bilhassa avcılığa karşı çok ilgi duyduğunu kaydetmektedirler. Rivâyetlere göre Hz. Hamza tek başına dağlara çıkar ve arslan avlarmış.

Uhud'da Hz. Hamza adına yaptırılan cami.

Hz. Hamza şehid düşmüş, mübarek cesedi de parçalanmış. Peygamberimiz gözyaşları içinde başına gelmiş ve cenazeye karşı: "Allah sana rahmet etsin. Seni bildim bileli hep akraba ziyaretine önem verir ve hep iyilikler işlerdin" demiştir.

HZ. HARUN (a.s)

Büyük peygamberlerden biri olan Hz. Harun, Hz. Musa aleyhisselamın öz kardeşidir. Millattan önce 1574 yahut 1728 yılında Mısır'da doğmuş, uzun yıllar süren hayatı boyunca Hz. Musa'ya yardımcı ve O'nun vekili olarak peygamberlik yapmıştır. Kur'ân-ı Kerim'de belirtildiğine göre Hz. Musa peygamber olarak gönderilip Firavun ve hanedanını İslâm'a davetle vazifelendirilince, Allah'a dua edip kardeşİ Harun'un kendisine yardımcı olarak verilmesini istemiş.

Cenab-ı Hakk da: "Seni kardeőinle destekleyeceğiz!" buyurarak bu isteği kabul etmiştir.

Hz. Musa Mısır'a gelince kardeőİ Harun'la beraber tevhid mücadelesine başlamıştır. Hz. Harun son derece tesirli ve güzel konuőtđu için genellikle hatiplik görevinde bulunmuőtur. Hz. Musa'nın Mısır'daki mücadelesi, oradan çıkıőı, Filistin'e geliőİ ve bu aralarda baőından geče her olayda Hz. Harun da hazır bulunmuő, her zaman O'na

destek ve yardımcı olmuştur. Hz. Musa, bir yere gideceği zaman yerine O'nu bırakır ve kavmini O'na emanet ederdi. Tur Dağı'na ilahi vahiyleri almak için gittiğinde de Hz. Harun İsrailoğulları'nın başında kalmıştı. Onlar da Hz. Musa'nın yokluğundan istifade ederek buzağıya tapmaya başladılar.

Hz. Harun onları: "Ey Milletim! Siz buzağı ile sinaniyorsunuz. Sizin gerçek Rabbiniz Rahman olan Allah'dır" diye ikaz etti. Bu uğurda elinden gelen herşeyi yaptı. Hz. Musa Tur'dan dönüp de kavmini buzağıya tapar görünce kardeşinin sakalından tutup bütün bunların nasıl olduğunu sordu. Sonunda Hz. Harun'un vazifesini hakkıyla yaptığı, ancak hain yahudilerin onu dinlemedikleri anlaşıldı. Hz. Musa altın buzağıyı eritip denize dökerek bu sapıklığa son verdi.

Hz. Harun, kardeşinden üç sene kadar önce 123 yaşında iken vefat etmiştir.

Sevgili Peygamberimiz miraca çıktığında O'nu beşinci kat semada görmüş ve O'nunla selamlaşmıştır. İslâm kaynaklarına göre Hz. Harun saç baş ağarmış, gür sakallı, olgunluk çağını aşmış, yakışıklı ve sevimli bir kimseydi. Peygamberimiz'le karşılaşınca O'na:

"Hoş geldin, safa geldin sâlih peygamber, sâlih kardeş!" demiştir.

Zalim ve nankör Yahudiler Mısır'dan kurtulduktan sonra, Hz. Harun'un ikazlarını dinlemeyerek Samiri'nin yaptığı buzağı heykeline tapınmaya başlamışlardı

ABBASİ HALİFELERİNİN EN KUDRETLİSİ

HARUN REŞİD

Abbasi halifelerinin en büyüklerinden olan Harun Reşid 766 yılında Rey şehrinde doğmuştur. Babası 3. Abbasi halifesi Mehdî bin Ebu Cafer Mansur, annesi Hayruran isimli bir kadındır.

Harun Reşid iyi bir eğitim görek yetişti. Babasının ilme ve sanata olan düşkünlüğü ve dindarlığı bu öğretimi en güzel şekilde sürdürmesini sağladı. Gençliğinde ağabeyisi Hadi ile beraber pek mühim askerî ve siyasî görevler yaptı. Bilhassa Bizanslılarla yapılan sa-

vaşlarda dirayet ve kahramanlık gösterip başarılar kazandı.

Babasının 785 yılında vefatından sonra Harun Reşid abisi Hadi'ye biat ederek O'nun halifeliğini kabul etti. İlk aylar içinde hakiki bir anlaşma içinde yaşadılar. Ancak daha sonra Hadi, büyük bir siyasî hata yaparak, Harun Reşid yerine kendi oğlu Cafer'i veliaht gösterince Harun Reşid, kendisini çok seven Bermekî sülalesinin de teşvik ve yardımıyla idareyi ele geçirdi.

Hadi'nin bir yıl üç ay kadar süren halifelikinden sonra Harun Reşid henüz yirmi yaşında halife oldu (Miladî 786). Yirmiüç sene kadar sürecek olan iktidarı Abbasîlerin en parlak çağı olarak tarihe geçti.

Harun Reşid halife olur olmaz Yahya Bin Halid Bermekî'yi, büyük yetkilerle kendisine vezir yaptı. Gerçekten başarılı bir devlet adamı olan Yahya, oğullarının da yardımıyla ülke içinde düzen, intizam ve gelişmeyi sağladı. Bu durum onaltı yıldan daha fazla sürdü. Bermekîlerin güç ve kudretleri de hayli artmış olunca Harun Reşid, birtakım yakınlarının da tesiriyle onlara cephe almaya başladı ve nihayet 803 yılında bu sülaleyi ortadan kaldırıp kendi nüfuzunu tam olarak kurdu. Halifenin işin başından beri kendisine büyük yardımları dokunan Bermekîlere karşı gösterdiği şiddet, tarihçiler tarafından olumsuz karşılanmıştır.

Herşeye rağmen içte ve dışta başarılar kazanmaya devam etmesi ve hususen Bizanslılara karşı üst üste zaferler kazanması. Harun Reşid'in şöret ve kudretini artırdı. İlme ve sanata olan düşkünlüğü sebebiyle her yanda okullar, hastaneler, kütüphaneler, han, hamam ve kervansaraylar kuruldu. Musikî, edebiyat ve dinî ilimlerde büyük gelişmeler oldu. Bilhassa İmam-ı Azam'ın en kıymetli talebesi olan İmam-ı Ebu Yusuf'un kadılık görevini üstlenmesiyle, Hanefî mezhebi saygınlık kazandı. Halife, aynı zamanda devrin en seçkin alimlerini oğullarına öğretmen tayin ederek onların çok iyi ye-

Harun Reşid'i veziri ile gösteren temsili bir resim.

Harun Reşid çok bahtiyar bir padişahdı. O zaman dünya hükümdarlarının en büyüğü idi. Çok zevkli bir hayat sürdü. Her istediğini elde etti. Hanımı Seyyide Zübeyde soy-sop ve güzel ahlakta eş bulunmaz bir kadındı. Kadısı da İmam-ı Azam Hazretleri'nin en büyük talebesinden olan İmam Ebû Yusuf idi. Hanefî mezhebinin muharriri olan İmam Muhammed gibi büyük alimleri de adliye işlerinde çalıştırmıştı.

(Kıssa-ı Enbiya)

tişmelerini sağladı.

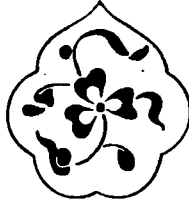
Sık sık, değişik kıyafetler içinde halkın içine giriyor, onları daha yakından tanıma ve karışıklıkları önlemeye çalışıyordu. Dindar bir hayat sürüyor, Mekke ve Medine'ye büyük yardımlarda bulunuyordu. Dokuz kere hacca gitti. Aslında merhametli ve yüksek ahlaklı bir insan olmasına rağmen, gerektiğinde çok sinirli, gazaplı ve acımasız oluyordu. Din ve devlet işlerinde görülen uygunsuzluklara karşı ağır cezalar uyguladı.

İlim ve medeniyetin çok ilerlediği Abbasi ülkesinin sınırları, onun zamanında en geniş hudutlara kavuştu. Devri

binbir gece masallarına geçen bir salatanat ve ihtişam içinde geçti. O'nun Frenk İmparatorluğu'na hediye olarak gönderdiği çalar saatin, bütün Avrupa'da hayret ve hayranlıkla karşılandığı rivâyet edilmektedir. Zira o devirlerde Avrupa koyu bir karanlık ve cehalet içinde kıvranıırken, İslâm dünyası teknik ve medeniyetin en parlak zamanlarından birini yaşıyordu.

Harun Reşid'in ihtişamla süren halifelîği 21 Temmuz 809 tarihinde Tus şehrinde vefatıyla sona erdi. Cenazesi muhteşem bir törenle kaldırılıp aynı şehre gömüldü.

Yerine oğlu Emin, 6. Abbasi halifesi ilan edildi.

HZ. HASAN (r.a)

Peygamberimizin sevgili torunu Hz. Hasan Hicret'in üçüncü yılında (Mîladi 625) Medine'de doğmuştur. Babası Hz. Aî, annesi Hz. Fatıma'dır. Kardeşi Hz. Hüseyin'den 1 veya 2 yaş büyüktür.

Hz. Hasan, Peygamberimizin kızı Hz. Fatıma'nın ilk çocuğudur. Doğduğu zaman Resûlullah çok sevinmiş, kulağına ezan okuyarak Hasan ismini vermiştir.

İslâm tarihi içinde müstesna bir ye-

ri vardır. Peygamberimiz O'nu ve kardeşi Hüseyin'i çok sever, "Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendisidir" buyururdu. Çocukluklarında onları kucağına alır, sırtında taşır, kendileriyle yakından ilgilenirdi. Haklarında birçok hadis-i şerif vardır.

Hz. Hasan Peygamberimiz zamanında olduğu gibi daha sonra da olgun, mütevazî, dindar bir hayat sürdü. İsyan-cılar Hz. Osman'ın evini muhasara ettiklerinde O'nu korumak için kardeşiyle

beraber yanına geldi. Babası Hz. Ali'nin halifeliğinde O'na yardım etti. Yaratılış itibariyle siyasi olaylardan, savaşlardan ve idari işlerden hoşlanmıyordu. Daha çok sessiz yaşamayı, zühd ve takva içinde bir hayat sürmeyi istiyordu.

Birçok olaylardan sonra Hz. Ali şehid edilince, ailenin en büyüğü olduğundan müslümanların çoğunluğu O'nun halifeliğini istediler. Daha önce Hz. Ali'ye biat edenler bu sefer topluca Hz. Hasan'a biat ettiler. Peygamberimizin sevgili torunu Kûfe'de halife oldu. Bu arada Hz. Muaviye de Şam'da bulunuyor ve kuvvetli bir ordu ile kendisinin halife olduğunu kabul ettirmek istiyordu. Zaten Hz. Muaviye, Hz. Ali'nin hilafetini de kabul etmemiş ve müslümanlar arasında çok kan dökülmüştü.

Başta Iraklılar olmak üzere, İran, Horasan, Hicaz ve Yemenliler Hz. Hasan'ın halifeliğine karar verince, Hz. Muaviye ordusuyla Kûfe üzerine yürüdü Hz. Hasan'da onu karşılamaya çıktı. Ne var ki Kûfeliler ordu içinde karışıklık çıkarmaya, fitne ve fesada sebep olmaya başladılar. Hatta biat ettikleri Hz. Hasan'ın bile emirlerini dinlemek istemediler.

Hz. Hasan, daha önce Resûlullah'ın duyurduğu bir hadisi hatırladı. Sevgili Peygamberimiz bir seferinde: "Bu benim oğlum seyyiddir. Umarım ki Cenab-ı Hakk, onunla iki İslâm cemaatinin arasını ıslah eder" buyurmuştu.

Hz. Hasan daha fazla düşünmeden kararını verdi. Hz. Muaviye ile savaşıp müslümanların kanını dökmek is-

Hz. Hasan'ın kabri Medine'de Ravza-ı Mutahhara'nın yanındaki Baki Kabristanı'ndadır.

Hz. Hasan (r.a) kan dökülmesini ve fitne doğmasını asla istemezdi. Bu sebeple halifelik hakkından vazgeçti. Ömründe kimseye sert muamele etmezdi. Gazap yüzü göstermedi. Çok cömertti. Birkaç kere bütün malını Allah için verdi. Onu, vefatından sonra Bâki mezarlığında annesi Hz. Fatma'nın yanına gömdüler.

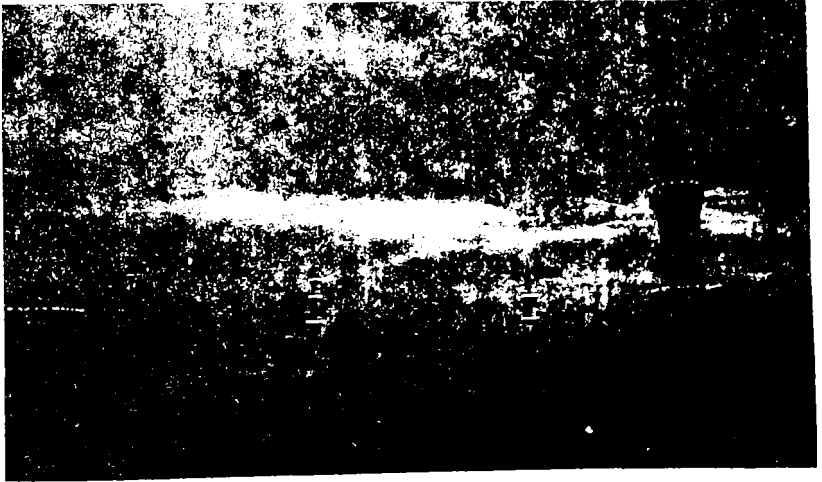
temedi. Bir mektup yazarak halifelikten çekildiğini bildirdi. Hz. Muaviye onun bir takım şartlarını kabul etmiş ve bu işe çok sevinmiştir.

Altı ay kadar halifelik yapan Hz. Hasan bundan sonra Kûfe'yi terkedip Medine'ye gelmiştir. Burada ibadetle vakit geçirmiş, çevresine toplananlara öğütler vermiş, ilim ve irfanla uğraşmıştır. Nihayet hicretin 49. senesinde

46 veya 47 yaşlarında iken vefat etmiştir. Ölümüne, hanımının içirdiği bir zehrin sebep olduğu rivâyet edilmektedir. Vasiyeti, eğer bir fîne çıkmazsa Peygamberimizin yanına defnedilmekti. Ne var ki birtakım kimseler bu işe razı olmamış, ortalığı karıştırmış, Hz. Hasan da Medine'deki Bâki kabristanına defnedilmiştir.

Hz. Hasan'ın birçok çocuğu olmasına rağmen, bunlar uzun süren bir etkinlik gösterememişler. Resûlullah'ın soyu bilhassa Hz. Hüseyin'in evlatlarıyla devam etmiştir.

Hz. Hasan'ın altı ay süren halifeliği ile Peygamberimizin haber verdiği 30 yıllık hilafet müddeti sona ermiş ve artık saltanat devri başlamıştır.

Hz. Hasan'ın doğduğu, büyüdüğü ve vefat ettiği nurlu şehir Medine

Büyük hadis bilgini İmam-ı Buharî'nin rivayetine göre Said İbn-i Müseyyeb şunları anlatmıştır:

— Bir kere Hassan Bin Sabit mescitte şiir inşaat ettiği sırada Ömer radiyallahu anı mescide uğramıştı. Hassan'ın mescidde şiir okumasını çirkin gördü. Bunun üzerine Hassan:

— Ya Ömer! Vaktiyle ben bu mübarek mescitte senden daha hayırlı bir zat olan Resulullah hazırken de şiir

irşad ederdim, dedi. Sonra da Ebu Hureyre'ye dönerek: — Allah aşkına sana sorarım, Resulullah (s.a.v) Hassan'a:

— Haydi sen de benim tarafımdan müşriklere cevap ver! dediğini ve: Ya Rab! Şairimi Cebrail ile te'yid buyur! diye dua ettiğini sen işittin mi? diye sordu.

O da:

— İşittim, diye tasdik etti.

(Sahih-i Buhari Muhtasarı)

PEYGAMBERİMİZİN ŞAİRİ

HZ. HASSAN BİN SABİT (r.a)

Arap ve hatta dünya edebiyatının en büyük şairi sayılan Hassan b. Sabit miladın 563. yılında Medine'de doğmuştur. Kendisi Medine'de Hazrec kabilesindendir. Babası Sabid de şair ve reisti. Hz. Hassan'ın hayatının bizim için önemli olan kısmı İslamiyeti kabul ettikten sonraki dönemdir. O, sevgili Peygamberimizin Medine'ye hicreti sırasında altmış yaşında bulunuyordu. Yüce Allah'ın lütfu ve ihsanıyla Peygamberimizin davetini kabul edip müslüman oldu. Bundan sonra da Re-

sulullah'dan hiç ayrılmayarak O'na bilhassa yazdığı şiirlerle yardımcı ve destek oldu. Öyle ki zamanla asıl adı unutulup Peygamber Şairi ünvanıyla tanındı.

Hz. Hassan b. Sabit'in yazdığı şiirler, okuyanları hayranlık içinde bırakan muhteşem eserlerdir. Bilhassa hiciv alanında ondan büyük bir şair düşünülmez. Zira bir defasında sevgili Peygamberimiz:

“Ey Hassan! Müşrikleri hicvet, kö-

tüle. Cebrail aleyhisselam seninle beraberdir. Ashabım silahla harbettiklerinde sen de dil ile harbet” buyurmuştur.

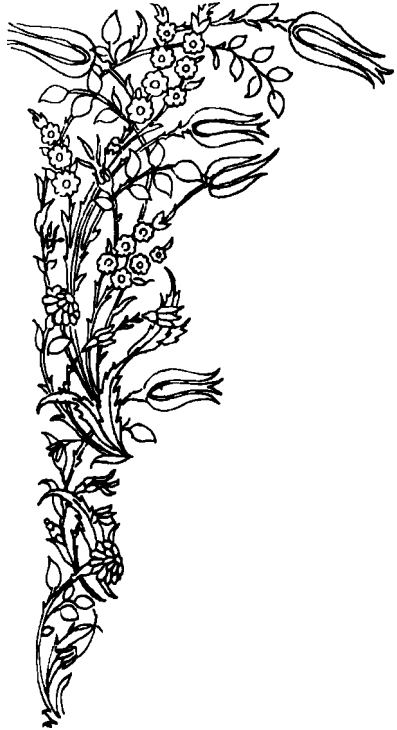
Hız. Hassan bu emir ve müsaade çerçevesinde müşrikleri derinden yaralayan meşhur şiirlerini yazmıştır. Sevgili Peygamberimiz bu şiirlerin ehemmiyetini ifade ederken: “Bu, onlar için okların saplanmasıdan daha tesirlidir” buyurmuştur.

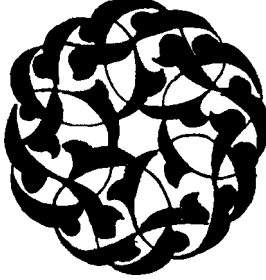
Hız. Hassan b. Sabit bir yandan müşrikleri hicveder, öte yandan Peygamberimize ve ashabına medhiyeler yazardı. O'nun İslâm gazveleri için kaleme aldığı medhiyeleri de çok ünlüdür. Şiirleri bir divan halinde toplanmış olup zamanımıza kadar ulaşmıştır. Peygamberimizin onun için hususi bir minber yaptırması ve kendisine hediye edilen Sirin isimli bir cariyeyi ona nikahlaması, Hassan b. Sabit'e gösterilen ilgiyi ifade etmektedir. Sirin'in Peygamberimizin hanımlarından Hız. Mariye'nin kız kardeşi oluşu da bunun en açık delilidir. Hız. Hassan'ın, müslüman olduktan sonraki şerefli hayatı 120 yaşına kadar sürdü. Miladın 682 yılında vefat ettiğinde bütün İslâm dünyası en büyük şairini kaybetmiş oldu. Tarihî kaynaklar garip bir tecelliyi ifade ederek Hız. Hassan'ın babasının, dedesinin ve onun babasının da hep 120 yaşında vefat ettiklerini bildiriyor. Yine garip bir tecellidir ki Peygamberimizin bir başka şairi Kâb b. Malik de Hız. Hassan gibi 60 yaşında İslâmiyet'i kabul etmiş, 120 yaşında vefat etmiştir.

Ashab içinde pek çok hatipler, yani güzel konuşanlar ve nice şairler vardı. Fakat içlerinden bazıları hitabet ve bazıları da şiir ile ün salmışlardı. Mesela Ensarın hatibi olan Kays B. Şemmam oğlu Sabit hatiplerin; Hız. Hassan bin Sabit de şairlerin en ünlüsü idi.

(Kasas-ı Enbiya'dan)

*Hasan-ül Basrî'nin ihlaslı
tebliğ hareketi, O'na
insanların gönüllerinde eşsiz
bir yer kazandırmıştı. İnsanlar
O'nun faziletini itiraf etmekte,*

*bütün Basra halkı onunla
şeref duymakta idi. Şam'dan
sonra en büyük İslâm şehri
olan Basra'da Hasan-ül
Basrî, Hicri 110 yılında vefat
etti.*

*Bir Cuma günü cuma
namazı ardından cenaze
namazı kılındı
ve defn edildi. Cenazesine o
denli büyük bir kalabalık
katılmıştı ki, insanların
tamamı cenazeyi defne
gittiklerinden camide ikinci
namazını kılacak insan
bulunamadı.*

*Cenazesi için:
"İslâm tarihinde ikinci
namazının Basra camiinde
kılınmadığı başka bir gün
bilmiyoruz" diye tarihe kayd
düşüldü.*

BASRA'NIN BÜYÜK MUTASAVVIFI

HASAN-I BASRÎ

Hasan-ı Basrî hazretleri Tâbiîn'in büyüklerindendir. Tâbiîn denilince Peygamberimiz'in sevgili arkadaşlarıyla görüşen ve konuşan kimseler anlaşılır. Hasan-ı Basrî başta Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Abdullah İbni Abbas olmak üzere pek çok sahabe ile görüşmüş, onlardan ilim almıştır.

Miladın 642. yılında Medine'de doğan bu büyük alimin babası sahabelerden Zeyd b. Sabit'in azatlı kölesi idi. Annesi ise Peygamberimizin hanımı Ümmü Seleme'nin azatlı cariyesi olan

Hayra isimli bir kadındı. Hasan-ı Basrî doğduğunda Hz. Ömer halifelik yapıyordu. Medine'de yetişen ve kendini ilme adayan Hasan-ı Basrî daha sonra Basra'ya yerleşmiş ve orada yaşamıştır.

Son derece takva sahibi, dindar ve faziletli bir insandı. Dünya malına karşı kayıtsız, Peygamberimiz ve sahabelelerinin yoluna kurbandı. Fıkıh, hadîs, tefsir ilimlerinde zamanın ileri gelenlerindendi. Çok güzel konuşur, tesirli vaazlarıyla bir çok insanın hidayetine sebep olurdu. O'nun vaaz edeceği mescidler

dolup taşmakta, kendisinden ilim tahsil etmek isteyenlerin sayısı binleri bulmaktaydı. Basralılar vaazlarını toplayarak gelecek kuşakların da istifadesine sunmak istemişlerdir. O, daha sonra yaşayan tasavvuf erbabı kimselerce şeyh olarak tanındı. Şüphesiz ki buna sebep Hasan-ı Basrî hazretlerinin zühd ve takvadaki emsalsiz yaşayışıydı.

İmam-ı Şârânî Tabakatu'l-Kübra isimli eserinde O'nun veciz sözlerini nakletmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

“Bir kişinin düşmanlığına karşılık; bin kişinin dostluğu verilse dahi alma.”

“Sevgilerinin devam etmesi için din

kardeşinize ikramda bulununuz.”

“Kim parayı aziz bilirse. Allah onu zelil eder.”

“Dünya senin bineğindir. Binebilirsen seni taşır. O sana yüklenecek olursa, öldürür.”

“Bir kimse Allah'a itaat ediyorsa onu sevmek zorundasın. İyi kimseyi seven Allahu Teala'yı sevmiş olur.”

Hasan-ı Basrî hazretleri yaşadığı devirde çok büyük bir şöhret kazanmış olup, insanların sevgi ve takdirlerini toplamıştır. Bu sebeple miladın 728. yılında 89 yaşında vefat edince bütün Basralılar, küçük-büyük cenaze merasimine iştirak etmişlerdir. Kabri Basra'dadır.

●

Hasan-ı Basrî büyük bir âlimdi. Bir defasında Kader konusunda ilk münakaşaları başlatan Ma'bed El Cühenî ona sordu:

“Şu hükümdarlar müslümanların kanlarını alıyorlar. Ondan sonra da bizim amellerimiz Allah'ın kaderi üzere cereyan ediyor diyorlar, ne dersin?”
Hasan-ı Basrî hiç çekinmeden şöyle cevap verdi: “Allah'ın düşmanları yalan söylemiştir!”

Ebu Hayyan et Tevhidi'nin de naklettiği gibi Sabit b.Kurre, Hasan-ı Basrî hakkında şöyle der:
“O; ilim, takva, zühd, iffet, incelik, fıkıh ve anlayış yönünden çok büyük biri idi. Onun meclisine toplanan her sınıftan insanın kimisi hadis, kimisi tefsir, kimisi fıkıh öğrenmeye çalışıyordu. Diğer bir kısmı fetva dinliyor, başka bir kısmı hüküm ve adalet örneklerini görüyordu. Kimisi de vaaz ve nasihatlerden istifade etmeye çalışıyordu. O, bütün konularda, fıskırp akan bir kaynak, ortalığı aydınlatan bir kandil gibiydi. O, idarecileri hayra teşvik ve kötülükten men edici tavrını hayatı boyunca sürdürdü.”
Bunların yanında, kalplerde derin izler bırakması sebebi ile en hırçın insanlar bile

O'nun karşısında yumuşarlardı. O, çok duygulu ve şefkatli, yanık bir ruha sahipti. İhlâslı idi. Kuvvetli bir imânı, eşsiz belağat gücü vardı. Söylediklerini inanarak söyler ve bizzat yaşardı. Gönülden söyler, gönüller fethederdi.

PEYGAMBERİMİZİN İLK HANIMI
HZ. HATİCE (r.a)

Hz. Hatice, İslâm tarihinin en önemli simalarındandır. Sevgili Peygamberimizin ilk eşi ve yedi çocuğunun annesidir. Resûlullah, O'nun vefatına kadar başka bir kadınla evlenmemiş, aralarındaki sevgi ve saygı bütün evliliklere örnek olmuştur.

Hız. 'Hatice Kureyş kabilesindendir. Babasının ismi Huveylid, annesinin ismi Fatıma'dır. Soyu dört batın yukarıda Peygamberimizle birleşir.

Cahiliyye çağında bile iffeti, samimiyeti ve dürüstlüğü ile tanınan ve ken-

disine "tahire" yani her yönüyle temiz kadın denilen Hz. Hatice, mal ve mülk sahibi zengin bir insandı. Çeşitli ticaret kervanları düzenler ve çok para kazanırdı. Bir kaç kere evlenmiş, kocalarının vefatı sebebiyle dul kalmıştı. 40 yaşına eriştiğinde, henüz yirmibeş yaşında bulunan ve bir seferinde kervanlarının başına geçerek büyük bir dürüstlük gösteren Hz. Muhammed (S.A.V) ile evlendi. Sade bir törenle başlayan bu yüce evlilik, Hz. Hatice'nin vefatına kadar devam etti.

Peygamberimizin Hz. Mariye'den an oğlu Hz. İbrahim hariç bütün çocukları Hz. Hatice'den doğdu. Bunlar ısm, Tahir, Tayyib, Zeynep, Rukiye, nmügülsüm ve Fatıma idiler. Kasım, hir ve Tayyib küçük yaşlarda vefat iler.

Hz. Hatice kocasına karşı büyük bir vgi, yakınlık ve hürmet göstermiştir. esûlullah'a ilk vahiy nazil olduğunda da 'nu teselli eden ve O'na ilk olarak iman len kişi O'dur. O, acılı ve sıkın- ı günlerde bütün malını İslâm davası in harcamış, kocasına maddi ve ma- vi nice yardımlarda bulunmuştur.

Hz. Hatice Peygamberimizin Medi- ne'ye hicretinden üç sene kadar önce ve müslümanların büyük eziyetler içinde bulundukları, boykota alındıkları gün- ler içinde vefat etmiştir. Bir Ramazan ayına rastlayan bu vefattan üç gün ön- ce de Resûlullah'ın amcası Ebu Talip ölmüştür. Acıların üst üste gelişi sebe- biyle müslümanlar bu yıla "Hüzün Yılı" adını vermişlerdir. Hz. Hatice ve- fatında altmışdört-altmışbeş yaşında bu- lunuyordu.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Hatice' yi daima anmış, her fırsatta hatırasını yaşatmaya çalışmış ve onu daima yü-

celtmıştır. Buhârî’de geçen bir hadis-i şerifde “Zamanındaki dünya kadınlarının hayırlısı Meryem’dir; İslâm ümmetinin kadınlarının hayırlısı da Hz. Hatice’dir” buyurmuştur. Bir başka hadiste de Hz. Hatice’yi kıskanan sevgili zevcesi Hz. Aişe’ye kırılmış ve onu asla unutamayacağını söylemiştir.

Yine Buhârî’deki bir hadis meali ile Hz. Hatice’nin ne kadar yüce bir insan olduğunu görüyoruz.

“Ebu Hureyre (R.A.)’den: Nebî (S.A.V) Hira Dağı’nda iken yanına Cebrail gelmiş de şöyle demiştir: “Ya Resûlallah! İşte şu Hatice’dir; sana doğru geliyor. Yanında bir kap var, içinde katık, yahut yemek, yahut şerbet var. Hatice sana geldiğinde ona Rabbinden ve benden selam söyle! Ve cennete in-ciden yapılmış bir sarayla da müjdele ki, onun içinde (Hatice’nin hoşlandığı gibi) gürültü, patırtı yok ve çalışmak, çabalamak da yok!”

Hazreti Peygamberin temiz zevcelerinin ilki ve efdali Hz. Haticetü'l-Kübra'dır ki kadınların ulusu Hz. Fatmatü'z-Zehra'nın annesidir. Hz. Peygambere ilk önce iman eden ve arkasında namaz kılan O'dur. O hayatta oldukça Resûlullah, onun üzerine başka hanımla evlenmedi. Hz. Peygamberin zürriyeti de ondandır. Çünkü Resûlullah'ın Hz. Fatma'dan başka evladı kalmamıştır.

Buhârî ile Müslim'in Hazret-i Âîşe'de rivâyetlerine göre Peygamber Efendimiz gök yüzünde yağmur bulutları dolaşmağa başladığını görünce, yüzünün rengi değişirdi. Hazret-i Âîşe: *yâ Resûla'llâh! Herkes havada bulut görünce onu yağmurun müjdesi addederek sevindikleri halde sizin sîmânızın rengi değişiyor, demiş. Resûlullâh da: "Ey Âîşe! Bu bulutun içinde azâb olmadığını kim te'mîn edebilir? Vaktiyle Âd kavmi rüzgârla azâb olunmuştu da onlar bu bulutu yağmur bulutu sanarak: şu gök yüzünü kaplayan bulut bize yağmur yağdıracaktır!"*

demişlerdi, buyurmuştur. Buhârî. Âd kavminin helâki keyfiyetini müstesnâ bir belâgatle tasvîr eden El-Hâkka Sûresi'nin şu meâldeki âyetlerini zikreder: "Amma Âd (kavmi), şiddetle gürleyen azgın bir rüzgârla helâk olundular. Bu şiddetli fırtınayı Allah, onların köklerini kesmek üzere yedi gece, sekiz gündüz mütevâlliyen onların üzerine havâle etti. (O vâkıada bulunsaydın) görürdün ki, bu müddet içinde Âd kavmi (o târihin mehâbetlerini kaydettiği bu insanlar) sanki içleri kof hurma kütükleri... Şimdi (bak) onlardan bir eser görebilir misin?"

ÂD KAVMI'NIN PEYGAMBERİ

HZ. HUD (a.s)

Kur'ân-ı Kerim'de isminden en çok bahsedilen peygamberlerden birisi de Hz. Hud'dur. Hz. Nuh aleyhisselâmdan 860 sene sonra yaşamış ve Âd ismiyle meşhur olmuş bir kavme gönderilmiştir.

Âd kavmi, tufandan sonra Ahkâf denilen bir yere yerleşerek büyük bir medeniyet kurmuştu. Ahkâf, Yemen ile Umman arasında bir yerd. Kavmin başında Âd isimli bir hükümdar bulunuyordu. Bu kimse yüce Allah'a ibadeti unutmuş, aya tapmaya başlamıştı. Sa-

pık inancını halkına da kabul ettirmişti. Bu sebeple ülkede puta tapıcılık almış yürümüştü. Kimse Nuh tufanını ve yok edilen inkârcıları düşünmüyordu.

Kurdıkları medeniyet sebebiyle iyice şımarmışlardı. Kat kat evleri, sarayları, "İrem" adıyla anılan meşhur bağ ve bahçeleri şımarıklıklarını iyice artırmıştı. "Bizi yıkıp yok edecek kim var?" diyorlar, zulüm ve haksızlık içinde yaşıyorlardı.

Bunun üzerine Hz. Allah içlerinden

Hız. Hud'u seçerek onlara peygamber olarak gönderdi. Hız. Hud: "Allah'dan sakının ve bana itaat edin, doğrusu hakkınızda büyük günün azabından korkuyorum" dedi. Hain ve zalim kavmi önce şaşırmış, sonra da: "Seni akıl-sız ve yalancı sanıyoruz" diye hakaret etmişti. Hız. Hud yılmadı. "Rabbim sizden başka bir milleti sizin yerinize getirebilir. O'na bir şey yapamazsınız" diye ikaz etti.

Bu tebliği uzun yıllar sürdü. Kavmi artık O'nu dinlemek istemediklerini bildirerek, "Vaadettiğin azabı getir!" demeye başladılar. Büyük peygamber, "Sizin cahil bir millet olduğunuzu görüyorum. Bekleyin. Doğrusu ben de sizinle bekliyorum" diye cevap verdi.

Artık Âd kavminin sonu gelmek üzereydi. Bu kadar sabır ve imanla çalışan peygamberlerini dinlememişlerdi.

Birden kıtlık, susuzluk ve kuraklık başgösterdi. Ekili araziler sararmaya başladı. Gökyüzünden bir damla yağmur düşmedi. Bağlar bostanlar kurudu. Toprak çatır çatır çatladı. Halk korku ve umutsuzluğa düştü. Sonunda gökyüzünde siyah bir bulut belirdi. "İşte yağmur bulutu! Artık kurtulduk" diye sevindiler. Hız. Hud son olarak ikaz etti. Yine "hayır! hayır!" diye inkâr ettiler. Bulut üzerlerine geldiğinde ise iş işten geçmiş oluyordu. Korkunç rüzgar, yakıp kavurarak tam 7 gün 8 gece durmaksızın esti, esti... Âd kavmi kökünden sökülmüş hurma kütükleri gibi yerlere devrildiler. Herşey kavrulup kül oldu. Ahkâf suresinin 24 ve 25. ayetine

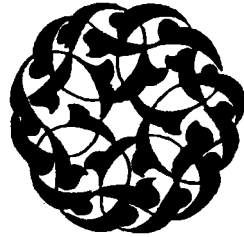
göre: "Bunun üzerine evlerinin harabelerinden başka bir şey görünmez oldu."

Âd kavmi artık tarihin karanlıkları-na karışmıştı.

Yüce Allah Hız. Hud'u ve O'na inananları rahmetiyle bu azaptan kurtardı. Hız. Hud daha uzun yıllar ömür sürerek bir rivâyete göre 460 yaşında iken vefat etti.

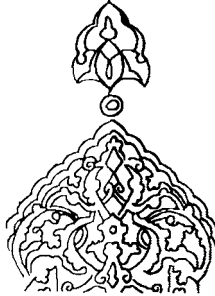
Araf, Şuara, Fecr, Fussilet, Hud, Hacc, Enbiya, Kamer ve Hâkka Sureleri'nde O'ndan ve mücadelesinden uzun uzun bahsedilmektedir.

Buhârî'nin bir rivâyetine göre Peygamber Efendimiz gökte bulutların dolışmaya başladığını görünce ürperir, bunun sebebini soranlara da Hız. Hud'un kavminin böyle bulutlarla yok edildiğini bildirdi. Bir başka hadîste de kendisine Hud suresinin çok tesir ettiğini ve ihtiyarlattığını bildirmiştir.

Abdullâh İbn-i Ömer
radiyâ'llâhu anhumâ'dan
şöyle rivâyet olunmuştur:
İbn-i Ömer'e (İraklı) bir kimse
sinek öldüren ihramlı kişi(nin
hâlin)den sormuştu. İbn-i
Ömer (hayret ederek):

— Irak halkı sinek (öldürmek
cinâyet olup olmadığını)
soruyorlar. Halbuki onlar
(vaktiyle) Resûlullâh
salla'mlâhu aleyhi
vesellem'in kızı (Fâtıma'nın
oğlu (Hüseyin'i)
öldür(mekten
çekinme)mişlerdi. (O
Hüseyin ki, kardeşi Hasan'la
haklarında) Nebî salla'llâhu
aleyhi ve sellem:
— Onlar benim dünyadan
(öpüp kokladığım) iki
reyhanımdır." buyurmuştur.

KERBELA ŞEHİDİ

HZ. HÜSEYİN (r.a)

Hz. Hüseyin Peygamberimizin sevgili torunlarından. Babası Hz. Ali (R.A.), annesi Hz. Fatıma'dır. Hicretin 4. veya 5. yılında Medine'de doğmuştur. Ağabeyisi Hz. Hasan'la aralarında bir yahut iki yaş vardı. Beraber büyümüş ve başta Peygamberimiz olmak üzere bütün müslümanların büyük sevgisini kazanmışlardır.

Resûlullah'ın Hz. Hüseyin hakkında hadîsi şerifleri vardır. Bunlar da Hz. Hüseyin'e gösterilen ilgi ve sevgiyi açıklar. Peygamberimiz onunla yakın-

dan ilgilenmiş, doğunca ismini Hüseyin olarak koymuştur. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin dedelerinin dizi dibinde ve zaman zaman onunla oynayarak yetiştiriler. Hz. Fatıma ve kocası Hz. Ali'nin de üzerlerine titrediği ve onları çok sevdiği açıktır.

Hz. Hüseyin Peygamberimizin ehl-i beytindendir. Resûlullah O'nun hakkın-da "Hüseyin cennet çocuklarının efendisidir" buyurmuş, bir defasında da "Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Allah Hüseyin'i sevenler'i

sever" demiştir.

Hız. Hüseyin, Peygamberimizin vefatında 5 yaşında bulunuyordu. Bu büyük ve acı olaydan altı ay sonra da annesini kaybetti. Bundan sonra babası Hz. Ali'nin himayesinde ve O'nun terbiyesi altında yetişti.

Hız. Osman'ın şehadeti sırasında, O'na bekçilik yapmış ve düşmanların içeriye girmesini önlemeye çalışmıştır.

Daha sonra babası Hz. Ali halife olunca O'nun hizmetinde bulunmuş ve seferlerine katılarak yararlılıklar göstermiştir.

Hız. Ali'nin şehid edilmesinden sonra da ağabeyisi Hz. Hasan'a itaat ederek, O'nun halifelikten çekilmesiyle 622 yılında Medine'ye dönmüştür. Burada Hz. Muaviye'nin vefatına kadar duran Hz. Hüseyin, Yezid'in halifeliğini kabul etmeyerek Mekke'ye çekildi. O'nun bundan sonraki hayatı ise bütün ayrıntılarıyla İslâm tarihine kaydedildi. Zira bu dönem sonunda, Peygamberimizin bu mübarek torunu, Kerbelâ'da düşmanları tarafından hunharca şehid edildi.

Hız. Hüseyin 680 yılında Mekke'ye çekilince Kûfeliler haberciler gönderip kendisini davet ettiler. "Biz de Yezid'in halifeliğini istemiyoruz. Sana biat edeceğiz" dediler. Hz. Hüseyin amcasının oğlu Müslim bin Akil'i öncü olarak gönderdi. Hz. Müslim Kûfe'ye gelince halk Hz. Hüseyin adına O'na biat ettiler. Ancak olanları haber alan Yezid, komutanlarını Kûfe'ye gönderip Müslim'i şehid ettirdi. Bu arada Hz.

●

Hız. Hüseyin (r.a) Kerbelâ'da şehid edilmeden bir müddet önce şöyle dua etmişti:

"Ey Allah'ım! Her üzüntüde, sıkıntıda en sağlam güvencim, her darlıkta ümidim sensin! Hakkımdaki her işte benim en sağlam güvenç ve dayancım sensin! Senin indirdiğin musibetlerden kalbe zaaf verecek, tedbirler azalıp yetismeyerek dostlar, arkadaşlar bırakıp ayrılacak, düşmanlar sevinecek, ne kadar musibet ve kederler varsa, ben onların hepsinden şikayetimi yalnız sana arz eder, senden başkasından yüz çevirir, seni ister ve sana yönelirim.

(İslâm Tarihi'nden)

●

Hüseyin ailesini ve yakınlarını da alarak yola çıkmıştı. Bazı büyük sahabe-ler Kûfelilere güvenilmeyeceğini söyledikleri halde Hz. Hüseyin kararından dönmedi. Ancak yolda Müslim'in öldürüldüğünü ve Kûfelilerin biatlarını bozduklarını haber alınca dönmeyi düşündü. Ne var ki Yezid'in kuvvetleri onları takibe başlamış, geri dönmelerini de önlemişlerdi. Kerbela'ya kadar ilerlediler. Burada muhasara altına alındılar. Fırat nehri ile olan bağlantılarını keserek susuz bırakıldılar. Hz. Hüseyin çaresiz kaldıklarını görünce yanında bulunan 72 kişiye kaçmalarını söyledi. Onlar ise bunu asla kabul etmeyerek ölmü severek kabul edeceklerini bildirdiler. Muhasara günlerce sürdü. Sonunda Hüseyin'in bütün yakınlarını şe-

hid ettiler. En sona kendisi kaldı. Kahramanca çarpışıyor ve düşmanlarına karşı koyuyordu. Hainler hücumlarını artırıp O'nu yaraladılar. Vücudunda 33 mızrak ve ok, 34 kılıç yarası açıldı. Sonunda Sinan bin Enes en Nihâi isimli bir adam başını keserek O'nu şehid etti. Peygamber torununun kanlı başı Yezid'e ulaştırıldığında O'nun çok üzüldüğü ve katilini öldürttüğü rivâyet edilmektedir.

Hız. Hüseyin'in böyle vahşice öldürölüşü bütün bir İslâm dünyasını acıya boğdu. Daha sonra şiiler onun intikamını almak için uzun mücadelelere giriştiler. Kerbelâ adı bir mâtem ve acı içinde hatırlandı. Pek çok şair ve yazar bu konuyla ilgili mersiyeler ve ya-

zılar neşrettiler. Olayın cereyan ettiğı 10 Muharrem günü şiilerce matem günü sayıldı.

Hiç şüphesiz ki Hız. Hüseyin'in şehâdeti, İslâm Tarihi'nin en acıklı olaylarından biridir. Öyle veya böyle, olaya karışanlar hesaplarını yüce Allah'a verecek ve Allah'ın en sevgili kulu olan Peygamberimizin bu en sevgili torununa gösterdikleri davranışın cezasını çekeceklerdir.

Hız. Hüseyin'in Ali Ekber, Ali Askar ve Cafer isimli üç oğlu ile Fatıma ve Sekine isimli iki kızı olmuştur. Resûlullah'ın soyu bu çocuklarla devam etmiş ve bu sülaleden gelenlere "Seyyid" denilmiştir.

Hız. Hüseyin'in mübarek cesedının bulunduğı türbe.

MUKADDİME'NİN YAZARI BÜYÜK ALİM

İBN-İ HALDUN

Dünyaca tanınan "Mukaddime" adlı eserin yazarı İbn-i Haldun, 27 Mayıs 1332 tarihinde Tunus'da doğmuştur. Asıl adı Abdurrahman, Künyesi Ebu Zeyd'dir. Babasının ismi Süleyman olup devrinde sayılıp sevilen bir fıkıh alimiydi.

İbn-i Haldun'un ailesi aslen Yemenlidir. Buradan, İspanya'nın fethi sırasında Endülüs'e gelip yerleşmişler, daha sonra Tunus'a göçmüşlerdir. İbn-i Haldun, 1332'den 1351 yılına kadar Tunus'ta yaşamış başta babası olmak üzere bir-

çok alimden ders almıştır. Tahsiline Kur'an'ı ezberlemekle başlayan bu zeki insan daha sonra tefsir, hadis, kırat, edebiyat ve diğer ilim dallarında kendini yetiştirmiştir. 18 yaşında iken babası vefat etti. Bu ölüm, İbn-i Haldun üzerinde tesirli oldu. İlim tahsilini bırakarak idari işle uğraştı. 1351'den itibaren yirmibeş sene kadar süren bu dönemde pek çok memuriyette bulundu. Bir çok olaylar yaşadı. Devletin ileri gelenlerinden yüzlerce insanı yakından tanıma fırsatı buldu. Devletlerin yı-

kıldığına, yeni devletlerin kurulduğuna şahid oldu. Daha büyük mevkiler elde edebilmek için yılmadan çalıştı. 1375'den sonra kendini yazmaya verdi. Bilgisine ve daha çok tecrübelerine dayanarak Arap ve Berberî tarihini konu alan ve El-İber ismiyle meşhur olan yedi ciltlik kitabını bitirdi. Bu çalışma 1375'de başlamış 1383'e kadar sürmüştür.

İbn-i Haldun El-İber'in başına Mukaddime adlı önemli bir giriş daha yazmıştır. Beş ay gibi kısa bir sürede bitmesine rağmen bu Mukaddime, O'nun büyük bir tarih felsefecisi olduğunu ortaya koymuştur. İbn-i Haldun'un bütün dünyaca tanınan bu eserindeki birtakım görüşler, Avrupalı düşünürler tarafından çok sonraları ancak tesbit edilebilmiştir. O'nun kitabında daha önce yazılan tarihlerde bulunmayan iki önemli esas göze çarpar. Bunlardan birincisi tarihi kaynakları tenkid, ikincisi hadiseler arasındaki münasebetleri tesbit yöntemidir.

İbn-i Haldun eserini yazıp bitirdikten sonra Mısır Sultanı tarafından Malikî kadılığına tayin edildi. Bu arada medreselerde dersler verdi. Mısır'da bulunduğu bu süre içinde hacca gitti.

● İbn-i Haldun diyor ki: "Geçmişler geleceğe, suyun suya benzemesinden daha çok benzer."

● "Bizi kendisine irşad eden ve hakkında marifet sahibi olma saadetini erdiren, doğru yolunu gösteren, sırf kendi nızası için çalışmamızı sağlayan Allah'dır. Gazabından nızasına sığınıyoruz. Şüphe yok ki, O dilediğini yapmaya kâdirdir."

İBN-İ HALDUN

● Kudüs'ü ve Şam'ı gördü. Tam bu sıralarda Timur, Halep şehrini yakıp yıkmış, Şam'ı muhasara etmişti. İbn-i Haldun, Mısır hükümdarlarının elçisi olarak Timur'la görüştü. Onu Semerkand'a götürmek istedilerse de kabul etmeyip Mısır'a döndü.

İbn-i Haldun İspanya'dan Suriye'ye kadar olan bölgeyi karış karış dolaşmış. eserleriyle kendini dostu ve düşmanı olan herkese kabul ettirmeyi başarmış bir insandır. O'nun özel hayatında pek çok hatalar yaptığı ve samimi bir insan olarak yaşamadığı rivâyet edilir. Öğrencilerinden olan büyük hadis âlimi İbn-i Hacer'il Askalanî bile O'nu tenkid etmiştir.

İbn-i Haldun, çok maceralı geçen hayatını 78 yaşında iken tamamlayarak 15 Mart 1406 yılında Kahire'de vefat etmiştir. Mezarının nerede olduğu bilinmemektedir.

Mukaddime isimli eserini son devir Osmanlı alimlerinden Ahmed Cevdet Paşa Türkçe'ye kazandırmıştır.

YAVUZ SULTAN SELİM DEVRİ'NİN BÜYÜK ŞEYHULİSLÂMİ

İBN-İ KEMAL

Osmanlı İmparatorluğu'nda doku-
zuncu Şeyhülislam olarak tarihe
geçen büyük İslâm alimi İbn-i
Kemal, Tokat'ta doğmuştur. Asıl ismi
Şemseddin Ahmed olduğu halde dede-
sinin adıyla anılmış ve kendisine Ke-
mal Paşazade, yahut sadece İbn-i Ke-
mal denilmiştir. Babası Ümera'dan (as-
ker sınıfından) Süleyman Bey'dir .

İbn-i Kemal, gençliğinde babasının
mesleğini seçerek asker olmuş, ancak
otuz yaşına geldiğinde ilimle uğraşmayı
tercih ederek çeşitli alimlerden ders al-

maya ve kendisini yetiştirmeye başla-
mıştır. Son derece zeki ve çalışkan bir
insan olduğu için kısa zamanda müder-
ris (profesör) olarak çeşitli medreseler-
de görev almıştır. Önce Edirne'deki
Taşlık Medresesi, daha sonra da Üsküp
ve İstanbul Medreselerinde hocalık ya-
pan İbn-i Kemal nihayet Edirne Kadı-
sı, 1516 yılında da Anadolu Kazaskeri
olmuştur. Bu makamda üç sene görev
yapan büyük alim, 1525 yılında Zen-
billi Ali Efendi'nin vefatıyla devrin en
yüksek ilmi ve ahlakî meziyetleri sebe-

biyle insanlar ve cinlerin müftüsü, "Müftü's Sakaleyn" ünvanını kazanmıştır. İbn-i Kemal, Yavuz Sultan Selim zamanında Mısır seferine katılmıştır. Rivâyetlere göre Yavuz Sultan Selim O'nun atının ayağından sıçrayan çamurla kirlenen kaftanının, ölünce sandukası-nın üzerine örtülmesini vasiyet etmiştir.

İbn-i Kemal'in tefsir, hadîs, fıkıh, tarih, edebiyat ve tıbbâ dair üçyüze yakın eseri bulunmaktadır. Bu değerli kitaplar bütün İslâm dünyasında şöhret bulmuştur. Kendisine birinci öğretmen manasına "Muallim-i evvel" denilmiştir.

İbn-i Kemal Şeyhülislam olarak 8 sene kadar vazife yapmıştır. Devrinde Osmanlı kültürünün en büyük mümessili olarak tanınmıştır. O'nun Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri de vardır. Yavuz Sultan Selim'in vefatı sebebiyle yazdığı mersiye çok ünlüdür. Eserleri içinde Saffat Suresi'ne kadar yazabildiği tefsiri ve Osmanlı tarihi ile ilgili olan Tarih-i Ali Osman'ı pek kıymetlidir.

İlmiye sınıfına otuz yaşından sonra geçmesine rağmen böylesine büyük bir başarı gösteren ve bütün hayatını İslâm'a hizmet için vakfeden İbn-i Kemal nihayet 16 Nisan 1534 yılında İstanbul'da vefat ederek Edirnekapi haricindeki Buhârî Tekkesi yanında defnedilmiştir.

● Bir yolculuk sırasında İbn-i Kemal'in abının ayağından sıçrayan çamur Osmanlı padişahı Yavuz'un kaftanını kirletir. Herkes korkuyla Yavuz'un ne diyeceğini bekler. O, tebessüm ederek: "Alimlerin atının ayağından sıçrayan çamur bile kıymetlidir. Bu kaftanı ben öldükten sonra sandukam üzerine örtünler..." der.

İBN-İ MÂCE

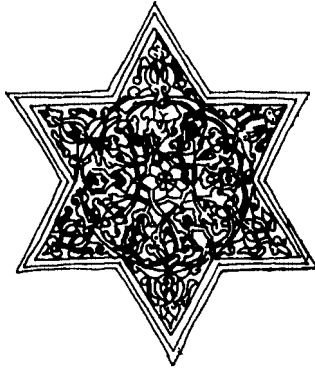
Altı büyük hadîs kitabından Sünen-i İbn-i Mâce'nin yazarı olan Muhammed b. Yezid b. Abdullah İbn-i Mâce, hicretin 209. yılında (m. 824) Kazvin'de doğmuştur. Küçük yaşta ilim tahsiline başlamış, hadîs-i şerife olan düşkünlüğü sebebiyle yollara düşerek uzun yıllar süren seyahatlere çıkmıştır. Bu seyahatlerde Rey, Basra, Kûfe, Bağdat, Şam, Mısır ve Hicaz'ı dolaşıp hadîs toplamıştır. Bu yolculuk ve yorucu çalışmalardan sonra topladığı hadîsleri büyük bir dikkat ve sa-

bırla kitap haline getiren İbn-i Mâce, böylece Sünen adını verdiği eserini hazırlamıştır. Hadîs alimlerinin çoğunluğuna göre meşhur ve müteber altı hadîs kitabından (Kütüb-i Sitte'den) biri olarak kabul edilen Sünen-i İbn-i Mâce, tarihçi İbn-i Kesir'in bildirdiği gibi onun amelini, ilminin derinliğini ve sünnete olan bağlılığını en açık şekilde göstermektedir. Eser otuziki kitap ve binbeşyüz babtan oluşmuştur. İçinde 4000 kadar hadîs-i şerif vardır. Bunun pek azı zayıf kabul edilmektedir.

Büyük İslâm alimi İbn-i Mâce'nin hayatıyla ilgili olan bilgilerimiz sınırlıdır. Bu da İslâm dünyasında şahıslardan ziyade eserlere verilen değer ve ilgiyi göstermesi bakımından ilginçtir. Nitekim şaheser olarak kabul edilen birçok kitap ve sanat eserinde yazarın veya sanatçının ismi bile bulunmamaktadır. Hakikaten onlar hem şöhretin tehlikelerinden kaçınmak, hem yaptıkları hayrın büyük olmasını temin etmek için böyle davranmışlardır.

İbn-i Mâce hazretleri de ismini kıyamete kadar unutturmayacak olan Sünen'ini geride bırakarak hicri 273 (m. 886) yılında vefat etmiştir.

O'nun ayrıca tefsir ve tarihle ilgili eserlerinin de olduğu bilinmektedir.

İBN-İ RÜŞT

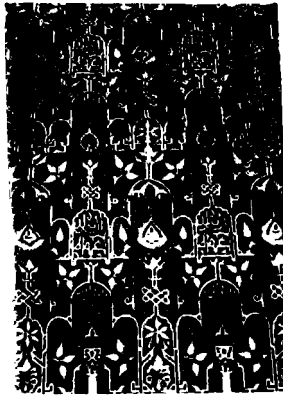
Fârâbi ve İbn-i Sîna'dan sonra İslâm dünyasında yetişen en büyük filozoflardan sayılan İbn-i Rüş, 1126 yılında Endülüs'de bir ilim ve sanat merkezi sayılan Kurtuba şehrinde doğmuştur. Bir çok alim yetiştiren bir sülaleden gelen İbn-i Rüş'ün tam adı Ebu'l Velid Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Rüş'dür:

İbn-i Rüş çocukluğunu ve gençliğini Kurtuba'da geçirmiş, küçük yaşlarda ilim tahsiline başlayarak kendini yetiştirmiştir. Amelde İmam-ı Malik'in,

itikatta İmam-ı Eş'âri'nin yolunu takip eden İbn-i Rüş fıkıh, kelam, tıp ve edebiyatta kendini göstermiş, otuz yaşlarında iken arkadaşı filozof İbn'i Tufeyl'in de yardımıyla Endülüs emirlerinden Yusuf'a tavsiye edilmiş ve sarayın hekimbaşılığına getirilmiştir. Birbirinden değerli eserlerini bu dönemde yazmaya başlayan genç alim. Emir Yusuf'un isteğiyle Aristo'nun eserlerine açıklamalar yazmış, bu ünlü Yunan filozofunu ve İbn-i Sîna ile Fârâbî'yi de Avrupalılara tanıtmıştır.

Fıkıh ilmindeki üstün yeteneği sebebiyle kadılık gibi önemli vazifelere de getirilen İbn-i Rüşd, Aristo'nun eserleriyle yakından ilgilenince onların tesiri altında kalmış ve daha önceki filozoflardan Fârâbî ve İbn-i Sina'nın yolunu takip ederek birtakım serbest fikirler ileri sürmeye başlamıştır. İslâm'ın kelam ilmini felsefe ile bağdaştırmaya çalışması ve felsefî görüşlere daha üstün bir yer verışı sebebiyle, diğer İslâm bilginleri tarafından tenkit edilmiştir.

Avrupalılar İbn-i Rüşd'ü, Aristo'yu ve Eflatun'u kendilerine gereği gibi tanıttığı için en büyük İslâm filozofu olarak kabul etmişlerdir. Bu sebeple İbn-i Rüşd felsefesi, uzun seneler garp dünyasında üstünlüğünü korumuş, eserleri doğu ile batı dünyası arasında bir köprü vazifesi görmüştür. Kendisinden sonra yaşayan pek çok Avrupalı filozof İbn-i Rüşd'ten etkilenmiştir. İbn-i Rüşd batıda Averroes ismiyle şöhret bulmuştur.

Büyük filozofun tıp, fıkıh, ilahiyat ve gramer dallarında hazırlanmış pek çok eseri vardır. Bu değerli kitapların büyük bir kısmı Endülüs'deki İslâm devletinin yıkılmasından sonra hristiyan hükümdarlar tarafından yakılıp kül edilmiş, bu arada seksenbin cildi bulan pek kıymetli Arapça yazma eser de yine hristiyanlar tarafından Gırnata meydana ateşe verilmiştir. Bu korkunç cinayet Avrupalı hristiyanların orta çağda ilme gösterdikleri düşmanlığın en açık belgelerinden biri olmuştur. İbn-i Rüş'tün bu felaketten kurtulabilen eserleri kendi zamanında Afrika'ya ulaşabilmiş olanlardır. Ayrıca daha sonra talebeleri de onun felsefesinin devamını sağlamışlardır.

İbn-i Rüş'tün en kıymetli eserlerinden bazıları "El Külliyyat Fi't-Tıp", "El Hayavan" ve "El Mantık" gibi isimleri taşır.

Büyük filozof ömrünün son yıllarını sıkıntı, yokluk ve yalnızlık içinde geçirerek nihayet 1198 yılında Fas'ın Marrakeş şehrinde vefat etmiştir.

İbn-i Rüş't hem kendini yetiştirmiş hem de çevresinde toplanan kimselere ders vermiştir. Yukarıdaki temsili resim Avrupa'da basılan bir eserden alınmıştır.

"KANUN" ISIMLİ BÜYÜK TIP KİTABININ YAZARI

İBN-İ SİNA

Bütün İslâm dünyasında ve özellikle orta çağ Avrupasında büyük tesirler bırakan İbn-i Sina, miladî 980 tarihinde Buhara yakınlarındaki Eşşene kasabasında doğmuştur. Ünlü filozof Farabî de bu şehirde İbn-i Sina'dan 30 sene kadar önce vefat etmiştir.

İbn-i Sina'nın babası devlet kademelerinde görev yapan önemli bir şahsiyet olduğu için oğlunun eğitim ve öğretimine dikkat göstermiş, onun iyi yetişmesi için her türlü gayreti göstermiştir.

İlim tahsiline çok küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek başlayan İbn-i Sina, kısa zamanda kendisini yetiştirmiş, bilhassa dini ilimlerde ve dil hususunda başarı göstermiştir. Devrinin seçkin alimlerinden fıkıh, hadîs, kalam, tıp, matematik ve felsefe tahsil eden bu zeki ve çalışkan öğrenci, yirmi yaşına geldiğinde babasını kaybetmiş, ancak bilgili ve olgun bir şahsiyet olarak kendini göstermiştir.

Bilhassa Yunan filozofu Aristo'nun ve büyük alim Farabî'nin eserlerini

okuyarak düşüncelerini geliştiren İbn-i Sina tıp dalında da üstün bir başarı göstererek dünyanın gelmiş geçmiş en büyük hekimlerinden biri sayılmıştır. Özellikle Sâ mânî hükümdarlarından yardım ve destek gören, üstelik saray kütüphanesi de emrine tahsis edilen İbn-i Sina, burada günlerini okumakla ve yazmakla geçirmiş, hükümdarın yakalandığı bir hastalığı da iyileştirdiğinden şöhreti daha da çok yaygınlaşmıştır. Bu dönemde ünlü eserlerini yazan ve kendi dünya görüşünü ortaya koyan büyük alim, devlet idaresinde vezirlik rütbesine kadar yükselmiştir. Ne var ki daha sonra hizmet ettiği Sâ mânîoğulları Devleti yıkılınca İbn-i Sina bulundu-

ğu şehirden kaçmış, bundan sonraki hayatı da binbir türlü sıkıntı içinde geçmiştir. Oradan oraya giderek, birtakım küçük emirliklerin himayesine sığınan ve böylece bütün Horasan'ı dolaşmak zorunda kalan İbn-i Sina, her şeye rağmen büyük bir gayretle okuma ve yazmayı sürdürmüştür. 1009 yılında gittiği Cür can kentinde ünlü tıp kanunu (yahut kısaca Kanun) isimli eseri yazan filozof bundan başka Şifa, İşaret, Kitabu'l-İnzal ve benzeri pek kıymetli kitaplar hazırlamıştır.

İbn-i Sina'nın eserleri daha çok ansiklopedik tarzdadır. O, bu kitaplarda Yunan felsefesiyle İslâm'ın kelim ilmini kaynaştırmaya çalıştığından ve Yunan

İbn-i Sina bir filozof olduğu kadar da ünlü bir hekimdir. Yukandaki minyatürde onu bir hastanın başında görmekteyiz.

Filozofu Aristo'ya hayranlığından dolayı tenkitlere uğramıştır.

Şifa isimli eserinde mantıktan başlayarak devrin bütün tabiat ilimlerini içine alan bir usul takip etmiştir. Necad isimli kitabı bu eserin özeti durumundadır. En önemli eserlerinden birisi de İşaret adlı kitaptır. O, bu kitabıyla Şeyhu'r-Reis ünvanını almıştır.

Kanun isimli tıp kitabı sahasında büyük bir boşluğu doldurmuş, sözkonusu eser latinceye çevrilerek Avrupa üniversitelerinde asırlarca ders kitabı olarak okutulmuştur.

Avrupalılar bu büyük alimi "Avicenna" ismiyle kendilerine mal etmeye çalışmışlar, hakkında pek çok eser kaleme almış, inceleme yapmışlardır.

İbn-i Sina, çok zor geçen son yıllarından sonra Hemedan'a gelip yerleşmiş ve 1037 tarihinde, henüz 57 yaşında iken tutulduğu bir mide hastalığından kurtulamayarak vefat etmiştir.

Ibn-i Sina

*Kabe'de
Hz. İbrahim'in makamı*

PEYGAMBERİMİZİN CEDDİ

HZ. İBRAHİM (a.s)

Kur'ân-ı Kerîm'de kendisinden en fazla bahsedilen peygamberlerden birisidir. Kendisine "Allah'ın dostu" manasına "Halilullah" denilir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V)'in soyu ona kadar uzanır.

Hz. İbrahim güvenilir, kaynaklara göre Hz. Nuh'un oğullarından Sâm'ın sülalesindendir. Babasının ismi Tahir (veya daha çok kullanıldığı şekliyle Azer)'dir.

İrak'ta Fırat nehri yakınlarındaki Babil şehrinde doğmuştur. Babil'de o za-

man genellikle sihirbaz ve müneccim olan ve yıldızlar namına kendi elleriyle yaptıkları putlara tapan bir halk yaşıyordu. Başlarında da Nemrud isimli bir hükümdar vardı.

Cenab-ı Allah Hz. İbrahim'i o kavme peygamber olarak görevlendirdi. Davetini kabul etmeyip O'nu ateşe attılar. Fakat Allah-u Teala tarafından Kur'ân'da da ifade edildiği gibi: "Ey ateş, İbrahim'e serin ve selamet ol!" diye emredilince, ateş kendisini yakmadı. Babasının bile iman etmediğini gö-

ren Hz. İbrahim Babil'den ayrılıp Şam'a gitti.

Son derece cömert bir insandı. Bu yüzden kendisine "Misafirler babası" anlamına "Ebu'd Deyfan" denilirdi.

Oğullarından Hz. İsmail ve Hz. İshak peygamber olmuşlardır. Kardeşinin oğlu Lut da peygamberdir.

Allah-u Teala Hz. İbrahim'e 10 suhuf nazil etmiştir.

Kabe'yi bina eden peygamber O'dur. Oğlu İsmail de bu işte ona yardım etmiştir. (Bakanız Hz. İsmail maddesi).

Yine sahih kaynaklara göre bu büyük peygamber 200 yaşında Şam havâlisinde vefat etmiş ve "Halilü'r-Rahman" denilen kasabaya gömülmüştür.

Hz. İbrahim'in 70 veya 120 yaşında iken sünnet olduğu ve ondan sonraki müslümanların bu adeti tekrar etmelerinin sünnet olduğu rivayet edilir.

Hz. Muhammed (S.A.V)'den sonra peygamberlerin en ulusu Hz. İbrahim'dir.

Nemrud'un hüküm sürdüğü Babil'i sembolize eden eski bir gravür.

●

İbrahim Aleyhisselam Nemrut tarafından ateşe atıldığında, "Benim hacetim Allah'adır" diye dua etti. Bunun üzerine yüce Allah ateşe seslendi: "Ey ateş! İbrahim üzerine soğuk ve selamet ol." Hz. İbrahim ateşin ortasına indiğinde ateş kenarlara çekildi. Ortasında bir meydan açıldı. Bir lâtîf pınar fışkırdı. Çevresi yeşil çimen oldu. İbrahim aleyhisselam sağ ve selamet, pınarın başına oturdu. Elinde ve ayağındaki kelepçeler, zincirler Allah'ın emri ile döküldü.

●

BELH ŞEHRİNİN YETİŞTİRDİĞİ BÜYÜK VELÎ

İBRAHİM ETHEM

Büyük mutasavvıflardan olan İbrahim Ethem, Horasan'ın Belh şehrinde doğmuştur. Tam ismi Ebu İshak İbrahim b. Ethem'dir. Babası Belh'in hükümdarı idi. İbrahim Ethem, şehzadeligi sırasında avlanırken kendisinin tavşan veya tilki avlamak için yaratılmadığını söyleyen ve kimin söylediği bilinmeyen bir ses duymuş, bundan sonra da dervişliğe başlayarak Horasan'ı terk etmiştir. Suriye'ye gelmiş, burada kendisini yetiştirmiş, daha sonra Mekke'ye gitmiş, bir müddet de bura-

da yaşamıştır. Mekke'de bulunduğu sıralarda başta Süfyan-ı Sevrî olmak üzere devrin seçkin mutasavvıf ve ilim adamlarıyla görüşmüştür.

Daha sonra tekrar Şam'a gelen İbrahim Ethem vefat edinceye kadar burada kalmıştır. Hayatını yazan eserlere göre O'nun yolu feragat ve riyazat yoludur, yani devamlı bir şekilde fedakarlık gösterir. İbadet eder, helal lokma yiyebilmek için çalışır, bilhassa yiyeceğine çok dikkat eder, boğazından ha-

ram bir lokmanın geçmemesi için uğraşır. Bu sebeple bir şehzade olduğu halde, başkalarının tarlalarında çalışıp ekin ekerek geçinir.

İbrahim Ethem bu konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Yiyeceğini teminle, (asla haram yeme). Geceleri namaz kılmak ve gündüzleri de nafil oruç tutmakla (haram yediğin müddetçe) bir şey kazanamazsın.”

Tabakât kitaplarında ve tasavvufia ilgili eserlerde O'nun bir çok veciz sözü yer almaktadır.

İbn-i Hacer'ül Askalanî'nin Münebbihat isimli kitabında, şunlar yazılıdır:

“Bir gün Basra çarşısında gezerken halk başına toplandı ve: “Ud'ünî, es-tecib leküm” (Bana dua edin, size icâbet edeyim) mealindeki âyet-i celilesini sordular ve:

“Biz Allah (c.c)'a dua ediyoruz. Fakat kabul olmuyor. Acaba neden? diye sordular. Dedi ki:

“Kalbiniz on sebepten dolayı ölmüştür.

1) Allah (c.c)'i tanırsınız,ama hakkını eda etmezsiniz.

2) Allah (c.c)'ın kitabını okursunuz amma onunla amel etmezsiniz.

3) İblisin (Şeytanın) düşmanlığını iddia edersiniz, amma ona tabi olursunuz.

4) Resûlullah (s.a.v)'ın sevgisini iddia edersiniz amma onun izini ve sünnetini terk etmişsiniz.

Bir gün kendisine, et pahalandı dediler, “siz ucuzlatınız” buyurdu. Yani satın almamak suretiyle ucuzlayacağına işaret etti. Mekke’de tavaf esnasında bir kimseye şöyle dediği rivayet edilir:

“Sülehâ mertebesine ulaşabilmek için altı kapıdan geçmek gerekir.

1. Nimet peşinde koşmayı bırakıp, sıkıntıya alışmak,

2. Azameti terk edip,

tevâzu'yu huy etmek,

3. Zenginlik ihtirasından vazgeçip, Hakk'ın vergisine şükr etmek,

4. Tenbelliği terkedip,

çalışmaya devam etmek,

5. Emelleri bırakıp, amellere sarılmak,

6. Uykuyu terkedip, ekseri vakitlerini uyanık geçirmek.

5) Cennetin sevgisini iddia edersiniz amma onun için amel etmezsiniz.

6) Ateşten korkuyoruz, dersiniz amma, günahlardan çekinmiyorsunuz.

7) İnanırsınız ki, ölüm hakıdır amma ona karşı tedbir almıyorsunuz.

8) Başkalarının ayıbları ile meşgul olursunuz amma kendi ayıbınızı terk etmezsiniz.

9) Allah (c.c)'ın verdiği rızkı yiyorsunuz amma, Allah (c.c)'ya şükür etmezsiniz.

10) Ölülerinizi gömersiniz amma onlardan ibret almazsınız. İşte bu sebeplerden dualarınız kabul olmuyor.”

İBRAHİM HAKKI ERZURUMLU

Büyük bir ilim adamı ve mutasavvıf olan Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretleri 1703 yılında Hasankale'de doğmuştur. Babası Hasankaleli Derviş Osman, annesi Şerife Hanım'dır. Çocuk yaşlarda iken Erzurum'a gelen İbrahim Hakkı burada devrin tanınmış alimlerinden ilim tahsil ederek yetişmiş, sonra seyahat için yollara düşmüştür.

Seyahatlerinin birinde Siirt kasabalarından Tillo'da, ismi İsmail Fakirullah olan bir şeyhle tanışıp ona bağlan-

mıştır. Bundan sonra Tillo'ya yerleşen İbrahim Hakkı, bir müddet sonra şeyhin kızı ile de evlenmiştir.

1572 yılında İstanbul'a gelen büyük alim, padişahla görüştüğü gibi, İstanbul'daki diğer ilim adamlarıyla da tanışmış, çeşitli yıllarda üç defa Hicaz'a gitmiş, nihayet 1772 yılında Tillo'da vefat etmiştir.

Şeyhinin ölümünden sonra onun yerine geçen ve onun tarikatını sürdüren İbrahim Hakkı hazretlerinin irili ufak-

lı kırka yakın eseri bulunmaktadır. Bunlar fıkıh, ahlâk, tasavvuf, tıp, matematik ve astronomi ilimleriyle ilgili kitaplardır. Onu asıl şöhrete kavuşturan eseri ise “Marifetnâme” ismini verdiği muhteşem kitabıdır. Bu eser Asya ve Avrupa’da da tanınmakta olup defalarca basılmıştır.

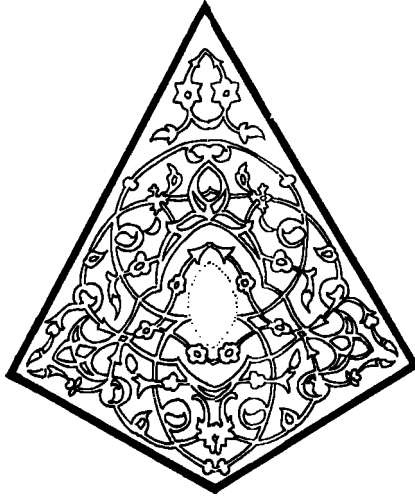
Marifetnâme, içinde pek çok konuya yer verilen değerli bir ansiklopedidir. Eser içinde fıkıh, kelam, akaid, tıp, astronomi, biyoloji, sosyoloji, psikoloji ve tasavvufa dair konular mevcuttur. Eski ve yeni ilimler kaynaştırılarak sade bir üslupla anlatılmıştır. Avrupalı ilim adamlarının hatta feza çalışmaları yapan bilimlerin bile büyük ölçüde istifade ettiği Marifetnâme uzun bir çalışma ve emeğin mahsulüdür.

İbrahim Hakkı’nın Marifetnâme’den başka “İlahiname, İrfaniye, İhsaniye, Mecmuat’ul-Meani, Ülfet’ül-En’am ve Urvet’ül-İslâm” isimli kitapları vardır.

Hak şerleri hayreyler,
Zannetme ki gayreyler,
Arif anı seyreyler,
Mevla görelim neyle,
Neylerse güzel eyler,

Diye başlayan meşhur şiiri halkımız tarafından atasözleri gibi kabul edilmiştir.

İbrahim Hakkı hazretleri nihayet 1772 yılında Tillo’da vefat etmiş ve vasiyeti gereği Şeyhi İsmail Fakirullah’ın ayak ucuna defnedilmiştir. Bizzat İbrahim Hakkı hazretlerinin yaptığı bu türbe, bir ilim, teknik ve sanat harikası olarak bilinmektedir.

HZ. İDRİS (a.s)

Hz. İdris, yüce Allah'ın insanoğluna gönderdiği en büyük peygamberlerden birisidir. Hz. Adem'in oğullarından olan Hz. Şit'ten sonra yaşamıştır. Doğru yolu göstermek üzere Kabil'in oğullarına elçi olarak gönderildi. Kendisine otuz suhuf nazil oldu. Bu ilahî emirleri bıkmadan, usanmadan milletine anlattı. Onları putlara tapmaktan vazgeçirmek için çalıştı. Hatta gerektiği zaman inkârcılarla savaşa girdi, cihad etti.

Üçyüz seneden fazla, (bir rivâyete

göre 365 sene) ömür sürdü. Adem aleyhisselam ve Şit aleyhisselam'a indirilen suhurları çok iyi biliyor, ayrıca gök ilmi, hesap ilmi, tıp, lisan ve kimya ilimlerinin ustası sayılıyordu. Gerçekten yüce Allah bu seçkin kuluna nice üstünlükler bahsetti. O, ilk olarak iğneyle elbise diken, ilk defa yazı yazan insandır.

Tevrat'da Hz. İdris'in ismi Ehnuk olarak geçmektedir. Kendisine İdris denilmesinin sebebi çok büyük bir alim oluşu sebebiyledir. Kur'an-ı Kerim'de

iki yerde ismi geçer. Bunlardan Mer-yem suresinin 56. ve 57. ayetlerinde şöyle buyurulmaktadır: “(Ey Muham-med!) Kitap’da İdris’e dair söyledikle-rimizi de an. Çünkü O, dosdoğru bir peygamberdir. O’nu yüce bir yere yük-selttik.”

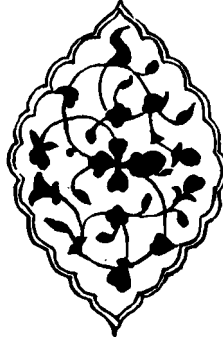
Enbiya Suresi’nin 85. ayetinde de Hz. İdris, Hz. İsmail ve Hz. Zülkifl ile beraber zikredilmekte ve sabreden bir peygamber olduğu belirtilmektedir. “(Ey Muhammed) İsmail, İdris ve Zül-kifl hakkında anlattığımızı da an. On-ların her biri sabredenlerdendi” buyu-rulmaktadır.

Çeşitli eserlerde, Hz. İdris’in birta-kım özelliklerinden bahsedilerek O’nun yıldızlar ilmini başlattığı, melekleri çok

sevdiği için onlarla daima görüştüğü, gökteki bulutlarla konuştuğu, hatta ağaçların yapraklarının bile sayısını bil-diği rivayet edilmektedir.

Yüce Allah O’nu diri iken göğe kal-dırmıştır. Bir hadis-i şerifte belirtildi-ği üzere dördüncü kat semada bulun-maktadır. Diri iken göğe kaldırılan ikin-ci peygamber ise Hz. İsa aleyhisse-lam’dır.

Hz. İdris’e indirilen otuz suhuf’da kavminin takip edeceği yol ve ibadet-lerle ilgili bilgiler bulunuyordu. Hz. İd-ris ilahî emirlere noksansız uyup, kav-mini hidayete davet etti. Allah da O’nu bu şerefli vazifesi sebebiyle henüz diri iken göğe kaldırmıştır.

HZ. İLYAS (a.s)

Hz. İlyas (a.s) Kur'ân-ı Kerîm'de ismi geçen peygamberlerdendir. Soyü Hz. Harun'a dayanmaktadır. Babasının adı Yasin'dir. Bu sebeple O'na İlyâsîn de denilmektedir.

Hiz. İlyas Şam havalisinde yaşayan İsrailoğullarına (yahudilere) peygamber olarak gönderildi. Bilhassa Bâalbek diye anılan ve halkı Bâl isimli bir puta tapan yahudileri doğru yola çağırıldı. Bu uğurda nice eziyetler, sıkıntı ve üzüntüler çekti.

Hiz. İlyas'dan bahsedilen Kur'ân ayet-

lerinde yüce Allah, bu mücadeleyi şöyle haber vermektedir:

“Şüphe yok ki İlyas da gönderilmiş peygamberlerdendir. O vakit kavmine şöyle demişti: “Siz hiç (Allah'dan) korkmaz mısınız? (Kendi elinizle yaptığınız Bâl'e mi (O altın puta mı) tapıyorsunuz? Hâlıkların en güzeli olan Allah'a ibadeti terk mi ediyorsunuz? Sizin de, sizden önceki atalarınızın da Rabbi Allah'dır.”

Bunun üzerine onu yalanladılar. Allah'ın O'na içten bağlı kulları bir ya-

na, bunların hepsi cehenneme götürüleceklerdir. Sonra gelenler içinde “İlyas’a selam olsun” diye bir ün bıraktık. Doğrusu biz iyileri böylece mükafaatlandırırız” (Saffat sûresi: 123-131).

Ayet-i kerimede de belirtildiği gibi Hz. İlyas Bâalbekliler tarafından yalanlanınca şehri terkedip bir mağaraya sığındı. “Yüce Allah onlara çeşitli azaplar gönderdi. Memlekette başlayan kuraklık canlarına tak edince Hz. İlyas’ı bulup ona yalvardılar. “Bizi bu sıkıntıdan kurtarırsan Allah’a itaat edeceğiz” dediler. Hz. İlyas dua etti. Bâalbek’e yağmurlar yağmaya başladı. Buna rağmen içlerinden çok azı iman edip müslüman oldu. Çoğunluk yine inkârda diretince Hz. İlyas gücendi. Yüce Allah’ı kendisini bu nankör kavimden kurtarmasını istedi. Sonunda onların arasından çıkıp bilinmez bir yere çekildi. Bâalbeklilere Hz. Elyasa peygamber oldu. O’nu da inkâr ettiler. Bu zalimce hareketleri sebebiyle başlarına Asuriye Devleti musallat oldu. Şehirlerini yıkarak yahudileri perişan ettiler.

Hz. İlyas Hz. Musa’nın şeriatı ile (Tevrat’la) hüküm vermiştir. Milattan 9 asır önce yaşadığı rivayet edilmektedir. Tebliğe başladığında yahudilerin başında Ahab isimli bir kral hüküm sürüyordu.

Tefsitlerde Hz. İlyas’ın İdris aleyhis-selam, yahut Hz. Hızır olduğu da rivâyet edilmekte, bir başka rivâyette de göğe kaldırıldığı belirtilmektedir.

GELMİŞ GEÇMİŞ EN BÜYÜK İSLÂM BİLGİNLERİNDEN İMÂM-I AZAM EBÛ HANİFE

İslâm dünyasının en büyük bilginlerinden biri olan İmam-ı Azam Ebu Hanife, Hicrî 80 yılında (M. 699) Kûfe'de doğmuştur. Asıl ismi Numan, lakabı Hanife, babasının ismi Sabit'tir. Ceddi, Horasan'dan Kûfe'ye yerleştiği için İmam-ı Azam'ın Türk mü, İranlı mı olduğu belli değildir. Ancak Arap asıllı olmadığı rivâyeti çok kuvvetlidir.

Babası Sabit, büyük sahabe Hz. Ali (R.A) ile görüşmüş, onun hayır duasını almıştır. Bu sebeple aile içinde Ehl-i Beyt sevgisi her zaman büyük olmuştur.

İmam-ı Azam Kûfe'de büyümüş, Kur'ân-ı Kerim'i ezberleyerek öğrenimine başlamıştır. İlme çok düşkün olan babasının da gayretleriyle Arapça'nın inceliklerini kavramış, üstün zeka ve kabiliyeti ile kendini göstermiştir.

16 yaşında babasıyla Mekke'ye gitmiş, burada da ünlü bilginlerden hadis tahsil etmiştir.

Daha sonra Basra'ya gelmiş, geçimini temin için ticarete başlamış, bu sahada da başarı kazanmıştır.

20 yaşına eriştiğinde kesin kararını vererek İslâm Fıkıhı ile (İslâm Hukuku) ilgili hususlarda kendini yetiştirmeye başlamıştır. Kûfe'de, devrin en büyük fıkıh alimi olan Hammad Bin Süleyman'ın ders halkalarına katılmış ve hocasının vefatına kadar, tam yirmi sene fıkıh öğrenmiştir. Son derece dindar, takva sahibi ve zeki bir insan olan İmam-ı Azam, hocasının vefatından sonra onun kürsüsüne geçerek ders vermeye başladığında 40 yaşında bulunuyordu. Herkes tarafından sevilip sayılıyor, ilmî üstünlüğü kabul ediliyordu.

Kısa zamanda ders halkası gelişti. Rivâyete göre 4000 kadar öğrencisi var-

dı. Bunlardan 40 tanesi ictihatta bulunacak kadar alim olmuştur. İçlerinden bilhassa İmam-ı Ebu Yusuf, İmam-ı Muhammed ve İmam-ı Zuhri, Hanefi fikhının kurucuları oldular.

İmam-ı Azam bu verimli yıllarda Emevi Valisi İbn-i Hübeyre'nin kadılık teklifini kabul etmeyerek 130 yılında Mekke'ye gitmiş ve derslerine orada devam etmiştir. Hilafet Abbasilere geçince Kûfe'ye dönen büyük imam, daha sonra Abbasi Halifesi Mansur'un tekliflerini de kabul etmeyince Bağdat'a gönderilmiş ve hapse atılmıştır. 15 gün kadar hapiste kalan ve çeşitli işkencelere uğrayan İmam-ı Azam 70 yaşında

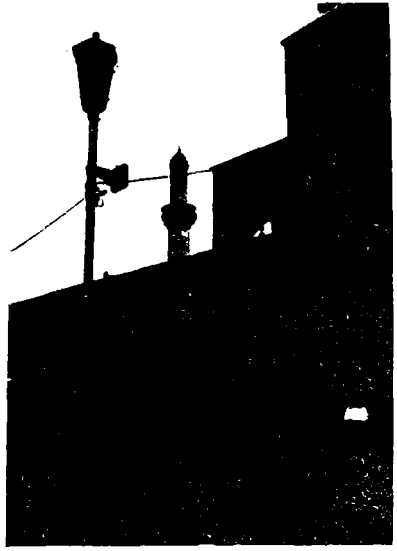
İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin Bağdat'ta bulunan türbesi ve camii.

iken bu hapisshanede vefat etti (Hicri 150).

Hükümet işleri ile asla ilgilenmeye-
rek, ömrünü ilme adayan Ebu Hanife
vefat ettiğinde, arkasında ismini unut-
turmayacak bir mezhep ve öğrenciler
bıraktı. Bunlardan İmam-ı Ebu Yusuf,
O'nun fetvalarını toplayarak El-Asl,
Cami'us-Sâgir, Cami'ül-Kebir, Ziyadât
ve Siyer isimli eserler yazdı.

İmam-ı Azam'a Ebu Hanife denilme-
si, onun son derece temiz giyinen ki-
bar ve nazik bir insan oluşuyla ilgilidir.

Adına nisbetle anılan Hanefî Mezhe-
bi dünyanın hemen her yerinde, milyon-
larca insanın kabul ettiği büyük bir
mezhebdir. Bu da Hanife'nin şeref ve
büyüklüğünü isbata kâfidir.

Azamiye Camii'nin başka bir görüntüsü.

●
İmam-ı Azam buyurdu ki: "Ey Allah'ım!
Bize karşı gönlü dar olanları, bizim geniş
gönlümüz içine almaktadır."

Ebu Hanife yıllık gelirinin bir kısmını
biriktirir; onunla önce hadıs ve ilimle
uğraşanların ihtiyaçlarını; yiyecek,
giyecek vs. hususlarını temin ederdi.
Sonra bu kazancından artan paraları da
yine onlara verir ve: "Bunları da
ihtiyaçlarınıza siz kendiniz harcayınız.
Bunun için yalnız Allah'a hamdediniz.
Çünkü ben size kendi malımdan birşey
vermiyorum. Verdiğim şeyler ise
Allah'ın malıdır" derdi.

(Mezhepler Tarihi'nden)

İMÂM-I BUHÂRÎ

İslâm âleminde, en büyük hadis bilgini olarak tanınan İmam-ı Buhârî Hicri 194, Miladî 810 tarihinde Buhârâ'da doğmuştur. Babası İsmail Bin İbrahim adlı bir İslâm alimidir.

Küçük yaşta, babasının vefatıyla yetim kalan İmam-ı Buhârî ilme olan düşkünlüğü ve insanı hayrete düşüren zekasıyla şöhret bulmuş, 11 yaşında iken hadis ezberlemeye başlamıştır. 16 yaşına geldiğinde İbn-i Mübarek ve Vâki isimli büyük bilginlerin eserlerini

baştan sona ezberleyerek hocalarının takdirlerini toplamıştır. Hicri 210 yılında hacc için Mekke'ye gelen İmam-ı Buhârî 6 sene kadar Hicaz'da kalmış, kendisi için çok önemli olan bu dönemde hadis ravileri ile ilgili büyük bir tarih yazmıştır. Bu arada Şafii fıkhnı incelemiş, büyük sahabe Abdullah Bin Zübeyr'in oğlu Hamid'den ilim tahsil etmiştir. Buhârî, yukarıda bahsedilen değerli kitabını yazdığı anda henüz 18 yaşında bulunuyordu.

Daha sonra Mısır, İran, Irak ve Hicaz'ı baştan başa dolaşarak ilmini artıran İmam-ı Buhârî 5 sene kadar Basra'da kaldıktan sonra Buhara'ya dönmüştür.

Geçen bu süre içinde kendisini çok iyi yetiştiren ve İslâm ilimlerinin merkezlerinde, en tanınmış bilginlerden ders alarak gelişen İmam-ı Buhârî artık hadis ilminde en büyük otorite olarak tanınmaya başlamıştır. Çok büyük bir dikkat ve titizlikle Peygamberimizin hadislerini toplayan, ezberleyen ve yazan Buhârî, doğduğu şehirde fazla kalmamış, Semerkand'a yerleşerek burada yaşamaya başlamıştır.

Buhârî'nin en büyük eseri, İslâm aleminde, Kur'an-ı Kerim'den sonra ikinci ana kaynak olarak tanınan Sahih-i Buhârî isimli eseridir. Bu muhteşem hadis kitabının adı El-Cami'üs-Sahih'dir. 16 senede tamamlanmıştır. Buhârî, eserini 600.000 hadis içinden seçtiği 7275 hadis-i şerifle doldurmuştur. Bu hadislerin hepsi sahih ve güvenilirlerdir. Eser-

de, bilhassa fikhî konularla (İslâm Hukuku ile) ilgili hadisler ağırlıktadır. Birçok şerhleri yazılmış, pek çok dile çevrilmiştir.

İmam-ı Buhârî'nin zeka ve anlayış kabiliyeti ile ilgili olarak çok ilginç rivâyetler nakledilmektedir. Gerçek olan husus ise O'nun yüzbinlerce hadîsi, hadîsi kimlerin naklettiğini bilecek kadar âlim olduğudur. Sahih-i Müslim'in yazarı İmam-ı Müslim de onun talebelelerinden.

İmam-ı Buhârî, Allah Resûlü'nün sözlerini böyle bir araya toplayarak bütün müslümanlara unutulmaz bir hizmet verdikten sonra hicri 256 yılında, 62 yaşında iken Semerkant yakınlarındaki Hartenk denilen yerde vefat etmiştir.

Hayatı boyunca, dürüst, samimi ve gerçek bir ilim adamı olarak yaşayan Buhârî zühdü, takvası ve cömertliğiyle de İslâm aleminin en seçkin şahsiyetleri arasındadır.

●
İmam-ı Buhârî anlatıyor: "Hadis ezberlemeye kesin karar verdim. Bunun için hadis öğretenleri dinledim. On yaşıma geldiğim zaman, kitap okumaktan çok, bazı hadis şeyhlerinin meclislerine uğramaya başladım." Bu işlerle uğraştığında kaç yaşında olduğu sorulunca, büyük hadis alimi "Henüz onbir yaşında idim" demiştir.

İMÂM-I CAFER

İmam-ı Cafer baba tarafından Hz. Ali, anne tarafından da Hz. Ebubekir'in torunu olan büyük bir imamdır. Hicri 80 yılında Medine'de doğmuş, 148 yılında vefat etmiştir. Babası Muhammed Bakır ve dedesi Ali Zeynel Abidin hazretlerinden dersler alarak yetişmiş, devrin ilim adamlarından bilgisini geliştirip, keskin anlayış ve zekasıyla İslâm tarihinin seçkin şahsiyetleri arasına girmiştir.

Siyasetle uğraşmayı bırakarak, ken-

dini ilim ve irfana veren İmam-ı Cafer, kendisi ile aynı yaşta bulunan İmam-ı Azam Ebu Hanife ile de görüşmüş, birbirlerinden istifade etmişlerdir. İmam-ı Azam onun hakkında, "insanların en bilginidir" demiştir. İmam-ı Cafer'in mezhebi hak mezheplerdendir. Bütün görüşleri Kur'ân'a ve sünnete uygundur. Daha sonraları bazı şiiiler onun söylemediklerini ona isnat ederek mezhebini bozmaya çalışmışlardır.

İmam-ı Cafer ihlâs, ilim, basiret, cö-

mertlik, sabır ve yiğitlikte gerçekten üstün bir kimse idi. Onda büyük dedesi Hz. Ali'nin ilim ve yiğitliği, Hz. Ebu-bekir'in sabır ve olgunluğu vardı. Dünyaya ile fazla ilgilenmez, şöhret ve mansıp peşinde koşmaz, doğru bildiğini devrin halifesine de açıkca ilan ederdi. Bu sebeple Halife El-Mansur onu hem sevip sayar, hem de ondan çekinirdi.

İmam-ı Cafer siyasetin dolambaçlı yollarından uzaklaşarak kendini ilme verdi. İlimde teselli, nur, şeref ve dünya arzularına karşı ululuk buldu. Zira ilim ve marifette yükselenlerin gözünden dünya arzuları silinip gider.

(Mezhepler Tarihi'nden)

●
Halife el-Mansur İmam-ı Cafer'e sordu: "Ey Abdullah'ın babası! Allah sineği ne için yaratmıştır?" İmam-ı Cafer pervazsızca cevap verdi: "Ululuk satanları küçültmek için!.."

BÜYÜK HADİS BİLGİNİ
İMÂM-I EBÛ DAVUD

Buhârî ve Müslim'den sonra en meşhur ve muteber hadîs kitabı olarak kabul edilen Sünen'in yazarı İmam-ı Ebu Davud, miladî 817 yılında doğmuş, 888 yılında da Basra'da vefat etmiştir.

O devrin gerektirdiği ilmi çalışmaları başarıyla tamamlayarak kendini yetiştiren ve bütün varlığıyla İslâmî bilgileri toplamaya başlayan Ebu Davud, Horasan, Irak, Basra, Bağdat, Mısır ve Hicaz'da ünlü hadîs alimimi ve mezheb imamı Ahmed İbn-i Hanbel'den hadîs

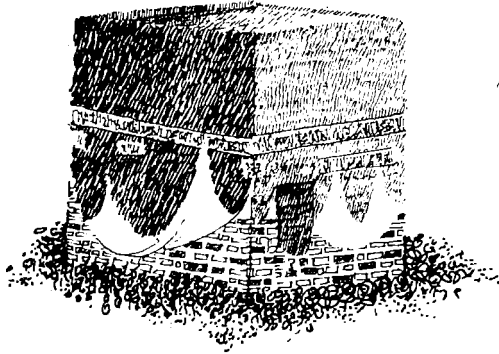
almış ve Bağdat'a gelerek meşhur eserini yazmıştır. Sünen-i Ebu Davud adıyla anılan bu muazzam hadîs mecmuası 500.000 hadîs-i şerif içinden seçilen 4800 hadîsle oluşmuştur. Ebu Davud, hayatını vakfettiği kitabını hocası Ahmed İbn-i Hanbel'e göstermiş, ondan da büyük bir takdir görmüştür. Bu eserde bazı zayıf hadisler olmakla beraber, bunlar açıkça belirtildiği için kitap Kütüp-i Sitte'nin (meşhur altı hadîs kitabının) üçüncüsü kabul edilmiştir.

Fıkıh, tefsir ve hadîsde üstad olan

Ebu Davud akıllı, tedbirli ve çalışkan bir kimseydi. Eserini, bilhassa İslâm hukuku ile ilgili hadîsleri seçerek hazırladı. Gerçekten Ebu Davud'un Sünen'inde yalnız ahkâma (İslâm hükümlerine) ait hadîsler bulunmaktadır. Bu yönüyle de ayrı bir değer kazanmıştır.

Ebu Davud dindar bir insandı. İsrafa düşmemeye çok dikkat ederdi. Bir defasında onu, kolunun biri dar biri geniş bir elbiseyle görüp sebebini sordular. Şöyle cevap verdi: "Bu geniş yerde kitaplarımı taşıyorum. Öbür kolun geniş olması ise israftır."

Ebu Davud, çocuklarının iyi yetişmesi için de büyük gayretler göstermiştir. Oğlu Ebubekir Abdullah da hadîste hafız olarak şöhret kazanmıştır.

İMAM-I AZAM'IN EN BİLGİN TALEBESİ
İMÂM-I EBÛ YUSUF

İmam-ı Azam'ın yetiştirdiği büyük İslâm alimi ve müctehididir. Asıl ismi Yakup Bin İbrahim El-Ensârî olan ve İmam-ı Ebu Yusuf adıyla şöhret bulan bu seçkin âlim, Hicri 113 (M. 731) yılında Kûfe'de doğmuş, H. 182 (M. 798) yılında vefat etmiştir.

Ebu Yusuf'un babası, O henüz çocukken vefat ettiğinden, ailesi geçim darlığına düşmüştü. Bir yandan ailesini geçindirmek için çalışıyor, öte yandan ilim tahsil etmek istiyordu. Bunu farkedene İmam-ı Azam bu zeki talebe-

sine büyük yardımlarda bulundu. O'nun ders halkalarından ayrılmamasını sağladı.

Ebu Yusuf, Kûfe'de onaltı yıl kadar İmam-ı Azam'ın yanında kaldı. Üstün zekası ve çalışmasıyla arkadaşlarının önüne geçti. Fıkıh ilmiyle uğraştığı kadar, hadîs, tefsir ve tarih ilmiyle de uğraştı. Zamanının tanınmış alimlerinden hadîs öğrendi. Hocası Ebu Hanife'nin vefatından sonra O'nun kürsüsüne geçerek ders verdi. Daha sonra Bağdat'a geldi. Halife Hâdi, O'nun ilmine ve tak-

vasına hayran kaldı. Kendisine Bağdat kadılığı verildi. Harun Reşid halife olunca Ebu Yusuf kadılar kadısı, "Kadı'ul-Kuzat" oldu. Böylece bu ulvi mevkiye ilk defa o getirilmiş oluyordu. İmam-ı Ebu Yusuf büyük ve önemli görevini hakkıyla yürüttü. Verdiği hükümlerde tam bir isabet ve adalet gösterdi. Devrinin bütün alimleri onun dehasına hayrandı. Zekası ve ilmiyle birçok müşkil meseleyi halletti. Hocası Ebu Hanife'nin mezhebinden ayrılmadı. O'ndan dinlediklerini yazarak Hanefi mezhebine ait ilk yazılı kaynakları oluşturdu. Ayrıca Harun Reşid'in isteği üzerine dünyaca ünlü eseri olan Kitab'ül-Haraç isimli kitabını yazdı.

Kadılık makamı O'na pek çok dünya nimeti kazandırdı. Halifenin sevgisi sebebiyle bir çok mal ve mülk edindi. Fakat bu zenginlikler O'nu eski halinden hiç ayırmadı. Yine fakir bir insan gibi yaşıyor ve çevresine karşı son derece cömert davranıyordu.

Kadılık görevini vefat ettiği 731 yılına kadar aralıksız olarak tam onaltı yıl sürdürdü. Vefatından sonra bu büyük mevkiye çok iyi yetiştirdiği oğlu Yusuf getirildi.

İmam-ı Ebu Yusuf'un eserleri, talebeleri ve daha sonra gelen alimler tarafından şerh edilmiş, hakkında kıymetli yazılar yazılmıştır.

Eserleri arasında "El-Amalî, En-Nevadir ve El-Harac" çok ünlüdür.

Kaynaklar Ebu Yusuf'un, devrinin en ünlü alimi olduğunu, muasırlarının

Onun ilim ve hizmetinde ittifak ettiklerini, hiç kimsenin O'nu geçemediğini, ilim, hikmet, siyaset ve iktidarda son derece mahir olduğunu ve Ebu Hanife'nin mezhebine göre fıkıh usulü kitaplarını O'nun yazdığını belirtiyorlar. Gerçekten Ebu Yusuf'un kadılar kadısı oluşu ve hükümlerini Ebu Hanife'nin icihadlarına dayandırması sonucu Hanefi mezhebi bütün İslâm dünyasında yaygınlık kazanmıştır.

İmam-ı Ebu Yusuf Kitabı'l-Haraç isimli ölmez eserinde İslâm Devleti'nin maliyesi için değişmez ve sağlam bir nizam ortaya koymaktadır. Burada O, hem kendi görüşünü, hem de hocası Ebu Hanife'nin görüş ve icihadını büyük bir samimiyet, ciddiyet ve ilim adamından beklenen bir dürüstlikle anlatır.

(Mezhepler Tarihi'nden)

İmam-ı Ebu Yusuf Bağdat'ta kadı iken O'na çeşitli sorular sorarlar. Çoğuna "Bilmiyorum!" diye cevap verir. "Madem ki bilmiyorsun ne diye kadılık yapıp devletten maaş alıyorsun?" derler. Şu cevabı verir. "Ben, bildiklerim için maaş alıyorum. Bilmediklerim için de maaş verecek olsalardı, devletin hazinesi boşalardı..."

AKAİD'DE İMAM
İMÂM-I EŞ'ARÎ

Ebu Hasan El-Eş'arî, Ehl-i Sünnet mezhebinin itikadî konularda yetiştirdiği en büyük iki imamdan birisidir. (Diğeri İmam Maturudî'dir) Eş'arî, Hicrî 266 yılında Basra'da doğmuş, 330 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Soyu Peygamberimizin sahabelerinden Ebu Musa El-Eş'arî'ye uzanır.

İmam-ı Eş'arî İslâmî ilimlerde kendisini yetiştirmeye başlayınca önce hocalarından Ebu Ali El-Cübbai'nin tesir ve teşvikiyle Mutezile mezhebine girmiş, kısa zamanda kendini kabul et-

tirip Mutezile'nin imamlarından olmuştur. Keskin zekası, üstün bilgisi ve azmiyle ehl-i sünnet mezhebine mensup kimseleri rahatsız etmiş, onlarla mücadelelerde bulunmuştur. Bu hal uzun bir süre devam etmiştir. Sonunda gerçeği gören ve tuttuğu yolun yanlışlığını anlayan imam, Mutezile'den ayrılarak, ehli sünnete geçmiştir. Bu büyük değişiklik İslâm aleminde geniş yankılar uyandırmış, Mutezile mezhebine mensup olanlar zor durumlara düşmüşlerdir.

İmam-ı Eş'arî, mezhebini reddettiği-

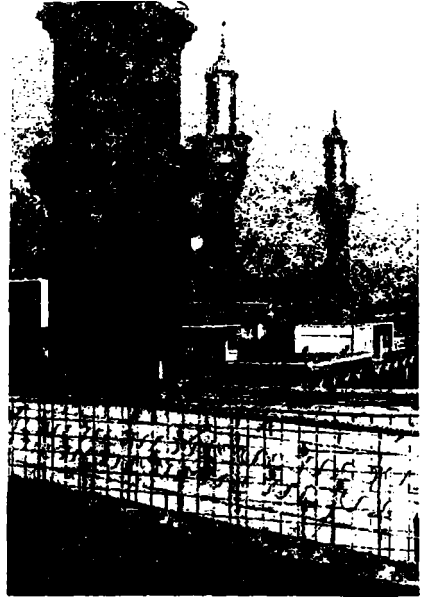
ni ve gerçeğin ortaya çıktığını bir vaz-
zında halka açıkca beyan etmiştir. O'
nun bundan sonraki çalışmaları saye-
sinde İslâm Akaidi yabancı ve kâfira-
ne düşüncelerin taarruzundan kurtul-
muş, Kur'ân'a ve sünnete dayalı gerçek-
ler en açık şekliyle ortaya çıkmıştır.
İmam-ı Eş'arî pek çok kitap yazmış, il-
mi münazaralarda başarılar göstermiş-
tir. Aynı zamanda kudretli bir müfes-
sir olan bu büyük İslâm aliminin mez-
hebi kısa zamanda yayılmış ve bilhas-
sa Suriye ile Şam civarında taraftar top-
lamıştır.

İmam-ı Eş'arî'nin ameldeki mezhe-
bi Şafîi Mezhebi olduğu için, kurduğu
itikadî mezhep de daha çok Şafîiler ara-
sında yayılmıştır. Fakat O'nun eserleri
sadece Şafîiler arasında değil, Hanefi-
ler arasında da büyük rağbet bulmuş
hatta uzun yıllar Osmanlı medresele-
rinde ders kitabı olarak okunmuştur.

Eş'arî'nin yüze yakın kitabı bulun-
maktadır. Bunlardan Tefsir'ül-Kur'ân,
El-Mukaddime, İzah'ül-Burhan,
Kitabü'l-İbare isimli eserleri çok meş-
hurdur.

●
*İmam-ı Eş'arî dedi ki: "Biz Allah'ın
kazasına, kaderine, hayrına, şerrine,
acısına, tatlısına iman ederiz. Ve biliriz ki
bizim başımıza gelecek şey mutlaka
gelecektir. Bize dokunmayan bela ise
bize dokunmayacağı takdir edilenlerdir.
Ve deriz ki Kur'ânı- Kerim Allah
kelamıdır. Kim, Kur'ân-ı Kerim'in
yaratıldığını söylese Kur'ân-ı inkâr etmiş
olur."*

(Mezhepler Tarihi'nden)

*İmam-ı Eş'arî'nin vefat ettiği
Bağdat'tan bir görünüş*

Gazali, Hicri 505 yılında Cumadelahire ayının son dördüncü Pazartesi günü, vefat etti ve Taberan kasabasının dışındaki mezarlığa defnedildi. İbn-i Cevzi, Gazali'nin kardeşi Ahmed'den onun vefatını şu şekilde nakleder: "Pazartesi günü sabah namazı vakti gelince, kardeşim abdestini aldı, namazını kıldı ve "Bana kafenimi getir." dedi. Kefeni aldı, öptü gözlerine sürdü ve sonra: "Yüce Allah'ın huzuruna gireceğimizi duyduk, iman ve itaat ettik." dedi. Ardından ayaklarını uzattı, kibleye sağını döndü, Rahim olan Allah'a kavuştu."

BÜYÜK İSLÂM ALİMİ

İMÂM-I GAZALİ

İmam-ı Gazâlî, 1058 yılında Tûs şehrinde dünyaya geldi. Fakir bir ailenin çocuğuydu. Babası ilim tahsil edememişti. Buna rağmen ilmin değerini bilen bir kişiydi. Oğlunu okutmak için büyük zorluklara katlandı.

Küçük Gazali, zeki, hafızası kuvvetli ve çalışkan bir çocuktur. İlk dini bilgileri hocası Radegânî'den aldı. Daha sonra Gürcan'a gitti. Gürcan şehri o sıralarda tanınmış bir ilim merkeziydi. Burada İmam Ebu Nasır İsmailî'den dersler aldı. Daha sonra ilmini ilerlet-

mek için Nişabur'a gitti. Zamanın büyük alimlerinden Cüveynî'den mantık, felsefe, edebiyat ve dini dersler tahsil etti. 1086 yılında hocası Cüveynî'nin vefat etmesinden sonra Nizam'ül Mülk'ün meclislerinde bulundu. Kısa zamanda tanınmış alimler arasına katıldı. Nizamiye Medresesi'nde dört yıl müderrislik (profesör) yaptı. 1095 yılında bu görevden ayrılarak kendisini tasavvufa verdi. Bu dönemden sonra daha da olgunlaştı. İlmi yaşayışı ve takvasıyla örnek bir müslüman olarak gös-

teriliyordu.

1105 yılında Seluklu Sultanı Sencer'in veziri Fahr'ül-Mülk'ün ricasıyla tekrar müderrisliğe başladı. Bu da uzun sürmedi. Fahr'ül-Mülk'ün Batıniler tarafından şehid edilmesinden sonra müderrisliği bıraktı. Memleketi olan Tûs'a döndü. Kendini ilme ve ibadete verdi. İmam-ı Gazali'nin yaşadığı devirde İslâm dışı bir akım olan Batıniler, Ehl-i Sünnet için büyük tehlike teşkil ediyordu. Gazali bunlarla ve Yunan felsefesinin savunucularıyla amansız mücadelelerde bulundu. Onların sapık düşüncelerini ortaya çıkarıp, Selçuklu Devleti'ne büyük hizmetler yaptı. Ayrıca, Ehl-i Sünnet mezhebinin gelişmesine yardımcı oldu. En tanınmış eserleri: İhyâü Ulûmî'd-Din, Tehâfütü'l-Felâsife ve Kimya-yı Saadet'tir. Bu büyük İslâm alimi nihayet 1111 yılında vefat etmiştir.

Gazali'nin bulunduğu bir kervanı haydutlar soyar. Derslerini kaydettiği defteri de alırlar. Çete reisi "Derslerde neler yazıldı?" diye sorunca, Gazali: "Onlarda yazılı bilgileri edinmek için yurdumu terkettim ve uzun müddet süren tahsilimin semeresini onlara yazdım" diye cevap verir. Haydutların reisi gülererek: "Nasıl olur da ilim tahsil ettiğini söyleyebilirsin. Baksana, defterin elinden alınca hiç ilmin kalmıyor..." der. Gazali'nin aklı başına gelir ve memleketine dönüşünde ilmi hafızasına nakşetmeye başlar.

"Bütün bu ilimleri tetkik ettikten sonra, ilim ve amelin bütünlüğünü anladığım tasavvufa yöneldim. Onlar, insanın hareketlerine çeşitli sınırlamalar getirmekle hayatlarını Allah'ın zikriyle süslemektedirler. Tasavvuf ilminin amelden daha kolay olduğunu anladım. Mutasavvıfların kitaplarını inceleyip araştırarak tasavvuf ilmini öğrendim. "Ebu Talib el-

Mekki'nin Kut-ul Kulub"u, Haris-i Muhasibi'nin eserleri, Cüneyd, Şib.î Ebu Yezid-i Bistami bunlardan en önemlileridir. Araştırmalarım sonunda okuyarak öğrenilebilecek bilgileri öğrendim. Sonunda, neticeye giden yolun okumaktan öte yaşamayla ilgili olduğunu anladım. Onların hedefleri nefse ait kötü sıfatların iyile dönüştürülmesi gayretidir."

MÂLİKÎ MEZHEBÎ'NİN KURUCUSU İMÂM-I MÂLİK

Miladi 712 tarihinde Medine'de doğan İmam-ı Malik, Ehl-i Sünnet mezheplerinden Malikî Mezhebi'nin kurucusudur.

İmam-ı Malik küçük yaşlarda iken ilim tahsil etmeye başlamış, Hz. Ömer'in kölesi Nafi'den ve büyük hadis alimi İmam-ı Zührî'den ders almıştır. Son derece zeki ve çalışkan bir insan olduğu için daha 17 yaşındayken başkalarına ders verecek seviyeye gelmiştir.

Hadis, Fıkıh ve Tefsir ilimlerinde bü-

yük bir şöhret sahibi oldu. Halife Harun Reşid ona büyük bir saygı gösterirdi. İmam-ı Şafi kendisinden ders aldı.

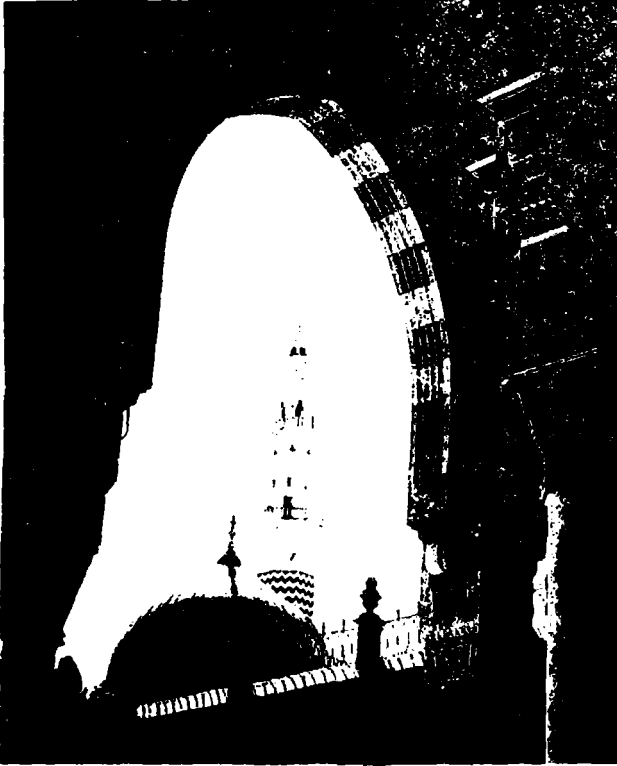
Uzun yıllar Medine kadılığı yaparak fetva vermiştir. Rivayet ettiği hadisler son derece sağlamdır. Kendisinden son-ra isimleri yücelen pek çok alim yetiştirmiştir. Kurduğu mezhep kısa süre içinde Hicaz, Mısır, Kuzey Afrika, Sudan, hatta Endülüs'e kadar yayıldı.

İmam-ı Malik'in fıkıh bölümlerine

göre tertip ettiği "Muvatta" isimli hadis kitabı çok meşhurdur. Kitab, kendi ifadesine göre 10.000 hadis-i şerif taranıp, 500 kadarı seçilerek hazırlanmıştır.

İmam-ı Malik şerefli ve tertemiz bir ömür sürdükten sonra miladi 795 yılında Medine'de vefat etmiş, orada Baki Mezarlığı'na defnedilmiştir.

● O büyük imam şeref, vakar ve heybetle yaşamıştır. Peygamber (S.A.V.)'in mescidine gelen herkes, İmam-ı Malik'in huzuruna varır. O'nu dinler, O'ndan Peygamberin hadislerini nakleder ve karşılaştığı olaylar hakkında fetva sorardı. İmam-ı Malik'in otoritesi ders hududunu geçmiş hatta, O vatandaşlar arasında adaletin bekçisi olmuştur.

İmam-ı Malik'in ders verdiği Hz. Peygamber Mescidi'nden bir görünüş.

İMÂM-I MATURİDİ

Amelde, İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin yolunu takip edenlerin, itikatta mezhepleri Ebu Mansur Maturidi'nin kendi adıyla anılan Maturidi mezhebidir. Hayatı hakkında çok az şey bilinen İmam-ı Maturidi, Semerkand'ın Maturid kasabasında doğmuş, miladi 944 yılında yine Semerkand'da vefat etmiştir.

Küçük yaşlardan itibaren kendini ilmi çalışmalara veren ve bilhassa tefsir, fıkıh ve kelâm ilminde başarı gösteren İmam-ı Maturidi, İmam-ı Azam Ebu

Hanife'nin mezhebine bağlı olarak, akaidle ilgili konuları Kur'an ve sünnete uygun şekilde açıklamış, birtakım bâtıl mezheblere karşı mücadele etmiştir. Zamanında yaşayan İmam-ı Eş'arî ile beraber verdikleri haklı ve büyük mücadele ikisinin de ismini ebedileştirmiş, tuttukları yol kısa bir süre içinde milyonlarca müslümanın mezhebi olmuştur.

İmam-ı Maturidi'nin birbirinden değerli eserleri vardır. Bunların bir kısmı zamanımıza kadar gelmiştir. Bilhas-

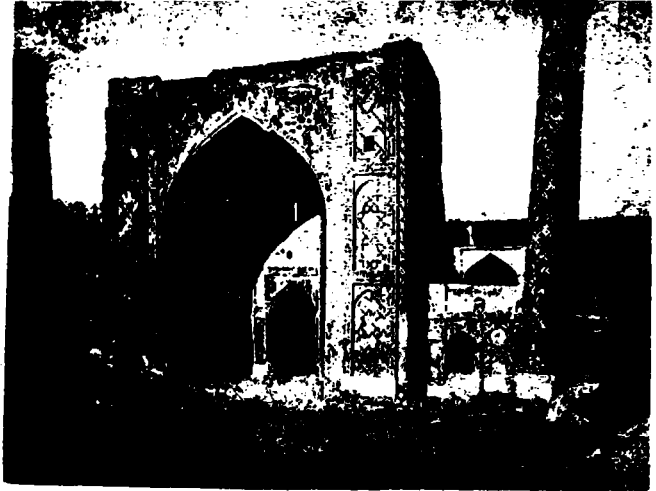
sa “Kitabu’t-Tevhid” isimli kitabı çok meşhurdur. O’nun ayrıca Tevîlat’ül-Kur’ân, Kitab’ül-Makalat, Kitab’ul-Evham’ül-Mûtezile adlı eserleri bulunmaktadır. Yetiştirdiği talebeler de O’nun kitaplarına şerhler yazmış, mezhebinin yaygınlaşmasına yardımcı olmuşlardır.

İmam-ı Maturidî’ye kelâm ilminde gösterdiği üstün başarısı ve bilgisi sebebiyle “İmam-ı Mûtekellimîn” yani kelimcilerin imamı denilmiştir. Gerçekten O, bu sahada ortaya koyduğu sağlam delillerle, filozoflar ve onların yolundan giden sapık mezheblere mensup kimseleri susturmuş, bilhassa Rafizî ve Mutezile’ye ağır darbeler indirmiştir.

Mezhebinin kısa zamanda yaygınlaşması da İmam-ı Maturidî’nin samimi imanını, ilmi üstünlüğünü ve haklılığını göstermektedir.

hanefi alimlerinin çoğunluğu, İmam-ı Maturudî’nin varmış olduğu neticelerin Ebu Hanife’nin inanç hususunda tespit ettiği neticelerle tam olarak birleştiği görüşündedirler. Zaten İmam-ı Maturudî Hanefî Mezhebi’ne bağlıydı. Kelâm ilminde olduğu kadar fıkıh ve usul-i fıkıh dallarında da geniş araştırmaları vardı.

İmam-ı Maturudî’nin vefat ettiği tarihi Semerkant şehriden bir görünüş.

İMÂM-I MUHAMMED

İmam-ı Muhammed, İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin Ebu Yusuf'dan sonraki en seçkin talebesidir. Hicri 132 tarihinde (M. 749-750) Vasıt'ta doğmuş, 189 (M. 904-905) yılında Rey şehrinde vefat etmiştir. Babası Hasan B. Var-kad aslen Şamlı olup, daha sonra Irak'a gelmiş ve Vasıt denilen mahalle yerleşmişti. İmam-ı Muhammed burada doğdu. Küçük yaşlardan itibaren ilmi çalışmalarına başladı. 14 yaşında iken Kûfe'ye gelerek büyük alim Ebu Hanife'nin ders halkasına girdi. Burada uzun

yıllar ders gördü. 20 yaşında, Kûfe camilerinde vaaz edecek kadar ilmini artırmış bulunuyordu. İmam-ı Azam O'nu çok seviyor, iyi bir ilim adamı olarak yetişmesi için maddi ve manevi yardımlarda bulunuyordu.

İmam-ı Muhammed ayrıca Sufyan-ı Sevri, El-Evzai ve İmam-ı Malik gibi zamanın en büyük alimlerinden ders aldı. Bilhassa fıkıh ve hadîs ilimlerinde otorite oldu. Fıkıh bilgisini İmam-ı Azam'dan, daha sonra da İmam-ı Ebu

Yusuf'dan tahsil edip, birçok meselede kendisi de ictihadda bulundu.

Hocasının vefatından sonra, onun fıkhnı yazarak geniş kitlelere duyurdu. Bu sebeple Hanefî mezhebine yaptığı hizmet çok büyüktür. Kaynaklarda o ve İmam-ı Ebu Yusuf için iki imam manasına "İmameyn" denilir. Bu konuda imameynin müşterek görüşü, hocalarının görüşüyle çelişiyorsa, onlarınki alınır.

İmam-ı Muhammed devrin halifesi Harun Reşid'den büyük saygı ve sevgi görmüş, bir ara Rakka şehrinde kadılık yapmıştır. Daha sonra Horasan kadılığına getirilmek istenmiş, ancak bunu kabul etmeyerek Bağdat'ta kalmıştır.

Başta İmam-ı Şafî olmak üzere pek çok İslâm alimi İmam-ı Muhammed'den ders alarak yetişmiştir. Üstün zekası, ilmi ve takvası ile haklı bir şö-

rete kavuşan İmam-ı Muhammed'in birbirinden değerli eserleri vardır. Bunlar asırlar boyu kaynak eserler olarak kabul edilmiş, Hanefî fıkhnına ait esasların çoğu bu kitaplar vasıtasıyla zamanımıza kadar gelmiştir.

İmam-ı Muhammed'in eserleri içinde Mebsut, Kitabu'l-Hücce, Rakkiyyat, El-Asar, Asl fi'l-Fur'u çok ünlüdür.

Hicrî 189 yılında, Harun Reşit'le beraber Rey şehrine gelen büyük imam burada vefat etmiş ve Taberek denilen bir kaleye defnedilmiştir. Vefatına çok üzülen halife Harun Reşid: "Fıkıh ilmi en büyük alimi kaybetti" demiştir.

İmam-ı Şafî de O'nu çok takdir eder. "Gözlerim İmam-ı Muhammed gibi bir alim daha görmedi. Ben ince meselelerin tamamını O'nun kitaplarından öğrendim" demiştir.

İmam-ı Muhammed Ebu Hanife'nin en seçkin talebelerindendi. Hocasının vefatından sonra arkadaşı İmam-ı Ebu Yusuf'dan ders alarak yetişti. Irak fıkhnın en büyük alimi sayıldı. O'nun eserleri bütün İslâm dünyasında "Zâhir-i Rivaye" adıyla geniş bir şöhret kazandı.

İMÂM-I MÜSLİM

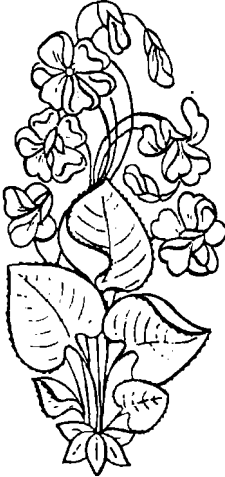
İmam-ı Müslim, İslâm aleminde, Kur'ân-ı Kerim ve Sahih-i Bu-hârî'den sonra en değerli kaynak olarak kabul edilen "Sahih-i Müslim" isimli hadis kitabının yazarıdır.

Hicri 202 veya 206 yılında Nişabur'da doğmuştur. Nişabur o devirde, Merv, Herat ve Belh şehirleri ile birlikte Horasan'ın en önemli şehirlerinden biridir. Kuşeyr isimli bir kabileye mensup olan İmam-ı Müslim ilk tahsiline doğduğu yerde başlamış olup, bu-

rada ünlü alimlerden ders almıştır. Bilhassa hocası Yahya İbn-i Yahya'nın, onun üzerinde büyük tesirleri olmuştur.

Hadis ilmine karşı büyük bir ilgi duyan ve kendisini bütünüyle bu ilme adanmış İmam-ı Müslim Hicaz, Mısır, Suriye, Irak, İran ve Türkistan'ı baştan başa dolaşmış, hadis toplamıştır. Allah Resûlü'nün buyurduğu her sözü en sağlam kaynaklara dayanarak birer birer tesbit eden, ezberleyen ve yazan Müslim, devrinin en seçkin alimleri arasına girmiştir.

300.000 hadîs-i şerifi tarayarak, büyük bir dikkat, sabır ve titizlikle meydana getirdiği “Sahih” adlı hadis kitabıyla, İslâm dünyasına değeri ölçülemeyecek bir hizmet vermiştir. Bu eseri dikkatle tetkik eden ve hakkında yazılar yazan kimseler İmam-ı Müslim’in zeka, dirayet ve ilmî üstünlüğü karşısında hayrete düşmüşlerdir. Gerçekten O, Allah’a ve Resûlüne aşık hadîs-i şeriflere karşı hassas bir insandı. Rivâyetlerin hepsi sağlam delillere ve kuvvetli belgelere dayanıyordu. Özellikle eserinin ilk bölümü olan “Kitabu’l-İman” adlı kısmın tertibinde büyük bir başarı göstermiştir.

Devrinde yaşayanlar O’ndan etkilenmiş ve kendisinden hadîs öğrenmişlerdir.

Bir ara Nişabur’a gelen İmam-ı Buhârî de O’nun üstünlüğünü görmüş ve takdir etmiştir. Bu karşılıklı sevgi neticesi İmam-ı Müslim Buhârî’yi yakından tanımış ve hadîs ilminde ilk sırayı O’nun alması gerektiğini kabul etmiştir. Gerçekten Buhârî’nin Sahih’i, Müslim’in Sahihi’nden daha kıymetlidir. Buna rağmen bu iki hadîs kitabı çoğu zaman bir arada zikredilerek, onlara, iki sahih manasına gelen “Sahihiyan” denilmiştir.

İmam-ı Müslim uzun bir ömür sürdükten sonra Hicrî 216 (m. 875) yılının Recep ayında bir pazartesi günü vefat etmiştir. Cenazesi Nişabur’un dış mahallelerinden biri olan Nasrobat’a defnedilmiştir. Hicrî 5. yüzyıla kadar kabrinin yeri bilinmemekteydi.

Horasan’ın yetiştirdiği bu değerli alim hakkında birbirinden güzel rivâyetler vardır. Bunlardan birisi de şöyledir:

“Müslim’in talebelerinden olan Ahmed İbn-i Seleme anlatıyor: Bir müza-

●
İmam-ı Müslim’in hafızasını binlerce hadîs-i şerif süslemişti. Sahih-i Müslim denilen meşhur kitabı üç yüz bin hadis arasından seçtiği sahih hadîslerle meydana getirmişti. Sahih-i Müslim meşhur altı hadis kitabının ikincisi olup bütün İslâm dünyasınca tanınmakta ve istifade edilmektedir.

kere meclisi toplanmıştı. Orada Müslim'in bilmediği bir hadîs soruldu. Müslim hemen evine döndü. Kandili ni yaktı ve evdekilere: "Bu gece benim yanına hiç kimse girmesin" dedi. Kendisine: "Bize bir sele hurma hediye edildi" dediler. "Onu bana getirin" dedi. Ben kendisine o bir sele hurmayı getirdim. Hurmaları birer birer yemeye ve o hadisi aramaya başladı. Bu tarzda çalışmaya sabaha kadar devam etti. Kendisi farkında olmadan seledeki bütün hurmaları bitirmiş ve hadîsi de bulmuş olarak sabahaha erişti."

Bazı rivâyetlerde İmam-ı Müslim'in bu dünyayı unutacak kadar kendini ilme verişi sebebiyle, yediği hurmaların vücuduna bir ağırlık verdiği, vefatına da bu hastalığın sebep olduğu söylenmiştir.

İmam-ı Müslim ticaretle uğraşır, geçimini kumaş ticareti yaparak sağlardı. Kazandıklarını ilmî çalışmalar için sarfeder. Öğrencilerine ve yoksullara karşı çok cömert davranırdı. Şeyhi onun hakkında: "Müslim, insanların alimerinden ve ilim dağarcıklarındandır. Kendisi hakkında hayırdan başka birşey bilmem" demiştir.

ALTI BÜYÜK HADİS KİTABINDAN "SÜNEN'ÜN-NESÂİ" NİN YAZARI

İMÂM-I NESÂİ

İslâm dünyasınca Kur'ân'dan sonra ana kaynak kabul edilen meşhur altı hadis kitabından beşincisinin yazarı büyük alim İmam-ı Nesâî, Hicrî 214-215 yılları arasında Horasan'da bulunan ve yetiştirdiği âlimlerle ünlü olan Nesâ kasabasında doğmuştur. Asıl Adı Ahmed Bin Şuayb, lakabı Ebu Abdurrahman'dır.

İlim tahsiline küçük yaşta başlayan bu zeki ve çalışkan alim, son derece başarılı bir öğrenim yapmış, sonunda hayatını Peygamberimizin hadislerine

adamış, zamanının bütün ilim merkezlerini teker teker gezerek hadis toplamıştır. Bu sebeple Şam, Horasan, Irak, Hicaz, Cezire ve Mısır'ı dolaşan İmam-ı Nesâî, neticede Sünen'ün-Nesâî ismiyle meşhur ve kıymetli eserini hazırladı. Yüzbinlerce hadis-i şerif arasından seçerek hazırladığı kitabını daha sonra daha da kısaltarak, içinde hiç bir zayıf hadisin bulunmadığı Mücteba isimli eserini yazdı. Bu kitap bütün bir İslâm dünyasınca kabul ve rağbet gördü. Hadis ravileri için ileri sürdü-

gü şartların ağırlığı O'nun ne kadar tiz, sabırlı ve dikkatli olduğunu göstermektedir.

Hadis alimlerince güvenilir kimse, hafızası sağlam imam diye tanınan Nesâî, ömrü boyunca Savm-ı Davud (4 gün aşırı oruç) tutmuş, takva sahibi bir insandır. Bilindiği gibi Savm-ı Davud bütün hayat boyunca bir gün oruçlu bir gün oruçsuz bulunmak demektir.

İmam-ı Nesâî Şam'da bulunduğu sıralarda bir takım cahil Emeviler tarafından, Hz. Ali'ye olan sevgisi sebebiyle ağır şekilde hakaretlere uğradı. Hatta kendisine işkenceler yaptılar. Artık iyice yaşlanmış bulunan büyük alim Mekte'ye gömülmesini vasiyet ederek Hicretin 303. yılında 89 yaşında vefat etti. Kabrinin Safa ile Merve arasında bulunduğu rivâyet edilmektedir. Bazı kaynaklarda ise O'nun Filistin'de Ramle şehrinde vefat ettiği söylenmektedir.

Şafii mezhebine mensup olan İmam-ı Nesâî'nin İmam-ı Müslim'den bile daha çok hadis ezberlediği nakledilir. Ne var ki onun eseri İmam-ı Müslim'in kitabından daha aşağı bir derecededir.

İmam-ı Nesâî büyük bir hadis alımı olduğu kadar kahraman ve cesur bir mücahiddir. Mısır emiri ile gazaya çıkmış ve savaş meydanlarında yararlılıklar göstermiştir. Rivâyetlere göre mezan Safa ile Merve tepeleri arasında bulunmaktadır.

İMAM-I RABBANÎ'DEN:

• Şeriat, dünya ve ahiret saadettlerinin hepsini üzerine almış bulunmakta, şeriatın ötesinde ihtiyaç duyulacak bir şey kalmamaktadır.

• Bilinmek gerekir ki bu toprağı boş bırakıp zayi etmek, ya ona bir şey eklemekle, ya da bozuk ve kötü bir tohum atmakla olur. Bu ikincisi, birincisinden daha zararlı ve bozucudur.

• İslam ile küfür, kıyamete kadar ve ondan da sonra birleşmez, kaynaşamaz iki zıttır. Bunlardan birini getirmek diğerinin gitmesini, birini yüceltmek, diğerinin düşmesini gerektirir.

• Hayırlı işlerin en büyüğü, şeriata hizmet etmek, onun hükümlerine hayat vermektir. Özellikle, İslamî esasların tatbik sahasından çekildiği bir zamanda.

YASADIŞI ÇAĞA DAMGASINI VURAN BÜYÜK ÂLİM

İMÂM-I RABBANÎ

Asıl ismi Ahmed El-Farukî olan ve İmam-ı Rabbânî ünvanıyla şöhret bulan büyük İslâm alimi Hindistan'ın Serhend şehrinde doğmuştur (1563). Serhend, Dehli ile Lahur arasında bir yerdir. İlk tahsilini babası Abdulahad'dan alan İmam-ı Rabbânî küçük yaşlarda Kur'ân'ı ezberlemiş, Arapça ve Farsçayı öğrenmiş, sonra Dehli şehrine gelerek büyük ilim adamı ve mutasavvıf Beka Billah'ın ders halkasına girmiştir. O'nun tesir ve teşvikleriyle kısa sürede birçok ilim dalında ba-

şarı gösteren İmam-ı Rabbani daha sonra hocası ve müşşidinin emriyle doğduğu şehir olan Hend'e gitmiştir. Genç yaşta dinî irşad faaliyetlerine başlayan ve kısa zamanda bütün bir ülkenin tanıdığı bir kimse haline gelen İmam-ı Rabbânî, yaşadığı çağa damgasını vurmuş kudretli bir insandı.

Devri, Hindistan'ın en karışık zamandı. Bilhassa dini sahada büyük bir çöküntü geçiren Ülkede bir çok bâtil mezheb türemiş, İslâm'ın asıl esasları unutulmuş, başta devlet adamları olmak

üzere halkın büyük bir kısmı Allah'a karşı olan vazifelerini terketmişlerdi. Samimi ve dindar kimseler bu kötü gidişi durdurmak için çırpınıp duruyorlardı.

Ahmed El-Farukî Serhend'e geldikten sonra faaliyetlerini hızlandırdı. Cesaret sahibi, mert, dürüst bir insandı. Kısa zamanda ismini duyurdu. Etrafına toplananlar sağlam ve doğru bilgiler edindiler. Bu toplu bir fikrî cihadı. İmam-ı Rabbanî bununla da yetinmeyerek bütün tanıdıklarına, valilere, ordu komutanlarına ve hükümdara mektuplar yazarak gerçeğin yolunu gösterdi. Dünya ve ahiret saadeti için Kur'ân ve hadise sarılmak gerektiğini, hırfelerle mücadele etmenin şart olduğunu duyurdu. Bu mektuplar Farsca olarak yazılmış olup daha sonra "Mektubat" adı altında toplandı. İmam-ı Rabbanî'nin en büyük eseri sayılan Mektubat'ın Arapça ve Osman-

lıca'ya tercümeleri yapıldı.

Büyük bir ilim adamı ve mürşid olarak hayatını İslâm'a hizmet için vakfeden müceddid imamın Mektubat'dan başka el-Mebde u Ve'l-Mead, El-Enharu'l-Erbaa, Hatm-i Hâcegan isimli başka eserleri de vardır.

1625 yılında Serhend'de vefat eden ve buradaki kabristana defnedilen imamın mücadelesi başarıyla sonuçlandı. Vefatından kısa bir süre önce hükümdarın oğlu O'nu önder olarak kabul etmiş, sonra gelen Hind hükümdarları da O'nun yolunda yürümüşlerdir. Nitekim Sultan Alemgir'in faaliyetleri neticesi bütün ülkede İslâm'ın temiz abidesi yaşanır hale geldi. Bilhassa Hanefi Mezhberi yaygınlık gösterdi. Hükümdarın emriyle büyük ve ana kaynaklardan biri olan Fetava-yı Hindiyeye hazırlanıp neşredildi. Şüphesiz ki bütün bu hayırlara sebep olan kişi İmam-ı Rabbanî hazretleridir.

İmam-ı Rabbanî'nin yetiştiği Delhi'den bir görünüş.

İmam-ı Şafî İslâm aleminin yetiştirdiği en büyük mücahidlerden birisidir. Asıl ismi Ebu Abdullah Muhammed İbn-i İdris-i Kureyşî olan ve büyük dedesi Şafî'nin adıyla tanınan imam, hicri 150 (m. 767) yılında Şam yakınlarındaki Gazze şehrinde doğmuş, babasının vefatı üzerine, henüz iki yaşında iken annesiyle beraber Mekke'ye gelmiş ve burada yetişmiştir.

Büyük dedesi Şafî, gençliğinde Peygamberimizle görüşmek şerefine erişmiş bir sahabedir. O'nun babası Saib

ise Bedir'de müslüman olmuştur.

İmam-ı Şafî'nin annesi ise Hz. Hüseyin'in torunlarından. Bu sebeple Şafî'nin soyu Peygamberimize dayanmaktadır, kendisine Kureyşî denilmesinin sebebi budur.

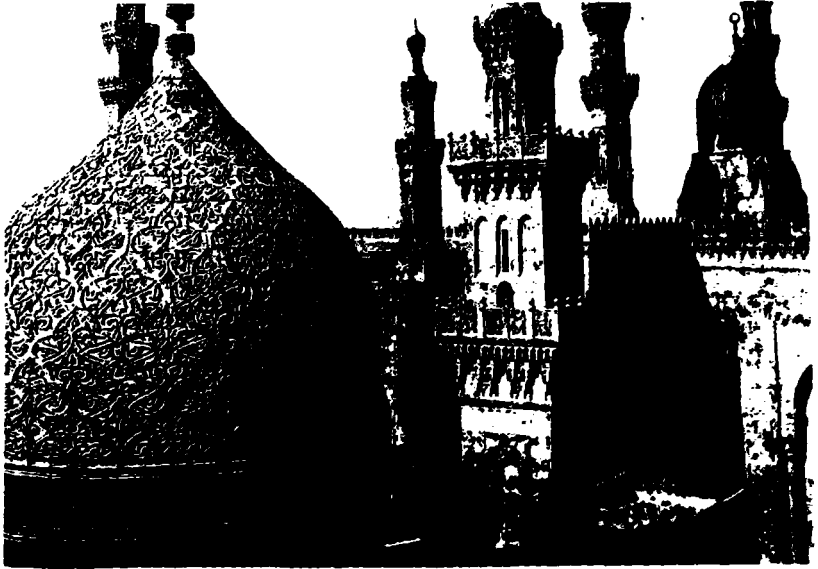
Fakirlik içinde büyümesine rağmen, üstün zekâ ve kavrayışla ilim tahsiline başlayan Şafî dokuz yaşında Kur'ân-ı Kerim'i ezberlemiş, Mekke alimlerinden dersler almış, İmam-ı Malik'in Muvatta isimli hadis kitabını baştan sona

ezberlemiş lügat, edebiyat, hadîs, fıkıh ve tefsirde başarılar göstermiştir. Yirmi yaşında iken Medine'ye gelen ve İmam-ı Malik'ten ders almaya başlayan Şafii O'nun sevgi ve takdirini kazanmıştır.

Harun Reşit zamanında çeşitli memuriyetlerde bulunan İmam-ı Şafii, iki yıl kadar, Bağdat'ta kalmış ve İmam-ı Muhanuned'den fıkıh öğrenmiştir. Kendi mezhebi ile ilgili ilk eserlerini Bağdat'ta yazmaya başlayan imam, daha sonraki yıllarda Mısır'a gelerek yerleşmiş ve bütün dünyaca tanınan büyük kitaplarını kaleme almıştır. Arap dil ve

edebiyatına hakkıyla vakıf olduğundan Kur'an-ı Kerim'i tefsir hususunda fevkalade başarı göstermiştir. O'nun Ahkamu'l-Kur'an ve Kitabü'l-Ümm isimli meşhur eserleri bunun delilidir. Bilhassa Kitabü'l-Ümm, Şafii'nin Kur'an'dan hüküm çıkarmadaki üstünlüğünü göstermeye yeter.

Son derece cömert, adil, dindar ve çalışkan bir insan olan İmam-ı Şafii başta Ahmed İbni Hanbel olmak üzere pek değerli öğrenciler yetiştirmiştir. Zamanında yaşayan bütün alimler O'nun üstünlüğünü kabul etmişler ve kendisinden istifade etmişlerdir.

İmam-ı Şafii'nin uzun yıllar yaşadığı ve vefat ettiği Mısır'ın Kahire şehrinden bir görünüşü

İmam-ı Şafî'nin ictihatları ve eserleri İslâm dünyasında yeni bir çığır açmış ve kendi adıyla anılan Şafî Mezhebi doğmuştur. Her asırda milyonlarca müslümanın takip ettiği yol ehl-i sünnet akaidine dayalı muazzam bir mezheptir.

Şafî'nin birbirinden değerli eserleri arasında Ahkamu'l-Kur'ân, Es-Sünen, Müsned-üş-Şafî, İhtilafu'l-Hadîs, Er-Risale Fi'l-Usul, El-Mevaris ve Fezail-i Kureyş çok meşhur olmuştur.

Kitabü'l-Ümm isimli eseri yedi cilt halinde olup İslâmî kaynaklar içinde müstesna bir yer tutmaktadır.

İmam-ı Şafî böylesine verimli ve hayırlı bir hayat sürdükten sonra nihayet hicri 204 (M. 819) yılında Mısır'da vefat etmiştir. Kabri Karefe Kabristanı denilen yerde olup, halen ziyaretçilere açıktır.

Şafî'nin dinî ilimlerde olduğu gibi şiir, edebiyat ve tıp ilimlerinde de başarılar kazandığı bir gerçektir. Atıcılık sporunda da üstün bir yeteneği olduğu ve attığı her okun hedefine isabet ettiği rivâyet edilmektedir.

O, Arapçayı öğrenip incelerken aynı zamanda ok atmayı da öğrenmiş, hatta bu konuda en yüksek mevkiyi elde etmişti. Öyle ki on defa ok atsa hepsini hedefe isabet ettirirdi. Ok atma hususundaki başansını bilenlerden birisi O'nun ilimdeki üstünlüğünü de ifade için. "Vallahi sen, ok atma maharetinden daha çok ilme sahipsin" demiştir.

●
Bir talebesi İmam-ı Şafî'yi şöyle anlattı: "O sünnete bağlı, her türlü fazilete, keskin ve açık bir dile, sağlam bir kafa ile üstün bir akla sahiptir."

BÜYÜK HADİS HÂFİZİ
İMÂM-I TİRMİZİ

Büyük hadîs alimi İmam-ı Tirmizi, Ceyhun Nehri kenarında bulunan Tirmiz isimli bir kasabada Hicrî 209 tarihinde doğmuştur. Asıl ismi İsa oğlu Ebu Muhammed'dir. Tirmizli olduğu için Tirmizî lakabıyla şöhret bulmuştur.

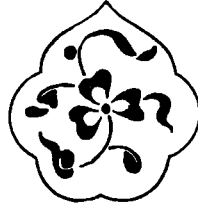
Bazı kaynaklarda âmâ olarak doğduğu yahut daha sonradan kör olduğu rivâyet edilen İmam-ı Tirmizî, küçük yaşlardan itibaren kendini ilmi çalışmalara vermiş, bilhassa hadîs ve fıkıh ilminde üstün bir başarı göstermiştir. Zama-

nının ünlü alimlerinden ders alan büyük imam, Peygamberimizin hadîs-i şeriflerini toplamak ve dinimize yüce bir hizmette bulunmak amacıyla Horasan, Irak ve Hicaz'ı baştan başa dolaşmıştır. Bu seferler sırasında Ahmed İbn-i Hanbel ve İmam-ı Buhârî'den de hadîs alan Tirmizî, sonunda Cami'u's-Sahih isimli muazzam hadîs mecmuasını hazırladı. İki cilt halinde yazılan bu değerli eser, İslâm dünyasınca Kur'ân-ı Kerim'den sonra ana kaynak olarak kabul edilen altı eserin dördüncüsüdür.

Esere Sünen-i Tirmizî, yahut Cami'u Tirmizî de denmektedir. Tertip edilişi ve sıhhati açısından çok beğenilen bu kitap bilhassa fıkıhla uğraşanlar için bulunmaz bir hazinedir. Çünkü eserde mezheplerin görüşlerine yer verilmiş, hadislerin rivâyet edicilerine ve illetlerine dair pek geniş izahat yapılmıştır. Kitap, hadisleri olduğu kadar az tekrarlara topladığı için de takdir edilmektedir.

Doğruluğu, dürüstlüğü, dindarlığı ve zarafetiyle tanınan büyük alimin Cami'u's-Sahih'den başka, sadece Peygamberimizden bahseden Şemail-i Şerif isimli meşhur bir eseri daha bulunmaktadır. Bundan başka O'nun "Riyazat" isimli künye ve tarihle ilgili kıymetli eserlerinin de bulunduğu rivâyet edilmektedir. Tirmizî 70 yıl ömür sürdükten sonra Hicrî 279 (M. 892-893) yılında, doğduğu şehirde vefat etmiştir.

İmam-ı Tirmizî'nin meşhur eseri olan Sünen-i Tirmizî, bilhassa fakihler (İslâm hukukçuları) için çok değerli bir kaynak durumundadır. Zaten kendisi de büyük bir hadis alimi olduğu kadar kudretli bir fakih idi.

"Hz. İsa, İncil ile geldi. Aradan bir asır bile geçmeden, Allah kelamı İncil, Yahudiler tarafından değiştirilerek tanınmaz hale getirildi. Birbirinden farklı yüzlerce İncil ortaya çıktı. İlk yıllarda samimi müminlerin gayretleriyle yaygınlaşan din, sonradan hıristiyanlık adıyla dünyanın başlıca felaketlerinden biri haline dönüştü. Bu dine inananlar, Hz. İsa'nın açıkça müjdelediği Hz. Muhammed aleyhisselama da inanmadılar. O'nu ve davetini kabul etmeyip inkârlarını sürdürdüler. Oysa hepsi, tam 571 yıl müjdelenen O elçiyi beklemişti..."

BABASIZ PEYGAMBER

HZ. İSA (a.s)

Yüce Allah ilk insan ve ilk peygamber Hz. Adem'i yoktan var etmiş, ona hayat vermiştir. Allah için hiçbir şey zor ve imkânsız değildir. Birşey O'nun "ol!" demesiyle hemen olurur. Müslümanlar bu gerçeğe tereddütsüz olarak inanırlar.

Yüce Allah, Hz. Adem'den başka binlerce sene sonra, yolunu şaşırmış insanlara yol gösterecek, kendisinden sonra gelecek olan son peygamber Hz. Muhammed'i müjdelesin ve bütün kainata kendi güç ve kudretini bir kere daha

ilan etsin diye Hz. İsa'yı var etti. Hz. İsa, eline hiç bir erkek eli değmemiş olan, iffet ve namus timsali Hz. Meryem'den, babasız olarak doğdu. (bak. Hz. Meryem mad.) Soyü Hz. Davud'a kadar uzanıyordu. Annesi Hz. Meryem, teyzesi ile onun kocası Hz. Zekeriya'nın himayesinde bulunuyor, Mescid-i Aksa'da yaşıyordu. Allah tarafından seçilmiş ve Hz. İsa'ya hamile kalmıştı. Miladın ilk yılında, Kudüs'de Hz. İsa doğdu. Beşikte iken konuşmaya, annesini teselli etmeye ve bu ola-

ğanüstü olayı bir türlü kabul edemeyen ve Hz. Meryem'e iftira atmaya çalışan İsrailoğullarına gerçeği anlatmaya başladı.

Kur'an-ı Kerim'de, "Meryem oğlu İsa Mesih" adıyla anılan bu büyük peygamber genç yaşta peygamber olarak vazifelendirildi. Sayılamayacak kadar çok mucizeler göstererek şaşkın kavmini doğru yola çağırdı.

O'nun zamanında İsrailoğulları zalim Romalıların hakimiyeti altında bulunuyor, binbir sıkıntı içinde yaşıyorlardı. Daima kendilerini kurtaracak bir önder bekliyor, fakat buna rağmen ne peygamber Hz. Zekeriya'nın, ne oğlu Hz. Yahya'nın söylediklerini kabul ediyorlardı. Hatta azgınlıkları o safhaya vardı ki suçsuz yere Hz. Yahya'nın başını kestiler.

Hız. İsa'nın doğuşu bile başlıbaşına bir mucize idi. Çocukken de nice harikalar göstererek insanların dikkatini çekti. Sonra peygamber olduğunu bildirdi. Kendisine İncil nazil oldu. Artık İsrailoğulları Tevrat'a göre değil, İncil'e göre amel etmek zorundaydılar. Buna rağmen Hz. İsa'ya kavmi içinden ancak oniki kişi iman etti. Bunlara Havariler denildi. İçlerinden Yud'a Şemun isimli birisi de Hz. İsa'ya ihanet ettiğinden Havarilerin sayısı onbire inmişti.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın yüceliğinden ve mucizelerinden bahseden pek çok ayet vardır. Bunlara göre O, ölüleri diriltmiş, anadan doğma körleri ve abraşları iyi etmiş, evlerde saklı

Mescid-i Aksa ve civarındaki ziyaret yerlerini gösteren eski bir minyatür.

yiyecekleri haber vermiş, beşikte iken konuşmuş ve benzeri bir çok mucize göstermiştir.

Hız. İsa bir çok şehirleri dolaşmış ve insanları tevhid inancına, İslâm dinine davet etmiştir. Ne var ki yahudiler O'nu inkâr ederek öldürmek istemişlerdir. Sonunda Yud'a Şemun Hz. İsa'nın saklandığı evi haber verince oraya gelmişler, ama yanlışlıkla hain Yud'a'yı Hz. İsa zannedip yakalayarak çarmıha germişlerdir. Bu arada yüce Allah, Hz. İsa'yı henüz 33 yaşında iken diri olarak göğe kaldırmıştır. Daha sonra Havarilerin gayretiyle Hz. İsa'nın dini ya-

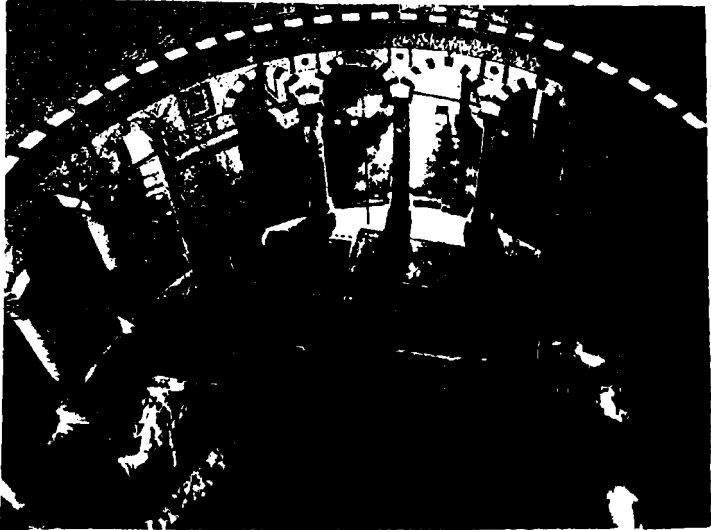
yılmış, fakat kısa bir süre sonra tahrif edildiğinden asliyetini kaybetmiştir. Hristiyanlar Hz. İsa'ya ve annesine ilah demeye başlamışlardır. Onların bâtil inançlarına göre üç tane Allah vardır. Buna Teslis Akidesi denilmektedir.

Hz. İsa'nın gerçek yerini ve değerini Kur'an-ı Kerim göstermektedir. İslâm'a göre Hz. İsa Allah'ın kulu ve peygamberidir. Diğer insanlar gibi yaşamış, yemek yemiş, uyumuş, gezmiş ve insanlara hak yolu göstermiştir. Hiçbir zaman ilah olduğunu söylememiş, bilâkis böyle bir şirkten Allah'a sığınmıştır. Maide Suresi'nin 117 ve 118. ayetlerinde şöyle buyrulur: "Allah, 'Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara beni

ve annemi Allah'dan başka iki tanrı olarak benimseyin dedin?' diye sormuştu da (Hz. İsa): 'Haşa hak olmayan sözü söylemek bana yaraşmaz...' demişti."

Yine İslâm'a göre Hz. İsa çarmıha gerilmiş değildir. O, daha önce yaşamayan Hz. İdris gibi diri iken göğe kaldırılmış ve böylece dünyanın sıkıntılarının kurtarılmıştır.

Peygamberimizin hadislerinde bu büyük peygamber şöyle tarif edilir: "Ben bu gece kendimi rüyamda Kâbe'de buldum. Ansızın esmer bir kişi gördüm. Sanki O, esmer insanlardan görülenlerin en güzeli, başının saçları iki omuzu arasından sarkıyordu. (Yeni) ta-

Müslümanların mukaddes meşcdilerinden biri olan Mescid-i Aksa'nın içinden bir görünüş.

ranmış ve arınmıştı da başının saçları su damlatıyordu. İki elini iki kişinin iki omzuna koyarak Bey'ti (Kabe'yi) tavaf ediyordu. (Orada bulunanlara:) "Bu kimdir?" diye sordum. Onlar: "Bu Meryem'in oğlu Mesih (İsa)'dır dediler." (Buhârî)

Peygamberimizin bir başka hadîslerinde: "Ben Meryemoğluna insanların en yakınıyım. Bununla beraber Peygamberler anaları ayrı, babaları bir evlâdlardır. Benimle İsa arasında başka bir peygamber yoktur" buyurmuştur. (Buhârî)

Hız. İsa halim-selim, yumuşak huylu, cömert ve çok merhametli bir insandı. Allah'a olan bağlılığı öylesine büyüktü ki bir defasında hırsızlık yapan birini görmüş, adam Allah'a yemin ederek hırsızlık yapmadığını söyleyince: "Allah'a iman (ve O'nun adına yemin edeni tasdik) ettim. Kendi gözümü de yalanlarım..." demiştir.

Hız. İsa annesi Hız. Meryem'e karşı da son derece hürmetkâr ve itaatkârdı. Ayet-i kerimde O, bunu şöyle ifade etmektedir. "Ben Allah'ın kuluyum. O, bana kitap verdi. Beni bir nebî yaptı. Nerede olursam olayım beni mübarek kıldı. Yaşadığım müddetce namaz kılmamı, zekat vermemi ve anneme iyi davranmamı emretti. Beni bedbaht bir zorba kılmadı. Doğduğum gün de, öleceğim gün de, dirileceğim gün de bana selam olsun" (Meryem Suresi 30).

İslâm alimleri Hız. İsa'ya Mesih denilmesi hakkında çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bazılarına göre Mesih,

Sıddık demektir. Gerçekten Hız. İsa da-ima hakkı tasdik eden, her zaman doğru hareket eden bir insandı. Bir kısmı da Mesih ilim ve hilm'dir demişlerdir. Çünkü Hız. İsa vakar sahibi, sükûn içinde, halim-selim bir yaratılıştaydı.

Hız. İsa, Saf Suresi'nin 6. ayetinde belirtildiğine göre Peygamberimizin geleceğini müjdelemiştir. Bu ayetler şu mealdedir:

"Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir peygamberi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir peygamberiyim."

Hız. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelmiş olmasına bir türlü inanamayan hain ve zalim yahudi topluluğu.

HZ. İBRAHİM'İN İKİNCİ OĞLU HZ. İSHAK (a.s)

Yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'inde ismini zikrettiği yirmibeş peygamberden birisi de Hz. İshak'tır. Ayet-i kerimelere göre "Anlayış ve kavrayışı güçlü seçkin kimselerden", "ahiret yurdunu düşünen seçkin kimselerden", "bilgin bir insandı."

Hız. İshak, en büyük peygamberlerden biri olan Hız. İbrahim'in ikinci oğludur. Annesinin ismi Sâre'dir. Yine Kur'an'da bildirildiği gibi Hız. İbrahim ve Sâre bu değerli oğula ihtiyar yaşlarında iken kavuşmuşlardır. Zariyât Su-

resi'nin 28. ayetinde: "Melekler, İbrahim'i çok bilgin bir oğul ile müjdelediler" buyurulmaktadır. Bu müjde hem Hız. İbrahim'i, hem hanımı Sâre'yi şaşkınlığa düşürmüş, hatta Sâre elini yüzüne kapatarak "Ben bu kadar ihtiyar bir kadıncan nasıl çocuğum olacak?" diye sormuş ve gülmüştür. Ne var ki melekler bunun, Allah (c.c) için çok kolay olduğunu bildirerek oradan ayrılmışlardır. Gerçekten bir müddet sonra Hız. Sâre hamile kalmış ve biricik evladı Hız. İshak'a kavuşmuş-

tur. İshak kelimesi “Sevinçle güldüren” manasına gelmektedir. Hakikaten O Hz. İbrahim ve Sâre’yi sevinçle güldürmüş, doğumu şükranla karşılanmıştır.

Hz. İshak Filistin’de yaşamış, babası Hz. İbrahim’den sonra peygamberlik göreviyle, Filistin halkını doğru yola çağırmıştır. O, Filistin’de bu şerefli mücadeleyi sürdürürken ağabeyi Hz. İsmail de Hicaz’da peygamberlik yapıyordu.

Hz. İshak’ın büyüklüğü, hem Hz. İbrahim’in oğlu olmasından, hem de bir başka peygamber olan Hz. Yakub’un babası olmasından bellidir. Hz. Yakub-

un bir ismi de İsrail idi. Bu sebeple onun çocuklarına daha sonraları Beni İsrail denilmiş, Benî İsrail’e gönderilen bütün peygamberler Hz. İshak’ın oğulları ve torunları içinden seçilmiştir.

Hz. İshak hakkında, Bakara Suresi’nin 136-140, Âl-i İmrân Suresi’nin 84, Nisa Suresi’nin 163 ve İbrahim Suresi’nin 39. ayetinde bilgi verilmiştir. Yahudiler Hz. İbrahim’in kurban etmek istediği evladının Hz. İshak olduğunu söylemişlerse de bu oğulun Peygamberimizin cediti olan Hz. İsmail olduğunda şüphe yoktur.

HZ. İSMÂİL (a.s)

Hz. İbrahim'in oğludur. Babası O'nu çok küçük yaşlarda Mekke'ye getirmiş ve Kâbe'nin kenarına yerleştirmişti. Babasının yanında yürüyebilecek çağa gelince Hz. İbrahim, gördüğü bir rüyayı gerçekleştirmek üzere O'nun ellerinden tutarak:

“Oğlum seni rüyamda kurban ettiğimi gördüm. Buna ne dersin?” diye sordu.

Hazreti İsmail:

“Allah'ın emrini yerine getir babacağım. İnşallah beni sabredenlerden

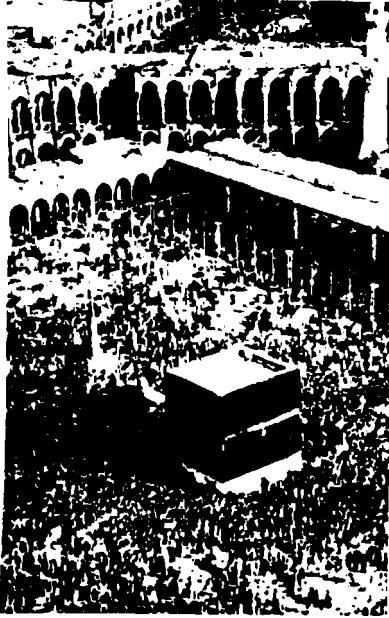
bulacaksın.” diye cevap verdi. Hz. İbrahim tam oğlunu kurban edeceği sırada Yüce Allah:

“Dur ya İbrahim... Sözü nü yerine getireceğin anlaşıldı. Şu koçu İsmail'in yerine kurban olarak kes” buyurdu.

Hz. İsmail büyüyünce babasıyla beraber Kâbe'yi yeniden inşa ettiler. Mekke'de büyük bir şehir kuruldu. Hz. İsmail'in oğulları oldu. Çoğaldılar. Arabistan Yarımadası'nda İslâm Dini'ni yaşamaya çalıştılar. Allah Hazreti İsmail'e peygamberlik verdi.

Hazreti İsmail'in oğullarından Peygamberimiz'in de mensup olduğu Kureyş kabilesi meydana gelmiştir.

Hazreti İsmail, Allah'ın emrine ve babasına gösterdiği yüce itaat dolayısıyla peygamberlerin ulularından biri olmuştur.

Hz. İsmail'in babasıyla birlikte inşa ettiği Kabe-i Muazzama'dan bir görünüş

●
Hz. İbrahim'in Sâre isimli bir hanımı vardı. Kısır bir kadın olduğundan çocuğu olmuyordu. Buna çok üzüldüğü için kocasına Hacer isimli bir cariye bağısladı. Hacer bir erkek çocuğu dünyaya getirdi. İsmi İsmail koydular. İbrahim aleyhisselam oğlunu çok seviyor, yanından ayırmak istemiyordu. Hz. Sâre çocuğu ve annesi Hz. Hacer'i kıskanmaya başladı. Sonunda çaresiz kalan Hz. İbrahim oğlunu ve hanımını Mekke'ye getirip bıraktı. Bu işte, yüce Allah'ın pek büyük hikmetleri saklıydı.

46 YIL PADİŞAHLIK YAPAN BÜYÜK HÜKÜMDAR

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN

Yavuz Sultan Selim'in oğludur. 27 Nisan 1495 tarihinde babasının Trabzon Sancağı'nda bulunduğu sıralarda doğmuştur. Annesinin Kırım hanlarından Mengli Giray'ın kızı olduğu söylenmektedir.

Kanunî, Osmanlı İmparatorluğu'nun en güçlü olduğu yıllarda babasının vefatı sebebiyle henüz yirmibeş yaşında iken padişah oldu. Tahta rakipsiz olarak oturdu. Bir cihan imparatorluğu haline gelen devleti daha da yüceltmek için tam 46 yıl çalıştı. Son derece kuv-

vetli bir eğitim görmüş. İdarî ve askerî sahada mükemmel biçimde yetişmişti.

Tahta geçtiğinin ikinci yılı olan 1521 tarihinde ilk seferine çıktı. Atalarının defalarca kuşatığı halde ele geçiremediği Bağdat'ı fethetti. Ertesi yıl Rodos Adası'nı ele geçirerek hristiyan dünyasına ağır bir darbe indirdi. Bu fethin haberini alan papa kederinden öldü. Bu arada Kazan ve Astırhan hanlıkları da Osmanlı nüfuzuna girmiş, Kazan Hanı Sahip Giray Moskova'yı ele geçirmiş

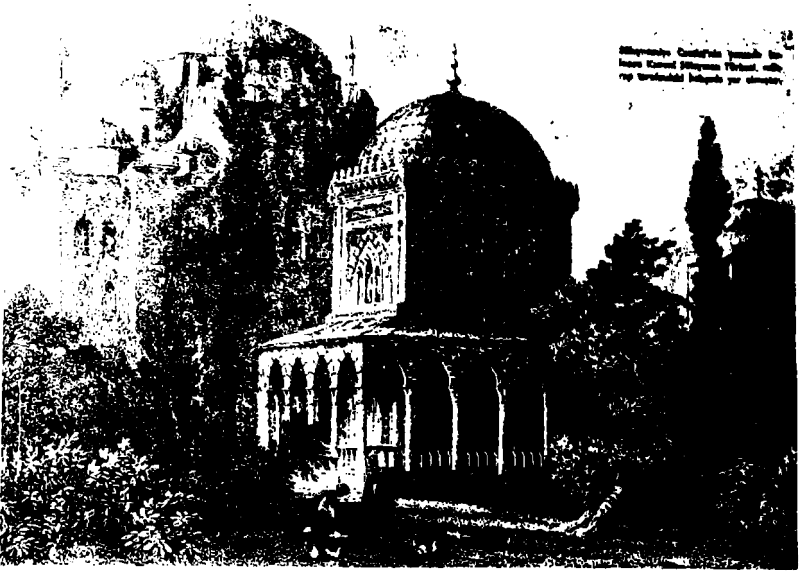
bulunuyordu.

Kanunî 1526 yılında ünlü Mohaç Savaşı'nı kazanarak bütün Avrupa'da tek hakim olduğunu isbat etti. Tarihin bu en büyük muharebesinde hristiyanlar 200.000 kişi, Osmanlılar 100.000 kişi

idiler. Harp, Kanunî'nin üstün dehası sayesinde iki saatte sonuçlandırılmış. 637 yıllık Macar Devleti yok edilmiş. düşmanların onbinleri bulan ölüsüne mukabil, müslümanlar ancak 150 şehid vermişlerdir.

Kanunî'nin bir gravürü

Kanuni Tümbesi'nin eski bir gravürü.

Kanunî aynı yıl Budin'i fethetti. Artık zaferlerin arkası kesilmiyordu. Bu arada Akdeniz, ünlü amirallerimiz sayesinde bir Türk gölü haline geliyordu. 1538'de Barbaros Hayrettin Paşa, birleşik haçlı donanmasını Preveze'de yok etti. Cezayir, Tunus ve bütün Kuzey Afrika Osmanlı hakimiyetine girdi.

Padişah seferlere bizzat çıkıyor, olağanüstü kahramanlıklar gösteriyordu. Batıdaki zaferlerinden sonra doğuya yöneldi. Şah Tahmasb'ın güçlü ordusunu mağlup ederek Tebriz'i fethetti. Artık Osmanlı İmparatorluğu dünyanın en büyük ve en güçlü devleti haline gelmişti. Askerî sahada gösterilen bu ba-

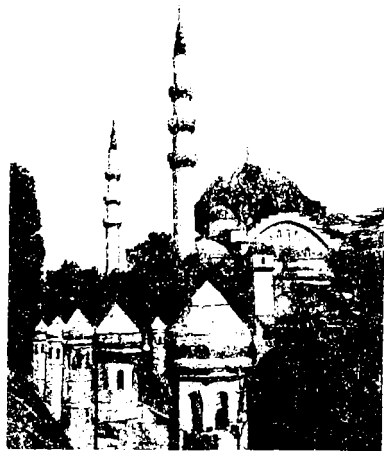
şarıların yanında ilim ve sanatta da doruk noktasına erişti. Ülkenin dört bir yanı mimarî abidelerle donatıldı. En büyük şairler, en büyük mimarlar, en güçlü alimler bu asırda yaşadılar. Bakî, Mimar Sinan, Şeyhülislam Ebussud devre damgalarını vurdular. Barbaros, Turgut Reis, Piri Reis denizlerde olağan üstü başarılar gösterdiler. Osmanlı donanması hiçbir kuvvet tarafından durdurulamıyordu.

Avrupalıların bile "Muhteşem Süleyman" adını verdikleri büyük padişah hukuk dalında çalışmalara girdi. Kendi adıyla anılan kanunları yaptırdı. Kendisi de gerçek bir ilim adamı idi.

Arapça, Farsça ve Sırpçayı biliyor, bilhassa Fıkıh ve Edebiyatta sayılı insanlardan biri kabul ediliyordu. Muhibbî mahlasıyla yazdığı şiirlerde de kendisini göstermiş, büyük şairlerden geri kalmadığını isbat etmiştir.

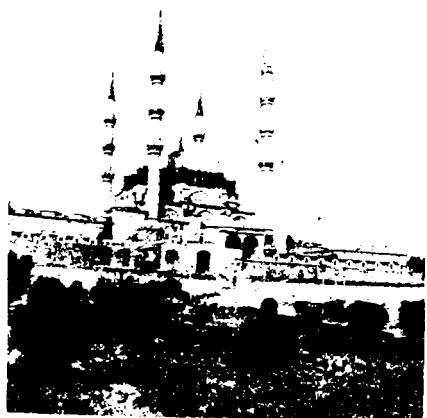
46 yıl devleti yönetti. Osmanlı padişahları içinde en uzun süre hükümdarlık yapan O'dur. 13 sefere bizzat kendisi çıkmıştır. Vefatında Osmanlı sınırları 14.893.000 km²'ye ulaşmıştı. Ne var ki O'nun devri, doruk noktasına erişen yükselişin de sonuna geldiğini gösterdi. Kanunî o kadar başarısına rağmen birtakım hatalar yaptı. Bunların en büyüğü hanımı Hürrem Sultan'ın devlet işlerine karışmasına göz yumması ve babası Yavuz Sultan Selim kadar dınyalı bir insan olan oğlu Şehzade Mustafa'yı öldürtmüş olmasıdır.

Kanunî Sultan Süleyman 13. ve son seferine 1566'da çıkarak, Zigetvar Kalesinin fethi sırasında, 71 yaşında iken vefat etti (7 Eylül 1566). Cenazesi muhteşem bir törenle İstanbul'a getirilip Mimar Sinan tarafından yapılan türbesine defnedildi.

Mimar Sinan tarafından Kanuni Sultan Süleyman adına yapılan muhteşem Süleymaniye Camii..

Edirne'de Sinan'ın: "Ustalık eserimdir" dediği zarif ve büyük Selimiye...

BÜYÜK OSMANLI BİLGİNİ
KÂTİP ÇELEBİ

Kâtip Çelebi, yazdığı birbirinden değerli eserlerle bütün dünyaca takdir edilmiş büyük bir ilim adamıdır. 1605 yılında İstanbul'da doğmuş, 1665 yılında yine İstanbul'da vefat etmiştir. Mezarı Zeyrek Camii yakınındadır.

Asıl adı Mustafa Bin Abdullah olan ve Avrupa'da Hacı Kalfa, Hacı Halife adıyla bilinen Kâtip Çelebi, önceleri askerlik mesleği ile ilgilenmiş, 10 yıl kadar ordu içinde çalışıp birçok seferlere katılmıştır. 1634 yılında hacca giden,

1635 yılında da IV. Murad'ın Revan seferine katılan Kâtip Çelebi, daha sonra İstanbul'a dönerek bütün hayatını ilmi çalışmalara adanmıştır. Devrin seçkin alimlerinden dersler aldı. Bilhassa Kadızade ismiyle tanınan büyük İslâm aliminin O'nun üzerinde tesirleri oldu. 1638 yılında, zengin bir akrabasının ölümüyle büyük bir mirasa sahip olan Kâtip Çelebi, eline geçen parayı kitaplara yatırdı. Evinde muazzam bir kütüphane kurarak vaktini okumak ve araştırmakla geçirdi. Daha çok tarih ve

coğrafya ilimleriyle uğraşıyor, bu sahada kendi eserlerini yazıyordu. Himmet sahibi, iyi huylu, az konuşan, her türlü bätül inanca düşman, vakur bir insandı. İlmın verdiği ağırbaşlılık ve ciddiyet içinde çalışıyor, doğru bildiklerini korkmadan açıklıyordu.

Ülkenin ve devletin içinde bulunduğu durumları yakından bildiği ve çeşitli aksaklıkları iyi tesbit ettiği için bunların düzeltilmesi yolunda tekliflerde bulunuyor, eserlerinde de bu konuları işliyordu. Son derece dikkatli ve sabırlı bir insandı. Herhangi bir eseri yazar-

Kâtip Çelebi'yi sembolize eden yağlıboya bir tablo.

ken önce bütün kaynakları tarar, oradaki bilgileri fişlerde toplar ve hazırlıklarını bitirdikten sonra eserini kaleme alır. Bu kitaplar söz sanatlarından uzak, tamamen ilmi eserlerdir.

Kâtip Çelebi'nin en büyük kitabı şüphesiz ki Keşfü'z-Zünun adlı ansiklopedisidir. Bu kitap 15.000 eser ile 10.000 müellifi (yazarı) alfabetik olarak tanıtan muazzam bir bibliyografyadır. Aslı Arapça olan kitap, pekçok yabancı dile çevrilmiş ve asırlarca kaynak eser olarak kabul edilmiştir.

Kâtip Çelebi'nin bundan başka kıymetli bir coğrafya kitabı olan "Cihan-nüma", değerli bir tarih kitabı olan "Fezleke" ve deniz seferlerinden bahseden "Tuhfet'ül-Kibar Fî Esfar'ül-Bihar" isimli eserleri vardır. Mizan'ül-Hak, Düstur'ul-Amel, Takvimü'l-Tevarih, İlham'ul-Mukaddes ve Tuhfet'ül-Ahyar gibi başka eserlerin de yazarı olan Kâtip Çelebi, devletin gerilemesine sebep olarak ilmi faaliyetlerin azalmasını, müsbet ilimlerdeki duraklamayı ve bâtıl itikatları göstermiş bu yönüyle de takdir edilmiştir. Eserleri İbrahim Müteferrika tarafından basılan ve yayılan bu büyük ilim adamı, nihayet 1665 yılında vefat ederek, fanî dünya hayatından ayrılmıştır.

Katip Çelebi'nin eserlerini basan İbrahim Müteferrika'nın Sahaflar Çarşısı'ndaki büstü

Bir Türk pulunda Katip Çelebi

HAÇLILARI DİZE GETİREN SULTAN

KILIÇASLAN

Anadolu'da, çok kalabalık haçlı ordularını mahvederek ismini tarihe geçiren I. Kılıçaslan, Türklerin ilk Selçuklu Sultanı Süleyman Şah'ın oğludur. 1092'de Anadolu'ya gelmiş, kardeşi Davud'la beraber babasının fetrettiği ve başkent yaptığı İznik'e giderek sultan olmuştur. O'nun İznik'e gelişi müslümanlar arasında büyük sevinçler doğurmuştur. Zira bu sıralarda başta Bizans olmak üzere bir takım haçlılar İznik'i ele geçirmeye çalışmaktaydılar. Kılıçaslan tahta oturduktan

sonra hemen faaliyetlere başladı. Civarında asayiş ve emniyeti sağladı. Ordusunu güçlendirdi. İzmir Beyi Caka ile dostluk, hatta akrabalık kurdu. Onun kızıyla evlendi.

Bizanslılar, müslüman Türklerin her geçen gün kuvvetlendiklerini görünce onları Anadolu'dan çıkarmak için haince planlar yaptılar. Önce Caka Bey'le Kılıçaslan'ın arasını açmayı başardılar. Kılıçaslan kayınbabasını öldürtmek zorunda kaldı. Caka Bey'in saldırısından kurtulunca Malatya'yı ele geçirmek

için sefere çıktı. Şehri kuşattığı sıralarda büyük bir haçlı ordusunun Anadolu'ya girdiğini haber aldı. Gerçekten Piyyer Lermi isimli bir papazın önderliğinde onbinlerce hristiyan çapulcu İzmit yönünden ilerliyordu.

Kılıçaslan'ın kardeşi Davud Bey onları karşıladı. Bir pusuya düşürüp hepsini mahvetti. Bu arada Kılıçaslan da yetişmiş bulunuyordu. Ne var ki Piyyer Lermi'nin önderliğini yaptığı çapulcu-

ların arkasından güçlü bir haçlı ordusu daha geldi. Bizans'ın da yardımıyla başkent İzmit'i kuşatan ve sayıları yüzbinleri bulan haçlılar karşısında Kılıçaslan İzmit önlerinde korkunç bir savaşa girişti, iki taraf da ağır zayıtlar verdiler. Akıllı ve tedbirli sultan, ordusunu geri çekip dağlara sığındı. Amacı Anadolu içlerine doğru ilerleyecek olan haçlıları ani baskınlar ve taarruzlarla yok etmekte.

Kılıçaslan'ı sembolize eden bir resim.

26 Haziran 1097 yılında 16 yıldır Anadolu Selçuklularının başkenti olan İznik hristiyanların eline geçti. Haçlılar buna çok sevindiler. Ne var ki Amasya civarında karşılarına çıkan Kılıçaslan onların 300.000 kişilik bir kütlesini tamamen yok etti. Bu arada diğer müslüman beyler de Kılıçaslan'a yardım ettiler. Ünlü Sultan Ereğli yakınlarında da yine 300.000 kişilik haçlı ordusunu imha etti. Haçlılar neye uğradıklarını anlayamadılar. Geri çekilmeye başladılar. Kudüs'e kadar ilerleyip Türkleri Anadolu'dan atacıklarını sanan kafirler ordusunun geriye kalan kısmı da İznik civarında yok edilince Selçuklular eski kuvvetlerine kavuşmuş ve bütün müslümanların sevgilisi haline gelmişlerdir.

Kılıçaslan bundan sonra 1106 yılında Malatya'yı, 1107'de Musul'u ele geçirerek doğuda da tam bir hakimiyet kurdu. Çok cesur, hikmet sahibi, merhametli bir insandı. Adaleti ve iyi idaresi sebebiyle herkesin saygı ve takdирini kazanmıştı.

1107 yılında yeni bir savaş sırasında atıyla beraber Habur Irmağı'na düşerek boğulunca devlet yeni sarsıntılar geçirdi. Kahraman hükümdarın cesedi çıkartılıp Habur civarındaki Meyyafarikîn'e (bugünkü Silvan'a) defnedildi.

HZ. LOKMAN (a.s)

İslâm kaynaklarından Hz. Lokman'ın peygamber mi, yoksa salih bir kul mu olduğu hususunda görüş ayrılıkları vardır. Ekseriyet O'nun peygamber olmadığı hususunda birleşmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de kendisinden bahsedilen ayetler ve oğluna verildiği hakîmane öğütler anlatılır. Kur'ân'ın 114 suresinden, otuzbirincisi de Hz. Lokman'ın adını taşır.

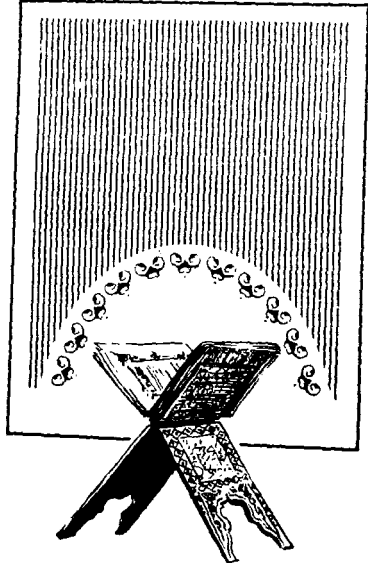
O'nun büyük bir hekim olduğu ise kesindir. Soyu dördüncü batında Hz.

İbrahim'e ulaşmaktadır. Benî İsrail için kadılık yaptığı, Eyle ve Medyen'de yaşayıp Eyle'de vefat ettiği rivâyet edilir. Bir başka rivâyete göre de O, Hz. Eyyub aleyhisselam'ın kızkardeşinin veya teyzesinin oğludur. Siyahî bir köle olduğu da söylenmiştir.

Hz. Lokman akıl, anlayış ve ilim sahibi bir kimseydi. İlmiyle amel eder, hükümlerinde doğru bir görüş belirtirdi. Bu özelliği yüce Allah tarafından da övülmüş ve O'nun oğluna verdiği öğütler ayetlere geçirilmiştir. Lokman Su-

resi'nin 13. ayetinden başlayıp 16. ayetiyle devam eden bu öğütler şöyledir:

“Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür. Ey oğulcuğum! İşlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığınca olsa da, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, Allah onu getirip meydana kor. Doğrusu Allah lâtifdir, habirdir. Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup fenalığı önle, başına gelene sabret. Doğrusu bunlar azmedilmeye değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Allah şüphesiz ki kendisini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabii ol. Sesini kıs. Seslerin en çirkini şüphesiz ki merkeplerin sesidir.”

HZ. LUT (a.s)

Kur'ân-ı Kerim'de kendisinden sık sık bahsedilen bu büyük peygamber, Hz. İbrahim zamanında yaşamış olup, Sedum isimli bir kavme gönderilmiştir. Kendisi Hz. İbrahim'in kardeşinin oğlu ve ona ilk iman eden kimsedir. Sedum'a gitmeden önce daima Hz. İbrahim'le beraber olmuş, O'na hizmet etmiş ve O'ndan ilim almıştır.

Kur'ân-ı Kerim'de gerçek bir ilim ve hikmet sahibi olduğu, rahmete eren iyi kimselerden olduğu bildirilmiştir.

Ankebût. Enbiya. Şuarâ, Kamer,

En'âm, Araf, Neml, Zariyat, Hicr, Hûd ve Tahrim Sûrelerinde mücadelelerinden bahsedilmektedir. Bu ayetlerin bildirdiğine göre Hz. Lût'un gönderildiği Sedum kavmi ahlâksız bir millet idi. Kendilerinden önce hiçbir kavmin işlemediği büyük günahları işliyor, hayvanlarda bile görülmeyen bir kötülük ve hayasızlık içinde yaşıyorlardı. En büyük suçları "Livata" yapmalarıydı. Bu; kadınları bırakıp erkeklerle cinsi muamelede bulunmak demekti ve bundan daha yüz kızartıcı bir günah pek düşü-

nülemezdi. Üstelik Sedum halkı zenginliklerine şırmamış, hırsızlık, soygunculuk ve yol kesicilik gibi zulümleri de rahatca işler olmuşlardı.

Hız. Lût onları doğru yola davet etti. "Ben Allah'ın peygamberiyim. İşlediğiniz kötülükleri terketmezseniz büyük bir azaba uğrarsınız" dedi. Onunla alay ettiler. "Sen güya temiz kalmış bir kimsesin" diye hakarete uğrattılar. "Bu tür sözlerden vazgeçmezsen seni kovacağız!" "Söyleyip durduğın azabı getir de görelim!" dediler.

Hız. Lût büyük bir sabır ve imanla uzun yıllar öğütlerine devam etti. Ne var ki hiçbir söz bu inkarcı ve sapık kavmi doğru yola getiremedi Sonunda Hız. Lut yüce Allah'a yalvararak: "Rabbim! Bozgunculara karşı bana yardım et" diye dua etti.

Nihayet yüce Allah Cebrâil, Mikâil ve İsrâfil isimli büyük meleklerini görevlendirdi. Bunlar genç ve güzel insanlar şeklinde Sedum'a geldiler. Hız. Lût'a misafir oldular. Sedum'un hain ve sapık milleti bu gelenleri görünce onları ele geçirmek istediler. Hız. Lût'un evinin kapısı önüne yığıldılar. Çirkin sözler söylediler. Hız. Lût yalvarıp yakardı ama dinlemediler. Bu kargaşa ve gürültü devam ederken melekler kendilerini Hız. Lût'a tanıtır endişe etme-

mesini, kendilerinin bu kavmi yok etmekle vazifeli olduklarını söylediler. Daha sonra kapı önündeki Sedumluların gözlerini kör ederek, şaşkın bir hale soktular. Hız. Lût'a, ailesini yanına alarak geceleyin şehri terk etmesini, asla dönüp arkaya bakmamasını öğütlediler. Herşey söyledikleri gibi oldu. Hız. Lût iki kızını ve hanımını alarak yola çıktı. Bu küçük ev halkı içinden ne yazık ki Hız. Lût'un hanımı da kurtulamadı. Çünkü o, iman ettiğini söylediği halde inkârcı olarak kalmış olan değersiz bir kadındı. Bu olay da bize gerçekten iman edilmediği zaman kocası bir peygamber bile olsa, insanın kurtulamayacağını gösterdi.

Sabaha doğru, gün doğarken Sedumlular helâk edildiler. Üzerlerine taş yağdıran bir rüzgar estirildi. Sonra korkunç bir çığlık duyuldu. Yürekları paramparça eden bu sesle yıkılıp kaldılar. Taş yağmuru şehrin altını üstüne getirdi. İçlerinden birtek kimse kurtulamadı.

Hız. Lut da yanındaki iki kızıyla beraber amcası Hız. İbrahim'in yanına gitti. Daha sonraki ömrünü burada geçirerek, görevini hakkıyla yerine getirmiş bir peygamber olmanın huzuruyla Allah'ına kavuştu.

O'nun uzun ve çileli mücadelesi diğer peygamberlere de örnek olmuştur.

İSTİKLAL MARŞI ŞAİRİ

MEHMET AKİF ERSOY

Mehmed Akif 1873 yılında, İstanbul'un Fatih semtine yakın Sarıgözel mahallesinde doğdu. Babası Fatih müderrislerinden Temiz Tahir isimli değerli bir ilim adamıydı. Annesi ise H. Emine Şerife Hanım'dır.

Mehmed Akif babasından Arapça öğrenmiş, Esad Dede isimli bir öğretmenenden Farsça tahsil etmiş, Fransızcasını kendi kendine çalışarak ilerletmiş ve faziletli bir kadın olan annesinden ilk dini terbiyesini alarak yetişmiştir. Son derece dindar bir hayat süren aile-

si, onun iyi bir insan olarak yetişmesi için bütün gayretleri sarfetmiştir.

Akif lise tahsilinden sonra Mülkiye Baytar Mektebi'ne girerek, burayı birincilikle bitirmiştir. Kendi ifadesine göre Yüksek tahsilini bitirdikten sonra Kur'an'ı ezberleyerek hafız olmuştur. Spora son derece meraklıdır. Güreş, atletizm ve yüzme gibi spor dallarında başarılar kazanmıştır. Çocukluğundan beri şiire de meraklıdır. Okuduğu güzel şiirleri hemen ezberler. Sonra yavaş yavaş dini ve milli şiirler yazmaya

başlar. İlk şiirleri 1896 yılında "Resimli Mecmua" isimli bir dergide neşredilir. Nihayet kendisini yazı hayatı içinde bulur.

Meşrutiyetin ilanından sonra Sebil-lürreşad isimli dergide çalışır. Orada şiirleri, nesirleri yayınlanır. Artık yavaş yavaş ismi duyulmaya başlar.

Birinci Cihan Harbi sırasında Türk İstihbarat Teşkilatı adına Almanya'ya, Medine ve Mecid'e gider. İstiklâl Harbi devresinde Büyük Millet Meclisi'nde Burdur Milletvekili olarak görev yapar.

Rumeli, Anadolu ve Arabistan'ı dolaşır. Bütün bu geziler neticesinde müslüman toplulukları yakından görür, tanır. Onlarla ilgili şiirler yazar. Küçük haksızlıklara bile tahammül edemeyen bir yaradılışı vardır. Son derece mert, cesur ve fedakâr bir insandır. Bilhassa inancına yapılan hakaretlere karşı arslan kesilir. Nerede bir yoksul, bir fakir, bir hasta görse yüreği sızlar. Onların dertleri ile ilgilenir, yaralarına melhem olmaya çalışır. Hayatı boyunca en küçük bir taviz vermediği İslâm'ı

*Mehmed Akif'in İstiklâl Marşı'nı yazdığı
Taceddin Dergâhı.*

en iyi bir şekilde yaşar. Samimi ve dürüst bir müslümandır. Anne ve babasından aldığı ilk terbiye 63 yıllık hayatında ona yol göstermiş, bu 63 yıl içinde bir büyük iman adamı olarak yaşamıştır. Engin bir hayal gücü, güçlü bir kalemidir. Yazdığı şiirler o günün Türkiye'sinde dilden dile dolaşır. Milletimizin istiklâli için en büyük zorluklara göğüs gerer. Cepheleri dolaşır. Büyük mücadelemizin unutulmaz şiirlerini yazar. Edebiyat tarihimizin altın sayfaları içinde yer alan Çanakkale Destanı, Bülbül gibi şiirler onundur. Nihayet verilecek ödülü kabul etmemek kaydıyla İstiklal Marşımızı kaleme alır. Milletimize manevi, milli bir güç aşılar. Hiç bir yerden, hiç bir menfaat beklemeden yazdığı bu muhterem şiirleri Safahat isimli dev eserinde bir araya getirmiştir. Yedi bölüm halinde hazırladığı bu kitap sağlığında iken basılır, okunur.

Cumhuriyetin ilanından sonra bir ara Mısır'a giden Mehmed Akif daha sonra tekrar yurda döner. Din, iman, vatan ve millet yolunda bütün hayatını seferber eden asil bir kahraman olarak yaşayan Mehmed Akif, nihayet 27 Aralık 1936 yılında İstanbul'da hayata gözlerini kapar. Cenazesi imanlı gençliğiimizin iştirakiyle şanına layık bir vakar içinde kaldırıldı.

İstiklal Marşı şairi Mehmed Akif Ersoy.

●
Zulmü alkışlayamam, zâlimi asla sevemem
Gelenin keyfi için gelmişe kalkıp sövemem
Biri ecdâdıma saldırdı mı hattâ boğarım
— Boğamazsın ki!
— Hiç olmazsa yanımdan kovarım.
Üç buçuk soysuzun ardında zağarlık yapamam
Hele hak nâmına haksızlığa ölsem tapamam.
Doğduğumdan beridir âşıkım istiklâle.
Yumuşak başlı isem kim dedi uysal koyunum?
Kesilir belki fakat çekmeğe gelmez boynum.
Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ ciğerim,
Onu dindirmek için çifte yerim, kamçı yerim,
Adam, aldırma da geç git diyemem, aldırırım,
Çığnerim, çığnenirim hakkı tutar kaldırım.

(Mehmet Akif, Safahat)

BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞUNUN ADİL SULTANI

MELİKŞAH

Melikşah, Malazgirt Meydan Muharebesi'nin şanlı kahramanı Sultan Alparslan'ın oğludur. 6 Ağustos 1055 yılında doğmuş, 1092 yılının son ayları içinde Bağdat'ta vefat etmiştir.

Babasının yakın ilgi ve alakasıyla çok iyi bir eğitim görerek yetişen Melikşah, Alparslan'ın vefatı dolayısıyla henüz 18 yaşında iken Selçuklu Sultanı oldu. Pek çok rakip arasından sıyrılarak sultan oluşunda, büyük devlet adamı Nizamülmülk'ün gayretleri başta gelir.

Melikşah sultan olduktan sonra hemen faaliyetlere başlamış ve iki yıl süren iç mücadeleden galip olarak çıkmıştır. Bu süre içinde O'nu en çok uğraştıran, amcası Kirman hakimi Kavurd olmuştur. Alparslan'ın yerine hükümdar olmak isteyen Kavurd, Melikşah'ın sultanlığını kabul etmeyerek ona savaş açmıştır. Ne var ki bu zorlu mücadele Kavurd ordusunun bozulması ve kendisinin de ölümüyle son bulmuştur.

Melikşah bundan sonra fetih hareketlerine girişerek Anadolu'ya değerli ko-

mutanlar gönderdi. Bunlardan Süleyman Şah İzmit'e kadar ilerleyerek burayı merkez haline getirdi. Yeşilirmak, Kelkit ve Çoruh havalisi ele geçirildi. Ege sahillerine kadar ulaşıldı. Batıda ki bu büyük başarılar doğuda ve güneyde de devam etti. Karahanlıların ele geçirdiği topraklar alındı. Gaznelilerle iyi ilişkiler içine girdi. Bağdat'ta bulunan Abbasi halifesi ile akrabalık kurularak Selçuklu Devleti İslâm ülkelerinin koruyucusu oldu. Bütün Hicaz'da hakimiyet sağlandı. Hatta Yemen, Aden ve havalisi Selçuklu yönetimine dahil edildi. Artık Selçuklu İmparatorluğu Kaşkar'dan Boğaziçi'ne, Kafkaslar'dan Aden sınırlarına kadar olan muazzam bir alanı kaplıyor, buralarda hutbeler Sultan Melikşah'ın adına okunuyordu.

Ülkenin her tarafında camiler, medreseler, kervansaraylar, zaviye, imaret, rasathane ve hastaneler kurulmuştu. Bilhassa imparatorluğunun başkenti İsfahan ve Bağdat muazzam mimari eserlerle süslenmişti.

Sultan Melikşah, değerli veziri Nizamülmülk'ün de gayretiyle ülkede tam bir adalet ve asayiş sağladı. Herkes tarafından sevilip sayılıyor, dindarlığı, cömertliği ve adaletiyle şöhreti dünyayı kaplıyordu. Kendisine, mağlubiyet nedir bilmeyen manasına "Ebu'l-Feth" lakabı verilmiş, adaleti sebebiyle de "El-Sultanu'l-Âdil" yani adalet sahibi hükümdar denilmiştir.

Gerçekten Sultan Melikşah ilme ve alimlere saygılı, şair ve edipleri koruyucu, imar ve inşaa faaliyetlerini des-

Melikşah'ın veziri Nizamülmülk.

tekleyici büyük bir hükümdardı. Sarayı âlim ve ediplerin konak yeri olmuştu. Ömer Hayyam, Kaşkarlı Mahmud, İmam-ı Kureyşi ve İmam-ı Gazali gibi büyük edip ve âlimler O'nun yardım ve desteğini görmüştür.

Melikşah'ın yarım milyonu aşan muazzam ordusu birbirinden parlak zaferler kazanmış, devlete en azametli çağını yaşatmıştır. Şüphesiz ki askeri ve ilmi sahadaki bu büyük başarılarda vezir Nizamülmülk'ün katkıları büyük olmuştur. Sultan Melikşah da onu çok sevip saymış devletin birçok işlerini ona havale etmiştir. Ne var ki bu yükseliş devri doruğuna ulaştığı bir sırada, bir takım fitnecilerin ve bilhassa sultanın hanımı Terken Hatun'un tesir ve teşviikiyle Melikşah ve Nizamülmülk'ün ara-

sı açılmış, bu korkunç gelişme de her şeyin sonu olmuştur. 1092 yılında ihtiyar vezir Nizamülmülk bir bâtinî hançeriyle şehid edilmiş, aradan bir ay geçmeden de Sultan Melikşah zehirlenerek öldürülmüştür. Henüz 38 yaşında bulunan ve devletini bir cihan imparatorluğu haline getirmeyi düşünen Melikşah'ın bu şekildeki ölümü Selçuklu devrinin çöküşüne başlangıç olmuştur. Melikşah'ın cenazesi Bağdat'tan İsfahan'a nakledilerek kendi adına yaptır-

dığı medresenin avlusuna defnedilmiştir.

20 yıl kadar hükümdarlık yapan bu büyük sultanın vefatından sonra oğulları arasında saltanat kavgaları çıkmış ve ülkenin birliği parçalanmıştır.

Tarihi kaynaklar Melikşah'ın orta boylu, geniş omuzlu, yuvarlak ve siyah sakallı, güzel yüzlü bir insan olduğunu ve avcılığa meraklı olduğunu bildirmektedir.

HZ. MERYEM

Soyu, büyük peygamberlerden Hz. Süleyman'a kadar uzanan Hz. Meryem, Kudüs'de doğmuştur. Babasının ismi İmran, annesinin ismi Hanne'dir.

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Meryem ve oğlu Hz. İsa hakkında birçok ayet vardır. Hususî olarak, sûrelerden birinin ismi Meryem Sûresi'dir. Ayetler, onların tefsirleri ve hadîs-i şeriflere göre İmran'ın karısı Hanne'nin hamileliği sırasında kocası vefat etti. Hanne de yüce Allah'a yalvararak: "Ya Rabbi! Kar-

nımda olanı, sadece sana hizmet etmek üzere adadım. Benden kabul buyur, doğrusu işiten ve bilen ancak sensin!" dedi. Daha sonra çocuğunu doğurdu. Yavrunun bir kız olduğunu görünce: "Ya Rabbi! Kız doğurdum. Erkek, kız gibi değildir. Ben ona Meryem adını verdim, ben onu da, soyunu da kovulmuş şeytan(ın şerrin)dan sana ısmarlıyorum" dedi.

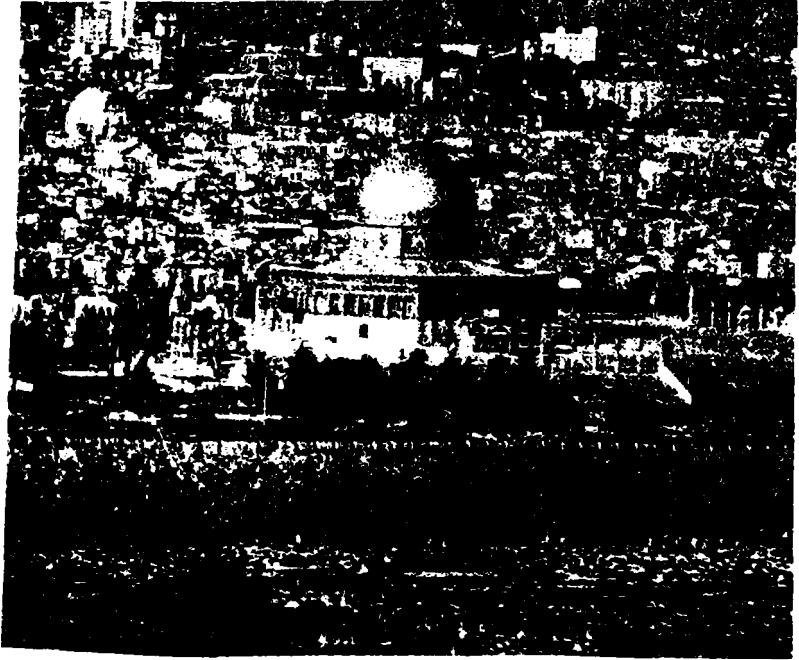
Böylece Meryem, çocukluğunda eğitimi ve terbiyesi için Kudüs'teki mukaddes mescide (Mescid-i Aksa'ya) konul-

du. Onunla Hz. Zekeriya ilgilendi. Bu yüce peygamberin hanımı İša adlı kadın da Meryem'in annesi Hanne'nin kızkardeşiydi. Demek ki, Hz. Meryem'i teyzesinin kocası himaye ve terbiye ediyordu.

Hz. Meryem büyüyünce Hz. Zeke-riya ona bir mihrap (Özel bir hücre) yaptırdı. Meryem burada devamlı olarak ibadet ediyor, yüce Allah'ın sevgisini kazanmaya çalışıyordu. İffet, samimiyeti ve dindarlığı ile kendini gösterdi. Melekler onu ziyaret ediyorlar, hatta Hz. Meryem kış günleri yaz, yaz günleri kış yiyecekleri buluyordu. Hz.

Zekeriya O'na bu yiyecekleri nereden bulduğunu sorunca: "Allah tarafından" diye cevap veriyordu. "Şüphe yok ki Allah dilediği kimseyi hesapsız şekilde rızıklandırır."

Hz. Meryem bir gün hücrelerinden çıkmış, mescidden biraz ayrılmıştı. Kadınlar içinden O'nu seçen ve mukaddes bir iş için onu takdir eden yüce Allah, Cebrail Aleyhisselam'ı göndererek O'nun babasız bir çocuğa anne olacağını bildirdi. Cebrail Hz. Meryem'e: "Ey Meryem! Allah seni seçip temizledi. Dünyanın kadınlarından seni üstün tuttu. Ey Meryem! Rabbine gönül-

Hz. Meryem'in yetiştiği Kudüs şehri.

den boyun eğ, secde et, rükû edenlerle birlikte rükû et... Ey Meryem! Allah sana, kendinden bir sözü, adı Meryem oğlu İsa olan Mesih'i, dünya ve ahirette şerefli ve Allah'a yakın kılınanlardan olarak müjdeler!" dedi.

Böylece Hz. Meryem, kendisine hiç bir erkek eli değmeden hamile kaldı. Bir müddet sonra da oğlu Hz. İsa'yı doğurdu. Bu doğum onu çok sarstı. Durumunu nasıl izah edeceğini bilemedi. Ancak Hz. İsa minicik bir bebekken konuşup onu teselli etti. Hz. Meryem'i kınayan yahudilere de seslenip: "Şüphesiz ki ben Allah'ın kuluyum. Bana kitap verildi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, beni mübarek kaldı..." dedi.

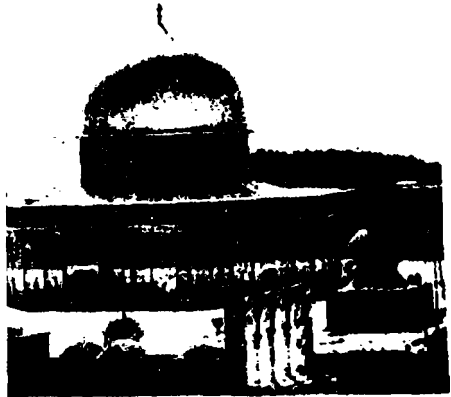
Rivâyetlere göre Hz. Meryem bundan sonra Mısır'a gitmiş ve oğluyla beraber orada 12 sene kadar kalmıştır. Daha sonra da Kudüs'e dönmüş, oğlu Hz. İsa'nın yahudilerce çarmıha gerilmek istenmesi ve neticede Allah'ın onu diri iken göğe kaldırmasından altı sene sonra yine Kudüs'de vefat etmiştir. Sevgili Peygamberimiz çeşitli hadislerinde Hz. Meryem'i överek: "Zamanındaki dünyaya kadınlarının hayırlısı İmran kızı Meryem'dir" buyurmuştur. Bir başka hadiste de O'nun cennet kadınlarının birincisi olduğunu belirtmiştir.

İslâm itikadına göre Hz. Meryem Allah'ın kulu ve Hz. İsa'nın annesidir. Dindarlığı ve faziletiyle yücelmiş, değeri büyük bir insandır. Ancak hristiyanlar onu ve oğlu Hz. İsa'yı ilah olarak kabul etmiş, bu sebeple küfre sap-

lanmışlardır. Yahudiler de ona iftira edecek kadar alçalmış ve günah çukuruna düşmüşlerdir. Hz. Meryem bir peygamber annesi olarak ve bizzat Allah ve Peygamberimiz tarafından övülerek gerçek değerini bulmuştur.

● *Hz. Meryem yüce Allah'ın en büyük velilerindendir. Hz. İsa'yı babasız olarak dünyaya getirmiştir. Hristiyanların O'nun hakkında söylediklerinin çoğu yalan ve iftiradan ibarettir. O, Allah'ın kulu, iffet ve namus timsali bir hanımdır.*

●

Mukaddes Mescid-i Aksa.

BÜYÜK MUTASAVVIF ŞAİR

MEVLÂNA

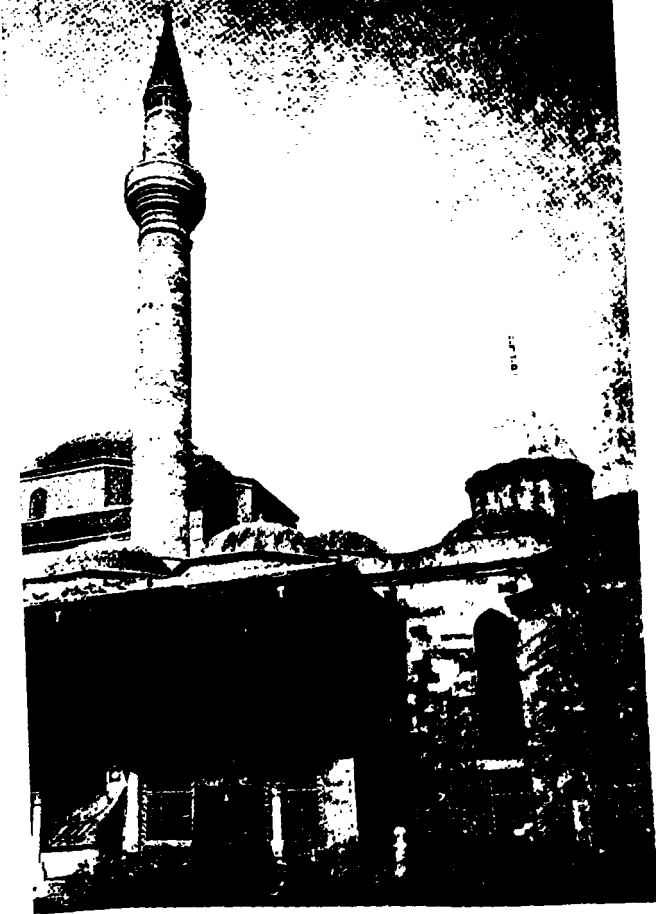
İslâm dünyasının en büyük düşünür ve şairlerindendir. 20 Eylül 1207 yılında Horasan'ın Belh şehrinde doğdu. Babası alimler sultanı diye anılan Bahaeddin Veled, annesi Mümine Hatun'dur. Bahaeddin Veled, manevi nüfuzundan çekinen Harzem hükümdarı ile arası açılınca ailesi ile birlikte Belh'den ayrıldı. Bağdat'a, oradan da Mekk'e gittiler. Sonra Şam yoluyla Anadolu'ya geçtiler. Anadolu'da Selçuklu İmparatorluğu en muhteşem çağını yaşıyordu. Sultan Alaaddin Keykubat, on-

ları büyük bir saygıyla karşıladı. Kon-ya'ya yerleştiler.

Mevlânâ, babasının ölümünden sonra büyük medreselerde ders vermeye başladı. Çok sayıda talebe yetiştirdi. Çevresi bir ilim ve hikmet yuvası haline geldi. Derslerine bazen sultanlar ve vezirler bile iştirak ediyorlardı. Bu hal 1244 yılına kadar devam etti. 1244'de Şems-i Tebrîzî ile beraber kalıyor, onunla konuşuyor, sohbet ediyordu. Artık tamamen değişmiş, bambaşka bir insan olmuştu. Şems-i Tebrîzî, kısa bir

süre sonra ayrılınca Mevlânâ Hazretleri kendini tasavvufa ve şiire verdi. 66 yaşında bir karaciğer rahatsızlığından vefat edinceye kadar devamlı olarak yazdı. 12 Aralık 1273'de, yani vefatında her din ve her mezhepten büyük bir

halk topluluğu tabutunun arkasından gözyaşı döktü. Mezarı Konya'daki Yeşil Türbe'dedir. Vefatından sonra oğlu Sultan Veled Mevlevi Tarikatı'nın esaslarını kurarak babasının yerini aldı. Mevlânâ hayatı boyunca çevresine ışıık

Büyük Mutasavvıf Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî'nin Konya'daki Türbesi.

olmuş, şaşırmış insanlara yol göstermiş, arkasından pek kıymetli eserler bırakarak, can ve gönülden aşık olduğu Hazret-i Allah'a kavuşmuştur.

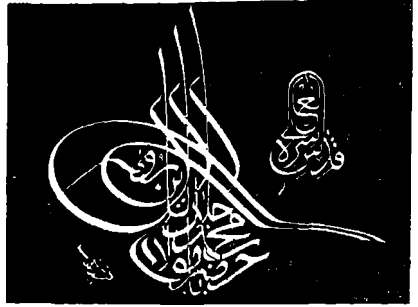
Başlıca eserleri: Mesnevi, Divan-ı Kebir ve Mektubat'tır.

Hayatını ve eserlerini iyice tetkik etmeyen bir takım kimseler O'nun bir hümanist olduğunu iddia etmekte ve hakında yazdıkları eserlerle İslâm dinini küçük düşürmeye çalışmaktadırlar. Halbuki Mevlânâ Celaleddin İslâm'a ve O'nun Peygamberine aşık büyük bir mutasavvıftır. Bir rubaisinde.

"Ben hayatta olduğum müddetce Kur'ân'ın kölesiyim.

Ben seçilmiş Muhammed (S.A.V)'in ayasının tozuyum.

Kim benden, burdan başkasını naklederse ben ondan da, onun sözünden de uzağım" demektedir.

Mevlânâ'nın adının yazıldığı bir tuğra.

●
İnsanların ölüm sonrası dirilişine, cesetlerin haşr olunmasına Mevlana değişik bir açıdan yaklaşır. O ölümü, bir felaketin başlangıcı, mutlu bir yaşamın sonucu olarak görmez. O ölümü, ebedi ve ölümsüz bir hayatın mesud ve istenen bir hayat düzeninin ilk adımı, yükselmenin mukaddimesi sayar. Her yeni kurulan medeniyet bir çöküntünün ardındır. Yer altındaki kıymetli madenler, çeşitli kızılır ardından ele geçirilir. Yıkılan ve yok edilen bir bina - orada yeni bir binanın kurulacağını sana haber vermektedir. Ölüm de aynı buna benzer. Evler çoğu kere yeniden imar etmek ya da altından olanın çıkarılması için yıkılır.

DÜNYANIN EN BÜYÜK MİMARİ

MİMAR SİNAN

Mimar Sinan, 1489-1588 yılları arasında yaşamış, ünü bütün dünyaya yayılmış büyük bir İslâm-Türk mimar-mühendisidir. Kayseri yakınlarındaki "Ağırnas" köyünde doğmuş, İstanbul'da vefat etmiştir. Sadeliği ile dikkat çeken, kemerli mermer türbesi Süleymaniye Camii dış avlusunun sol arka köşesindedir.

Koca Sinan, Yavuz Sultan Selim'in padişahlığı zamanında İstanbul'a gelip "Yeniçeri Ocağı'na" girdi. 1514 yılında İran, 1517 yılında Mısır seferlerine

daha sonra da Kanuni Sultan Süleyman'ın orduları ile birçok savaşlara katıldı. Katıldığı savaşların hepsinde ordu mimarı olarak kendisini gösterdi. Bu sahada büyük başarılar kazandı. Devletin başmimarı Acem İsa'nın ölümünden sonra 1538 yılında bu görev Mimar Sinan'a verildi. 48 yaşında İmparatorluk başmimarı olan Sinan, bu tarihten ölümüne kadar geçen 50 yılı aşkın, uzun bir sürede, dünya mimarlık tarihinin en güzel eserlerini verdi. Üzerinde çalıştığı belli başlı konular şunlar-

dir: Camiler, mescidler, türbeler, köprüler, su kemerleri ve hamamlar.

Onun zamanında İslâm-Türk el sanatları ve kültürü en yüksek düzeye ulaştı. Sağlığında, yapıları ile ilgili olarak ağızdan yazdırdığı ve “Tezkiret’ül-

Ebniye”, yani “Yapılar Tezkeresi” diye anılan eseri çok ünlüdür. En büyük ve en değerli eserleri: 1550-1557 yılları arasında yaptığı Süleymaniye Camii ve 1574 yılında tamamladığı Edirne Selimiye Camii’dir.

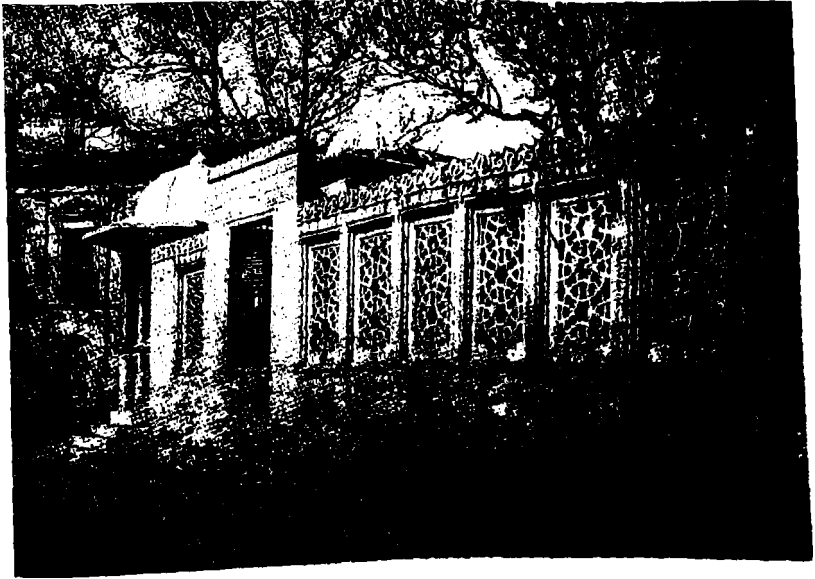

Sinan'ın doğduğu Kayseri'nin Ağınas Köyü'nde bir sokak

Bugün bile dünyanın en büyük mimarı kabul edilen Koca Sinan'ın yaptığı eserlerin sayısı bine yaklaşmaktadır. Bir ömür içine nasıl sığdırıldığı kolayca anlaşılamayan bu eserler şunlardır: 81 cami, 400'den fazla mescid, 55 medrese, 26 Darulkurra, 16 kervansaray, 14 imaret, 33 saray, 32 hamam, 12 mahzen, 8 büyük köprü ve yüzlerce türbe, küçük köprü, hastane...

*Dünyanın en büyük mimarlarından olan
Kayserili Koca Sinan.*

*Sinan'ın Süleymaniye bittisindeki
mütevazı türbesi.*

10.000 KİTAP İÇİNDE VEFAT EDEN

MOLLA FENARİ

Osmanlı padişahlarından Yıldırım Beyazıd Han devrinde yaşayan ve şöreti zamanımıza kadar uzanan büyük âlim Molla Fenari 1350 tarihinde doğmuş 1430 tarihinde vefat etmiştir.

Önce Kara Alaaddin ve Cemaleddin Aksarayî isimli hocalardan ders alan Molla Fenari daha sonra Mısır'a gitmiş ve öğrenimine orada devam etmiştir. Kahire'de bulunduğu süre içinde kendini çok iyi yetiştirerek seçkin bir ilim adamı olmuş, Bursa'ya dönüşünde Yıldırım Beyazıd Han'ın sevgi ve takdiri-

ni kazanarak Bursa'ya kadı olarak tayin edilmiştir. Daha sonra (1419) yılında hacca gidip gelen Molla Fenari hem en büyük medreselerde müderrislik, hem Bursa kadılığı ve hem müftülük görevlerini birleştirerek en çok tanınan, sevilen ve sayılan bir İslâm bilgini olmuştur. Padişah ona büyük imkânlar temin ettiğinden son derece zenginleşmiş, fakat onca mal ve mülküne rağmen, daima mütevazı bir hayat sürmüştür. Geliri ile orantılı görünmeyen yaşayışının sebebini soranlara ipekcilik yaptığını ve

öz kazancının ancak buna yeterli olduğunu söyleyerek büyüklüğünü ispat etmiştir.

Molla Fenarî'ye Fenarî denilmesine O'nun Fener adlı bir kasabada doğması yahut fener yaparak kazancını temin etmesi gösterilmektedir.

O, devrin büyük mutasavvıflarından Somuncu Baba'ya bağlılık göstermiş, Buharalı Emir Sultan'ın en büyük yardımcısı ve destekçisi olarak tasavvuf ehlinin de saygı ve sevgisini kazanmıştır.

Cesaret, dirayet ve ilmiyle kendini kabul ettiren Molla Fenarî, gerçek bir şeyhülislâm olduğunu her zaman ispat etmiştir. Bir seferinde padişah Yıldırım

Beyazıd'ın şهادetini kabul etmemiş, buna sebep olarak da, "Siz namazları cemaatle kılmıyorsunuz!" demiştir. Padişahın bu ağır söz karşısında Molla'ya kızmadığı, hatasını kabul ettiği ve sarayının yakınına bir cami yaptırarak namazlarını cemaatle kılmaya başladığı rivayet edilmektedir.

Molla Fenarî'nin çok kıymetli eserleri vardır. Bunlar içinde *Fusûlü'l-Bedayi* ve *Risale-i Esiriye* isimli kitapları önemlidir.

1430 tarihinde Bursa'da vefat eden ve kendi yaptırdığı caminin avlusuna gömülen Molla Fenarî, vefatında büyük bir miras bırakmış, hususi kütüphanesinden çıkan kitapların sayısı 10.000 cilt olarak belirlenmiştir.

Molla Fenarî'nin yaşadığı tarihi Bursa şehrinden bir görünüş

FATİH SULTAN MEHMED'İN HOCASI MOLLA GÜRANİ

Asıl ismi Ahmed Şemseddin B. İsmail Güranî olan ve Molla Güranî ismiyle şöhet bulan bu büyük İslâm bilgini Güran'da doğmuş, ilk tahsilini memleketinde yaptıktan sonra Mısır'a gidip, Kahire'de öğrenimini sürdürmüştür. Uzun yıllar Kahire'de kalmış, tefsir, fıkıh ve bilhassa hadis ilimlerinde, devrin ünlü bilginlerinden dersler alarak yetişmiştir. Büyük hadis alimi İbn-i Haceri'l-Askalanî ona icazet vermiştir.

II. Murat devri bilginlerinden Molla

Yegan isimli şeyhülislâm Kahire'de Molla Güranî'yi tanımış, ilmini takdir edip O'nu Osmanlı ülkesine getirip padişahla tanıştırmıştır. Molla Güranî Bursa'daki medreselerde müderrislik yapmaya başlamış, bu arada II. Murad'ın oğlu, geleceğin İstanbul Fatihi Şehzade Mehmed'e hoca olarak tayin edilmiştir.

Molla Güranî önceleri ders çalışmaya yanaşmayan ve çocukluğunun gereği olarak bir takım yaramazlıklarda bulunan Şehzade Mehmed'e elindeki so-

payı göstererek padişahın oğlu bile olsa kendisini dövme hakkına sahip olduğunu söyleyip Şehzade'nin ilmi ve terbiyesi ile ilgilenmiştir. Gerçekten çok başarılı geçen bu öğretim faaliyeti sonunda Şehzade Mehmed yetişmiş, olgunlaşmış ve dinî ilimlerde yüksek bir seviyeye erişmiştir.

Fatih Sultan Mehmed padişah olunca, yetişmesinde çok emeği geçen hocası Molla Gürani'yî vezir yapmak istemiş, ancak değerli âlim bunu kabul etmeyince Kazasker ve Müftü olarak vazifeye başlamıştır.

Bu görevinde iken, Molla Gürani'nin haklı olduğu bazı sebepler dolayısıyla Fatih'le arası açılmış, O da hiçbir dünya nimetinin peşinde olmadığı-nı göstermek ister gibi gizlice Mısır'a gitmiştir. Orada Mısır Sultanı Kayıtbay kendisine büyük ilgi ve sevgi göstermiş, Molla Gürani vakitlerini okuyarak, ders vererek geçirmeye başlamıştır.

Hocasının kırgın olarak Kahire'ye gitmesi üzerine Fatih çok üzülmüş ve hemen bir elçi göndererek O'nu İstanbul'a davet etmiştir. Sultan Kayıtbay Fatih'in mektubunu gösterince Molla Gürani, padişahla arasında baba-oğul arasındakinden bile üstün bir hak olduğunu belirterek, izin alıp İstanbul'a dönmüştür (1457-58).

İstanbul'a gelir gelmez kendisine Bursa kadılığı verilmiş, 1480-81 yılında da çok yüksek bir maaşla Şeyhülislâmlığa getirilmiştir. Vefatına kadar bu ulvî görevi hakkıyla yürüten Molla Gürani, Fatih'in oğlu II. Beyazıd Han dev-

*Molla Gürani'nin değerli talebesi
Fatih Sultan Mehmet Han*

rinde İstanbul'da vefat etmiş, yaptırdığı bir caminin önüne gömülmüştür (1488).

Gürani'nin cenaze merasimine başta padişah olmak üzere, devletin ileri gelenleri ve büyük bir kalabalık iştirak etmiş, vefatı İslâm dünyasında üzüntü doğurmuştur. Bu ünlü ve değerli alimin Gayetü'l-Emânî Tefsiru's-Seb'a'l-Mesanî adlı bir tefsiri ve büyük hadis kitabı Buhari'ye yazdığı bir şerhi ile irili ufaklı bir çok eseri vardır.

Tacü't-Tevarih isimli eserde, O'nun "Uzun boylu, gür sakallı, gösterişli bir şahıs" olduğu ve açık konuştuğu, vezirleri bile adıyla çağırdığı, sultanın katına girdiğinde yüksek sesle selâm verdiği ve asla eğilir gibi bir davranışta bulunmadığı kaydedilmektedir.

ZAMANIN EBÜ HANİFE'Sİ DİYE BİLİNER BÜYÜK ALİM

MOLLA HÜSREV

Fatih Sultan Mehmed'in, "Zamanımın Ebû Hanifesi'dir" diye övdüğü büyük bilgin ve Şeyhülislam Molla Hüsrev, Sivas ile Tokat arasında bulunan Kargın köyünde doğmuştur. Asıl ismi Mehmed B. Ali'dir. Küçük yaşta babasını kaybettiğinden eniştesi Hüsrev Bey'in yanında yetişmiş, daha sonra da asıl adı unutulurak Molla Hüsrev ismiyle şöhret bulmuştur.

Medrese tahsilini bitirdikten sonra önce Edirne'deki Şah Melik Medresesi'ne, daha sonra da Halabiye medre-

sesine müderris (profesör) olmuştur. 1428 yılında Kazasker, 1447 yılında da Edirne kadısı olan Molla Hüsrev, ilmi üstünlüğü, dürüstlüğü ve dindarlığı ile kendini kabul ettirmiş, 1458 yılında İstanbul kadısı olarak göreve başlamıştır. Bu arada Ayasofya medresesi müderrisliğine de tayin yapılan büyük alim 1462 yılında, Fatih'in bir hareketine tahammül edemeyerek Bursa'ya çekilmiş, burada yaptırdığı bir medresede ders vermeye başlamıştır.

Daha sonra Fatih onu yeniden İstan-

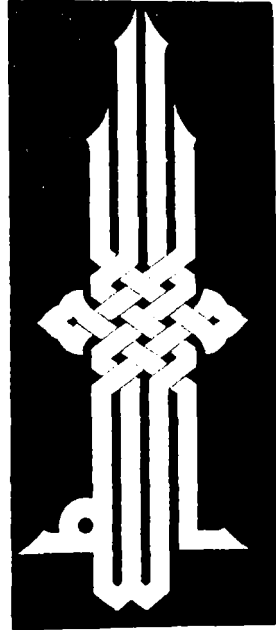
bul'a davet ederek kendisini şeyhülislamlık makamına getirmiştir. Vefatına kadar bu büyük ve şerefli vazifede kalan Molla Hüsrev, birbirinden kıymetli eserler kaleme almıştır. Bunlardan "Dürer ve Gürer" ismini taşıyan ve İslâm fıkıhıyla ilgili olan kitapları, asırlarca Osmanlı medreselerinde ders kitabı olarak okunmuştur.

Mollo Hüsrev, büyük bir bilgin ve çok zengin olmasına rağmen çalıştığı odanın temizliğini bile kendi yapan, özel işleri için hiçbir hizmetçi kullanmayan, alçak gönüllü bir insandı. Sessizliği tercih eder, gösterişi sevmez ve çok çalışırdı. Beğendiği bazı eserlerden her gün iki sayfa mutlaka temize çekirdi. Kendi el yazısıyla meydana gelen bu kitaplar daha sonra çok büyük paralarla satılmıştır.

Molla Hüsrev'e halkın gösterdiği sevgi ve saygı pek yüksekti. Rivayetlere göre Ayasofya Camiine girdiği vakit camide toplananlar ayağa kalkar, onu karşıarlardı.

Tacü't-Tevârih'de: Orta boylu, uzun sakallı biri olduğu, büyük para ve mal sahibi olduğu halde basit elbiseler giyip fakir gibi dolaştığı, sessiz ve vakur bir ilim adamı olduğu yazılıdır.

Yirmi yıl kadar şeyhülislamlık yapan Molla Hüsrev 1480 yılında İstanbul'da vefat etmiş, cenazesi Bursa'ya götürülerek kendi yaptırdığı medrese yanına defnedilmiştir. İstanbul ve Bursa'da çeşitli hayratları vardır. Pek çok ünlü talebe yetiştirmiştir.

PAKİSTAN'IN MİLLİ ŞAİRİ
MUHAMMED İKBAL

Büyük İslâm şairi, düşünür ve yazarı Muhammed İkbâl 1877 yılında Pakistan'ın Pencap eyaletine bağlı Siyalkut şehrinde doğmuştur. Küçük yaşlardan beri büyük bir ilgi ve merak duyduğu ilme ve edebiyata, girdiği üniversitede başarılı bir şekilde devam etmiş ve aynı başarı ile de tahsilini bitirmiştir. Arapça, Farsça ve İngilizce'yi öğrenmiş, hocalarının takdir ve sevgisini kazanmıştır. Bilhassa hocası Seyyid Mir Hasan'ın İkbâl üzerindeki tesiri büyük olmuştur.

Sağlam bir aile terbiyesi altında büyüyüp gelişen İkbâl yaşadığı dönemlerdeki İngiliz sömürgeciliğine başkaldırmış ve Hindistan'daki İngiliz esaretinin son bulması için uzun ve yorucu çalışmalara başlamıştır.

Tahsilini ilerletmek için 1905 yılında Avrupa'ya gitmiş, orada felsefe ve sosyoloji dalında ihtisas yapmıştır. Bu arada yazdığı birbirinden güzel şiirlerle Hind müslümanları arasında takdir ve sevgi kazanmıştır.

Artık en büyük düşüncesi müslümanların İngiliz ve Hind esaretinden kurtularak müstakil bir devlet kurması fikridir. Güçlü kalemini bu kutsal mücadele için kullanmış, değerli eserler kaleme almıştır.

Avrupa'dan dönünce avukatlığa başlamış, 1930 yılında "Hind Müslüman Cemiyeti" kongresine başkanlık yapmıştır. Bu arada Pakistan'ın kurucusu Muhammed Ali Cinnah ile beraber olmuş, onun hem en büyük yardımcısı, hem de en yakın arkadaşı olmuştur.

İkbal, 1934 yılında boğaz kanseri hastalığına yakalanarak 1938 yılında Lahor'da vefat etmiştir. Vefatından kısa bir süre sonra, 1947 yılında, ömrü boyunca hayatının en soylu gayesi haline gelen Pakistan devleti resmen kurulmuştur.

Allame Dr. Muhammed İkbal

●
Muhammed İkbal'in bir şiirinden:
"Mü'mini ay ve güneşe egemen kılan
Kur'ân'dan şimdi dünyayı terketme
anlamı çıkarılıyor. İradelerinde Allah'ın
emri saklı olanların davranışlarında
bugün güyâ kadere bağlılık havası
seziliyor. Kötü olan şey zamanla iyi
oldu! Çünkü mahkumiyette milletlerin
vicdanı ve değer ölçüleri değişiveriyor.

Mezarı Lahor'daki Mescid-i Şahi isimli caminin minaresi gölgesindedir. Ölüm için: "O korkulacak bir şey değildir, o insana taze bir hayatın kapılarını açar. İnlanmış bir insan, bir müslüman, ölümü tebessümle karşılamalıdır" diyen büyük İslâm şairinin "Ey Şark Milletleri Uyanın", "Yolcu", "Şarktan Haber", "Kölelik", "Armağan-ı Hicaz", "Esrar ve Rumuz" gibi değerli eserleri vardır. Bu eserler pek çok yabancı dile tercüme edilmiş olup, sevilerek okunmuştur. Mevlana Celaleddin Rumi'ye karşı büyük bir ilgi ve saygı duyan İkbal, kitaplarını Urduca, Farsça ve İngilizce olarak üç ayrı lisanla kaleme almıştır. Türk milleti için Mehmed Akif'in yeri ne ise, Pakistan milleti için de Muhammed İkbal'in yeri odur.

*Peygamberimizin doğduğu mukaddes
Mekke şehri.*

YÜCE ALLAH'IN SON VE EN BÜYÜK ELÇİSİ

HZ. MUHAMMED MUSTAFA (s.a.v)

Hz. Muhammed (S.A.V), Hz. İsa'nın doğumundan 571 yıl sonra Mekke şehrinde doğdu. Babası, Mekke'nin reisi olan Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah, annesi Zühre oğullarından Vehb'in kızı Amine'dir.

Yeryüzünün benzeri görülmemiş sıkıntılar ve acılar içinde kıvrandığı, her yanda zulüm ve adaletsizliğin hakim olduğu, kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü ve bütün dünyanın son ve en büyük kurtarıcısını beklediği günler içinde doğan Hz. Muhammed

(S.A.V)'in doğduğu gece bir takım garip olaylar meydana geldi. Mesela İran'da, ateşe tapan mecusilerin bin yıldan beri hiç söndürmedikleri ateş birdenbire sönmüş, hükümdarlarının sarayında burçlar yıkılmış, Semave isimli kurumuş bir dere sularla dolup taşmış, Save isimli bir göl kurumuş, Kabe'yi dolduran irili ufaklı ne kadar put varsa yere devrilmişti.

Senelerdir bir peygamber bekleyen insanlık alemi ve bilhassa yahudi bilginleri o gece gökte parlak bir yıldız

görerek “Bu gece son peygamber doğdu!” demişlerdi.

Hız. Muhammed (S.A.V) 571 yılının Kebiulevvel ayının pazartesi gününe rastlayan onikinci gece dünyaya gelmiştir. Babası Abdullah, doğumdan iki ay kadar önce bir ticaret işi için gittiği Şam'dan dönerken Medine'de vefat etmişti.

Annesi Amine yavrusunu doğum sancısı çekmeden sünnetli olarak doğurmuştur. Daha önce gördüğü bir rüya üzerine, O'na Ahmed yahut Muhammed ismini koymuştur.

Hız. Muhammed (S.A.V)'in doğumu bütün Mekke'de sevinçle karşılanmış ve bilhassa bu torun, oğlu Abdullah'ı genç yaşta kaybeden Abdulmuttalip için bir teselli kaynağı olmuştur.

Bu kutlu doğumdan kısa bir süre sonra, Hız. Muhammed (S.A.V) Benî Sa'd kabilesine mensup Halime isimli bir süt anneye verilmiş ve dört yıl kadar o kadının yanında kalmıştır. O'nur Benî Sa'd yurduna gönderilmesine sebep, Mekke'nin havasının küçük çocuklara iyi gelmemesi yüzündendir.

Hız. Halime dört yaşına eriştiğinde Hız. Muhammed'i Mekke'ye getirip annesine teslim etti. Daha sonra Amine çocuğunu da yanına alarak hem kocası Abdullah'ın mezarını, hem de dayılarını ziyaret için Medine'ye gitti. Burada iki sene kaldılar. Mekke'ye dönerken genç anne Amine hastalandı. Ebu denilen köyde hastalığı ağırlaştı ve henüz altı yaşında bulunan yavrusunu öksüz bırakarak vefat etti. Kölesi Üm-

Peygamberimiz'in ismini gösteren bir levha.

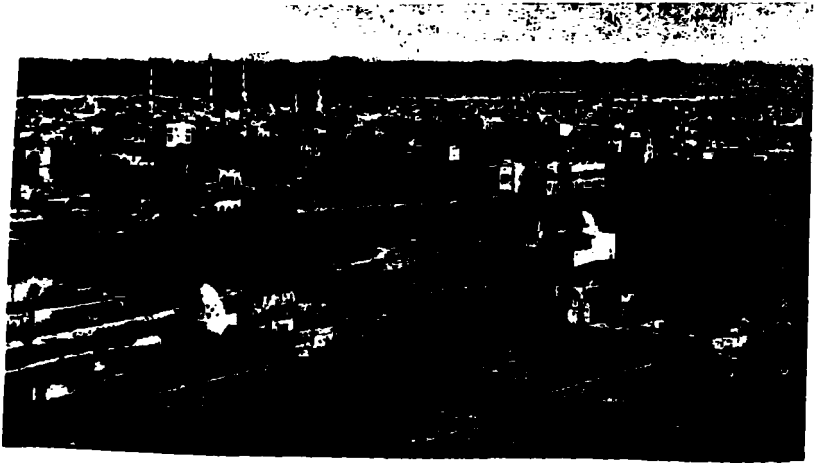
Medine yakınlarındaki ziyaret yerlerini ve Mescid-i Nebi'yi gösteren güzel bir minyatür.

mü Eymen Hz. Muhammed'i alıp Mekte'ye getirdi ve dedesi Abdulmuttalib'e teslim etti. Yaşı dede, annesiz ve babasız kalan yavruyu bağrına bastı ve onun iyi yetişmesi için elinden geleni esirgemedi. Ne var ki iki yıl sonra Abdulmuttalib de vefat edince Hz. Muhammed (S.A.V) amcası Ebu Talib'in himayesine girdi.

Ebu Talip yeğenine büyük bir sevgi gösterdi. O'nu kendi çocuklarından ayırmadı. Ticaret için yaptığı yolculuklarda O'nu da beraberinde götürdü. Böylece Hz. Muhammed (S.A.V) Filistin'i, Basra'yı ve Yemen'i gördü. Son

derece dürüst, kibar ve zekî bir genç olarak kendini kabul ettirdi. Bu arada Mekkelilerin koyunlarını güderek, geçim darlığı çeken amcasına yardım etti.

Yirmibeş yaşına geldiğinde, Kureys'in en zengin kadınlarından olan Hz. Hatice'nin kervanlarını yönetmeye başladı. Gösterdiği olgun davranışlar ve dürüstlikle Hz. Hatice'nin gönlünü fethetti. Sonunda 40 yaşlarında bulunan ve kendisinden onbeş yaş büyük olan Hz. Hatice ile evlendi. Sade bir törenle başlayan bu evlilik Hz. Hatice'nin 619 yılında vefatına kadar devam etti. Hz. Muhammed (S.A.V.)'in Hatice'den Ka-

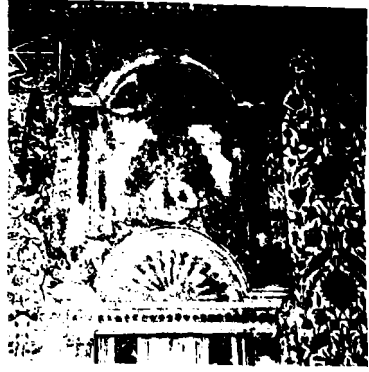
*Peygamberimizin mübarek kabrinin
bulunduğu Mescid-i Nebevi.*

sım, Tahir, Rukiye, Ümmügülsüm, Zeynep ve Fâtıma adında altı çocuğu oldu. Bunlardan Kasım ve Tahir küçük yaşlarda vefat ettiler.

Hız. Muhammed (S.A.V)'in Hız. Hatice ile evlendiğı yıllarda Mekkeli kabileler Kâbe'yi tamir etmek istediler. Sıra Hacer'ül-Esved isimli taşı yerine koymaya gelince aralarında anlaşmazlık çıktı. Sonunda güvenilir, doğru sözlü manasına gelen "El-Emîn" ismini verdikleri Hız. Muhammed'in hakemliğine karar verdiler. Hız. Muhammed taşı bir yaygının üzerine koyup kabile temsilcilerine taşıtırarak, sonra bizzat kendisi yerine yerleştirip büyük bir kavganın önüne geçti.

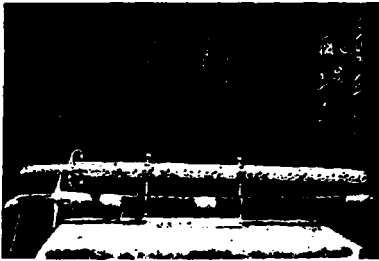
Aynı yıllar içinde amcası Ebu Talib'in oğlu Hız. Ali'nin geçimini üzerine alarak ne derece fazilet sahibi bir insan olduğunu gösterdi.

Kırk yaşına kadar Mekkelilerin kötülüklerine bulaşmadan, hiçbir günah işlemeyen ve bir tek kere bile olsun yalan söylemeden yaşadı. Putlara tapmak

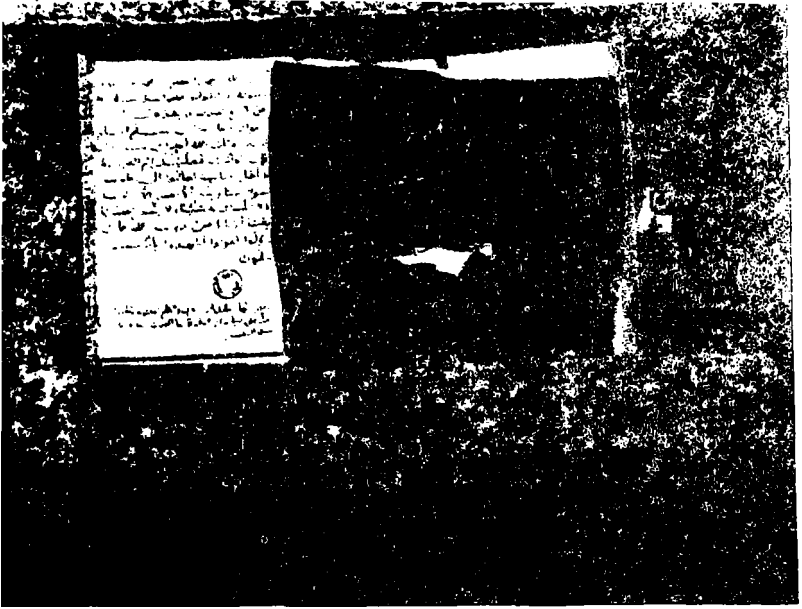
Hırka-ı Saadet Dairesi'nin Giriş

ve içki içmek gibi batıl alışkanlıklardan nefret ediyordu. Daha çok sessiz yaşamayı istiyor, tenhalara çekilip insanlığın acıklı halini düşünüyordu. Bilhassa ramazan aylarında yiyeceğini ve içeceğini yanına alıp Hira Dağı'na çekiliyor, oradaki küçük mağarada yapayalnız yaşıyordu.

Peygamberimizin Topkapı Sarayı'ndaki kılıçları.

40 yaşına eriştiğinde, o yılın ramazanını yine Hira'da geçirirken yüce Allah'ın kutlu meleği Cebail (A.S) gelip O'na Kur'an'ın ilk ayetlerini okudu. Bu büyük ve değişik olay Hız. Muhammed'i sarstı. Peygamber olduğunu ve bütün insanlığın kurtulması işinin kendi omuzlarına yüklendiğini öğrenince şaşkın ve bitap evine geldi. Hanımı Hız. Hatice'ye başından geçenleri anlattı. Beraberce devrin en seçkin âlimlerinden olan ve Hız. İbrahim'in dini üzere yaşayan Varaka Bin Nevfel'in yanına

*Peygamberimizin bir mektubu. (Halen
Topkapı Sarayı'ndadır.)*

gittiler. Varaka O'nu teselli ederek, gelen meleğin Hz. Musa'ya da görünen Namus-u Ekber, yani Cebrail olduğunu söyledi.

Hız. Muhammed kutsal vazifesine başladı. Hız. Hatice O'na ilk inanan insan olma şerefine kavuştu. Daha sonra Hız. Ebubekir, Hız. Ali, Hız. Zeyd müslüman oldular.

Peygamberimiz, davetini gizli yapıyor ve güvendiği kimselere, puta tapmanın yanlışlığını, herkesin ve her şeyin yaratıcısının Allah olduğunu, kendisinin de O'nun kulu ve peygamberi olduğunu açıklıyordu.

Bu ilahî davet, önceleri doğruluğu ve dürüstlüğü ile tanınan, iyiliksever ve merhamet sahibi büyük sahabeler tara-

findan kabul edildi. Hz. Talha, Hz. Zübeyr, Hz. Sa'd İbn-i Ebi Vakkas, Hz. Yasir, hanımı Sümeyye ve oğlu Ammar, Hz. Bilal İslâm'ı kabul ettiler.

Kureyş'in ileri gelen azılları, olanları duyunca Ebu Talib'e gelip, yeğeni-ni davasından vazgeçirmeye çağırdılar. "Bizim aramıza fitne sokuyor. Atalarımızın taptığı putları inkar ediyor. Eğer mal, mülk istiyorsa, O'nu en zengin adam yapalım, makam ve mevki istiyorsa Kureyş'in reisliğine getirelim, kadın istiyorsa kızlarımızın en güzelini kendine verelim, yeter ki bu peygamberlik davasından vazgeçsin!" dediler.

Peygamberimize ilk vahyin nazil olduğu mukaddes Hira Mağarası.

Hırka-ı Saadet dairesi.

Peygamberimiz, bu kutsal ve şerefli vazifeye Allah tarafından tayin edildiğini belirterek; "Sağ elime güneşi, sol elime ayı koysanız dahi bu yoldan dönmem!" diye cevap verdi. İnkârcılar bu açık cevap karşısında şaşırıldılar. Müslümanlara eziyet ve işkenceye başladılar. Bilhassa zayıf ve fakir olanları, köleleri seçerek akıl almaz işkenceler yaptılar. "Rabbim Allah'dır" dediği için Hz. Bilal'i yerlerde sürüyüp, karınları üstüne ağır taşlar koydular. Nice müslümanı kızdırılmış demirlerle dağladılar. Hatta eziyet ve işkencelerini artırarak Peygamberimize ve diğer büyük sahabelere de sataştılar. Onların ibadetlerine mani olmak için, namaz kılarlarken üzerlerine hayvan pislikleri dök-tüler. Alay, hakaret ve işkence çemberi daralınca sevgili Peygamberimiz arkadaşlarının bir kısmına izin verdi. Onlar da yurt ve yuvalarını terkederek Habeshistan'a hicret ettiler.

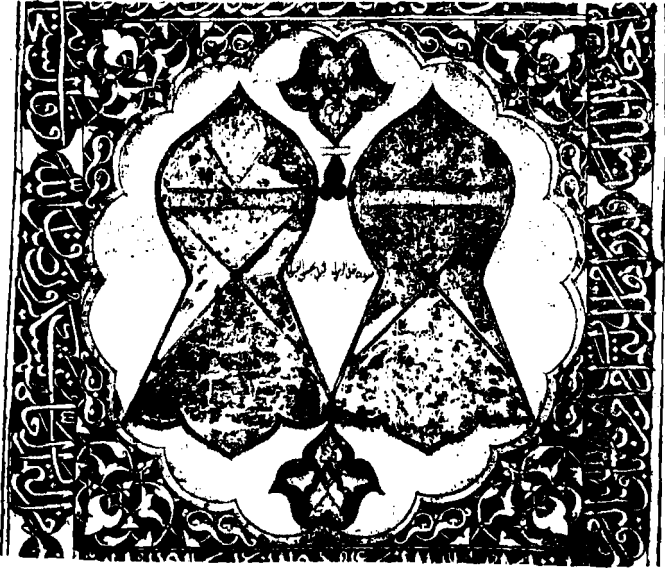
Bu arada Hz. Hamza, Hz. Ömer gibi Kureyşli müşriklerin bel bağladığı insanlar da müslüman olunca, inkârcılar şiddetlerini artırdılar.

Peygamberimiz, belki iman ederler diye civar kabileleri davet etti. Taifliler O'nu akıl almaz hakaretle ve hatta taşıyarak memleketlerinden kovdular. O ise her şeye rağmen yüce Allah'a sığınıp, "Ya Rabbi! Bunlar cahil bir kavimdir. Onları doğru yola erıştır!" diye dua etti.

Peygamberliğinin onuncu yılında önce Ebu Talip, sonra Hz. Hatice vefat edince Resûlullah çok büyük bir üzüntü duydu. Bu yıla İslâm tarihinde "Hüzün Yılı" adı verilmiştir.

Bu arada Mirac hadisesi cereyan etti. Yüce Allah binbir sıkıntı içinde kalan ve davası uğruna her türlü meşakkat çeken sevgili peygamberini bir gece içinde Kabe'den Kudüs'e getirip oradan kendi katına çıkarttı. Bu görüşme şimdiye kadar hiçbir peygambere nasip olmamıştı. Peygamberimiz ertesi güne memnun ve sevinçli çıktı. İnkârcılar bu muazzam hadiseyi de kabule yanaşmadılar.

Sonunda hicret izni çıktı. Müslümanlar birer ikişer, açık veya gizli Mekke'den Medine'ye göç ettiler. Çünkü daha önceleri Medineliler İslâm'ı kabul etmiş ve müminleri kendi yanlarına davet etmişlerdi.

*Peygamberimizin giydiği nalinleri
sembolize eden şahane bir minyatür.*

Arkadaşlarının hemen hepsi hicre ettikten sonra Miladî 622 tarihinde yanında sevgili dostu Hz. Ebubekir de olduğu halde Peygamberimiz de gizlice Mekke'yi terk etti. Sevr Dağı'nda bir mağaraya sığındılar. Peşlerine düşen müşriklerin şerrinden yüce Allah onları korudu.

Resûlullah Medine'de büyük bir sevinç ve kalabalıkla karşılandı. Artık onüç yıl süren Mekke devri kapanmış, on yıl sürecek olan Medine devri başlamıştı.

Müslümanların Medine'ye yerleşmeleri ve her geçen gün güçlenmeleri, müşrikleri çileden çıkartıyordu. 100 kişilik kuvvetli bir ordu kurup saldırıya geçtiler. Başlarında azılı kâfirlerden Ebu Cehil bulunuyordu.

Peygamberimiz de 300 kadar sahabiyle onlara karşı çıktı. Medine yakınlarındaki Bedir denilen yerde savaş tutuştular. Sonunda yüce Allah'ın yardımıyla müşrikler mağlup edilip parlak bir zafer kazanıldı. Hain ve zalim Ebu Cehil öldürüldü (Hicretin ikinci yılı, Ramazan ayı).

Bedir zaferi İslâm'ın gücünü herkese gösterdi.

Ertesi yıl müşrikler 3000 kişilik bir kuvvetle yeniden saldırdılar. Peygamberimiz de 1000 kişi ile karşılarına çıktı. Uhud Dağı eteklerinde yapılan savaşta önce müslümanlar galip geldiler. Fakat daha sonra ganimet toplamaya başlayınca müşrikler yeniden saldırdılar. Peygamberimiz yaralandı. Müslü-

Peygamberimiz ilk cuma namazını kıldığı Kuba Mescidi'nin bugünkü hali.

manlar çok zor bir durumda kaldılar. Resûlallah'ın öldürüldüğü şayiası yayılınca müşrikler bu kadarını kafi görüp çekildiler. Peygamberimiz onları takip ettirdi. Ancak aralarında yeni bir savaş yapılamadı. (Hicretin 3. yılı miladi: 624)

Bundan sonra Mekkeli müşrikler ve taraftarlarıyla Hendek Savaşı yapıldı. Medine'nin çok yakınına kadar gelen müşrikler bu sefer de büyük bir mağlubiyetle geri çekilmek zorunda kaldılar.

Artık İslâm hızla yayılıyor ve kabileler birer birer gelip müslüman olduklarını bildiriyorlardı.

*Nurlanmış Şehir manasına gelen
Medine-i Münevvere'den bir görünüş.*

Bu arada Peygamberimiz devrin hükümdar ve krallarına mektuplar yazarak, elçiler göndererek onları İslâm'a davet etti. Bunlar içinden Habeşistan Kralı Necaşi müslümanlığı kabul etti. Bizans İmparatoru Herakliyus Peygamberimize saygı duyduğunu ifade etti. İran hükümdarının valisi ise İslâm elçisini öldürme talihsizliğinde bulundu.

Daha sonra hicretin 8. yılında Mute harbi yapıldı. Üç İslâm kumandanının şehid düştüğü bu büyük muharebe Halid Bin Velid hazretlerinin dehasıyla kazanıldı. 3000 kişilik İslâm ordusu bir rivayete göre 200.000 kişilik Bizans ordusunu geri püskürttü.

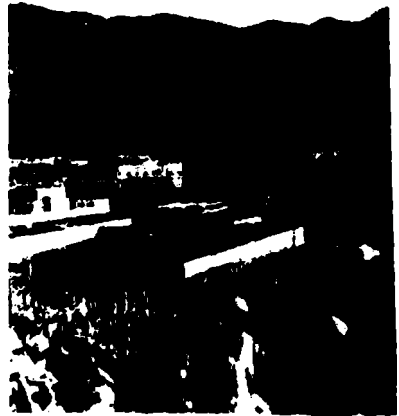
Peygamberimiz, İslâm'ın en azılı düşmanlarından olan yahudileri de mağlup ve perişan ederek, Medine'de tam bir hakimiyet kurdu. Artık Mekke'nin fethedilmesi zamanı gelmişti. Hicretin 8. yılında onbin kişilik bir kuvvetle Mekke'ye yürüdü. Muhacirler doğup büyüdükları, ancak imanları sebebiyle kovulup çıkartıldıkları Mekke'yi fethetmek için sabırsızlanıyorlardı. Resûlullah kan dökülmemesini emretti. Kureyşliler mukavemet göstermeye cesaret edemediler. Peygamberimiz büyük bir şeref ve zaferle Mekke'ye girdi. Doğruca Kabe'ye varıp putları yere devirdi. Hz. Bilal Kabe'nin damında ezan okuyarak İslâm'ın zaferini dünyaya bir kere daha ilan etti. Kureyşliler yaptıkları o kadar kötülüğe rağmen affedilince hemen müslüman oldular.

Mekke'nin fethinden sonra Huneyn ve Evtas muharebeleriyle diğer Arap

kabileleri de dize getirildi. Bütün Arabistan'da İslâm hakimiyeti sağlandı. Hicretin dokuzuncu yılında Tebuk seferine çıkıldı. Başta Peygamberimiz olmak üzere büyük bir İslâm ordusu hristiyanlarla savaşmak üzere Tebuk'e kadar ilerlediler. Ancak düşman kuvvetler daima geri çekildiğinden savaş yapılamadan geri dönüldü.

Hicretin 10.yılında (Miladî 632) Peygamberimiz Veda Haccı için Mekke'ye gitti. Orada yüzbini aşkın müslümana muhteşem hutbesini okudu. Vazifesini yaptığını ve kendilerine Kur'an ve sünnet gibi iki sağlam ip bıraktığını bildirdi. "Bunlara sımsıkı sarılırsanız yolunuzu asla şaşırmasnız" buyurdu.

Artık puta tapıcılık ve inkâr bir daha dirilmemek üzere can vermiş oluyordu. Bütün Arabistan İslâm güneşi ile aydınlandı.

Peygamberimizin Uhud Savaş'ında müşriklerle çarpıştığı meydan ve Uhud Dağı

23 yıl gibi kısa bir sürede böyle muazzam bir görevi hakkıyla başaran sevgili Peygamberimiz 632 tarihinde, (Veda Haccı'ndan döndükten kısa bir müddet sonra) hummaya yakalanarak hastalandı. Önceleri hafif başlayan hastalık arttı. Resûlullah yerinden kalkamayacak kadar ağırlaşınca yerine Hz. Ebubekir'in imam olmasını emretti.

Nihayet 8 Haziran Pazartesi günü kutlu ruhunu Allah'a teslim etti. Cenazesini, damadı ve amcası oğlu Hz. Ali yıkadı.

Sahabeler O'nun vefatını duyunca ne yapacaklarını şaşırdılar. Kimse buna

inanmak istemiyordu. Hz. Ebubekir, ayet-i kerimeleri okuyarak onları teskin etti! "Ancak Allah bâkidir. Hz. Muhammed de ölecektir. O vazifesini eksiksiz yerine getirerek vefat etti. Biz de O'na layık olmalıyız" dedi.

Resûlullah'ın cenazesi vefat ettiği yer olan hanımı Hz. Aişe'nin odasına defnedildi. Cenaze namazı sıra sıra içeri giren müslümanlar tarafından kılındı. Ve böylece kainatın gelmiş ve gelecek insanların en büyüğü, en şerefli ve en yücesi Hz. Muhammed (S.A.V) kıyamete kadar anılacak olan adını bâkî bırakarak dünya hayatından çekilmiş oldu.

Peygamberimizin "Cennet bahçesidir" dediği mübarek mescidi ve içindeki minber

Bahâüddin henüz üç günlük bir çocuk iken, Kasr-ı Ârifân'a gelen Hoca Muhammed Baba Simâsi (Sammâsi) tarafından mânevî evlâtlığa kabul edildi; büyüdüğü zaman da tasavvufî terbiyesini o sırada yanında bulunan Seyyid Emil Külâl'e bıraktı.

Bahâüddin'de, mânevî mürşidi Seyyid Abdu'l-Hâlık el-Gücdüvânî'nin tesiri daha büyük olduğu görülmektedir. Nitekim kendisinin Emir Külâl'in aksine, Abdü'l-Hâlık Gücdüvânî'ye uyarak zikir-i hafiyi tercih etmesi, bu sözü teyid etmektedir. Zikir-i hafiyi müdafaa ile ona göre amel eden Bahâüddin'in bu hareket tarzı Emir Külâl'in müridlerinin şikâyetine yol açmış, fakat şeyh, her bakımdan çok takdir ettiği Nakşibend'in bu türlü hareketini hoş karşılamıştı. Nihayet bir gün Suhar'da

yaptırmakta olduğu mescid ve imaretin inşaatında çalışan 500 e yakın dervîşi arasında Bahâüddin Nakşibend'e, bundan böyle hareketinde serbest olduğunu, ister Türk, ister Tacik olsun faydalı olabilecek her şeyhten feyz alabileceğini söyledi. Bahâüddin, yedi sene Mevlâna Ârif ile, on iki sene de Halil Ata ile sohbet etmiştir. İki kere hacca gitmiş, ikinci gidişinde Hoca Muhammed Parsa'ya refakat etmiştir. Dönüşünde Nişabur ve Herat'a uğrayıp, oradaki bazı büyük şeyhlerle de görüşmüştür. Bir müddet Merv'de ikamet etmiş, daha sonra tekrar Buhara'ya avdet edip, ölünceye kadar orada kalmıştır. Emir Külâl'in vasiyeti üzerine ölümünden sonra O'nun halefi olmuştur.

(Mahir İz, Tasavvuf)

NAKŞİBENDİ TARİKATININ KURUCUSU BÜYÜK ALİM

MUHAMMED NAKŞİBEND

Nakşibendî Tarikatının kurucusu olan büyük bir mutasavvıftır. Miladî 1318 tarihinde Kasr-ı Arifan'da doğmuş, 1389'da Buhara'da vefat etmiştir.

Küçük yaşlardan itibaren ilmi çalışmalara başlayıp, devrin alimlerinden dersler alarak yetişmiştir. Manevî terbiyesini Seyyid Emir Külâl ve daha çok da Abdulhalık Gücdevânî'den almış, tarikatta "Gizli Zikir" usulü ile, yolunu Hz.Ebübekir'e bağlamıştır.

İlim ve takvası ile şöhret bulmuş, sade yaşayışı, dünyaya değer vermeyişi ve üstün ahlâkı ile halk arasında sevilip sayılan bir kimse olmuştur.

Onun adına bağlanan Nakşibendî Tarikatı asırlar boyunca binlerce insan tarafından kabul görmüş ve bu manevî ocakta nice değerli alim ve mutasavvıflar yetişmiştir. Bugün de dünyanın çeşitli yerlerinde Nakşî Tarikatı'na bağlı kimseler bulunmakta, tarikatın çeşitli kolları faaliyetlerini sürdürmektedir.

BAĞDAT FATİHİ

IV. MURAD

Osmanlı tarihi içinde müstesna bir yere sahip olan IV. Murad, I. Sultan Ahmed'in küçük oğludur. Annesi Kösem Mahpeyker Sultan'dır. 1612 yılında doğmuş, henüz onbir yaşında iken, 10 Eylül 1623'de padişah olmuştur.

IV. Murad'ın tahta geçtiği yıllar devletin en karışık dönemleriydi. İdarî ve askeri faaliyetler bozulmuş, orduda disiplinden eser kalmamıştı. Devlet işleri başta Kösem Sultan olmak üzere kadınların eliyle dejenere edilmişti. Yeniçe-

riler sık sık isyan ediyor, birtakım eşkiya ve zorbalar ülkenin her yanında karışıklıklar çıkartıyordu. Başkent İstanbul'da emniyet ve asayiş kalmamıştı. Hazine boşalmış, ekonomik hayat felce uğramıştı. Üstelik Osmanlı Tarihi'nin en korkunç olaylarından biri cereyan etmiş, IV. Murad'ın ağabeyisi olan II. Osman (Genç Osman) vahşice öldürülmüştü. Her yanda büyük bir huzursuzluk hüküm sürüyordu. Henüz çocuk sayılan IV. Murad, annesinin gayretleriyle tahta oturunca, Kösem Sul-

tan, devleti yönetmeye devam etti. Ehliyetli ve beceriksiz devlet adamlarını etrafına toplamıştı. Rüşvet ve iltimas en yüksek boyutlara ulaşmıştı. IV. Murad'ın padişahlığı şimdilik sözde kalıyordu. Ancak O, her şeyi her olayı dikkatle gözlüyor, tehlikeler içinde kendisini yetiştirmeyi ve bir gün bütün bun-

ların hesabını sormayı düşünüyordu. Bu hal dokuz sene kadar devam etti. IV. Murad gerçekten büyük acılara ve korkunç hadiselerle şahid oldu. Çok sevdiği, vezir-i azamlığa getirdiği Hafız Ahmed Paşa gibi bir devlet adamının zorbalardan tarafından öldürüldüğünü gördü.

Bağdad Fatihi IV. Murad Han.

19-20 yaşlarına geldiğinde herşeyin çehresini değiştirmeye başladı. Sözden ve iyilikten anlamayan zorbalara karşı şiddete başvurdu. Önce annesini çağırarak kesin bir dille, "bir daha devlet işlerine karışmamasını" söyledi. Daha sonra bir takım yeniçeri ağalarını ve işkiyaların ele başlarını tepeledi. Orduyu düzene soktu. Askerlerinin başına geçerek 1635'de Revan seferine, 1638'de Bağdat seferine çıktı. 15 yıldır devam eden Şîî-Safevi hakimiyetini ortadan kaldırarak "Bağdat Fatihi" ünvanını aldı. Daha sonra İstanbul'a dönüp boşalmış hazineyi doldurmaya, haksızlıkları ortadan kaldırmaya çalıştı. Şiddet ve zora başvurdu. Kıyafetini değiştirerek İstanbul'daki fitne yuvalarını tesbit edip kapattı. Tütün ve içki yasağını şiddetle

IV. Murad

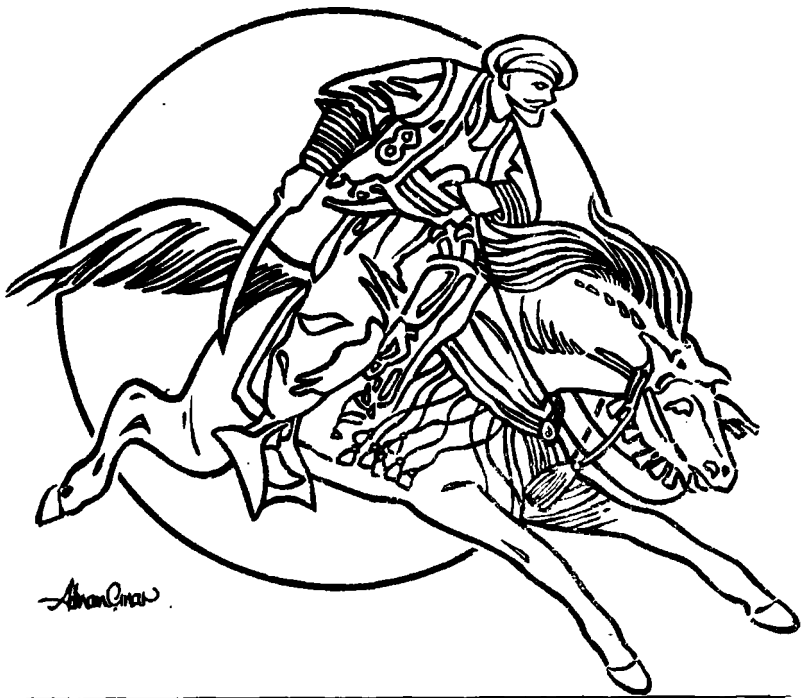
IV. Murad'ın Bağdat seferinden döndükten sonra yaptırdığı Bağdat Köşkü.

uyguladı. Güçlü, kuvvetli, korkusuz ve mert bir insan olduğundan herkes ondan çekiniyordu. Daha çok büyük dedesi Yavuz Sultan Selim'e benziyordu. Atıcılık, ata binme ve silah kullanmada mahirdi. 200 okkalık gürzleri bile kolayca kaldırabiliyor, delinmez sanılan kalkanları okuyla delebiliyordu. Askeri dehası yanında ilme ve sanata da düşküncü. Zamanının değerli Şeyhülislamı Yahya Efendiye "Baba" diye hitap ederdi. 16 yıl 4 ay kadar süren saltanatı zamanında çökmek üzere olan imparatorluk adeta eski haşmetine kavuştu. Doğuda kazandığı zaferlerden sonra batıya yönelmeyi düşünmüş, bu sebeple de bütün hristiyanların korkulu rüyası haline gelmişti. Ne var ki ömrü bu hayırlı teşebbüslere yetmedi. 8 Şubat 1640 tarihinde henüz 27-28 yaş-

larında iken vefat etti. Ölüm haberi haçlı dünyasında büyük bir sevinç uyandırdı.

Hakkında yerli ve yabancıların birçok eser yazdığı IV. Murad gerçekten Osmanlı padişahlarının en büyüklerindendir. Fırat ırmağının büyük kollarından Murad suyu O'nun ismini taşır. Güneydoğu Anadolu'da yaptırdığı yollar, kervansaraylar, cami ve mescidler hâlâ ayaktaadır.

KOSOVA'DA ŞEHİD OLAN BÜYÜK PADİŞAH MURAD HÜDAVENDİGAR

1. Kosova Zaferinin büyük kahramanı Sultan Murad Hüdâvendigâr, Osmanlı padişahlarının üçüncüsüdür. Babası Orhan Gazi, annesi Nilüfer Hatun'dur. 1326 yılında doğmuş, 1389 yılında şehid edilmiştir.

Babası Orhan Gazi'nin vefatıyla tahta çıkan Sultan Murad, önce kardeşleri İbrahim ve Halil Beylerin isyanlarını, daha sonra da Ankara'da çıkan Ahi isyanını bastırarak, Rumeli'ndeki fetihlerine başladı. Büyük askeri ve siyasi dehasıyla 1363 yılında Edirne'yi ele ge-

çirip civardaki pek çok önemli kaleyi de fethederek buralara, Anadolu'dan getirdiği müslüman ahaliyi yerleştirdi. Bizans'la anlaşmalar yaparak Rumeli'nde sürdürdüğü fetih hareketlerini genişletti.

1364 yılında Osmanlı komutanlarından Hacı İlbeg'in kazandığı Sırpsındığı zaferiyle haclı orduları perişan edildi. Rumeli tam bir İslâm yurdu haline gelmeye başladı. 1367 yılında Edirne başkent yapıldı. Özellikle, 1380-1387 yılları arasında girişilen fetih hareket-

leriyle büyük başarılar kazanıldı. Müslüman Türkler Balkanlar'da tam bir hakimiyet kurdular.

Sultan Murad 1387 yılında, Anadolu'da karışıklıklar çıkaran Karamanoğulları üzerine yürüyerek onları mağlup etti. Karamanoğlu Alzaddin Ali ağır şartlarla sulh yapınak zorunda kaldı.

Bir ara Rumeli'de küçük bir başarı kazanan hristiyanlar yeni bir haçlı or-

dusu hazırlayarak Osmanlı topraklarına saldırma talihsizliğinde bulundular. Hırvat, Leh, Macar ve diğer Balkan kral ve prenslerinin askerlerinden oluşan Haçlı ordusu Priştine'ye kadar gelince Sultan Murad, Anadolu'dan da aldığı yardımlarla onlara karşı çıktı. İki taraf 10 Ağustos 1389 tarihinde Kosovo Meydanı'nda savaşa tutuştular. Korkunç ve kanlı bir mücadeleden sonra Osmanlı ordusu büyük ve kesin bir za-

1. Murad'ın bir Türk ressamı tarafından çizilmiş temsili resmi

fer kazandı. Haçlılara komuta eden Sırp Kralı Lazar ve oğlu esir edildiler. Tarihin en önemli muharebelerinden biri kabul edilen bu savaştan hemen sonra Sultan Murad, muharebe alanını gezerken, Miloç Obiliç adında, yaralı bir Sırp'ı tarafından haince şehid edildi. Böylece mağlubiyet nedir bilmeyen büyük Osmanlı Padişahı savaş alanında son nefesini verdi. Yerine oğlu Yıldırım Beyazıd Padişah' oldu.

Yıldırım Beyazıd babasının iç organlarını şehid düştüğü yere gömdürüp üzerine bir türbe yapılmasını emrederek cenazesini Bursa'ya naklettirdi.

Tarihi kaynakların belirttiğine göre Sultan Murad, yaptığı otuzyedinci harbin hepsinden galip çıkmış müstesna bir

padişah'tır. Müslümanlara karşı cömert ve alicenap, hatta hristiyanlara karşı bile yumuşak ve müsamahalı bir insandı. Dikkatli, sabırlı ve olgundu. Akıllıca yönettiği ülkesini kısa bir süre içinde beş mislinden fazla büyütürken bir imparatorluk haline getirdi. Ünü tarihçi Hammer bile O'nun hakkında: "O, şeriat kanunlarını büyük bir dikkatle korumuş ve gelişen devletinde o kanunları sağlamlaştıracak, doğrulayacak çabalarının hiçbirinde kusur görülmemiştir" demektedir.

Sultan Murad'ın Yıldırım Beyazıd, Savcı Bey ve Yakup Bey adında üç oğlu olmuş, bunlardan Yıldırım Beyazıd, babasının yerine Osmanlı tahtına oturmuştur.

HZ. MUSA (a.s)

Hz.Musa (a.s): İsrailoğullarının büyük peygamberlerinden biridir. Kendisine Tevrat nazil olunmuştur. Kur'ân-ı Kerim'in 34 sûresinde 136 defa bizzat kendisi, 11 ayette de kardeşi Hz.Harun zikredilir.

Hz.Yusuf (A.S.) zamanında Mısır'a yerleşen Benî İsrail, Mısırlıların zulmüne uğramıştı. İşte böyle bir zamanda dünyaya gelen Hz.Musa annesi tarafından bir sepete konarak Nil Nehri'ne bırakılır. İçindeki çocuğu Firavun'un kızı Hz.Asiye evlad edinir. Hz.Musa'

ya süt anne arar, çocuk kimsenin sütünü emmez. Nihayet süt anne olarak gelen kendi öz annesinin sütünü emmiş, böylece annesi de saraya yerleşmiştir. Hz.Musa büyüdükten sonra kavminin İsrailoğulları olduğunu öğrenmiş, bir gün Benî İsrail'den birine bir Mısırlının eziyet ettiğini görünce bir vuruşta Mısırlıyı öldürür. Oradan Medyen'de bulunan Hz.Şuayb peygamberin yanına gider, onun kızıyla evlenir. 10 sene sonra tekrar Mısır'a döner. Tur dağında Cenab-ı Hak'la konuşmuş ve kavmi-

ni Mısır'dan çıkarması için yoluna devam etmesi bildirilmiştir. Bu arada elinde bulunan Asası'nın mucizeli olduğu yine Allah tarafından kendisine haber verilmişti.

Hız.Musa Mısır'a geldiğinde kendisinden üç yaş büyük kardeşi Peygamber Hz.Harun'la birlikte kavmini ve Firavunu İslâm'a davet eder. Fakat Firavun kabul etmez, ilahlık iddiasında bulunan Firavun Hz.Musa'ya sihirbazlık isnad eder. Hz.Musa'yı kendi sihirbazlarıyla müsabakaya tabi tutar. Meydanda toplanan sihirbazlar ellerinde bulunan halat, sopa, ip gibi şeyleri yerlere bırakırlar. Hepsı birer yılan-çıyan şeklinde Hz.Musa'nın üzerine yürür. Hz.Musa Allah'ın izniyle elindeki Asayı yere bırakır. Asa ejderha olur bütün sihirleri yutar. Bu olaydan sonra sihir-

bazların bir çoğu iman eder. Firavun yine iman etmez. Hz.Musa kavmini alarak Mısır'dan yola çıkar. Kızıldeniz sahiline gelince Allah'ın izniyle deniz ikiye bölünür. 12 yola yarılr ve İsrail kavmi denizi geçer. Gitmelerine izin verdiğine pişman olan firavun ordusuyla takibe koyulur, denize girdiklerinde deniz kapanır. Firavun ve ordusu mahv olur. Deniz Firavun'un cesedini ve arabasını sahile atar.

Hız.Musa 120 yaşında, Kenan hududuna yakın bir yerde Hz.Harun'dan bir müddet sonra vefat etmiştir.

Daha sonra yahudilerce Hz.Musa'ya indirilen (dört büyük kitaptan birisi olan) Tevrat tahrif edilmiş, yahudiler dünyanın en nankör ve isyankâr milleti durumuna düşmüşlerdir.

Kızıldeniz'in yarılmasını gösteren temsili bir resim.

Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki türbesi

DÜNYAYI GÜLDÜREN ADAM

NASREDDİN HOCA

Nerede ve hangi tarihte yaşadığı henüz tam olarak bilinmeyen Nasreddin Hoca'nın 1208 tarihinde Sivrihisar'ın Horta Köyü'nde doğduğu, Konya'da tahsilini tamamladıktan sonra Akşehir'e yerleşerek orada vefat ettiği sanılmaktadır.

Fıkralarıyla bütün dünyayı güldüren, düşündürdüren ve eğlendiren Nasreddin Hoca milletimizin yetiştirdiği büyük insanlardan birisidir. O, fıkralarıyla bize iyiliğin, dürüstlüğün, samimi bir iman ve gerçek müslümanlığın ne ol-

duğunu gösterir.

Tarihi tetkiklere göre O, iyi niyetlerin timsali bir imam, bir zeka örneği, hatıraları efsaneleşen bir halk filozofudur.

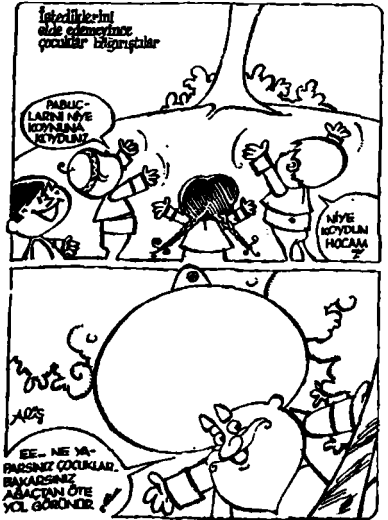
Gerçekten örnek bir ahlâkı, keskin bir zekası, dürüst ve samimi bir inancı vardır. Daima tebessüm eder, nurlu yüzüyle bize saadetin ve huzurun yollarını gösterir. Olayları değerlendirışı, nükteli cevapları ve hakbilirliği ile örnek bir insandır. Fıkraları 700 seneden beri hemen her gün anlatılmakta, du-

yanlara bilgi, görgü ve hikmet dersleri vermektedir. O'nun fıkraları sadece güldürmek için değil, daha çok düşündürmek ve ibret vermek için anlatılır. Baş sıkışan, birbirlerine bir ders vermek isteyen herkes Nasreddin Hoca'nın arkasına sığınır. "Bir gün Nasreddin Hoca..." diye başlayan her fıkranın sonunda rahatladığımızı, içimizi dolduran sıkıntıların dağılıverdiğini hissederiz.

O'na yolda, çarşıda, evde, okulda, hülâsa her yerde rastlayabiliriz. O konuşmaya başladığında herkes susup O'nu dinler. Bir kılavuz gibi önümüze düşüp bizi gerçeğe ulaştırır. Gerçekten O'na ait fıkralar dikkatle tetkik edildiğinde Hoca'nın millete yol gösteren bir rehber, haksızlıklara baş kaldıran bir kahraman, her olaydan bir ders çıkararak bir öğretmen olduğu görülür.

Büyük Mizâh ustası Nasreddin Hoca sadece müslüman Türkler arasında değil bütün dünyada tanınır sevilmektedir.

Aradan geçen uzun asırlar sebebiyle, dinimiz ve milletimize düşman bazı güçler belki de sırf O'nun temiz çehresini karalamak için Nasreddin Hoca fıkrası diye bir dolandırıcı, bir yalancı gibi gösterilir. Şüphesiz ki bu bayağı fıkralarda Nasreddin Hoca'nın hiçbir ilgisi yoktur. O, öncelikle bir cami imamı, devletine bağlı, insanları seven, orta halli bir halk adamıdır. Bütün kötülöklere düşman bütün iyiliklere açık bir insandır.

İnsanlara olan sevgisi sebebiyle onları kırmak ve incitmek istemez. Gördüğü hatayı nükteli bir şekilde düzeltmeyi sever. Bağırıp çağırmadan, nazik ve zarif bir edâ ile konuşur. Sözleri keskin bir zekânın pırıltılarını taşır. Mesela, cahil bir adam Hoca'ya, karma karışık yazılarla dolu bi mektup getirip okumasını istediğinde, Hoca mektubu dikkatle tetkik ettikten ve okunmasının mümkün olmadığını gördükten sonra mektubu:

“Al, der ben bu mektubu okuyamadım”.

Cahil adam kızar:

“Okuyamadın ha!.. Kocaman kavuğundan utan bari. Bir mektubu söke-medin...”

Hoca adama hiç kızmaz. Ancak ona iyi bir ders vermek gerektiğini de düşündüğünden gayet sakin kavuğunu çıkartıp adamın başına geçirir ve:

“Haydi der, marifet kavuktaysa, sen oku!”

Bu fıkradan da anlaşıldığı gibi Nasreddin Hoca çok zeki, nüktedan ve görgülü bir insandır. Çevresindekiler daima ondan istifade etmişler, hatırası uzun seneler unutulmamıştır.

Nasreddin Hoca'nın mezarı Akşehir'dedir. Ziyaretçisi hemen hiç eksik olmayan türbesi de O'na yakışır bir üslupta yapılmıştır. Dört bir yanı açık türbenin kocaman bir kapısı, üzerinde de kocaman bir anahtar mevcuttur.

SON DEVİRİN BÜYÜK ŞAIRİ

NECİP FAZIL KISAKÜREK

Son devrin en büyük şair ve yazarlarından biri olan Necip Fazıl aslen Maraşlı bir ailedendir. 26 Mayıs 1904 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası hukukçu Fazıl Bey, annesi Mediha hanımdır.

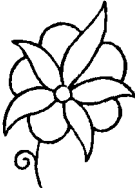
Çileli ve uzun bir ömür sürmüş olan şairimiz Amerikan ve Fransız kolejlerinde, Bahriye Mektebinde ve nihayet Darülfünûn'da tahsilini sürdürmüş, 1925 yılında yine tahsil için Paris'e gönderilmiştir. Burada tam bir "bohem

hayatı" yaşayan ve bir türlü huzur bulamayan Necip Fazıl, bir sene sonra yurda dönmüş, yazdığı "Örümcek Ağı" isimli şiir kitabıyla kendini göstermiştir.

1928'den sonra şair olarak geniş bir ilgi gördü. Onun şiirimize getirdiği muhteva yeniliği üstadlar tarafından hayranlıkla karşılandı. Bilhassa dini çevrelere düşmanlığı ile tanınan kimseler önceleri onu göklere çıkardılar. Ne var ki Necip Fazıl 1934 yılında Şeyhi Abdilhakim Arvasi'nin büyük tesiri

riyle eski Necip Fazıl'ı bir kenara itip; coşkun, duygulu ve dindar bir Necip Fazıl olarak hayatını sürdürmeye başlayınca aynı kimseler hemen O'na cephe aldılar. Necip Fazıl ise her biri bir sanat şaheseri sayılan şiirlerinde Allah, fazilet, inanç, iyilik, manevi dünya, yalandan gerçeğe dönüş gibi güzellikleri ustaca işliyor, yeni bir ekol oluşturuyordu.

1943'den itibaren fikirlerini ve düşüncelerini yaymak ve bunu geniş kitlelere kabul ettirmek için "Büyük Doğu" isimli mecmuayı neşre başladı. Daha önce ise 1936'da, Ağaç isimli bir dergi çıkartmıştı. Büyük Doğu'da neşredilen yazılar devrin idaresi tarafından tepkiyle karşılanınca şairimiz mahkeme edilmeye ve hapis cezalarına çarptırılmaya başlandı. Ancak O, inandığı kutsal davasını hapiste de sürdürmüş, hatta oğlu Mehmed'e yazdığı "Zindandan Mehmed'e Mektup" isimli meşhur şiirinde, "Sanma bu tekerlek kalır tümsekte" diyerek mücadelenin süreceğini bildirmiştir.

Necip Fazıl bu heyecanlı ve çileli hayatını sürdürürken şiirin yanında tiyatro eserleri, fıkra, hikâye, tarih, tenkit ve biyografi türünde de eserler yazdı. Bu kitapların her biri geniş yankılar uyandırdı. Oyunları çeşitli tiyatroalarda defalarca sahnelendi.

Sonunda şairimiz 25 Mayıs 1980 yılında "Sultanu's-Suarâ" yani "Şairler Sultanı" ünvanıyla taltif edildi. Şiirlerini topladığı "Çile" isimli kitabı pek çok kere basıldı.

25 Mayıs 1983 yılında İstanbul'da vefat ettiğinde ardında pek değerli eserler bıraktı. Cenazesi muhteşem bir kalabalık tarafından kaldırılarak defnedildi.

Necip fazıl'ın şiirlerinden mısralar.

*Anladım ol derdin ve olur..
Nur bize Allah'ım, nur*

*Anladım işi, sanat
Allah'ı aramakmış.
Marifet bu, gerisi
Yalnız çelik-çomakmış.*

PEYGAMBER
*Sen fıkır kadar güzel;
Ve tek, birden daha tek
İtrını süzmüş ezel;
Bal sensin, varlık petek.*

*Sensin ölüme hisar;
Bakisi hep inkisar...
Sar bizi çepçevre sar
Rahmet rüzgarı etek!...*

SELÇUKLUDEVLETİ'NİN BÜYÜK VEZİRİ

NİZAMÜLMÜLK

Nizamülmülk, Büyük Selçuklu İmparatorluğu içinde isminden en çok söz edilen meşhur ilim ve devlet adamıdır. 10 Nisan 1018 tarihinde Tus şehrinde doğmuş, 10 Ramazan 1092'de Nihavend'de şehid edilmiştir.

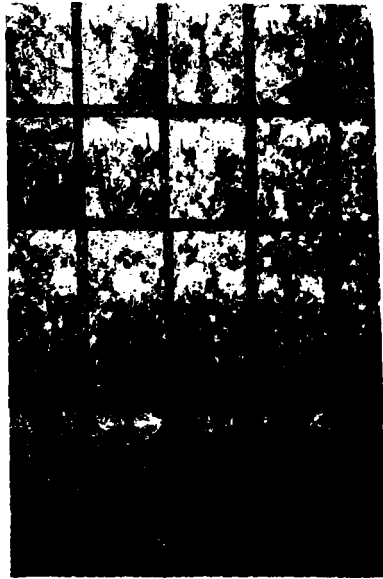
Asıl ismi Hasan'dır. Babası İshak oğlu Ali Gaznelilere hizmet ediyor, idarî vazifeler yapıyordu. Oğlunun iyi yetişmesi için gayret gösterdi. Zeki ve çalışkan bir öğrenci olan Hasan onbir-oniki yaşlarında Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Zamanın şöhretli hocalarından ha-

dis ve fıkıh öğrendi. Bu arada edebiyatla da ilgilenerek kendini yetiştirdi. Artık son derece güzel yazan bu yetenekli genç, babasının yanında idarecilığe ve devlet yönetimine ilişkin bilgiler de edindi. Meşhur Dandanakan Meydan Muharebesi'nde Selçuklular Gaznelileri mağlup edince Nizamülmülk 1040 yılında Horasan'a gelip Selçuklu Devleti'nin hizmetine girdi. İdarecilikte gösterdiği birtakım başarılar sebebiyle Sultan Alparslan O'nu başkent Merv'e çağırды. 1063 yılında Ni-

zamülmülk Alparslan'ın ve Selçuklu İmparatorluğu'nun birinci veziri oldu. 29 yıl gibi uzun bir süre kesintisiz devam eden bu vazifeyle şöhreti dünyaya yayıldı. Alparslan'ın ve oğlu Melikşah'ın sultanlıkları zamanında büyük başarılar gösterdi. Devletin güçlenmesi için gece gündüz çalıştı. Askerî, idarî ve malî sahalarda yenilikler yaptı. Orduyu ve hazineyi düzeltti. İlmin üstünlüğünü çok iyi takdir ettiğinden başta Bağdat, Merv, İsfahan, Basra, Belh ve Herat gibi şehirler olmak üzere ülkenin pek çok yerinde medreseler ve kütüphaneler kurdu. Kendi adıyla anılan

ve Nizamiye Medreseleri denilen bu ilim merkezlerinde devrin büyük alimleri ders verdi. Halkın da istifadesine sunulan ve birtakım mezhep kavgalarını bastıran bu medreselerin etkisi çok büyük oldu. Böylece İslâm'a fitne ve fesat sokmaya çalışan batıl mezheplerin tesiri kırıldı.

Nizamülmülk Alparslan'ın vefatından sonra da O'nun oğlu Melikşah'ın sultan olması için çok çalışmış ve neticede yine vezir olarak kalıp Melikşah'a hizmet etmiştir. Birbirlerini çok seven bu iki insanın elbirliği sayesinde Selçuklular altın çağlarını yaşadılar.

*Nizamülmülk'ün yazdığı meşhur
Siyasetnâme'nin kapağı.*

Bu arada büyük vezir, Melikşah'ın isteği üzerine meşhur eseri Siyasetname'yi yazdı. Asıl ismi "Siyer'ül-Mülûk" olan bu eser Farsca yazılmış olup, içinde devlet yönetiminin esaslarıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Nizamülmülk'ün ülke üzerindeki etkisi ve her yanda görev alan akrabaları yüzünden birtakım kıskanç kimseler Melikşah'a fitne vermeye başladılar. Bilhassa Sultan'ın hanımı Terken Hatun ve vezirlerden Tacul Mülk'ün bu işte faaliyetleri görüldü. Neticede Melik-

şah'la Nizamülmülk'ün arası açıldı. Fakat bu dargınlık çok uzun sürmedi. Zira artık iyice ihtiyarlamış bulunan Nizamülmülk 19 Ekim 1092 tarihinde Nihavend yakınlarında, batıl mezhep mensubu bir sapık tarafından şehid edildi. Böylece İslâm halifesi Kaim Bi Emrillah'ın kendisine Nizamülmülk adını taktığı değerli devlet adamı hayatını tamamlamış oldu. Vefatında 74 yaşında bulunuyordu. Cenazesi büyük bir merasimle İsfahan'daki türbesine defnedildi.

Nizamülmülk'ün türbesini de içinde barındıran tarihî İsfahan şehrinden bir görünüş.

Andolsun ki Nuh'u milletine gönderdik. "Ey milletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur; doğrusu sizin için büyük günün azabından korkuyorum" dedi. Milletin ileri gelenleri. "Biz senin apaçık sapıklıkta olduğunu görüyoruz" dediler. "Ey milletim! Bende bir sapıklık yoktur, ancak ben alemlerin Rabbinin peygamberiyim, Rabbin sözlerini size bildiriyor, öğüt veriyorum. Sizin bilmediğinizi

Allah katından ben biliyorum. Sakınmanızı ve böylece merhamete uğramanızı sağlamak üzere sizi uyarmak için aranızdan biri vasıtasıyla Rabbinizden size haber gelmesine mi şaşıyorsunuz?" dedi. O'nu yalanladılar; bız de onu ve gemide beraberinde olanları kurtardık, ayetlerimizi yalan sayanları suda boğduk, çünkü onlar kör bir millettir.

(A'raf Suresi: 59-64)

HZ. ALLAH'IN YÜCE PEYGAMBERİ

HZ. NUH (a.s)

Hz.Nuh, insanlığa gönderilmiş en büyük peygamberlerdendir. Kur'ân-ı Kerim'in 27 yerinde O'ndan bahsedilmekte, ayrıca Nuh Süresi isimli müstakil bir süre bulunmaktadır.

Hiz.Nuh Dicle ve Fırat havalisinde yaşayan Ademoğullarına Allah'ın elçisi olarak gönderilmişti. Kendisi fakir, ama dindar ve cesur bir insandı. Allah'a ortaklar koşan ve şirk içinde yaşayan kavmini doğru yola davet etti.

"Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Si-

zin için Allah'dan başka kulluk edilecek hiç bir ilah yoktur. Emin olunuz ki üzerinize büyük bir günün azabının gelmesinden korkuyorum!" dedi.

Kavmi O'nu yalanladılar. Sözlerini işitmemek için kulaklarını tıkadılar. "Sen de bizim gibi bir insansın. Üstelik etrafına toplananlar da fakir ve zavalı kimselerdir. Sana asla inanmayacağız!" dediler.

Hiz.Nuh büyük bir sabır ve ısrarla davetini sürdürdü: "Ben sizden hiçbir ücret istemiyorum. Ben Allah'ın pey-

gamberiyim. Bana uyarmanız ebedî olarak kurtulursunuz” dedi. Bütün bu samimi davet ve ikazlar da, inkarcı kavme tesir etmedi. Hz.Nuh’a: “Sen bir delisin, eğer sonunda bu tür sözlerden vazgeçmezsen seni taşıyarak öldürürüz. Peygamberlik senden ziyade bizim gibi zenginlere verilmelidir. Korkuttuğun azabı getir de görelim!” dediler.

Ankebût sûresinin 14. ayetinde belirtildiği gibi Hz.Nuh bu hain ve zalim kavmini ikaz için 950 sene mücadele etti. Sonunda onlardan ümidini keserek yüce Allah’a yalvardı: “Ya Rabbi! Ben mağlup oldum. Bana yardım et. Bu kâfirlerden hiçbirini canlı bırakma. Zira bunlardan birini bile canlı bırakırsan, evlatları, senin kullarını yine kö-

tü yola sürükleyecekler ve soylarından çıkan herkes nankör ve itaatsiz olacaktır” dedi.

Hz. Allah peygamberinin duasını kabul edip, O’na bir gemi yapmasını emretti. Hz.Nuh hemen çalışmalara başlayıp, kendisine inanan mü’minlerle gemiyi inşa etmeye başladı. Yeryüzünde Allah’a isyan eden ilk millet olarak bilinen kavmi, O’nunla alay etmeye devam ettiler: “Ne oldu ey Nuh, şimdi de karada gemi mi yürüteceksin?” dediler. Hz.Nuh sabır ve imanla, “Bekleyin, çok yakında Allah’ın azabını göreceksiniz” buyurdu.

Geminin yapımı bittikten sonra, Hz.Nuh Allah’ın emriyle her hayvan-

Cizre’de bulunup Hz. Nuh (a.s)’a ait olduğu rivâyet edilen türbe.

Nuh tufanını sembolize eden bir resim.

dan birer çift alarak içine yerleştirdi. Sonra kendisi de binip kapısını kapattı. Bu arada büyük azap, tufan başladı. Önce bir fırından sular fışkırdı. Sonra gökyüzünü kaplayan bulutlar oluk gibi su akıtmaya başladılar. Yer yarılıp içinden sular fışkırdı. Bir anda korkunç bir sel başgösterdi. İnsanlar devamlı olarak yükselen sudan kurtulmak için dağlara çıkmaya çalıştılar. Hâlâ inkâr ediyor, hâlâ kurtulacaklarını sanıyorlardı. Sonunda sular, en yüksek dağların tepelerine kadar ulaştı. Hz. Nuh'un inkarcı oğlu da dahil olmak üzere hepsi boğuldular. Ancak gemidekiler kurtulabildiler.

Gemi günlerce su üzerinde yüzdük-

ten sonra Cûdi Dağı'na oturdu. Yüce Allah yere: "Ey arz suyunu yut, göğede, Ey sema suyunu kes!" emrini verdi.

Sular çekilip, hayat normale dönmüce geminin kapıları açıldı. Hayvanlar ve insanlar sevinçle dışarı çıktılar. Yer yüzünde dağılıp yaşamaya başladılar. Bu büyük tufan sebebiyle Hz. Nuh'a, İkinci Âdem denildi. Gerçekten daha sonra yaşayan insanlar onun oğullarından Ham, Sam ve Yasefin çocukları olarak türediler.

Hz. Nuh'un bu ibretli hikayesi Kur'ân'da uzun uzun anlatılmaktadır. Bilhassa Hûd sûresinin 25. ayetinden 48. ayetine kadar olan kısımda Hz. Nuh kıssası topluca sunulmuştur.

MLEMSAN ŞEHİDİ ORUÇ REİS

O ruç Reis büyük Türk denizcisi Hayreddin Paşa'nın abisidir. 1474 yılında Midilli'de doğmuştur. Babası Yakup Ağa adında bir sipahi idi. Yakup Ağa'nın sırasıyla İshak, Oruç, Hızır ve İlyas isimli dört oğlu vardı. Bunların hepsi tarihimize kahraman denizciler olarak geçmiştir.

Oruç Reis genç yaşta denizci olmaya heveslenerek küçük bir gemiyle ticarete başlamış, kısa zamanda Ege ve Akdeniz'de hristiyanlarla savaflara girişip şöhet kazanmıştır. Bir ara Rodos

şovalyelerine esir düşmüş, ancak sabrı, cesareti ve Allah'a olan güveni sayesinde ellerinden kurtulmuştur. Hayatı pek çok maceralarla doludur. Kardeşleriyle beraber yürüttüğü mücadelenin her safhası çok anlamlı ve önemlidir. Önceleri Tunus hükümdarlarından yardım görerek Kuzey Afrika sahillerinde İspanyol ve Cenevizlileri perişan eden Oruç Reis, daha sonra yine İspanyollardan Cezayir ve civarını ele geçirerek burada bir hükümet kurmuştur. Bu arada Osmanlı İmparatorluğu'nun

da himayesine girerek mücadelesinin sınırlarını genişletmiştir. Bilhassa Yavuz Sultan Selim onlara maddi ve manevi destekde bulunmuş, bir seferinde Oruç Reis'e ve kardeşi Barbaros Hayrettin Paşa'ya kılıç göndererek başarı dileklerini bildirmiştir. Oruç Reis'in üzerinde ki asıl büyük hak ise Şehzade Korkut'a aittir. Şehzade Korkut ona pek çok ke-reler gemi ve asker yardımında bulunmuştur.

Oruç Reis Cezayir'de hükümet kurduktan sonra sınırlarını daha da genişletmek amacıyla civarın en büyük şehirlerinden olan Telemsan'ı fethederek oraya yerleşmiştir. Ne var ki Müslüman

Türkler'in bu büyük başarıları Hristiyanları harekete geçirmiş; İspanyollar, binlerce kişilik kuvvetlerle Telemsan'ı muhasara etmişlerdir (1518). Çevresindeki askerlerin bir baba kadar sevdiği, bu sebeple de "Baba Oruç" diye çağırıldığı Oruç Reis, bir avuç askeriyle tam altı ay Telemsan'ı müdafaa etmiştir. Sonunda çaresiz kalıp elli askeriyle kaleden çıkarak İspanyolları yarıp kaçmayı başarmış, fakat takipçiler onları Saloda ırmağı kıyısında kıştırarak hunharca şehit etmişlerdir. Oruç Reis şehit olduğunda henüz kırkdört yaşında bulunuyordu. Şanlı ve şerefli mücadelesini kendisinden sonra kardeşi Barbaros Hayreddin Paşa sürdürmüştür.

Oruç Reis esirken kendisine Hristiyan olmasını teklif eden korsanlara şöyle cevap verdi: "Ey akılsız kâfirler! Ve ey sermed-i hınzırlar! Nedir o ki kendi ellerinizle düzüp yaptığımız ağaç parçasından medet talep edersiniz. Ondan ne fayda olacaktır. Kendisine kulluk edilecek Allah'dan başka hiçbir şey yoktur. Ve bütün günahkâr suçluların şefaathçisi Hazret-i Muhammed Mustafa, O'nun sevgili kuludur!..."

PEYGAMBERİMİZİN DAMADI VE ÜÇÜNCÜ İSLAM HALİFESİ

HZ. OSMAN (r.a)

Kureys'in en asil ailesine mensuptur. Beşinci batında nesebi Hz.Muhammed (S.A.V)'in nesebinde birleşir. Babasının ismi Affan'dır. Bu yüzden kendisine Osman İbn-i Affan denilir. Peygamberimizden 6 yaş küçüktür. Hz.Ebubekir'in delaletiyle müslüman olmuş ve ilk müslümanlar arasına girme şerefine erişmiştir. Resûlullah'ın iki kızı Rukiyye ve Ümmü-gülsüm ile evlenmiş, Allah elçisinin damadı olmuştur. Habeşistan'a yapılan ilk hicrete katılmış, sonra Mekke'ye dön-

muş, daha sonra da Medine'ye göçetmiştir. Ensardan kardeşi Evs Bin Sabit'tir. Son derece zengin ve varlıklı bir insandı. Servetini Allah yolunda harcadı. Bedir Gazası'na hanımı Rukiye hasta olduğu için katılamamış, ancak Resûlullah, ganimetlerden onun da payını ayırmıştır. Uhud, Zaturrika Gazvesi, Hudeybiye Musallahası, Hayber, Mekke'nin Fethi ve Hevazin harplerine iştirak etmiş, büyük mali yardımlarda bulunmuş, cesaret ve kahramanlıklar göstermiştir. Hz.Ebubekir'le cahi-

liyye devirlerinde bile samimi bir arkadaşlığı mevcuttur. Hz.Ebubekir'in halifeliliği sırasında da O'nun meşveret meclisinde vazife görmüştür. Hz.Ömer'in vefatından sonra 6 kişilik bir heyet tarafından halife seçilmiş ve Emir-el Mü'minin olmuştur. Devrinde bir çok fetihler yapılmış, Kıbrıs, Trablus ve Teberistan İslâm ülkelerine katılmıştır. İslâm'a karşı ilk fitne hareketleri de O'nun zamanında ortaya çıkmış ve çok üzücü hadiseler cereyan etmiştir. Sonunda Medine'yi basan birtakım kimseler Peygamber damadı, Allah'ın dostu, üçüncü halife Hz.Osman'ı 665 yılında Kur'ân-ı Kerim okurken şehid etmişlerdir. Ona taarruz edip şehadetine sebep olanlar: Kinane Bin Bişr, Su-

dan Bin Hamran ve Amr Bin Humuk isimli hainlerdir.

İlim ve dine büyük hizmetleri olan Hz.Osman'ın cesedi iki gün öylece kanlar içinde beklemiş, nihayet dört sahabe gelerek onu kanlı gömleği ile Bâki mezarlığına taşımışlar ve cenaze namazını kılarak oraya defnetmişlerdir.

Peygamberimizin vahiy kâtiplerinden olan, 146 hadis rivayet eden, Hz.Ebubekir ve Ömer'den sonra insanların en faziletlisi bulunan Hz.Osman bilhassa haya ve samimiyeti ile temayüz etmiş, merhamet ve şefkat içinde yaşamıştır. Cahiliyye devirlerinde bile hiç bir kötü adeti olmamıştır. Son derece mütevazı, cömert ve fedakârdı. Peygamber-

Hz. Osman'ın kendi el yazısıyla yazdığı Kur'ân-ı Kerim'den bir sahife.

rimizin yanından hiç ayrılmaz ve ona sınırsız bir sevgi duyardı. Tevekkül, teslimiyet ve sabır abidesi olan bu büyük insan için Hz. Resulullah şöyle buyurmuştur:

“Osman dünyada ve ukbada dostumdur”.

“Ben Osman’ı ceddım Hz. İbrahim’e benzetirim.”

“Osman’dan melekler bile haya ederler”.

İmam-ı Şa’rani Hz. Osman’ı anlatırken şöyle yazmaktadır:

“Bütün inceliği ile haya sahibi idi. Evinde, kapı kapalı olduğu halde banyo yapsaydı yine örtünürdü”.

“Gecelerin ilk kısmında biraz uyur, sonra ibadete kalkardı. Gündüzlerini de oruçlu geçirirdi”.

“Muhtaç olan kimselere imaret yemeği yedirir; kendisi de eve gider sirke ile zeytin yağı yedi.”

“Kabristana uğradığı zaman oturur, ağlar; öyle ki sakalı ıslanırdı”.

Hız. Osman ashab-ı kiramın fakihlerindendi. Hız. Ebubekir zamanında toplanmış olan Kur’ân’ın nüshalarını çoğaltıp, İslâm merkezlerine birer tane göndermişti. Kur’ân okumayı çok sever, gece gündüz Allah’ın rızasını kazanmaya çalışırdı. Şehid edilirken de Kur’ân okuyordu. Çok cömert, ilim sahibi, kahraman ve asil bir insandı. Peygamberimiz onu çok sever ve: “Osman’dan melekler bile haya ederler” buyururdu.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURUCUSU

OSMAN GAZİ

Altı asır ayakta duran Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi 1258 tarihinde Söğüt'te doğmuştur. Babası Ertuğrul Gazi, Annesi Hayme Ana'dır.

Osman Gazi, babasının 1281 yılında vefat etmesiyle Söğüt civarında yaşayan ve Bizanslılarla sürekli savaşlar içinde bulunan Kayı Aşireti'nin başına geçti. Kısa zamanda birçok başarı kazanarak ününü yaydı. Şeyh Edebali isimli büyük bir bilginin kızıyla evlendi. Kardeşi Gündüz Alp, Savcı Bey ve

değerli arkadaşları Samsu Çavuş, Konur Alp, Akçakoca, Aykut Alp ve Gazi Abdurrahman gibi uç beylerinin yardımıyla sınırlarını genişletmeye başladı. Önce İnegöl, daha sonra da Karacahisar'ı fethetti. 1299 yılında Bilecik ve Yarhisar telfurlarını mağlup ederek Bizanslılara ağır kayıplar verdirirdi. Bu tarihten sonra fetihler ve zaferler birbirini kovaladı. Osman Gazi, Kayı Aşireti'ni bir devlet haline getirdi. Dikkatli, sabırlı ve kahraman bir insan olduğundan, idare ettiği topraklarda huzur

ve sükûn sağladı. Rumlar bile Osman Gazi'nin idaresini Bizanslı tekfurların idaresine tercih ediyorlardı. Nitekim Harmankaya tekfuru Köse Mihal, İslâmiyet'i kabul ederek Osman Gazi'nin komutanları arasına katıldı.

Osman Gazi zamanında Anadolu en karışık dönemlerini yaşıyordu. Selçuklu İmparatorluğu yıkılmış, beylikler haki-miyetlerini kurmuşlardı. Moğol saldırısı halkı perişan etmişti. Herkes kud-retli bir yönetici ve güçlü bir devlet istiyordu. Bütün bu gelişmeler Osman Gazi'ye yaradı. Halk onun askerî ve si-yasî dehasına güvenip onun sınırların-da yaşamayı istedi. Aşiret bir devlet ha-line dönüştü. İlk zamanlarda kendini göstermeyen bu küçük beylik, kısa za-manda en güçlü beyliklerden biri hali-ne geldi.

1299 yılında Bilecik'in fethiyle Os-man Gazi burayı kendine merkez yap-tı. Sonra sırasıyla Köprühisar, Kitehi-sarı, Alyas Adası, Karahisar, Akhisar ve daha bir çok kaleyi fethetti.

1308 yılında bir yandan İznik, öbür yandan Bursa kuşatıldı. Bizanslıların en önemli merkezlerinden olan bu şehrin fethi Osman Gazi'nin en büyük arzu-suydu. Ne var ki yıllarca süren müca-deleler sonunda ihtiyarlamış ve yorul-muştu. Üstelik uzun bir süreden beri romatizmadan rahatsızdı. Artık asker-lerinin başına çok iyi yetiştirdiği oğlu Orhan Gazi'yi geçiriyordu.

1326 yılında Bursa, Orhan Gazi'nin eliyle fethedildiğinde Osman Gazi son nefeslerini vermek üzereydi. Oğluna va-siyette bulunarak Bursa'ya gömülmesini istedi. Sultan Orhan babasının bu va-

Osman Gazi ve ünlü komutanları.

siyetini yerine getirip onu Bursa'daki Gümüşlü Künbete defnettirdi.

Tarihi kaynaklar Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan bu büyük devlet adamının, uzuna yakın orta boylu, karayağz ve yuvarlak çehreli, kolları uzun, güçlü kuvvetli bir insan olduğunu zikrediyor. Lakabı Fahreddin idi. Cömertliği ile çevrede ün salmıştı. Her tarafta yemek verir, misafirler ve fakirlere ihşanda bulunurdu. İlme ve alimlere karşı son derece saygılıydı. Vefat ederken oğlu Orhan Gazi'ye yaptığı vasiyette:

“Oğlum! Bütün güç ve kuvvetini Allah yolunda savaş için harca. Bilginlere saygılı ol. Mal ve asker çokluğu seni mağrur etmesin. Bizim dinimiz Allah'ın dini, gittiğimiz yol doğruluk yoludur. Emelimiz kuru kavga ve cihan-girlik davası **değildir**. Ben bütün ömrümce dinimize **hizmet** için yaşadım. Sana yakışacak olan da budur” demiştir.

Osman Gazi'nin Bursa'daki türbesi.

Osmanlı Devleti'nin kurucusu büyük sultan Osman Gazi.

Ömer radiya'llâhu anh
vurulunca elemilenmeye,
endişelenmeye başlamıştı.
Hemen (pek sevdiği) İbn-i
Abbâs yanına gelerek endişesini
gidirmek ve tesellî etmek
maksadıyla:

— Ey Emîrü'l-mü'minîn,
vaziyetten o kadar endişe etme!
 demiş, (ve sözüne şöyle devâm
etmiştir): Ey Emîrü'l-mü'minîn!
Sen Resûlullâh sallâ'llâhu aleyhi
ve sellem'e yâr ve hemdem
oldun ve ona pek güzel dostluk
ettin. Sonra Resûlullâh'tan -O,

senden memnûn olarak-
ayrıldın. Ondan sonra Ebû
Bekr'e arkadaş oldun; ona da
pek iyi refâkat ettin. Sonra Ebû
Bekr'den de -O, senden hoşnut
ve râzî olarak- ayrıldın. Sonra
Peygamber'in ve Ebû Bekr'in
bunca Ashâb'ına dost oldun;
bunlara da pek güzel dostluk
ettin. Eğer sen (bu defa)
Ashâb'dan ayrılırsan, muhakkak
onlar senden hoşnûd ve râzî
oldukları halde ayrılacaksin!
 demiştir.

ADALET VE HİKMET SULTANI

HZ. ÖMER (r.a)

Cennetle müjdelenenlerin ikincisi
ve ikinci halifedir. Babası Hattâb
İbn-i Nüfeyl, annesi Hanteme'dir.
Kureys'in Adiyy neslinden gelir. Nesebi
sekizinci batında Peygamberimizle bir-
leşir. 582 yılında Mekke'de doğmuştur.
Resûlullah'dan 11 yaş küçüktür. İslâmi-
yet'i kabulünden önce panayırlarda gü-
reş yapar, silah kullanır, nutuklar irad
ederdi. Binicilikte de zamanının en üs-
tünlerinden sayılırdı. Okuma yazma bi-
lir, ticaretle uğraşır, Mekke için şan ve
şöhret sahibi olarak dolaşırdı. Herke-

sin güç ve kuvvetini teslim ettiği baha-
dır bir insandı. Müslümanların sayısı
39'a yükseldiğinde Resûlullah'ı öldür-
mek üzere Kureysliler onu tayin etti-
ler... Kılıcını çekip yürüdü. Yolda eniş-
tesi ve kızkardeşinin okudukları ayet-i
kerimelerle eridi, yumuşadı, ağladı.
Sonra da öldürmeye gittiği Peygambe-
rin önünde diz çökerek şehadet getir-
di. Kırkıncı müslümandır. Artık kılı-
cını sadece Allah için kullanacak, ca-
hiliyye adetlerinin hepsini terk edecek,
kız çocuğunu diri diri gömerken ürper-

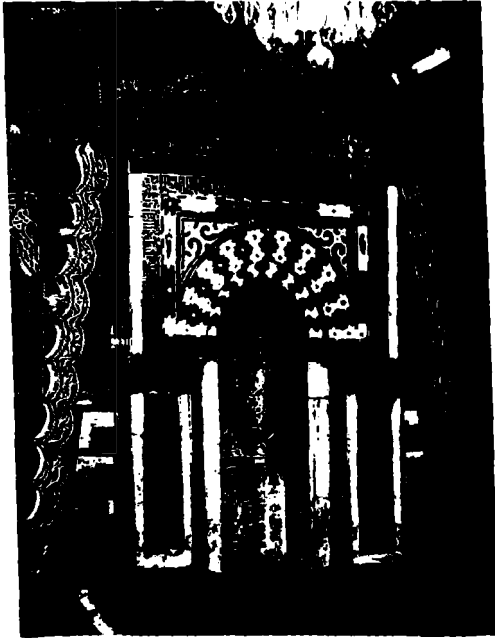
meyen ruhu bir karıncayı bile incitmekten korkacaktır. O'nun İslâmiyet'i kabulü müslümanlar için yeni bir çıkış açtı. Artık açıkca ibadet edebilecekler ve Kabe'de namaz kılacaklardır. Kureyş müşrikleri karşılarında Hz. Ömer'in kılıcını görmüşlerdir. Hz. Ömer o zaman 27 yaşındadır.

Medine'ye hicreti de kendine yaraşır bir biçimde oldu. Müslümanlar gizli gizli giderlerken o kılıcını çekmiş. "Karısını dul, çocuğunu yetim bırakmak isteyen peşime düşsün!" diye bağırmıştır.

Resûlullah onu Ensar'dan Utban Bin Malik ile kardeş yapmıştır. Ezanın bugünkü şekliyle okunmasında Hz. Ömer'in de payı vardır. Gördüğü bir rüyayı Resûlullah'a anlatmış, Peygamberimiz de aynen onun rüyasında gördüğü gibi ezanı okutmuştur.

Hz. Ebubekir'den sonra Peygamberimizin en yakın dostu O'dur. Resûlullah işlerini onun görüşlerini de alarak ayarlardı. O'nu kendisine adeta ikinci vezir tayin etmişti.

Yüksek bir imâna sahip olan ve nef-

*H. Ömer'in de medfun bulunduğu
Mescid-i Nebi'nin içinden bir görünüş.*

sinde onulmaz sanılan kutsal bir inkılabı gerçekleştiren Hz. Ömer Bedir, Uhud, Hendek, Hudeybiye, Hayber, Mekke Fethi, Huneyn Gazvesi gibi Resûlullah'ın bulunduğu her harekete iştirak etmiştir. Kızı Hz. Hafsa Resûlullah'ın hanımlarındandır.

Peygamberimizin vefatından ona olan büyük sevgisi dolayısıyla çok sarsılan sahabelerden birisi de Hz. Ömer'dir. Hz. Ebubekir'in ikazıyla kendini toparlamıştır. Hz. Ebubekir halife olunca O'nu kendisine en yakın kimse olarak kabul etmiştir. Bütün işlerinde Hz. Ömer'in reyine başvurmuştur. Kendisine ilk biat eden de O'dur. Hz. Ebu-

Birgün, pek ziyade meşgul bulunduğu bir anda yanına Peygamber torunları gelip oturdular. Hz. Ömer hemen işini bırakıp Hz. Hasan ve Hüseyin'e saygıların en büyüğünü gösterdi. Ve kendilerine 10 bin dinar hediye etti. Çocuklar babaları Hz. Ali'ye vaziyeti bildirdince Hz. Ali şu mukabelede bulundu: "Ben Allah Resûlü'nün "Ömer, dünyada İslâm'ın nuru ve ahirette cennetliklerin ışığıdır" dediklerine şahidim.

● Hz. Ömer (r.a) Mekke'den Medine'ye hicret ederken gizliliği seçmemiş büyük bir cesaret ve imanla kılıcını sıyırıp müşriklerin ortasına dalarak haykırmıştır. "Beni bilen bilir. Bilmeyen, bilsin ki ben Hattaboğlu Ömer'im! İşte gidiyorum. Çocuklarını yetim, karsını dul bırakmak niyetinde olan peşimden gelir. Bekliyorum. Allahuekber, Allahuekber!"

●

bekir vefat ederken arkadaşlarını başına toplayarak kendisinden sonra Hz. Ömer'in halife olmasını arzuladığını söylemiş ve ashab bunu hararetle kabul etmiştir. Hilafete geçen bu büyük insan artık müslümanların mümtaz komutanı, adaletle hükmeden hakimi, zalimi kılıcıyla terbiye eden koruyucusu olmuştur. Hz. Ebubekir zamanında yarım kalan Suriye'nin fethi onun hilafeti zamanında tamamlanmıştır. Cezire, Hozistan, Irak-ı Acem, İsfahan, Azerbeycan, Taberistan, Ernistan, Kirman, Sistan, Mekran ve Horasan Hz. Ömer zamanında tamamen fethedilmişler. İran Kısıraları'nın hazineleri Medine'ye akmış, müslümanlar çok büyük imkanlara kavuşmuşlardır.

Hz. Ömer İslâm'da devlet teşkilatına bir düzen verdi. İdarî ve adlî esaslar kurdu, divan tesis etti.

On yıllık halifeliği esnasında misli görülmemiş bir adalet ve kuvvet göstermiştir.

İslâm Akaidi'ne göre Hz. Ebubekir'den sonra insanların en efdali Hz. Ömer'dir.

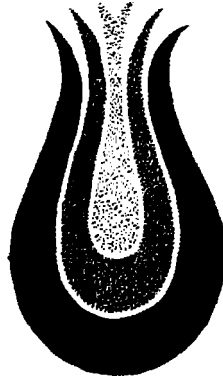
Halifeliğinin onuncu yılında Medine'de Mecusî bir köle olan, asıl ismi-ne Firuz, künyesine de Ebu Lü'lü denilen bir adam tarafından hançerlene-

rek şehid edilmiştir. O esnada cemaate imam olmuş sabah namazı kıldırıyordu. Kendisini vuranın müslüman bir kimse olmadığını görünce Allah'a hamd ü sena etmiştir. Suikasttan 3 gün sonra muharrem ayının birinci cumartesi günü, 63 yaşında iken dünyaya veda edip çok sevdiği Hz. Peygamberine kavuşmuştur. Kabri, ricası üzerine Resûlullah'ın ve Hz. Ebubekir'in hemen yanına kazılmış ve oraya defnedilmiştir.

Abdullâh İbn-i Abbâs radiya'llâhu anhumâ'dan şöyle dediği rivâyet olunmuştur: Ömer İbnü'l-Hattâb (vefât ettiğinde, ve hayır ile şehâdet) ettiğimiz sıra ben, bir cemâat içinde ayakta idim, Ömer (in nâşi) tabutuna konmuştu. Cemâat Ömer İbnü'l-Hattâb için Allâh'a duâ ettiler. Biri omuzuma dirseğini koymuş şöyle diyordu:

— Ey Ömer! Allâh sana rahmet etti. Ben, Allâh'ın muhakkak seni, iki dostunla (Resûlullâh ve Ebû Bekr'le) berâber bulunduracağını kuvvetle umuyorum. Çünkü ben, Resûlullâh sallâ'llâhu aleyhi ve sellem'in çok defa bir düziye: "Ben, Ebû Bekr ve Ömer'le şöyle oldum; ben, Ebû Bekr ve Ömer'le şöyle işledim; ben Ebû Bekr ve Ömer'le şuraya gittim" dediğini işitmiştim. Bunun için ben, Allâh'ın seni (Hücre-i Saâdet'te) iki dostunla berâber bulunduracağını kuvvetle umardım. (İbn-i Abbâs der ki:) bir de dönüp baktım ki: Bu hitâbe sâhibi, Ali İbn-i Ebî Talîb radiya'llâhu anh'dir.

●
Hz. Ömer (r.a)'ın yüzüğü üzerinde,
"Nasihat verici olarak sana ölüm kâfidir"
yazılı idi.
●

Ömer b. Abdülaziz diyor ki:
"İnsanlardan herhangi bir
kesimine karşı duyduğunuz
düşmanlık, günahlarınıza
karşı duyacağınız
düşmanlıktan fazla olmasın.
Ve hiç bir kimseye karşı
günahlarınızda
kullandığınızdan fazla kuvvet
kullanmayın. Biliniz ki
Allah'ın muhafaza melekleri
her an sizlerin yanındadır.
Onlardan utanın da
kendileriyle güzel arkadaşlık
yapın; Allah yolunda
olduğunuzu söyleyip de
Allah'a isyan etmek suretiyle
onlara eziyet etmeyin.

EMEVİ HALİFELERİNİN EN BÜYÜKLERİNDEN ÖMER BİN ABDULAZİZ

Adaleti ve dindarlığı ile Emevî halifelerinin en üstünlerinden sayılan Abdülaziz oğlu Ömer, 683 yılında Medine'de doğmuştur. Babası Abdülaziz Emevîlerin büyüklerinden olup Mısır valisi idi. Oğlunun iyi bir tahsil yapması ve yetişmesi için onu Medine'de bıraktı. Ömer 704 yılına kadar Medine'de kaldı. Değerli ilim adamlarından dersler aldı. Tefsir, fıkıh ve hadis ilimlerinde kendini gösterdi. Son derece dindar, samimi, alçak gönlüllü ve takva sahibi bir insandı. Çev-

resindeki herkes tarafından sevilip sayılıyordu. 706 yılında Hicaz valiliğine getirildi. Bu arada amcası Abdulmelik'in kızı Fatıma ile evlendi.

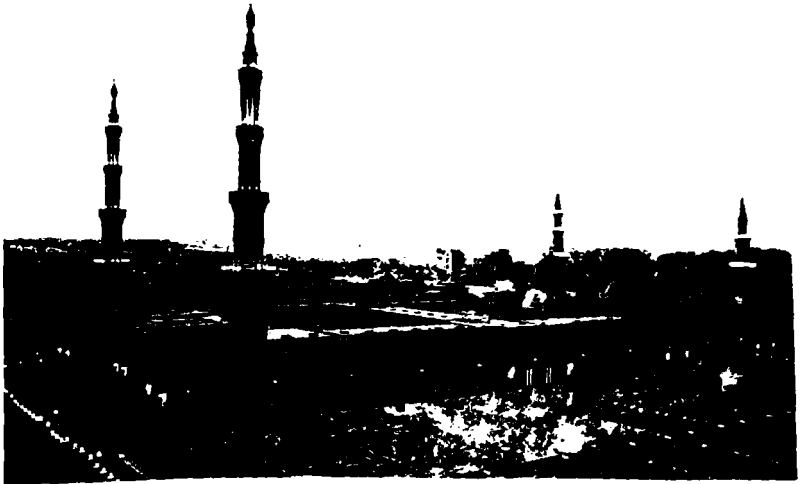
Ömer Bin Abdülaziz'in Hicaz valiliği çok başarılı geçmiştir. Medine'de zamanın en ünlü alimlerinden 10 kişinin bulunduğu bir istişare meclisi kurmuş, bölgesinin bütün problemlerini çözmüş, halkın huzur ve mutluluğunu sağlamıştır. Herkesin, adaleti ve takvası sebebiyle Hz. Ömer'e benzettiği ve II.

Ömer dedikleri vali, gerçekten bu ün-
vana layık bir insandı. Son derece sa-
de bir hayat yaşıyor, hayatını daima baş-
kalarının iyiliği için geçiriyordu. Zaten
annesi tarafından soyu Hz. Ömer'e da-
yanmakta idi. Gerçekten değerli bir ka-
dın olan annesi Ümmü Asım. Hz.
Ömer'in torunuydu.

Ömer Bin Abdülaziz, Hicrî 99-101
(m. 712-720) tarihleri arasında 8. Emevi
halifesi olduğunda bütün müslümanlar
sevinç duydular. Zira bu halife daha ön-
ceki Emevi halifelerinin yaptığı yanlış-
lıklara düşmek istemiyor, ülkenin bir-
lik ve beraberliği için çalışmaya karar-
lı bulunuyordu. İlk işi Abbasilerle olan
düşmanlığı kaldırmak oldu. Onlara
hakkını geri verdi. İnsanların Hz. Ali'ye
hakaret etmelerini yasakladı. Ordu-
yu düzene soktu. Saraydaki lüzumsuz

masrafları ve israfı önledi. Ülke vali-
lerine özel mektuplar yazarak bölgele-
rinde adaletle davranmalarını emretti.
İnsafsız ve haksız valileri görevlerinden
aldı. Çevresine ilim adamlarını ve din-
dar kimseleri topladı. Tek isteği İslâm'ın
hakkıyla yaşanması ve her şeyin Al-
lah'ın kanununa göre düzenlenmesi-
di. Halkın omuzlarını çökerten vergi-
leri hafıfletti. Kendisi de hazineden an-
cak geçimine yetecek kadar bir ücret
alıyor, kendi atına binerek dolaşıyor,
basit ve sade bir hayat sürüyordu. Ge-
ce yarılarında kadar çalışmakta, Allah
korkusu sebebiyle ağlamakta, daha çok
ibadet edebilmek için zamanla yarış-
maktaydı. Bir defasında sevgili hanımı
Fatıma'yı yanına çağırarak ve şöyle ko-
nuşmuşur:

"Ey Fatıma! Müslümanlara gayri-

Ömer Bin Abdülaziz'in yettiği Peygamber şehri
Medine-i Münnevve'den bir aörünüş.

müslimlerin yönetiminin başında bulunduğum için, açlıktan ölen fakirleri, umutsuzluk içinde çırpınan hastaları, felaketin pençesinde inleyen çıplak insanları, zulüm görenleri, saygıya layık ihtiyarları, çok çocuklu esirleri düşünüyorum da, kıyamet gününde Cenab-ı Hak'ın, onlar hakkında benden hesap isteyeceğini düşünerek korkuyor ve ağlıyorum. Sana soyundan ve kardeşinden kalmış olan mücevherlerin hepsini devlet hazinesine terketmeni rica etsem kabul eder misin?"

Ömer b. Abdülaziz'in örneği devlet idaresinde büyük dedesi Hz. Ömer (r.a) idi. Zulme son verirken, çok sayıda cariyeleri ailelerine ve ülkelerine gönderdi. Zalim hükümdarların toplantılarını andıran her türlü toplantıyı yasakladı. Bütün işlerini İslâm'a göre düzenledi. Huzuruna müslümanların izinsiz de girebileceklerini belirtti. Ailesinin mal varlığı da dâhil olmak üzere, bütün varlığını Beytülmal'e hibe etti. Zühd ve takvada o denli ileri idi ki, devlet idarecilerinden öte bütün salihler dahi zühd de ondan geri kalırlardı. Çoğu kere bir tane olan elbisesinin yıkanmasından sonra kuruması geciktiklerinden Cuma namazına geç kaldığı oluyordu. Kızlarının yiyeceği mercimek ve soğandan ibaretti. Onlara ağlayarak: "Sizlerin bolluk içinde hayat

Bu sözler karşısında çok duygulanan ve ağlayan Fatıma kocasının isteğini severek kabul etmiş ve bütün mücevherlerini hazineye bağışlamıştır.

Kendisine "Halifet'üs-Salih" yani salih halife ünvanı verilen ve ilk dört halifenin beşincisi diye adlandırılan Ömer Bin Abdülaziz'in hilafeti ne yazık ki iki buçuk yıl kadar sürmüş, henüz 37 yaşında iken 12 Şubat 720 tarihinde vefat etmiştir. Bazı kaynaklarda onun düşmanları tarafından zehirlenerek öldürüldüğü rivayeti vardır.

sürmenize karşılık, babanızın cehennem ateşi içinde kalması sizleri mutlu kılar mı?" derdi.

Hiç bir vakit "Düşmanlarımız Allah'a isyanları sebebi ile bizlerden daha kötü olduklarından, Allah onları bize karşı galip kılarak bize musallat etmez demeyin. Nice uluslar vardır ki, kendi günahları sebebi ile, kendilerinden daha isyankâr ulusların sömürgeleri altında eziyet içinde hayatlarını sürdürmektedirler. Nasıl ki düşmanlarınıza karşı muzafer olmayı Allah (CC)'tan dilemektesiniz, aynı şekilde nefislerinize karşı da galip gelmeyi Cenab-ı Allah'tan dileyiniz."

KRISTOF COLOMB'DAN ÖNCE AMERİKA'NIN HARİTASINI ÇİZEN

İRİ REİS

Piri Reis dünya denizcilik tarihinin en önde gelen simalarındandır. 1465 yılında Gelibolu'da, bir rivayete göre Konya'da doğmuştur. Ünlü Türk denizcisi Kemal Reis'in yeğenidir. O'nun yanında denizlere açılmış, büyük kahramanlıklar göstermiş, Akdeniz'de unutulmaz zaferler kazanmasına yardımcı olmuştur. Bir defasında düşman gemileri tarafından sıkıştırılan ve tam öldürülmek üzere olan Kaptan-ı Derya Damad Paşa'yı kurtararak Osmanlı donanmasının zaferini sağlamıştır.

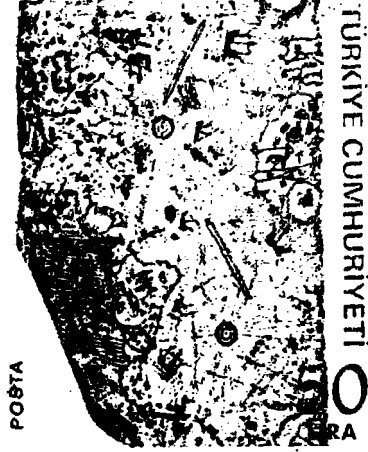
Amcası Kemal Reis'in 1511 yılında ölmesiyle O'nun yerine geçen Piri Reis, sonraları Oruç Reis ve Barbaros Hayreddin Paşa'nın yanına katılarak Akdeniz'in bir Türk gölü haline gelmesine çalışmıştır. Barbaros Hayreddin Paşa ile olan dostluğu çok kuvvetliydi. Paşa'nın İstanbul'a gönderdiği elçileri Piri Reis başkanlık etmiştir.

Piri Reis'in asıl ünü Mısır'da iken yazdığı ve Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a takdim ettiği "Kitab-

EUROPA

Piri Reis ve Haritası

*Kristof Kolomb'dan daha önce
Amerika'nın varlığını bilen ve kıtanın
haritasını çizen Piri Reis.*

ı Bahriye" isimli eseri sebebiyledir. Bu önemli eser, denizcilik tarihinin kaynakları arasında olup dünyaca bilinmektedir. O'nun şöhretini artıran bir diğer yönü de haritacılığıdır. Osmanlı İmparatorluğu içinde haritacılığı başlatan ve ilk defa dünya haritasını çizen Piri Reis'dir. Haritaların bir kısmı halen Topkapı Sarayı'nda bulunmaktadır. İşin en önemli tarafı ise Piri Reis'in çizdiği bu dünya haritasında Amerika kıtasının da bulunması ve o tarihte Kristof Kolomb'un henüz Amerika'yı keşfetmemiş olmasıdır. Buna göre Ame-

rika ilk defa müslüman Türkler tarafından keşfedilmiş olmaktadır. Ancak konuyla ilgili sır henüz aydınlanmış değildir.

Kaynaklara göre Piri Reis son derece zeki ve çalışkan bir insandı. Pek çok yer dolaşmış, dünyanın her yeri ile ilgilenmişti. Çizdiği haritalar bunu açıkça göstermektedir.

Ünlü Türk denizcisi ve ilim adamı, nihayet 1554 yılında 80 yaşında iken vefat etmiştir.

RABİA ADEVİYE

Kadın velilerin en büyüklerinden birisidir. Hicri 95 veya 99 yılında doğduğu rivâyet edilmektedir. Fakir bir aile içinde yetişmiş, nice sıkıntılar görerek büyümüştür. Henüz çocuk yaşta iken çalınarak o zamanın adetlerine göre cariye olarak satılması, hayatının dönüm noktalarından biridir. Daha sonra dindarlığı ve takvası sebebiyle serbest bırakılmış, Basra'ya gelerek yerleşmiştir. Burada da tam bir ihlâs içinde tasavvuf yoluna giren Rabia Adeviye devrinin tanınmış muta-

savvıfları tarafından da takdir edilmiştir. Kendisinin pekçok kerameti olduğu rivayet edilmektedir. Bu büyük mertebeye, yüce Allah'ın dostluğunu almakla kavuştuğunu söylemiştir.

Hemen her gece evinin damına çıkarak yaptığı meşhur bir duası vardır. Bu duada şunları söylerdi:

“Ya Rabbi! Yıldızlar parlıyor, insanların gözleri kapanmış, krallar kapılarını kapadılar, her aşık sevgilisi ile yalnız. Ve ben de yalnız seninle berabe-

rim.”

İmam-ı Şa’ranî’nin bildirdiğine göre kefenini daima yanında taşır, namaz kılmak istediği zaman onun üstünde kılar ve böylece ölüme her an hazır olduğunu ifade ederdi.

Zamanın büyüklerinden Süfyan-ı Sevrî, Malik b. Dinar, Şakık-ı Belhi onun Allah’a karşı sonsuz bir aşkla bağlı olduğunu söylemişlerdir. Gerçekten O, dünya hayatına hiç değer vermeden yaşamış, uzun bir ömür sürdükten sonra hicrî 185 tarihinde Basra’da vefat etmiştir. Kudüs veya civarında meftûn olduğu da rivâyet edilmektedir.

PEYGAMBERİMİZİN SEVGİLİ ARKADAŞI

HZ. SA'D İBNİ EBİ VAKKAS (r.a)

B abasının ismi Mâlik, annesinin ismi Hamâne'dir. Nesebi hem anne hem baba tarafından Resûlullah'la birleşir. Onyediyâşında iken İslâmiyet'i kabul etmişti. Müslüman olmasına Hz. Ebubekir delalet etmiştir. Hz. Sa'd müslüman olduktan sonra bilhassa annesi tarafından büyük eza ve cefalar görmüştür. Kadın, oğlunu dininden döndürmek için her çareye başvurmuş, onunla konuşmayacağını, yemek yiyip su içmeyeceğini, mutlaka İslâmiyet'ten dönmesi gerektiğini söylemiştir. Hz.

Sa'd imanının büyüklüğü sayesinde, "Senin binbir canın olsa da bunları birer birer teslim etsen ben yine dinimden ayrılmam" demiştir. Halbuki O, sahabeler içinde annesini en fazla sevenlerdendi.

Mekke devrinde büyük sıkıntılar çekmiş, cefalara uğramış, sonra Resûlullah'ın müsadesiyle Medine'ye hicret etmiştir. Bilhassa Hz. Ömer devrinde İslâm ordularına komutanlık ederek zaferler kazanmıştır. Dört halifenin de en sadık dostu ve istişare ettiği kimseler

arasındadır. Tam bir itaat, azim ve cesaret sahibi büyük bir insandı.

Hiz. Osman (r.a) zamanında meydana gelen fitneden sonra halk arasından çekilmiş ve evine kapanmıştır.

Hicretin 54. yılında 83 yaşında iken Medine yakınlarındaki "Akik" denilen yerde vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine Bedir cenginde üzerine giydiği elbiseyi kendisine kefen yapmışlardır. Cenaze namazını Medine valisi olan Mervanü'l-Hakem kıldırması ve Bakî Mezarlığına defnedilmiştir.

Hiz. Sa'd'ı anlatmak için şu hadis-i şerifler yetecektir:

"Anam babam sana feda olsun ya Sa'd!"

"Allah'ım! Sa'd'ın duasını kabul et."

"Ya Rabbi Sa'd'a şifa ihsan et."

Hiz. Sa'd B. Ebi Vakkas anlatıyor:
"Annemi çok sever ve hürmet ederdim. Benim İslâmiyeti, kabul ettiğimi öğrenince "Ey Sâ'd! Bu din de nedir? Eğer vazgeçmezsen, yemem, içmem ve ölünceye kadar bu şekilde hareket ederim," dedi. Ben ona: "Bunu yapma, çünkü dinimi bırakmam" dedim. Fakat annem dediğini yaptı. Yemedi, içmedi ve bitap düştü: Kendisine dedim ki: "Senin binbir canın olsa da bunları birer birer teslim etsen, ben yine dinimden ayrılmam!" Bunun üzerine Ankebut Süresi'nin 8. ayeti nazil oldu.

Hiz. Sâ'd vefatından önce Bedir Savaşı'nda giydiği cübbe ile kefenlenmesini vasiyet etmiş ve şöyle demişti: "Ben bu cübbe ile müşriklerle karşılaştım, onu bugünüm için saklıyordum."

HZ. SAİD İBNİ ZEYD (r.a)

Hiz. Said buyurdu ki: "Bir insanın Resûlullah ile beraber bir makamda bulunarak yüzünün tozlanması sizin, herhangi birinizin Hiz. Nuh kadar yaşasa bile, bu müddet zarfındaki amellerinden daha hayırlıdır. (Müsned)

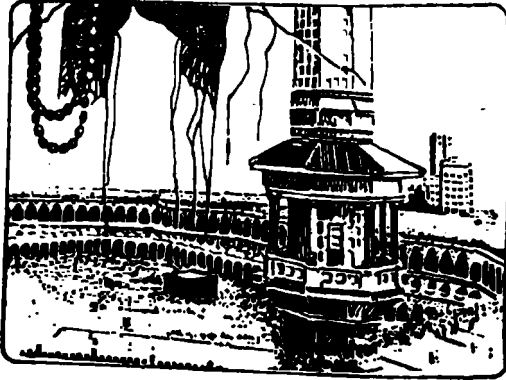
Babası Zeyd, annesi Fatıma binti Bace'dir. Nesebi beş-altı batın sonra Peygamberimizle birleşmektedir. 593 yılında Mekke'de doğmuştur. 19 yaşında iken İslâmiyet'i kabul eden bu büyük sahabe Hiz. Ömer'in kızkardeşi Hiz. Fatıma'nın da zevcesidir. Medine'ye ilk hicret edenler arasındadır. Ensar'dan kardeşi Rafi bin Malik hazretleridir. Bedir'den başka bütün gazalara iştirak etmiş, can ve malı ile Allah yolunda fedakarca çarpışmıştır. Cihad ile iştigal etmeyi en büyük

mevkî ve mansıp sayan Hz. Said, hicretin 51. yılında 79 yaşında iken vefat ederek Medine'ye gömülmüştür. Cenazesini Sa'd İbni Ebi Vakkas yıkamış ve kefenlemiş, namazını Hz. Abdullah İbni Ömer kıldırılmıştır. Yermük harbinde bir ok isabetiyle bir gözü yaralanan Hz. Said, Resûlullah'ın en yakın dostlarından ve ona ilk iman edenlerdendir. Kalbini dünya hırslarından temizlemiş, kendisini ilme ve takvaya vermiş, ziraatle geçimini temin eden Hz. Said hakkında Resûlullah:

“Said İbni Zeyd cennetliktir” buyurmuştur.

Hz. Said, Hz. Ömer'in kızkardeşi Fatıma ile evlenmişti. Onların İslâm'ı kabul ettiklerini öğrenen Ömer, evlerine baskın yapmış ve ikisini de feci halde dövmüştü. Bütün bunlara rağmen Hz. Said imanından taviz vermemiş, Hz. Ömer'in de İslâm'ı seçmesi için çalışmıştı.

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATININ MÜELLİFİ

SAİD-İ NURSÎ

Said-i Nursî 1873 yılında Bitlis iline bağlı Hizan kasabasının Nurs köyünde doğmuştur. Babasının ismi Mirza, Annesinin ismi Nuriye hanımdır.

Çocukluğu Nurs köyünde geçmiş, ilk tahsilini abisi Molla Abdullah'dan ve ciyevardaki hocalardan almıştır. Kısa zamanda kendini yetiştirerek şöhret kazandı. Önceleri Said-i Kürdî olarak tanınırken daha sonra doğduğu köye nisbetle Said-i Nursî diye adlandırılmıştır.

Uzun ve çileli bir hayat sürmüş olan Said-i Nursî, "Bediüzzaman" yani "Zamanın harikası" sıfatıyla da tanınmaktadır. Hakkında yazılan eserlere göre çok zekî, hafızası sağlam, sabırlı, zühd ve takva sahibi, sebatlı ve şiddetli bir insandı. Eserleri ve mücadelesi doliyısıyla devamlı takip edilmiş, sürgün ve hapis hayatı yaşamıştır.

İstiklal savaşının kazanılması için büyük gayretler gösterdiği halde daha sonra Ankara'da duramayan ve Van'a gide-

rek eserlerini yazmaya başlayan Said-i Nursi bu kitaplarda "İnkârı red, imanı muhafaza ve idame ettirmek" istediğini bildirmektedir. Kitapları "Risale-i Nur" yani nur risaleleri adıyla şöhrat bulmuş, bilhassa talebeleri tarafından basılıp çoğaltılmıştır. 130 kadar olan bu risalalar içinde "Tarihçe-i Hayatım", "Sözler", "Lemalar", "Mektubat" ve "Asa-yı Musa" çok ünlüdür.

Hakkında iyi veya kötü pek çok yazı yazılan ve hâlâ tesirlerini devam ettirmekte olan Said-i Nursi 22 Mart 1960 yılında Urfa'da vefat etmiş, cenazesi büyük bir kalabalık tarafından kaldırılmıştır. Ne var ki devrin idaresi tarafından bir ay kadar sonra, cenaze resmî bir tasarrufla ve gizlice daha önce Said-i Nursi'nin uzun yıllar yaşadığı Isparta'ya getirilmiş ve bilinmeyen bir yere defnedilmiştir.

Said-i Nursi

"Semud azgınlığa başladı. Toplumun her kesiminde inkar, isyan ve cüret arttı. Kötü insanlar iktidara gelmeye, kanun yapmaya, büyüklük ve üstünlük kompleksiyle böbürlenmeye başladılar. Hayat seviyesi yükseldikçe ters orantılı olarak ahlak düzeyi ve insanî anlayış alçaldı.

Artık Semud'un ikaz edilmesi gerekiyordu. İçlerinden Hz. Salih Peygamber olarak görevlendirildi.

Hz. Salih yıllarca uğraştı, didindi, doğru yolu ve nice mucizeleri gösterdi ama Semud kavmi inkarı tercih etti. Sonra tek bir sayha, tek bir çığlık onları yakaladı ve yok etti. Bugün bile Hicr'in harabeleri arasında dolaşanlar inmiş azabın dehşetiyle ürpermekten kendini alamaz..."

SEMÛD KAVMINİN BÜYÜK PEYGAMBERİ

HZ. SALİH (a.s)

Hud aleyhisselam'dan 150 sene kadar sonra yaşadığı rivâyet edilen Hz. Salih, tarihte "İkinci Âd Kavmi" olarak tanınan Semûd isimli bir millete peygamber olarak gönderilmiştir.

Semûd Kavmi, Hicr denilen ve Şam ile Hicaz arasında bulunan bir beldede yaşıyordu. Daha önceki atalarının başına gelen felâketi unutmuş, tam bir inkâr ve sapıklığa yuvarlanmışlardı. Vur-gun, soygun, yolkesicilik alışkanlık haline gelmişti. Her tarafta puta tapıcılık

hakimdi.

Büyük bir medeniyet kurmuş, kayalarla oyup sağlam evler yapmışlardı. Taş oymacılığında dünyada ilk sırayı alıyorlardı. Her yanda bağlar, bahçeler, saraylar, köşkler yapılmıştı. Ne var ki bütün bu nimetler onların şükrünü artıracığı yerde inkârlarını ve zulümlerini artırmıştı.

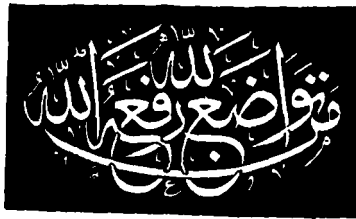
Sonunda merhametlilerin en merhametlisi olan Yüce Allah, kendi içlerinden bilgili, güvenilir, iyi huylu ve üs-

tün bir insan olan Hz. Salih'i onlara peygamber olarak gönderdi.

Hz. Salih kavmini doğru yola çağır-
dı. "Ben Allah'ın gönderdiği peygam-
berim. O'na inanıp itaat edin. Kötülük-
leri bırakın" diye öğüt verdi, kavmi şa-
şırdı. Bu sözlerden birşey anlamadık-
larını, niye kendilerinin peygamber ol-
madıklarını söylediler. Hz. Salih uzun
uzun izah ve ikaz etti. Dinlemediler. İç-
lerinden pek azı bu ilahi daveti kabul
ederek Hz. Salih'in safına katıldı. Di-
ğerleri onları da dinlerinden döndür-
mek için haince bir mücadeleye giriş-
tiler. Sonra gerçekten peygamber olup
olmadığını anlamak için Hz. Salih'den
bir mucize istediler. Yüce Allah'ın em-
riyle kocaman bir kaya içinden dişi bir
deve çıktı. Gözleriyle bu olağanüstü ha-
diseyi gördükleri halde yine inkârların-
da diretiler. Hatta içlerinden azgın ve
zalim dokuz kişi bir gece toplanarak de-
veyi öldürmeyi kararlaştırdı. Planları
gereğince hareket ettiler. Kaddar İbn-i

Salef adlı bir kâfir, devenin ayaklarını
keserek onu öldürdü. Bunun üzerine ar-
tık Hz. Salih'in yapacağı birşey kalma-
mıştı. Semûdlulara üç gün mühlet ta-
nındı. Üçüncü günün sonunda, sabaha
karşı, korkunç bir sayha; bir çığlık du-
yuldu. Onları kısıvrak yakalayan bu
sesle, oldukları yere çakılıp kaldılar.
Sonra şiddetli bir sarsıntı başgösterdi.
Ve bütün Semûdlular yok oldular. İç-
lerinden sadece Hz. Salih ve ona ina-
nan kimseler kurtuldu. Bir rivâyete göre
bu mü'minlerin sayısı dörtbin kişiyi bu-
luyordu. A'raf, Hud, Kehf, Şuara ve
Neml surelerinde Hz. Salih ve onun şe-
refli mücadelesinden bahsedilmektedir.

Buhârî'nin rivâyet ettiği bir hadîse
göre sevgili Peygamberimiz Tebük se-
ferine çıktığında askerleri ile Hicr de-
nilen yere gelmiş, sahabeler buradaki
sulardan içmek istediklerinde peygam-
berimiz Hicr'de Hz. Salih'in kavminin
yok edildiğini bildirerek bu sulardan iç-
memelerini emretmiştir.

HAÇLILARI DİZE GETİREN BÜYÜK SULTAN SELAHADDİN EYYUBİ

Haçlılar, İslâm dünyasını yıkıp parçalamak, Kudüs'ü ele geçirip doğunun hazinelerini ele geçirmek ve müslümanları yok etmek için bir kez daha birleşmişlerdi. Başlarında, Avrupalıların Aslan Yürekli Richard dedikleri İngiltere hükümdarı bulunuyordu. Richard ve ordusu kolayca mağlup edeceklerini sandıkları İslâm askerleriyle karşı karşıya gelince gerçeği anladılar. Müslümanların başında ilmi ve askerî dehasıyla tarihin en büyük kahramanlarından sayılan Selahad-

din Eyyubî bulunuyordu. Düşman, Selahaddin Eyyubî'nin bir avuç askerle koruduğu Akka kalesi önünde aylarca beklemek zorunda kaldı. Yapılan kanlı savaşların hiç birinde başarılı olamadılar. Artık Selahaddin'in elinden Kudüs'ü alma hayalleri sönüp gitmişti. Karşılarında ölümü hiçe sayan bir sultan ve onun için canlarını fedaaya hazır İslâm askerleri vardı. Akka'yı düşürmek için çekirge sürüleri gibi kalabalık ordularla defalarca saldırdılar. Selahaddin Eyyubî Akka'dan çıkarak baş-

ka meydanlarda savaşmayı tercih etti.

Haçlılar artık Kudüs'ü düşünemiyorlardı.

Selahaddin Eyyubî bu büyük ve korkunç tehlikeyi yenilmez iradesi, üstün askeri ve siyasi dehasıyla atlatmasını bildi.

Eyyubî Devleti'ni kurarak İslâm tarihinde müstesna bir yer kazanan Selahaddin'in babası Emir Eyyub'tur. Emir Eyyub Bâlbek valisi iken Selahaddin doğmuş, öğrenimini burada tamamlayıp bilhassa İslâmi ilimler ve

edebiyatta üstün başarılar göstermiştir. Daha sonra Musul Atabeyi olan Emir Nureddin ile Mısır seferine katılmış, hristiyan Kudüs kralına karşı zaferler kazanıp Kudüs'ü ele geçirmiştir.

1174 yılında bağılı bulunduğı Nureddin Atabek vefat edince Mısır'da bağımsızlığını ilan ederek Eyyubî Devleti'nin temellerini atmıştır. Bu arada bitip tükenmez savaşlara girip, Filistin, Mısır, Suriye, Hicaz ve Yemen'in tek hakimisi durumuna gelmiştir.

İlme ve sanata karşı üstün bir sevgi-

Büyük İslâm komutanı Selahaddin-i Eyyubî'nin muhteşem türbesi.

si vardı. Önceleri, bir hükümdar ol-
maktansa bir ilim adamı olmayı düşün-
müştü. Alçak gönüllü, iyiliksever, dü-
rüst bir müslümandı. Kısa zamanda
kurduğu muazzam devlete ve zaferlere
rağmen asla gurura kapılmadı. "Ben,
Allah yolunun bir hizmetçisiyim" di-
yerek ömür sürdü.

Hicretin 589. yılında henüz 57 ya-
şında iken Şam'da vefat etmiş, vasiyeti
gereğince kefeni bir muzrağın ucuna ta-
kılıp, ölümü müslümanlara duyurul-
muştur.

Selahaddin'in kefenini halka gösteren
münâdî şunları söylemiştir: "Ey müs-
lümanlar! İşte bunca devlet ve mülk sa-
hibi olan Sultan Selahaddin vefat etti.
Öyleyse Allah'a kullukta gevşeklik gös-
termeyin."

*Haçlılar Kudüs'ü alamayınca
Selahaddin Eyyûbî'ye gelip
ziyaret için izin istediler.*

SELAHADDİN EYYUBÎ'NİN OĞLUNA VASIYETİ

*"Oğlum sana, her hayrın başı,
kaynağı olan Allah korkusu ile
ahlâklanmanı tavsiye ederim.
Rabbin emirlerini ifâ etmede
kusur etme ki selâmet ondadır.
Kanı gözyaşı gibi gör, kan
döküp eteğini bulandırmaktan
sakın. Çünkü dökülen kanın
intikamı alınır. Halkın refah ve
saaddeti için çalış ve dikkatli ol.
Daima onların durumlarını
tahkik et. Çünkü halk Allâh'ın
sana emânetidir. Askerî
kumandanları, büyük mevkide
olanları, ve eşrafı memnun
etmeye gayret et. Şunu hiç
hatırdan çıkarma ki benim bütün
bu kudret ve şân, şerefe
kavuşmam hep iyi işlerim, güzel
davranışların sebebiyledir.
Cümlemizin fânî olduğunu
hatırdan çıkarma da kimse
hakkında ebedî kin tutma.
Herkesin hukukuna riayet et.
Zira Cenab-ı Hak (Erhamür-
Rahimin merhametlilerin
merhametlisi) olduğundan,
Allah'ın hukukuna karşı yapılan
hatalar tövbe neticesi affolunur.
Fakat kul hakkı kullar hoşnut
olmadıkca affolunmaz."*

(Evrak-ı Perişan)

İRANLI BÜYÜK SAHABE

SELMAN-I FARİSİ (r.a)

Aslen İranlı olduğu için Farisî lakabıyla anılan Hz. Selman, Peygamberimizin en yakın arkadaşlarından olup, büyük bir sahabedir.

Çocukluğu mecusî bir ailede geçti. Gençliğinde hak dini aramak için gayret sarf edip, hristiyan oldu. Birçok şehir dolaşıp, papazlara hizmet etti. Fakat aradığı huzuru bulamadı. Hristiyanlık, ruhundaki yangını söndüremedi. O, yüce Allah'ın son elçisini ve dini olan İslâm'ı arıyordu.

Nihayet Arabistan'a doğru yola çıktı. Hz. Peygamberin İslâm'ı yaymaya başladığını duymuş ve O'nunla görüşmek istemişti.

Yol arkadaşları ona ihanet ettiler. Selman, Medineli bir yahudiye köle diye satıldı. O, bütün bunlara rağmen sabrediyor, Mekke'de bulunan sevgili Peygamberimizin Medine'ye hicretini bekliyordu.

Resûlullah'ın Medine'ye geldiğini bir hurma ağacı üzerindeyken haber alan

Hız. Selman, büyük bir heyecan duyup yere düştü. İyileşince hemen Peygamberimizi görmeye gitti ve engin bir samimiyetle İşlâm'ı kabul edip müslüman oldu.

Peygamberimiz ve sahabeler O'na yardım ettiler. Kendisini kölelikten kurtardılar. Resûlullah O'na hayırlı Selman manasına gelen "Selman'ül-Hayr" lakabını taktı.

Hız. Selman aradığını bulmuştu. Hayatından memnundu. Artık Peygamberimizin yanından ayrılmıyor, İşlâm için her türlü fedakârlığa katlanıyordu. Hendek savaşında Medine'nin etrafına hendek kazılmasını O teklif etti.

Hız. Ömer devrinde şam ve Irak'ın fethinde bulundu. İran'ın fethinden sonra Medayin şehrine vali olarak tayin edildi. Bu görevini hakkıyla yerine getirdi. Hicretin 35. senesinde Medayin'de vefat edince, İşlâm dünyası en büyük şahsiyetlerinden birini daha kaybetmiş oldu.

Türbesi Medayin şehrindedir.

Sevgili Peygamberimiz'in onunla ilgili hadîs-i şerifleri vardır. Kendisini çok sever ve: "Selman bizdendir. Ehl-i Beyt'tendir" buyurdu. Bir başka hadîste de Hız. Selman'ın büyük bir alim olduğu belirtilerek, "Selman'a doyasya ilim verilmiştir" denilmiştir.

Hız. Selman-ı Fârîsi müslüman olduktan sonra kölelikten kurtulmak istedi. Peygamberimiz, O'nun efendisi olan yahudi ile anlaştı. Ashab-ı Kırâm bu yahudiye 300 hurma ağacı yetiştirerek Selman'ı kurtaracaklardı. Canla başla çalıştılar. Yahudi, müslümanların bu hareketinden duygulandı. Sonra da ağaçlardan bütün müslümanların istifade edebileceklerini bildirerek müslüman oldu.

SÜFYAN-I SEVRÎ

Asıl adı Ebû Abdullah b. Sait olan ve Süfyan-ı Sevrî ismiyle şöhret bulan bu büyük İslâm alimi miladî 715 yılında Kûfe'de doğmuştur. Çok küçük yaşta ilim tahsiline başlamış, ilk bilgisini Kûfe'nin tanınmış alimlerinden olan babasından almıştır. Kendisini yetiştirip ismini duyurduktan sonra bir takım siyasi sebepler dolayısıyla Kûfe'den ayrılıp Yemen'e gitmiş, burada ticaretle uğraşarak zengin olmuştur. Ancak bu ticari faaliyetler O'nun ilme karşı olan düşkünlüğüne hiç tesir etme-

miştir. Yine vakitlerinin çoğunu hadîs toplamak, tefsir ve kelam ilimleriyle uğraşmakla geçirmiştir. Yemen'den sonra Mekke'ye gelerek bir müddet burada yaşamış, sonunda da Basra'ya yerleşmiştir. Burada şöhretin zirvesine erişen Süfyan-ı Sevrî yaptığı içtihatlar sebebiyle yeni bir mezhebin kurucusu oldu. Dört büyük mezhepten sonra en çok tanınan ve bilinen mezhebi daha sonraları unutulmuş olmakla beraber Süfyan-ı Sevrî'nin ilmî üstünlüğünü göstermektedir. Zaten O bütün İslâm

dünyasında “Hadîste mü'minlerin emiri” lakabıyla anılmıştır.

O, hadîs, fıkıh, kelam ve tefsir ilimlerinde ne kadar şöhet kazanmışsa, tasavvufi cephesiyle de o kadar şöhet kazanmıştır. Kendisinden sonra yaşayan mutasavvıflar O'nu her zaman büyük bir şeyh olarak tanımışlardır.

Süfyan-ı Sevrî'nin Cami'ul-Kebir, Cami'us-Sağir, Kitab'ul-Feraiz isimli önemli eserleri ve bir Kur'ân-ı Kerim tefsiri vardır. Tabakâtu'l-Kübra isimli eserde onun şu sözleri naklediliyor:

“Bir kimse amel etmek ihtiyacını duymadığı bir bilgiyi sinesine alırsa; sonunda elde edeceği şey, sadece zillettir.”

“Bütün kötülüğün kaynağı bir sınır çizmeden düşük, bayağı ve kötü kim-selere yapılan iyiliktir.”

“İbadet eden kimse yaptığı ibadete bakar da, kendisini bir din kardeşinden üstün görmeye kalkarsa, yaptığı ibadetler hiç olur.”

Süfyan-ı Sevrî nihayet 64 yaşında iken miladın 778. yılında Basra'da vefat etmiştir. Türbesi Basra'dadır.

HZ. SÜLEYMAN (a.s)

Hz. Süleyman'ın soyu Hz. İbrahim'e ulaşır. Babası, kendisine Zebur nâzil olan Hz. Davud'dur. O'nun himayesi ve terbiyesi altında büyümüş genç yaşta bilgisi, zekâsı, dirayet ve dindarlığıyla şöhret kazanmıştır. Hz. Davud'un vefatından sonra İsrailoğulları'na hükümdar olmuştur. Aynı zamanda yüce Allah kendisine Peygamberlik vazifesini de vererek O'nun şerefini artırmıştır.

Hz. Süleyman'ın zamanı İsrailoğul-

ları tarihinin altın çağıdır. Zira yaşadığı dönemde hiçbir devlet ve hükümdar O'nun güç ve kuvvetine sahip değildi.

Hz. Süleyman Kur'ân-ı Kerim'de övülen ve yüce Allah'ın takdirini kazanan bir peygamberdir. Bir defasında: "Ya Rabbi! Beni bağışla, bana bender sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümdarlık ver. Şüphesiz ki sen, daima bağışta bulunansın" diye dua ve ricada bulunmuştu. Bunun üzerine yüce Allah: "Biz de istediği yere onun buy-

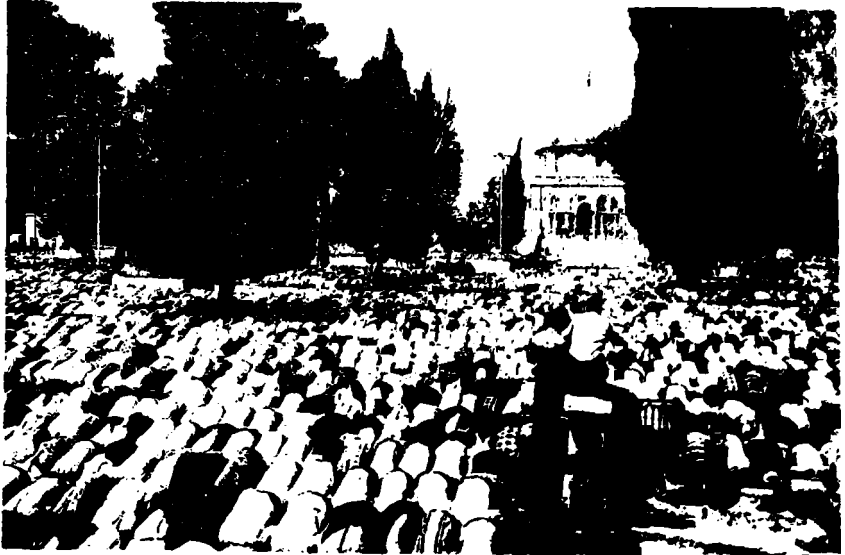
ruğu ile kolayca giden rüzgârı, bina kuran ve dalgalılık yapan şeytanları, demir halkalarla bağlı diğerlerini onun buyruğu altına verdik" buyurarak Hz. Süleyman'a verilen kuvvet ve kudreti bildirmiştir.

Gerçekten bundan sonra Hz. Süleyman rüzgârlara ve bulutlara emretmeye, cinleri ve şeytanları hükmü altında tutmaya ve kuşları bile idare etmeye başlamıştır.

Bu güç ve kudretle Hz. Süleyman kavminin altın bir çağ yaşamasına sebep oldu. Civarda yaşayan devletleri ve hükümdarları emri altına aldı. Kavmine ve onlara Allah'ın kutlu yolunu gösterdi. Puta tapıcılığı ve inkârı ortadan kaldırdı.

Kudüs şehri O'nun zamanında en büyük mimarî eserlerine kavuştu. Babasının vasiyetini yerine getirmek için, daha çok cinleri çalıştırmak suretiyle Mescid-i Aksa'yı O yaptırdı. Kıyamete kadar ziyareti helal üç mescidden biri ve sevgili Peygamberimizin Mirac'da ilk durağı olan Mescid-i Aksa Hz. Süleyman'ın eseridir.

Büyük peygamber bu arada Yemen'de hüküm süren Sab'a Melikesi Belkis ile de görüşmüş, onun İslâm'ı kabul etmesini sağlamıştı. Kur'an-ı Kerim'de bu olaylar çok veciz bir şekilde anlatılmaktadır. Yine Kur'an'ın ayetlerine göre Hz. Süleyman atlara çok düşkün, sanat ve mahareti yüksek, hükümlerinde âdil, yüce bir insandır. Sad Suresi'nin 30.

Hz. Süleyman'ın babasının vasiyeti üzerine yaptırdığı mukaddes Mescid-i Aksa'da müslümanlar bir cuma namazı kılarken.

ayetinde: “Biz Davud’a da Süleyman’ı ihsan ettik. (Süleyman) ne güzel kuldur. Doğrusu O, daima Allah’a yönelirdi” buyurmuştur.

Hız. Süleyman da babası gibi kırk yıl hüküm sürdükten sonra vefat etti. Kur’ân-ı Kerim’de O’nun nasıl vefat ettiği de anlatılmıştır. Seb’e Suresi’nin 14. ayetinde şöyle buyurulmaktadır: “Süleyman’ın ölümüne hükmettiğimiz zaman ancak değneğini yiyen kurt onun ölümünü cinlere farkettilirdi. O, ölü olarak yere düşünce, ortaya çıktı ki, şayet cinler görülmeyeni bilmiş olsalardı ancak düşüren bir azap içinde kalmazlardı.”

Bu ayetlerin tefsirine göre Hız. Süleyman cinlere bir bina inşa ettiriyor ve onları sıkı bir disiplin içinde çalıştırıyordu. Sonra devamlı onları gözetmek için karşlarına geçip esasına dayanmaya ve onlara bakmaya başladı. Bu arada yüce Allah O’nun ruhunu kabzetti. O ise hâlâ canlı gibi ayakta duruyordu. Uzun bir süre öyle kaldı. Değneğini bir kurt kemirince yere düştü, cinler de ancak o zaman Hız. Süleyman’ın ölmüş olduğunu anladılar.

Hız. Süleyman’ın kudretini öylesine büyüktü ki yeryüzünde hiç kimseye verilmemişti. Onun emri altında sadece insanlar değil, aynı zamanda cinler de çalışmak zorundaydılar. Hız. Süleyman Yemen’deki Sebe ülkesini egemenliği altına alarak, Beni İsrail’in yükselişini sağladı. Filistin’e tamamiyle hakim oldu. Fethedilemeyen civar devletler de Filistin devletine tabi oldular. İsrailoğulları Hız. Süleyman’dan sonra tekrar maddeciler bir zihniyetin esiri oluverdiler. Kısırlık ve kavgalar sebebiyle ikiye bölündüler. Filistin’in Kuzeyinde, Ürdün’ün önemli bir bölümünde İsrail devleti kuruldu. Güney Filistin’de ise Yahudiyye devleti ortaya çıktı. İsrail’in başkenti Sameriyye, Yahudiyye’nin başkenti Kudüs’dü. Aynı soydan gelmiş olmalarına rağmen bu iki devlet arasında büyük düşmanlıklar ve kavgalar başgösterdi. İsrail devleti, üzerine şirik ve ahlâksızlık çamurunu daha çok bulaştırmış, hatta bu kötülük bizzat devlet eliyle yaygınlaştırılmıştı. Hız. İlyas, Elyesa ve daha sonra gelen peygamberler İsrailileri uyarıp durdular ama fazlaca bir fayda temin edilemedi.

MEVLİD YAZARI

SÜLEYMAN ÇELEBİ

1 346 veya 1351 yılında doğduğu tahmin edilen Süleyman Çelebi'nin ailesi hakkında açık bir bilgimiz mevcut değildir. Bursa'da doğmuş olduğu sanılmaktadır. Hakkındaki bilgilerimiz daha çok kendisini şöhrete ulaştıran Mevlid kitabından çıkarılmaktadır.

Düzenli bir tahsil görmüş olduğu, zamanın ilimlerini iyi öğrenip ilmi ve zekasıyla kendini kabul ettirdiği bilinmektedir.

Osmanlı kaynaklarından, O'nun, önceleri padişahın divan imamlığını daha sonra da Bursa'daki Ulu Camii'nin imam-hatipliğini yaptığını öğrenmekteyiz.

Süleyman Çelebi, "Kurtuluş vesilesi" manasına gelen Vesilet'ün-Necat isimli Mevlid kitabıyla İslâm Türk edebiyatının en güzel örneklerinden birini vermiştir. Bu eser, 1409 yılında tamamlanmış olup 730 beyitten oluşmaktadır. Hususen sevgili Pey-

gamber Efendimizi övmek ve O'nun üstünlüğünü ortaya koymak için yazılmıştır.

Dini edebiyatımız içinde en çok okunan ve sevilen eser, dokuz bölümden oluşmaktadır. Münacaat bölümü:

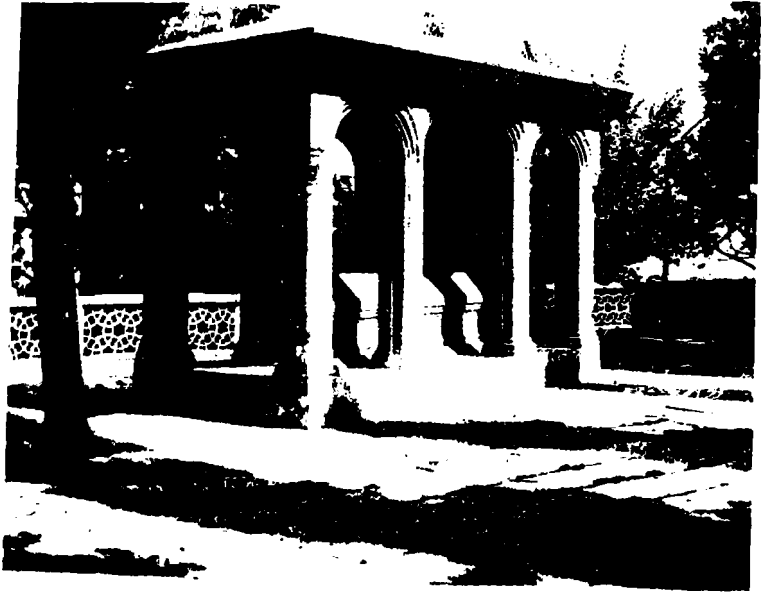
“Allah adın zikredelim evvela”

“Vacip oldur cümle işte her kula.”
beyitiyle başlamaktadır. Mevlid şairi Süleyman Çelebi 1422 yılında Bursa’da vefat etmiş, Çekirge yolu üzerindeki Yorgurtlu Baba Zaviyesi yakınlarındaki sırta gömülmüştür. Türbesi bugün

de ziyarete açıktır.

İsminin sonundaki Çelebi ünvanı da O’nun bilgin, faziletli ve kâmil bir insan olduğunu göstermektedir.

Hakkında birçok araştırmalar yapılmış, bilhassa büyük eseri Vesilet’ün-Necat üzerinde tetkiklerde bulunulmuştur. Bu eseri Türk edebiyatı içindeki müstesna yerini korumakta, milletimiz tarafından büyük bir sevgi görmektedir. Dini gün ve gecelerimizde ve bazı özel günlerde Mevlid okutulması bir gelenek halini almıştır.

Süleyman Çelebi'nin Bursa'daki türbesi.

OSMAN DEVLETİ'NİN MANEVİ MİMARİ

ŞEYH EDEBÂLÎ

Seyh Edebâli, Osmanlı Devleti'ni kuran Osman Gazi'nin kayınbabası olup, devletin kuruluşunda büyük manevî katkısı olan İslâm âlimidir.

Hayatı hakkında fazlaca bir bilgimiz olmayan Şeyh Edebâli'nin uzun bir ömür sürdüğü ve Osman Gazi'nin vefatından iki ay kadar önce Bilecik'te vefat ettiği söylenmektedir.

Şeyh Edebâli aslen Karamanlıdır. Adana'da doğmuş, tahsil için Suriye'ye (Şam'a) gitmiş orada uzun-yıllar İs-

lâmî ilimler üzerinde, bilhassa İslâm fıkıhı (hukuku) konusunda incelemeler yapmıştır. Daha sonra olgun bir şahsiyet olarak Eskişehir'e gelen ve bu civardaki Kelpburnu denilen bir yerde zaviye kurarak faaliyetlerini sürdüren Şeyh Edebâli kısa sürede tanınmış, sevilmiş, sözü dinlenir bir tarikat şeyhi ve İslâm âlimi olarak kabul edilmiştir. Kızı Malhun Hatun'un Osman Gazi ile olan evliliği pek meşhurdur. Birtakım kuvvetli rivâyetlere göre bu olay şöyle cereyan etmiştir:

Osman Gazi, sık sık Şeyh Edebâlî'nin tekkesine gelerek onu ziyaret etmekte, sohbetlerine katılıp kendisinden istifade etmektedir. Bir defasında şeyhin kızını görerek ona âşık olur. Fakat sevgisini kimseye söyleyemez. Bir gece yine şeyhin evinde misafir iken bir rüya görür. Rüyasında Şeyh Edebâlî'nin göğsünden çıkan bir hilâlin dolunay haline gelerek kendi göğsüne girdiğini, çevredeki büyük çınar ağacının dalları ve yaprakları ile cihanı kapladığını, her yanda ezan okunduğunu görür. Uyanınca rüyasını şeyhe anlatır. Büyük ilim adamı şeyh, bunun

hayırlı bir rüya olduğunu söyleyerek kızı Malhun Hatun'u onunla nikâhlar, bu mutlu beraberlikten ikinci Osmanlı padişahı Orhan Gazi doğmuştur.

Şeyh Edebali'nin Osman Gazi'ye yardım etmesi, O'nun kuracağı devlette destek olması çok hayırlı sonuçlar doğurmuştur. Bütün bu çalışmalar neticesinde küçük bir aşiret olan Kayılar önce Osmanlı Beyliği'ni, daha sonra da Osmanlı Devleti'ni kurarak, altı asır boyunca bütün dünyada önemli bir rol oynamışlardır.

Osman Gazi kayınbabasına her za-

Şeyh Edebali'nin kızı Malhun Hatun ve annesinin Bilecik'te bulunan kabirleri.

man hürmet ve saygı göstermiş, her türlü işte onunla istişare ederek, görüşlerini almıştır. Bilhassa devletin lik yıllarında Şeyh Edebâli, dinî hususlarda çözümler getiren bir müftü olarak görev yapmıştır. Kendisinden sonra da bu

görevi damadı Dursun Fakih devam ettirmiştir.

Şeyh Edebâli'nin türbesi Bilecik'te olup asırlar boyunca ziyaret edilmektedir. Tarihler O'nun için Osmanlı devletinin manevî mimarı demektedirler.

Şeyh Edebali'nin Bilecik'teki türbesi.

HAT SANATIMIZIN EN BÜYÜK USTASI

ŞEYH HAMDULLAH

Kur'ân-ı Kerîm, yüce Allah'ın gönderdiği kutsal kitaptır. Bilginler O'nun inceliklerini kavramak, hafızlar onu ezberlemek, hattatlar da O'nu en güzel biçimde yazmak için ömürlerini harcarlar. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'e hizmetten daha büyük bir şeref yoktur.

Türkler de İslâmiyet'i kabul ettikten sonra bu uğurda nice başarılar gösterdiler. Bilhassa Kur'ân'ı yazma hususunda, yani hat sanatında şaheser örnekler verdiler. Şeyh Hamdullah ise

milletimizin yetiştirdiği en büyük hattat olarak tarihe geçti.

Kendisinden sonra yaşayan bütün hattatların piri ve ustası olarak kabul edilen ve tesirleri hâlâ devam eden Şeyh Hamdullah, 1436 yılında Amasya'da doğmuştur. Babası Buhara'dan Amasya'ya gelip yerleşmiş olan ve Şeyh Efendi adıyla tanınan Mustafa Dede'dir.

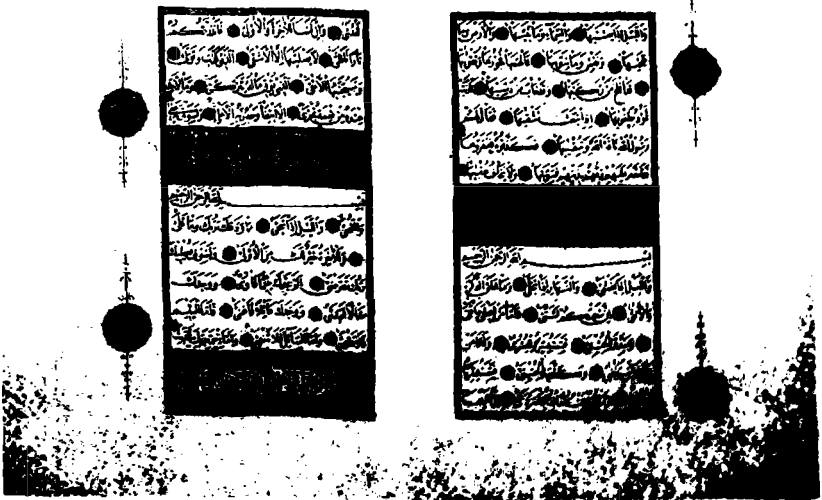
Hamdullah küçük yaşlardan beri iyi bir terbiye ve eğitim görekerek yetişti.

at sanatına karşı duyduğu ilgi sebebiyle devrin tanınmış hattatlarından dersler aldı. Bilhassa ünlü hattat Yakut-Müstazimi'nin talebesi Abdullah Sayıfı'den icazet alan Maraşlı Hayredin'in O'nun üzerinde büyük tesiri oldu. Hiç durmadan çalışan Hamdullah, bu arada Amasya valisi olan II. Beyazıd'ın destek, yardım ve dostluğunu ördü. O'na ve çocuklarına ders ver-i. II. Beyazıd padişah olunca çok sevdiği Şeyh Hamdullah'ı İstanbul'a çağırıp, sarayın hat hocalığına getirdi. Çalışmalarını hayranlık ve sevgiyle takip etti. Hatta Şeyh'in yazı yazdığı sırada yanında bulunur, sırtını ayayacağı yastığı düzeltir, hokkasını

tutardı. Büyük Osmanlı Padişahı'nın bu yakın ilgisi Şeyh Hamdullah'ın gayret ve ilgisini artırıyor, Yakut'un hattına bir yenilik ve mükemmellik getirerek, muhteşem bir çıkır açıyordu. Artık asırlar boyu binlerce hattatın taklit edeceği bir stil gelişmişti.

Şeyh geçim sıkıntısından uzak bir şekilde çalışmalarını sürdürdü. 47 Kur'an-ı Kerim, 1000 kadar En'am, evrad ve cüz yazdı. Ayrıca Beyazıd Camii'nin mihrabındaki ve kapısındaki ve daha birçok caminin iç ve dışını süsleyen yazıları yazdı. Pek çok talebe yetiştirdi.

Hattın yanında okçuluk ve terzilik-

Şeyh Hamdullah'ın nefis bir hattı.

le de uğraşıp başarılar kazandı. Okçular tekkesinin şeyhi oldu. Şahin avcılığında ve yüzme sporunda başarılar gösterdi. Tasavvufu uğraştı. Gerçek bir dindar, samimi ve dürüst bir müslümandı. Elde ettiği imkân ve şöhret O'nu hiçbir zaman gurura düşürmemiştir. Aldıklarının çoğunu çevresine dağıtan talebelerine yardım eden, cömert bir kimseydi.

II. Beyazıd'ın vefatından sonra kendi köşesine çekildi. Yavuz Sultan Selim ve Kanunî devirlerini gördü. Onlar tarafından da saygı ve sevgiyle karşılandı. Nihayet 1520 tarihinde 84 yaşında iken vefat etti. Cenazesi Karacaahmed mezarlığına defnedildi.

Şeyh Hamdullah'ın hat sanatımıza kazandırdığı şaheser örnekler bugün bile hayranlıkla seyredilmekte, hatta çalışanlar O'nu taklid etmektedirler. Bütün başarıları ve şöhretine rağmen Şeyh Hamdullah'ın gayet mütevazı ve alçak gönüllü bir insan olduğunu görüyoruz. En değerli eserlerinin bile altına attığı imzası "Türlü belaya mübtela Hamdullah" yahut "Kendi küçük, günahı büyük Hamdullah" tarzındadır.

Şeyh Hamdullah'a daima büyük bir sevgi gösteren Osmanlı padişahı II. Beyazıt Han.

Cihanı parlatan güneş
çeşmesi, kör yarasanın
gözüne çirkin görünür.

İRAN'IN BÜYÜK ŞAİRİ ŞEYH SADİ

İslâm dünyasının en büyük şairlerinden biri olan Şeyh Sadî bir rivâyete göre hicrî 585 yahut 606 yılında Şiraz'da doğmuştur. Asıl isminin ne olduğu bilinmemektedir. Lakabı Müşerrefuddîn'dir. Daha çok Sadî adıyla tanınan büyük şairin babası Abdullah, oğlu henüz oniki yaşında iken vefat edince Sadî yetim kaldı, binbir güçlüklerle tahsilini sürdürdü. O dönemde İran'da Moğol istilası hüküm sürüyordu. Harzemşahlar ve Atabekler kavga halinde idiler. Her yanda huzursuzluk

hakimdi.

Sadî tahsili için Bağdat'a gitti. Burada Nizamiye medresesine girerek ünlü alimlerden dersler aldı. Tekrar Şiraz'a dönmek istemediğinden, tahsilini tamamladıktan sonra otuz, kırk sene kadar sürecek seyahatlerine çıktı. Mekke, Şam, Kuzey Afrika, hatta Kaşkar, Türkistan ve Hindistan'ı gezdi. Büyük tecrübeler kazandı. Pekçok insan ve bir çok olay gördü. Bir ara Şam'a giderken hacılara esir düşmüş, iki yıl kadar esaret hayatı da yaşamıştır.

Şeyh Sadi olgunluk çağına eriştiğinde ülke hükümdarının Moğollarla barış imzaladığını ve Şiraz'da asayişin sağlandığını haber alıp, memleketine döndü (1257). Burada geniş hayat tecrübelerine dayanarak, ünü dünyaya yayılan muhteşem eserlerini yazdı. "Bostan" ve "Gülistan" isimli bu kitaplardan ikincisini Atabek hükümdarı Ebu Bekir B. Said B. Zengi'ye

takdim etti. Hükümdar eseri çok beğenerek Sadi'ye hürmet gösterdi. Hicri 655-656 yılları arasında yazılan bu kitaplar Şark âleminin klasikleri arasındadır. Gerek üslubu, gerekse mesajı itibarıyla bir çok şair ve yazarın taklid etmeye çalıştığı Bostan ve Gülistan'da ibret verici hikâyeler, devlet yönetimiyle ilgili esaslar, fıkra ve masallar vardır.

ŞEYH SADİ'DEN GÜZEL SÖZLER

Fıravun kötülüğü bırakmadığı için, mezannın başına kadar saltanat sürebildi.

Hakikaten bedbaht kimdir diye soracak olursan, derim ki, rahatını başkasının zahmetinde, meşakkatinde arayan kimsedir.

Çıkrık çeviren anneler, nineler bir padişaha lanet okurken, resmî meclislikilerin padişahı övmelerinin faydası yoktur.

İyi olan kimse doğruların izinden gider. Sakın ayıp arayan cahilin arkasından gitme. Akıllı insanlardan güzel ahlak öğren.

Düşman az bile olsa sakın, ihtiyatlı bulun. Çünkü sel suyu, damla damla yağmurun toplanmasından hâsıl olur.

Kin tutan kimseye dostluk hatadır.

Devleti insanlar için oyun fenadır. Oturup da oyun ile meşgul olan devletlerin devletleri, bir oyunla ellerinden gitmiştir.

Gönlünün dertli olmasını istemezsen, dertli gönülleri dertlerinden kurtar.

Herkes yükü kendi gücüne, kuvvetine göre götürür. Çekirge ayağı kanncaya ağır yüküdür.

Eğer aklın varsa ikiyüzlü kimselerden kaç. Çünkü onlar insan kıyafetinde şeytandırlar.

Her kim küçüklükte terbiye olmazsa, büyüdüğü zaman hiç olmaz.

Baba mirası istiyorsan babanın ilmine varis ol. Çünkü onun bıraktığı mal on günde harcanabilir.

Şeyh Sadi aynı zamanda kudretli bir şair olarak da tanınmakta, bilhassa gazel türünde, gelmiş geçmiş şairlerin en büyüklerinden sayılmaktadır.

Miladî 1264 yılında tekrar hacca giden Şeyh Sadi oradan Tebriz'e dön-

müş, bir müddet orada yaşadktan sonra Şiraz'a gelerek hicrî 690 ile 694 tarihleri arasında (1092 yılında) vefat etmiştir.

Mezarı Şiraz yakınlarında Sadiye adıyla tanınan yerdedir.

Sadî'nin Şiraz'daki kabri

KAFKASYA'IN HÜRRİYET GÜNEŞİ

ŞEYH ŞAMİL

Seyh Şamil, 1797 yılında Dağıstan'ın Gimri köyünde doğmuştur. Bütün Kafkasya, Rusların kısıcında kan ağlarken O, soylu ve samimi bir mü'min olarak yetişti. Camilerin kilitlendiğini, ezanların susturulduğunu, müslümanların Rus çizmelerinin altında ezildiğini görerek büyüdü. Yüreğindeki hürriyet ve istiklâl aşkı kısa bir sürede onun bilgili, kültürlü, iman ve azim dolu bir insan olarak yetişmesini sağladı.

1834 yılında Kafkasya Türklerinin başına geçti. Artık Rus orduları karşılarında İmam Şamil isimli bir kahraman bulacaklardı.

İmam Şamil, kısa bir sürede bütün Kafkas Türklerini sağlam bir disiplin altında teşkilatlandırarak kendisinden kat kat üstün Rus ordularına karşı amansız bir kavgaya girişti. Komutanları Hacı Murat, Şuayb Molla ve Gazi Muhammed gibi cesur insanlarla beraber Rusları defalarca bozguna uğrattı.

Rus generalleri Şeyh Şamil'in önünde ne yapacaklarını bilemiyor, perişan oluyorlardı. Çar I. Nikola büyük maddi imkanlar ve ünvanlar teklif ederek Şeyh Şamil'i bu hürriyet mücadelesinden vazgeçmeye çağırdı. Şeyh Şamil gelen elçilere Çar'la katiyyen görüşmeyeceğini, hürriyet ve istiklâl aşkının, şan, şöhret ve para ile değiştirilmeyeceğini haykırdı. "Dinim ve milletim uğruna ölünceye kadar çarpışacağım" dedi.

Artık Dağıstan'ın yalçın kayalarında Şeyh Şamil'in bayrağı dalgalanıyordu. Ruslar ne yapıp edip bu büyük kahramanı susturmak istediler. I. Nikola'dan sonra Rus tahtına geçen 2. Aleksandr 500 bin kişilik bir ordu kurup Şeyh Şamil'in ve askerlerinin üzerine saldırdı. Yıllar boyu düşmana kan kusturan Şeyh Şamil neticede 400 kadar yakınıyla Günip köyüne sığındı. Çevresindeki bu 400 Dağıstan kahramanı tam iki ay binlerce Rus aske-

Kafkas kartalı büyük mücahid İmam Şamil.

rine karşı koydu.

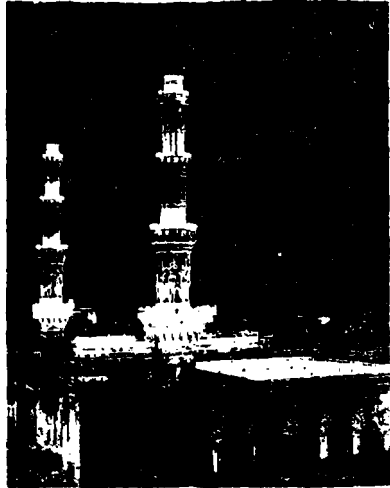
Muhasara uzayıp gidiyor, köydeki kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar açlık ve susuzluk içinde kıvranıyorlardı. Artık yapılacak hiçbir şey kalmamıştı. Geride kalan bir avuç müslümanın da yok olup gitmemesi için Şeyh Şamil 1859 yılında 6 Eylül günü Ruslara teslim oldu.

Çar, Şeyh Şamil'i büyük bir törenle karşıladı. Rusya'da ona bir kahraman muamelesi gösterdiler. Sonra da Hicaz'a gitti. İstanbul'a geldiğinde başta Padişah Abdülaziz olmak üzere milletimizin coşkun sevgi gösterisiyle karşılandı.

Hac görevini ifa ettikten sonra Medine'ye gelen ve 1871 yılında burada vefat eden İmam Şeyh Şamil, Peygamberimizin bir çok sahabelsinin, bir rivayete göre onsekizbin sahabenin gömülü bulunduğu Cennet'ül-Bâki mezarlığına defnedildi. Dağıstan istiklal harbinin bu unutulmaz komutanı uzun boyu, büyük ve derin imanı, eşsiz kahramanlık ve cesaretiyle ismini Türk-İslâm tarihine altın harflerle yazdırmıştır.

Şeyh Şamil'i sembolize eden temsili bir resim.

İmam Şamil'in vefat ettiği Peygamber şehri Medine'den bir görünüş.

HZ. ŞİT (a.s)

Sit aleyhisselam'ın Kur'ân-ı Kerîm'de ismi zikredilmemekle beraber, çeşitli İslâm kaynaklarında peygamber olduğu bildirilmiştir. Hz. Adem'in oğludur. Rivâyetlere göre Hâbil'in, kardeşi Kabil tarafından öldürülüşünden beş sene kadar sonra doğmuştur. Annesi Hz. Havva'dır. Doğumu Hz. Adem'i ve hanımını çok sevindirmiş, Hâbil'in öldürülüşünden doğan üzüntüleri biraz olsun gitmiştir. Bu sebeple oğullarına Şit ismini ver-

mişlerdir. Şit kelimesi "Allah'ın ihsanı" manasına gelmektedir.

Hız. Adem, oğlu Şit'i çok iyi yetiştirmiş ve O'na daha çok sevgi ve bağlılık göstermiştir. Bu sebeple vefat edeceği sırada O'nu çağırarak, vasiyetlerini O'na yapmış ve Allah'a itaatten ayrılmasını öğütlemiştir.

Hız. Şit, babasının vefatından sonra peygamber olmuş ve insanları hak dini çağırarak onlara ibadetlerin usullerini öğretmiştir. Daha sonra kendisine 50

suhuf indirilmiştir. Bu suhurlarda pek çok ilmin kaynağı ve ibadetlerin esasları belirtilmişti. Hz. Şit vefatına kadar suhurların hükümleriyle amel etti.

Hayatı Mekke ve civarında geçmiş tir. Sımaca ve ahlâken babası Hz. Adem'e en çok benzeyen O idi. Rivâyetlere göre 912 yaşında iken Mekke'-

de vefat etti. Cenazesi vasiyeti üzerine babasının yanına, Ebu Kubeys dağına defnedildi.

Yine rivâyetlere göre Kabe'yi taştan ve çamurdan bina eden ilk insan O'dur. Kendisinden sonra torunlarından Hz. İdris peygamber olmuştur.

Hz. Şit'in defnedildiği Mekke'deki Ebu Kubeys'den bir görüntü

Hız. Şuayb bütün gücüyle çırpındı, didindi ve mukaddes görevini hakkıyla yerine getirdi. Çevresinde yok denecek kadar az sayıda mümin toplandı. Medyen ve Eyke halkı bu büyük elçiyi reddetti. Hız. Şuayb bir Medyene bir Eykeye gidip gelmeye, hiç olmazsa bir kavmin kurtuluşunu sağlamaya çalıştıysa da ilahî kader değişmedi. İki kavim de inkarı tercih ettiler. Demek ki tarihdeki vakitleri dolmuş, vadeleri erşmişti. Bir gün Medyenin üzerine korkunç bir patlama ve zelzele felaketi çöküverdi. Eyke de karanlık, siyah bir bulut ve ondan yağın şiddetli yağmurlarla helak edildi. Kurtulan Hız. Şuayb ve ona iman eden sayılı müminlerdi.

MEDYEN VE EYKE'YE GÖNDERİLEN PEYGAMBER

HZ. ŞUAYB (a.s)

Hız. Şuayb, Kur'ân-ı Kerîm'de, çetin bir azapla yok edildikleri bildirilen Medyen ve Eyke kavimlerine peygamber olarak gönderilmiştir. Medyen ve Eyke, eskiden Şam diyarı olarak bilinen geniş arazideki iki büyük kasaba idi. Medyen, Akabe Körfezi'nden Humus Vadisi'ne kadar olan dağlık ve ormanlık bölge; Eyke de Kızıldeniz sahilinden Medyen'e kadar ulaşan bölge idi.

Hız. Şuayb'ın yüce Allah'ın elçisi

olarak görevlendirildiği yıllarda bu iki kasaba halkı büyük bir zulüm ve haksızlık içinde yaşıyor, putlara taparak, soygunculuk ve vurgunculuk peşinde koşarak hayatlarını sürdürüyorlardı. Ölçü ve tartıda haksızlık yapmak en belirgin özellikleri idi. Yollara yanlış işaretler koyarak gelip geçenleri soymak, sahtekârlık yaparak onu bunu aldatmak meslekleri haline gelmişti. Bütün bu kötülükler sebebiyle cemiyet içinde huzur, güven ve düzen kalmamıştı.

Hız. Şuayb haksızlıklara son ver-
lerini ve yüce Allah'a inanmalarını is-
tedi. Bunu garip bularak O'nunla alay
etmek istediler. Ne putlara tapmaktan
vazgeçmeye, ne de ölçü ve tartıda hi-
leyi bırakmaya yanaştılar. Hız. Şuayb
son derece güzel konuşan hatip bir in-
sandı. Bu sebeple kendisine "Hatib-ül
Enbiya" yani çok tesirli ve güzel ko-
nuşan peygamber deniliyordu. Ne var
ki O'nun uzun yıllar süren ve gerçeği
gösteren daveti Medyen ve Eyke'de te-
sir uyandırmadı. Çok az insan O'nun
davetini kabul edip müslüman oldu.

A'raf Suresi'nin 85-93; Hûd Sure-
si'nin 84-95, Şuara Suresi'nin 176-191
ve Ankebût Suresi'nin 36-37. ayetleri
Hız. Şuayb'ın davetini ve kavminin ba-
şına gelenleri nakletmektedir. O, Med-
yenlilere: "Hileye devam ederseniz sizi
kuşatacak bir günün azabıyla korkutu-
yorum. Ey milletim! Ölçü ve tartıda
adeleti yerine getirin. İnsanların mal-
larını eksiltmeyin" diyordu.

Hiç bir söz küfürle kararmış kalp-
lere tesir etmedi. Sonunda yüce Allah
Hız. Şuayb'ı ve O'na inanan bir avuç
mü'mini kurtarıp Medyenlileri yüksek

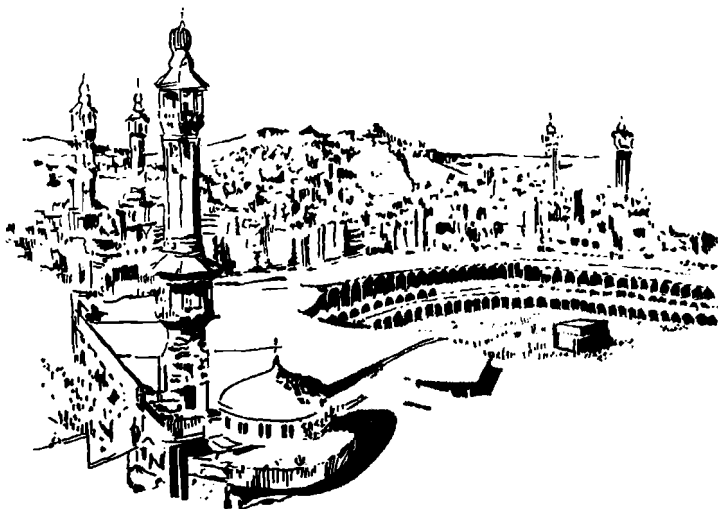

*Hız. Şuayb'ın son günlerini geçirdiği Mukaddes Mekke'den bir
görüntü*

bir sayha, korkunç bir çılgılık ile yok etti. İçlerinden hiç biri kurtulamadı. Eykeliler de yedi gün süren şiddetli bir sıcaktan sonra, siyah bir buluttan inen yıldırımla helak edildiler.

Hız. Şuayb bundan sonra Mekke'ye göç ederek vefatına kadar orada ibadet ve taatla ömrünü sürdürdü.

Hız. Şuayb Şam diyarında yaşarken Hız. Musa ile de görüşüp tanışmış ve kızlarından birini onunla evlendirmiştir. Soyu Hız. İbrahim'e kadar uzanmaktadır. Büyükannesi ise Hız. Lût'un kızıdır.

HZ. TALHA (r.a)

Cennetle müjdelenen on sahabeden biri olan bu yüce sahabe, Ubeydullah bin Amr'ın oğludur. Annesinin ismi Sa'be'dir ki, bu mübarek kadın da İslâmiyet şerefine nail olmuştur. Hz. Talha'nın nesebi birkaç batın yukarda Resûlullah'la birleşir. Cahiliyye devrinde ticaretle uğraşmış ve çok zengin olmuştur. Hz. Ebubekir'in vasıtasıyla müslûman olduğu bilinmektedir. Bu uğurda çeşitli sıkıntılara maruz kalmış, bizzat ailesi tarafından eziyetler görmüştür. Resûlullah'ın Medine'

ye hicretinde Hz. Talha ticaret kasdıyla Şam'a gitmişti. Dönüşünde Peygamberimizi Medine'de bulunca Mekke'ye dönmeyerek orada kalmıştır. Ensardan, kardeşi Ubey Bin Kaab isimli sahabedir. Bedir gazasına Resûlullah tarafından Şam'a memur olarak gönderildiği için iştirak edemeyen Hz. Talha'nın Uhud gazasında çok büyük fedakarlıklar gösterdiği sabittir. Uhud'un en tehlikeli saatlerinde Peygamberin yanına koşmuş, vücuduyla O'na siper olmuş, Resûlullah'a indirilecek bir darbeye,

kolunu uzatarak mani olduğu için bir eli felç olmuştur. Savaş sonu Hz. Talha'nın vücudunda birçok yaranın bulunduğu Resûlullah'ı korumak isterken nelere maruz kaldığı görülmüş ve O Uhud'un en büyük kahramanlarından sayılmıştır. Sair bütün gazalarda hazır bulunan. Hz. Talha mal ve mülkünü İslâm orduları için seferber etmiştir. Resûlullah'ın vefatına kadar onun en yakın dostlarından ve en büyük yardımcılarından biri olarak kalmıştır. Hz. Ebubekir, Ömer, Osman ve Hz. Ali (r.a) devirlerinde de onların başvurdıkları, istişara ettikleri, güvendikleri bir arkadaş olmuştur. Hz. Osman'ın şehadetine en çok üzülenlerden birisi de Hz. Talha'dır. Bu yüzden Mekke'ye dönmüştür. Orada Hz. Aişe ile görüşmüş ve onun dediği gibi hareket ederek İslâm beldesinin ve peygamber ümmetinin durumunu islah etmek için Basra'ya gelmişlerdir. Halife Hz. Ali onların bu hareketini haber alınca ordusuyla Zikar mevkiine erişmiş ve durumu daha iyi anlamak istemiştir. Fakat karşı karşıya gelen iki müslüman cemaat münafıkların çevirdikleri entrikalarla döğüşmüş, kanlar dökülmüştür. İslâm tarihinde Cemel Vakası olarak zikredilen bu hadisede Hz. Talha şehid olmuştur. Tarih miladî 656'dır. Nasıl şehid olduğu hususunda ihtilaf vardır. Bazı kaynaklar O'nun Mervan tarafından şehid edildiğini kaydederken, daha kuvvetli başka kaynaklarda harp içinde serseri bir okla vurulduğunu bildirmişlerdir. Nasıl defnedildiği hususu da ihtilafıdır.

Hız. Talha Uhud Savaşı'nın en karışık saatlerinde Resul-i Ekrem'in yanında idi. Bir müşrik kılıcının Peygamberimize inmek üzere olduğunu görünce kendi kolunu uzattı. Bu harukulâde iman ve cesareti gören Peygamberimiz ona Hayırkâr ünvanını lâıyk gördü. Hız. Ebubekir O'nu Uhud Kahramanı olarak ilan etti.

Hız. Talha son derece cömert, ahlâk ve ilim sahibi, faziletleri bünyesinde cem etmiş bir sahabedir. İlk müslüman olanlar arasına girmiş, Resûlullah'ın sevgi ve muhabbetini kazanmıştır. O, "öksüzleri himayesine alır, dulları korur, sıkıntı içinde olanlara yardım eder, çok büyük servetine rağmen fakir bir insan gibi yaşardı. Herkesin sevdiği, saydığı bir insandı. Daima tebensüm eder, insanlara yumuşak davranır, ku-

surları bağışlardı. Ahlâkı Resûlullah'ın ahlâkına benzerdi.

Çok az ama pek önemli hadisler rivâyet etmiş olan Hz. Talha'nın fazilet ve menkıbeleri sayılmakla bitmez. Bu hususta yine İmam-ı Şa'ranî hazretlerine müracat edelim:

“Evinde altınları olduğu gece, onları dağıtmadan uyuyamazdı.”

“Günde bin dirhem geliri vardı. Çok sadaka verirdi. Bir defa yüz bin dirhem sadaka verdi. “Evinde altınları ile sa-
bahlayan kimse ilahî kuvvet ve kudre-

tin cahilidir” derdi.

“Hz. Resûlullah da onun için:

“Sen her sözünü yerine getiren zat-ı Kibriya'ya karşı vuku bulan her nezirini ifa edenlerdensin” buyurmuştur.

“O’nu göremedikleri zaman: “Ne oldu ki ben o melih, fâsîh dostumuzu göremiyorum” buyurdu. O’na Feyyâz, Talhat’ül-Hayr, Talhatü’l Cûd lakaplarını vermiştir.

Bir başka hadislerinde de: “Cennette benim komşularım Talha ile Zübeyr’dir” buyurmuşlardır.

Hz. Talha'nın hanımı anlatıyor: “Talha evine girince yüzü gülererek girer. Eviden çıkarken tebessüm ederek çıkar. Kendisinden bir şey istenilince verir, kendisine bir şey yapılnca teşekkür eder ve bir kusur görünce onu örtmeye çalışır. Evet, evet Talha üstün bir ahlâka sahipti.”

ENDÜLÜS FATİHİ TARIK BİN ZİYAD

Tarik bin Ziyad, İslâm dünyasının yetiştirdiği en büyük komutanlardan biridir. Allah adını denizlerin de ötesine yaymak ve İslâm'ın yüceliğini ondan habersiz insanlara ulaştırmak için bugün de kendi adıyla anılan Cebeli Tarık Boğazı'nı geçip İspanya'yı fethetmiştir.

Aslen, Kuzey Afrika'da yaşayan Berberî bir ailenin çocuğu olan Tarık Bin Ziyad Emevi halifesi Abdulmelik ve 1. Velid zamanlarında yaşadı. Halife tarafından Afrika'nun fethiyle gö-

revlendirilen Musa bin Nusayr'ın komutanları arasına girdi. Cesareti ve bilgisiyle kısa sürede yükseldi. Musa Bin Nusayr onu 7000 kişilik bir kuvvetle İspanya'yı fethetmeye yolladı.

Tarik, gemilerle Septe Boğazını geçip İspanya'ya ayak bastı (M. 711). Askerlerin geriye dönmelerini önlemek amacıyla bütün gemilerini yaktırdı. Bu hareketiyle onlara "ya hep beraber öleceğiz, ya da Allah adı için zaferlere koşacağız!" demek istemiştir.

Önünde, koca bir ülke duruyordu. Hristiyan Got Krallığı'nın hüküm sürdüğü bu münbit topraklarda ilerlemeye başladı. Şehirler ve kaleler fethederek yürüdü. Karşı koymak isteyenlerle kahramanca çarpıştı. Hatta Got Kralı Rodrik'in hazırladığı ve kendi askerlerinden kat kat fazla olan hristiyan ordusunu büyük bir yenilgiye uğrattı. Vizigotların başkenit Tuleytille'yi ele geçirdi.

Bu arada Musa Bin Nusayr da 10.000 kişilik bir kuvvetle İspanya'ya çıktı. İslâm askerleri birleştiler. Artık Avrupa'nın batı ucu müslüman kuvvetlerle dolmuş, hristiyan dünyasında matem yapılmaya başlanmıştı.

Tarık Bin Ziyad'ın başarıları, başkomutan olan Musa Bin Nusayr'ı hasede düşürdü, aralarında anlaşmazlıklar çıktı. Buna rağmen İspanya ve Portekiz

Endülüs'de Emeviler muhteşem bir İslâm medeniyeti kurdular. Yukarıdaki resimde meşhur Elhamra Sarayı'nın bir gravürü görülmektedir.

kız'ın fethine devam edildi. Bu topraklarda İslâm medeniyetinin ışığı parladı. Koyu bir cehalet ve sapıklık içinde kıvranan hristiyan halk müslüman fatihlerin idaresini, hain ve zalim kralların idaresine tercih ettiler. Sonraki yıllarda İspanya'da Endülüs Emevi Devleti kuruldu.

Tarık b. Ziyad ve Musa Bin Nusayr, aralarındaki anlaşmazlık sebebiyle Halife I. Velid'in huzuruna çıktılar. Karşılıklı konuşmalar sonunda haklı olanın Tarık Bin Ziyad olduğu ve İspanya'nın fatihi şerefine kendisine ait olduğu kabul edildi. Musa Bin Nusayr görevinden alındı. Tarık Bin Ziyad da ömrünün geri kalan yıllarını Suriye'de geçirdi.

KANIJE'NİN KAHRAMAN KOMUTANI TİRYAKİ HASAN PAŞA

Osmanlı vezirleri içinde seçkin bir yeri bulunan Tiryaki Hasan Paşa'nın nerede doğduğu, kimin oğlu olduğu ve gençliğini nasıl geçirdiği bilinmemektedir. O'nu bütün dünya meşhur Kanije Savunması sebebiyle tanımış, başarıları hem kendi zamanında hem de daha sonra yazılan bir çok kitaba konu olmuştur.

Tiryaki Hasan Paşa Enderun'da okumuş, başarılı askerlik hayatı sebebiyle İzvornuk sancak beyliğine getirilmiştir. Bu görevde iken bir çok

düşman kalesi fetheden Hasan Paşa, 1583'de Göle sancağında, 1587'de Pojega sancağında bey olarak görevlendirilmiş, aynı yıl rütbesi yükselterek Avrupa'da çok önemli bir merkez sayılan Zigetvar sancağına tayin olmuştur.

Askeri dehası, dürüstlüğü ve mertliği sebebiyle kısa sürede yükselen Hasan Paşa, Beylerbeyi oldu. Erdel isyanını bastırdığı için padişah tarafından takdir edildi. Sonra sırasıyla Tamışvar ve Bosna Beylerbeyi olan Hasan

Paşa 1600 yılında, kendisini bütün dünyaya tanıttırarak olan Kanije'ye tayin edildi. Düşman sınırlarına çok yakın olan bu önemli kalenin iyi korunması ve asla düşmana teslim edilmemesi gerekiyordu. Akıllı ve tedbirli komutan hemen faaliyetlere girişmiş, kale surlarını tamir ettirip, civara hendek kazdırarak bir takım tedbirler almıştır. 1600 yılında yüzbin kişilik bir Hristiyan ordusu kaleye dayandığında Tiryaki Hasan Paşa hazırlıklarını az çok bitirmiş bulunuyordu. Ne var ki kaledeki bir avuç mücahidle, yanlarında 48 adet büyük top getirmiş olan kâfir ordusunu durdurmak çok zordu. Kurnazca davranmak, hileye başvurmak la-

zımdı. Zaten sevgili Peygamberimiz de bir hadis-i şeriflerinde "Harp hiledir" buyurmuşlardı.

Tiryaki Hasan Paşa ilk günler dışarı çıkarak düşman taburlarına saldırıp onlara büyük zayıat verirdi. Esir alınan bazı düşman askerlerini gizlice serbest bırakarak kaledeki müslümanların çok güçlü olduklarını duyurdu. Bu arada birtakım haberciler marifetiyle büyük Osmanlı ordusunun çok yakında kalenin imdadına yetişeceğini ilan ettirdi. Hristiyanların maneviyatları iyice kırıldı. İki aydan beri taarruz ettikleri halde düşüremedikleri bu kale adeta mezarları olmuş gibiydi.

Kanije'de bir avuç mücahidiyle akıllara durgunluk veren bir müdaafayı gerçekleştiren ve büyük bir zafer kazanan ünlü Türk komutanı Tiryaki Hasan Paşa.

Kuşatmanın 85. günü Tiryaki Hasan Paşa'nın emriyle bir avuç İslâm mücahidi büyük gürültüler çıkartıp, Osmanlı ordusunun yardımı geldiğini haykırarak kaleden çıkıp düşman üzerine saldırdı (21 Eylül 1600). Hristiyanlar neye uğradıklarını bilemediler. Büyü bir panik içinde kaçışmaya başladılar. Bu tam bir bozgundu. Pek çoğu öldürülen haclı askerlerinin az bir kısmı kurtulabildi. Kaniye müdafaası böylece zaferle son bulmuş oldu. Haber Osmanlı ülkesinde bir bayram havası uyandırdı. Padişah büyük hediyeler göndererek Tiryaki Hasan Paşa'yı kutladı. Kendisine vezirlik rütbesinin verildiğini bildirdi. Yazdığı mektupta "Şimdi iki cihanda hakkım sana helal olsun. Yüzün ak ve kılıcın keskin olsun. Sana vezirlik verdim, kutlu olsun" diyordu.

Tiryaki Hasan Paşa buna çok memnun olmuş, yüce Allah'a şükretmiştir. Bu önemli başarıdan sonra önce Bosna valiliğine getirilen vezir, sonra Budin valisi, 1602 tarihinde de Rumeli Beylerbeyi oldu. Anadolu'daki bir isyanı bastırmak üzere Kuyucu Murad Paşa ile de bir müddet çalışan Tiryaki Hasan Paşa, nihayet 1611 yılında Budin'de vefat etti.

Tarihi kaynaklar O'nun çok zekî, dürüst ve tedbirli bir insan olduğunu, ayrıca çok titiz bir kimse olduğundan Tiryaki lakabıyla tanındığını bildirilmektedir.

Tiryaki Hasan Paşa'ya kazandığı başarılar için tebrik mektubu gönderen devrin Osmanlı Padişahı III. Mehmed.

EN BÜYÜK TÜRK DENİZCİLERİNDEN

TURGUT REİS

Ünlü Türk denizcisi Turgut Reis, 1485 yılında Menteş'de doğmuştur. Fakir bir aile içinde yetişmiş, denizciliğe merak sararak, genç yaşta bir korsan gemisine levent yazılmıştır. Bundan sonraki hayatı tamamen denizlerde geçen Turgut Reis önceleri kendi başına çalışırken daha sonra büyük denizci Barbaros Hayreddin Paşa'nın emrine girerek başarılarını sürdürdü. Sayısız deniz cengine iştirak edip başarılar kazandı. Akdeniz'in bir Türk gölü haline gelmesi için çalıştı. Dürüst,

mert, korkusuz, kahraman bir insandı. Başında bulunduğu gemileri mükemmel surette idare ediyor, savaşlarının hemen hepsinden galip çıkıyordu. Daha çok hristiyan korsanları ve donanmaları ile kavga halindeydi. Onların Akdeniz'de giriştikleri vahşi saldırıları önlemeye, yaptıkları haksızlıklara son vermeye yemin etmişti.

Birleşik haçlı donanmaları, Amiral Andrea Doria komutasında Preveze'ye geldiklerinde Turgut Reis de Barbaros Hayreddin Paşa'nın emrinde bulunuyor-

du. Osmanlı donanmasının unutulmaz bir zafer kazandığı bu deniz cenginde Turgut Reis görevini hakkıyla yerine getirmiş, padişahın da takdirlerini kazanmıştı.

1549 yılında haince bir pusuya düşürülen denizcimiz, Cenovalı korsanlara esir oldu. Acımasız korsanlar onu üç yıl kadar forsa olarak çalıştırdılar. En ağır işleri gördürdüler. Ne var ki bütün sıkıntılara rağmen Turgut Reis kurtuluş ümidini hiç yitirmedi. Nitekim 1543 yılında Cenovalı'ya kuşatan Barbaros Hayreddin Paşa bu değerli arkadaşını esaretten kurtardı.

Turgut Reis yeniden donanma kurarak hristiyanların korkulu rüyası olmaya devam etti. Avrupalılar O'na "Dragut" ismini vermişlerdi. Adı anıldığında korkuyla titriyorlardı.

Bir defasında birleşik haçlı donanması Turgut Reis'i Cerbe adasındaki üsünde kısırdı. Kurtulmanın imkânı yok gibiydi. Fakat Turgut Reis önce Fatih Sultan Mehmed'in gerçekleştirdiği gibi akıllara durgunluk veren bir işe girişti. Gemileri yağlı kalaslar üzerinde kaydırarak adanın arkasına geçirdi ve kurtuldu.

Bu arada Kanunî Sultan Süleyman

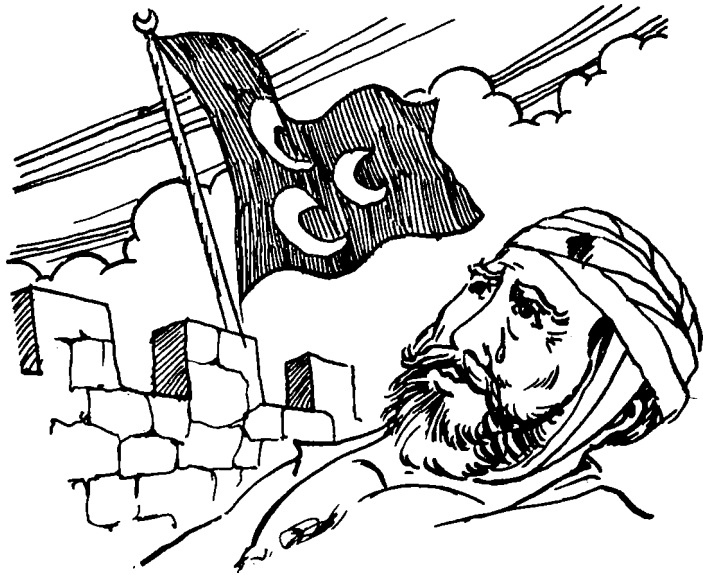
Türk denizcilik tarihinin en önde gelen komutanlarından biri olan Turgut Reis'in sonradan yapılmış bir resmi.

onu Trablus valiliğine getirdi. Orada 11 yıl kadar görev yapan Turgut Reis, pa-
şa oldu.

80 yaşına geldiği sıralarda Malta sa-
vaşı başgösterdi. Ünlü denizci Malta-
ya gelerek savaşılmaya başladı. Hâlâ
kuvvetli ve dinç görünüyordu. Kuşat-
ma devam ederken düşman tarafından
atılan bir taşla ağır biçimde yaralandı
ve şehid oldu (1565).

Cenazesi Trablus'a götürölüp oradaki
mezarına defnedildi. Hristiyanlar onun
ölüm haberini alınca bayram ettiler.

Barbaros Hayreddin Paşa kendi ha-
tıralarını anlatırken, doğru sözlü, bil-
gili ve devletine sadık bir insan olan
Turgut Reis'den de uzun uzun bahseder.

HZ. UBEYDE İBNİ CERRAH (r.a)

*Hiz. Ömer'in oğlu Abdullah dedi ki:
"Kureyş adamları içinde birkaç kişi
vardır ki, yüzleri en güzel yüz, zekaları
en keskin zeka, kalpleri en metin kalptir.
Bunlar: Hiz. Ebubekir, Hiz. Osman ve
Hiz. Ebu Ubeyde İbn-i Cerrah'tır."*

(İbn-i Asakir Tarihi)

Resûlullah'a nübüvvet geldiği zaman 28 yaşında idi. Mekke'de doğmuştur. Babası Abdullah bin Cerrah'dır. Asıl ismi Amir, künyesi Ebu Ubeyde'dir. İlk müslüman olanların onuncusu bulunan Hiz. Ebu Ubeyde, Hiz. Ebû Bekir'in davetiyle bu şerefe nail olmuştur. Habeşistan'a ve sonra Medine'ye hicret etmiştir. Ensardan kardeşi Sa'd bin Muaz (r.a)'dır.

Başta Bedir ve Uhud olmak üzere bütün gazalara iştirak etmiştir. Uhud'ta Resûlullah'ın parçalanıp yüzüne ba-

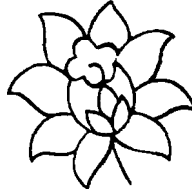
tan miğfer parçasını dişleri ile çekip çıkartan O'dur.

Bütün hayatı İslâm'a hizmet ile geçmiştir. Fazilet timsali olan bir insandır. Allah'dan sakınır, onun emri ve Peygamberin sünnet-i seniyyesinden ayrılmazdı.

Resûlullah onun hakkında:

"Her peygamber ümmetinin güvendiği bir kimsesi vardır. Ey Muhammed ümmeti, bizim mutemedimiz de hanımdan Ebu Ubeyde İbni Cerrah'dır" buyurmuştur.

Şam yakınlarında 639 yılında vefat etmiştir. Vefatına taun hastalığı sebep olmuştur.

BÜYÜK BİLİM VE DEVLET ADAMI

ULUĞ BEY

İslâm aleminin yetiştirdiği en büyük astronomi bilginlerinden biri olan ve dünyaca tanınan Uluğ Bey, Timur'un torunudur. Babası Şahruh Mirza, annesi Gevherşah adlı bir Çağatay'dır.

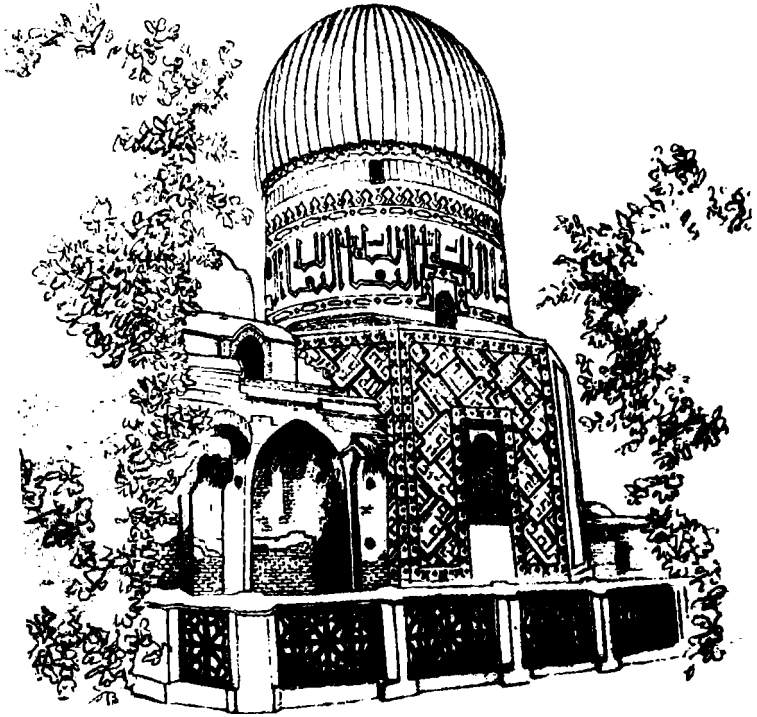
22 Mart 1394 yılında Güney Azerbeycan'da bulunan Sultaniye şehrinde doğmuştur. Asıl adı Mehmed'dir. Dedesi Timur ve bilhassa büyük annesi tarafından sevgiyle büyütülen Uluğ Bey, 1413 yılında Horasan ve Maverâünnehir bölgelerinde vali olarak görev yapmış, devlet idaresini öğrenmiş, ilmi ça-

lışmalarına başlamıştır. Sorumlusu bulunduğu bölgelerde camiler, medreseler ve rasathaneler yaptırarak bu yöreyi bir ilim merkezi haline getirmeye çalışmıştır. Bilhassa Semerkand O'nun zamanında en parlak çağını yaşamıştır.

Babası Şahruh Mirza'nın 1448 yılında vefat etmesiyle Doğu Türk İmparatorluğu'nun başına geçen Uluğ Bey, önceleri kendisine baş kaldıran bir takım kimselerle uğraşmış, bu sebeple çok sevdiği ilmi çalışmalarına ara vermek zorunda kalmıştır. İç savaşlardan ve ba-

olarak Herat'ı ele geçirip, idaresini oğlu Abdullatif Mirza'ya bırakarak Semerkand'a dönmüş, Horasan'ı almayı planladığı bir sırada oğlunun isyanını haber alarak Herat'a yürümüşür. Baba ve oğlun karşı karşıya geldiği bu savaş sonunda Uluğ Bey'in sefer Semerkand'da başkaldıran öbur oğlunu durdurmak

üzere savaşı yarıda bırakıp Taht kentine dönmüşür. Bir müddet Semerkand'da sükuneti sağlamış, ancak daha sonra Herat'a hükmeden oğlu ile 1449 yılında yaptığı ikinci savaşı kaybederek aynı yılın 25 Ekim'inde feci şekilde öldürölmüşür. Türbesi Semerkand'da dedesi Timur'un mezarına bitişiktir.

Uluğ Bey'in Semerkand'da bulunan türbesi. Bu türbede Uluğ Bey'in dedesi Timur'un da kabri bulunmaktadır.

Tarihi kaynaklar Uluğ Bey'in kibar, zarif, iyi huylu, çalışkan ve dindar bir insan olduğu hususunda ittifak halindedir. O, bir hükümdar olarak değil, daha çok bir ilim adamı olarak tanınmaktadır. Semerkand Rasathanesi'nde yapılan astronomi çalışmaları, zamanımızda bile önemini korumaktadır. Bu rasathanede bilhassa matematik ve astronomi ile ilgili bilgiler toplanmış, çalışmaları sonunda ise Uluğ Bey Ziyçi adıyla bilinen meşhur astronomi eseri meydana çıkmıştır. Uluğ Bey'in asırlar önce tesbit ettiği bazı rakamlar bugün bile geçerliliğini korumaktadır. Bu sebeple Uluğ Bey Ziyçi bütün dünyaca bilinmekte ve astronomi ilminin kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir.

Bir Türk pulunda Uluğ Bey ve Rasathanesi

HZ. ÜZEYR (r.a)

Benî İsrail'den olan Hz. Üzeyr'in peygamber olup olmadığı ihtilâfıdır. Bir kısım bilginler O'nun da peygamber olduğunu bildirmişse de çoğunluk büyük ve salih bir kimse olduğunu kabul etmiştir.

Hz. Üzeyr İsrailoğulları'nın Babil'e sürgün edilmişinde bulunmuş, onlarla beraber esaret hayatı yaşamış, ancak daha sonra Kudüs'e dönerek, Mescid-i Aksa'nın tamir edilmesinde hazır bulunmuştur. Bütün bu olaylar milattan 458 sene önce cereyan etmiştir.

Hz. Üzeyr Kudüs'e döndüğünde ezbere bildiği için, unutulmuş Tevrat'ı yeniden yazdırarak büyük bir hizmet daha gerçekleştirmiştir. Üstelik yüce Allah'ın bir hikmeti gereği, yüz sene kadar cansız bırakılıp sonra tekrar diriltildiğinden, yahudiler O'na "Allah'ın oğlu" demişler, bu korkunç iftira hem Hz. Üzeyr'i hem salih insanları derinden yaralamıştır.

Tevbe suresinin 30. ayetinde: "Yahudiler, "Üzeyr, Allah'ın oğludur" dediler. Hristiyanlar "Mesih (İsa) Allah'ın

oğludur” dediler. Bu daha önce inkâr edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözdür. Allah onları yok etsin! Nasıl da uyduruyorlar!” buyrulmaktadır.

Hız. Üzeyr’in 100 sene öldürölüp sonra tekrar diriltilmesi olayı şöyledir:

O birgün viran olmuş bir kasabaya uğramış, ortalığın sessizliği ve cansızlığını görünce, “Ya Rabbi! Bu şehri ölümlünden sonra nasıl dirilteceksin?” demişti.

Tam o sırada yüce Allah Hız. Üzeyr’i öldürdü. Yanında bulunan eşeğini de öldürdü. Hız. Üzeyr burada tam yüz sene ölü olarak kaldı. Sonra tekrar diriltildi. Allah (c.c): “Burada ne kadar kaldığını sanıyorsun?” diye sordu. Hız.

Üzeyr: “Bir gün veya daha az” diye cevap verdi. Allah (c.c): “Hayır! Burada yüz sene kaldın. Fakat görüyorsun ki yiyeceğin, içeceğın bile henüz bozulmamış... İyice kanaat getirmek için eşeğine bak. Şimdi senin bir kemik yığını halindeki eşeğini yeniden dirilteceğim. Göreceksin bu kemikler nasıl yeniden canlanacak, etle giydirilecek. Bu sana ve diğer insanlara kudretimden bir delil olacak” buyurdu.

Hız. Üzeyr eşeğe döndü. Gerçekten biraz sonra kemikler etle sarılmaya, eşek kıpırdanıp ayağa kalkmaya başladı. Nihayet eski haline geldi. Hız. Üzeyr diz çökerek:

“Ya Rabbi! Şüphesiz ki sen herşeye kâdirsın, biliyorum... dedi.”

TABİİN'İN EN BÜYÜĞÜ

HZ. VEYSEL KARÂNÎ

Annesine karşı gösterdiği üstün sevgiyle dillere destan olan Hz. Veysel Karâni aslen Yemenlidir. Asıl adı Üveys Bin Amir Karâni'dir. Yemen'in Karen köyünde doğmuştur.

Sevgili Peygamberimiz bir hadis-i şerifinde onu öğerek: "Üveysi Karâni, ih-san ve iyilikle tabiînin hayırlısıdır" bu-yurmuştur.

Tâbiîn diye Resul-i Ekrem'i görme-yip, ancak sahâbeleri ile görüşen kim-selere denilir. Gerçekten Veysel Karâ-

nî, Peygamberimizle görüşmek için Medine'ye kadar gelmiş, ancak O'nun evde olmadığını öğrenince, annesine verdiği söz gereği geri dönmek zorun-da kalmıştır.

Allah'ın sevgili kullarından biri olan Veysel Karâni'nin pek çok kerametinden bahsedilmektedir.

Peygamberimizin, vefatından sonra hırkasının O'na verilmesini söylemesi de Veysel Karâni'nin büyüklüğünü gös-termektedir.

Hiz. Ömer zamanında Medine'ye gelen ve büyük bir sevgiyle karşılanan Veyzel Karânî, uzun yıllar Basra'da yaşamış, Hiz. Ali ile Hiz. Muaviye arasındaki savaşta Hiz. Ali tarafını tutmuş, hicretin 37. yılında şehid edilmiştir.

Peygamberimizin kendisine verdirttiği meşhur hırka 1617 yılında Osman-

lı padişahu Sultan Abdülmecid'e hediye edilmiş olup, Eyüp'de yaptırılan Hırka-ı Şerif Camiine konulmuştur.

Tâbiînin en büyüğü sayılan Hiz. Veyzel Karânî'nin annesine karşı gösterdiği sevgi, bugün bile bütün canlılığı ile anlatılmakta ve bir çocuğun annesine göstermesi gereken saygı ve sevginin sembolü özelliğini korumaktadır.

VEYSEL KARÂNÎ

Hakk'ın habibinin sevgili dostu
Yemen illerinde Veyzel Karani
Söylemez yalanı, yemez haramı
Yemen illerinde Veyzel Karani

Seherden kalkuben yola giderdi
Hakk'ın binbir ismin zikir ederdi
Allah Allah deyî deve güderdi
Yemen illerinde Veyzel Karani

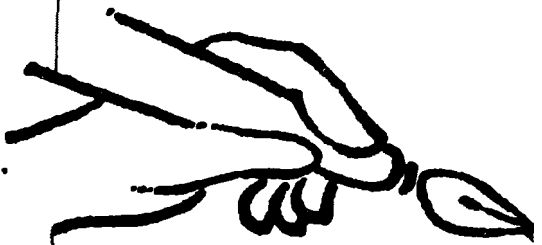
Anasından destur aldı durmadı
Kâbe yollarından gözün ırmadı
Eve geldi Muhammed'i bulmadı
Yemen illerinde Veyzel Karani

Âşık Yunus eydür ben de varaydım
Ol mübarek hub cebalin göreydim
Ayağın tozuna yüzler süreydim
Yemen illerinde Veyzel Karani

Yunus Emre

Diyarbakırlı Ahmedî, XVIII. yüzyılda yazdığı kendi adıyla anılan mesnevî tarzındaki eserinde yine aynı menkabeyi işlemiştir. Veyzel Karani'ye ayrılan kısımdan bazı beyitler şunlardır:

Ol Yemen ilindeki Veyzel Karan
Görmek isterdi Resûl'ü ol yârân
Görmeden meftun idi ol servere
Âşık idi ol ulu peygambere
Anınçün eyler idi âh ü zâr
Gözlerinden yaşı kılurdi pınar
İster idi ol ulu din rehberi
Göreyim der ol cemâl-i enveri
İdeyim miir'ât-ı Yezdân'a nazar
Tâ ki ânınla bula kuvvet nazar.

Allah'ın kullarına gösterdiği rahmete bakınız ki Hz. Zekeriya'yı şehid eden Yahudilere bu sefer onun oğlu Hz. Yahya'yı elçi olarak gönderdi. Kudüs'te iktidan ellerinde tutan Roma valisi ve yakınları Hz. Yahya'nın çalışmalarını tehlikeli görerek önlemek istediler. Bu arada Hz. İsa da Peygamber olarak görevlendirilmiş ve kendisine İncil nazil olmuştu. Hz. Yahya daha önceleri Tevrat'ın ahkâmını yayarken, şimdi Allah'ın Hz. İsa'ya indirdiği İncil'in ahkâmını tebliğe başlamıştı. Zira İncil, Tevrat'ın amelî hükümlerini ortadan kaldırmış, yeni kanunlar getirmişti.

Kudüs'te bir Roma valisi olarak görev yapan İsrailoğullarının reisi, kızkardeşinin kızıyla evlenmek isteyince Hz. Yahya şiddetle karşı çıkmış ve bunun üzerine başı kesilerek şehid edilmiştir."

BAŞI KESİLEREK ŞEHİD EDİLEN YÜCE NEBİ

HZ. YAHYA (a.s)

Hz. Yahya, Zekeriya aleyhisselam'ın oğludur. Annesinin ismi İsha'dır. Bu değerli kadın Hz. Meryem'in annesi olan Hanne'nin kızkardeşi idi. Kur'an-ı Kerim'in ifadesine göre Hz. Zekeriye ihtiyarlığa eriştiğinde yüce Allah'a dua etmiş: "Ya Rabbi! Gerçekten kemiklerim zayıfladı, saçlarım ağardı. Sana yalvarmakla şimdiye kadar bedbaht olup bir şeyden mahrum kalmadım. Doğrusu benden sonra yerime geçecek yakınlarımla iyi hareket etmeyeceklerinden korkuyo-

rum. Karım da kısırdır. Katından bana bir oğul bağışla ki bana ve Yakupoğullarına mirasçı olsun. Ya Rabbi! O'nun rızamı kazanmasımı da sağla" demişti.

Bunun üzerine yüce Allah sevgili kullunun bu içli duasını kabul ederek, onu, ismi Yahya olan salih bir evlâtlâ müjdeledi. Böylece ihtiyar yaşında Hz. Zekeriya'nın bir oğlu oldu. Bu oğlu, yine Kur'an'ın ifadesine göre "çocukken kendisine hikmet verilen, kalbi yumuşak, saf ve temiz" bir insandı. Allah'

dan çok korkar, ana ve babasına karşı iyi davranırdı: Baş kaldıran bir zorba değildi. Yüce Allah: “Doğduğu gün de, öleceği gün de ve dirileceği gün de ona selam olsun” buyurdu.

Hız. Yahya Hz. Musa'nın şeriatıyla, yani Tevrat'la amel eden son peygamberdir. Çünkü kendisinden sonra, hatıta O henüz hayatta iken Hz. İsa da peygamber olarak gönderilmiş, İncil'in nazil olmasıyla Tevrat'ın ameli hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Hız. Yahya peygamberlik görevini hakkıyla yerine getirmiş, yüce Allah'ın “Kitabı kuvvetle tut” emri gereğince önce Tevrat'ın, sonra da İncil'in yaşanması için bütün gücünü harcamıştır. Daha çok Kudüs ve civarında yaşamış olan bu büyük peygamber, yahudileri hak dinine davet etmek uğruna pek çok eziyet ve işkencelere katlanmıştır.

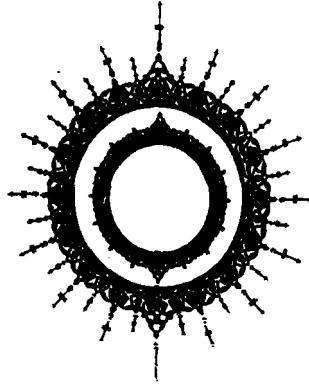
Sonunda yahudilerin fitne ve fesatlarıyla başı kesilmek suretiyle şehid edilmiştir. Kısas-ı Enbiya'da buna sebep olarak şunlar yazılmıştır:

“O zamanda İsrailoğullarının reisi olan kimse kızkardeşinin kızıyla evlenmek istemiş ve nikahın Hz. Yahya tarafından kıyılmasını teklif etmişti. Hz. Yahya da İncil'in hükümlerine göre bu nikahın haram sayıldığını bildirince kızın annesi ve reis, onu şehid etmişlerdir.”

Kendisinden önce babası şehid edilmiş bulunuyordu.

Peygamberimizin Mirac'la ilgili hadisinde Hz. Yahya'nın Hz. İsa ile beraber ikinci kat gökte olduğu bildirilmektedir. Zaten onlar teyze çocukları olmaları sebebiyle de akraba idiler.

Kur'an-ı Kerim'in Meryem, Âl-i İmrân ve El En'am surelerinin muhtelif ayetlerinde Hz. Yahya'dan bahsedilmektedir.

SAF ŞİİRİN SON TEMSİLCİLERİNDEN
YAHYA KEMAL BEYATLI

Büyük Türk şairi Yahya Kemal Beyatlı, 2 Aralık 1884'te Üsküp'de doğmuştur. Babasının ismi İbrahim, annesinin ismi Nâkiye hanımdır. Asıl adı Mehmet Ağâh olan ve Yahya Kemal ismiyle şöhret bulan şair, ilk tahsilini Üsküp'te yapmış, sonra Selanik ve İstanbul'da okuyarak kendini yetiştirmiştir. 1903 yılında Paris'e giderek tarih ve edebiyat tahsil eden Yahya Kemal, burada dokuz sene kalmıştır. 1912'de yurda dönerek İstanbul'da edebiyat ve tarih hocalığı yapmaya ve ta-

lebe yetiştirmeye başlamıştır. Aynı yıllar içinde şiirlerini ve nesirlerini yayınlamaya başlayınca gerçekten güçlü bir şair ve yazar olduğunu ispat etmiştir. Bilhassa şiirlerinden dinî, millî ve tarihî gerçekleri ustalıklarla vermiş, şiir sanatının özelliklerine de büyük bir titizlikle sadık kalarak, edebiyatımızda "öz şiir, saf şiir" yolunun en güçlü temsilcisi olmuştur. Onun bir kuyumcu titizliğiyle uğraşarak eserlerini hazırladığı, bir mısranın, hatta bir kelimenin üzerinde günlerce, haftalarca, senelerce

durduğu ve düşündüğü bilinmektedir. Kısa zamanda kendini kabul ettiren ve şiirleri herkes tarafından sevgi ve takdirle okunan Yahya Kemal 1915-1918 yılları arasında Darül'Fünûn'da müderrislik görevi yapmıştır. 1923 yılında Urfa milletvekili olarak siyasi hayata atılan şairimiz daha sonraki yıllarda Varşova Madrid ve Lizbon'da elçilik görevlerinde de bulundu. 1948'de Pakistan Büyükelçisi olarak devleti temsil etti. 1 Kasım 1958 tarihinde de çok sevdiği İstanbul'da fanî dünya hayatına gözlerini kapadı.

Ondaki İstanbul sevgisi gerçekten çok güçlüdür. Hemen hemen bütün yazılarında bu sevgi açıkça ifade edilir. Şiirlerinin dışında "Aziz İstanbul" isimli bir eseri de bulunmaktadır.

BİR BAŞKA TEPEDEN

*Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiç bir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre değer.*

*Nice revnaklı şehirler görülür dünyâda,
Lâkin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yâda
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan*

Yahya Kemal

*Şiirimizin en büyük ustalarından birisi
olan Yahya Kemal Beyatlı.*

Yahya Kemal'in "Kendi Gök Kubbe-miz", "Eski Şiirin Rüzgarıyla", "Rubâiler ve Hayyam Rubâilerini Türkçe Seyleyiş" ve "Bitmemiş Şiirler" isimli şiir kitaplarından başka, "Eğil Dağlar", "Siyasî ve Edebî Portreler", "Siyasi Hikâyeler", "Edebiyata Dair", "Çocukluğum, Gençliğim", "Siyasî ve Edebî Hatıralar" ve "Makaleler" isimli nesirleri vardır. Bunlar defalarca basılmış, yabancı dillere de çevrilmiştir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın kabri Rume-
lihasarı Mezarlığı'ndadır. Kabrinin ta-
şı üzerinde kendisine ait olan "Rind-
lerin Ölümü" isimli şiirin bir kıtası ya-
zılıdır ki bu mısralar şöyledir:

Ölüm âsûde bahar ülkesidir bir rinde
Gönlü buhurdan gibi her yerde yıl-
larca tüter

Ve serin serviler altında kalan
kabrinde

Her seher bir gül açar, her gece bir
bülbül öter.

EZÂN-I MUHAMMEDÎ

Emr-i bülendsin ey ezân-ı Muhammedî
Kâfi değil sâdana cihân-ı Muhammedî

Sultan Selim-i Evvel'i râmetmeyüp ecel
Fethetmeliydi âlemi şân-ı Muhammedî

Gök nûra garkolur nice yüzbin minâreden
Şehbâl açınca rûh-ı revân-ı Muhammedî

Ervâh cümleten görür Allahü Ekber'i
Akseyleyince arşa lisân-ı Muhammedî

Üsküp'de kabir-i mâdere olsun bu nev-gazel
Bir tuhfe-i bedî ü beyân-ı Muhammedî

Yahya Kemal

OK

Yavuz Sultan Selim Hân'ın önünde
Ok atan: İhtiyar Bektaş Subaşı,
Bu yüksek tepeye dikti bu taşı.
O Gaazi Hünkâr'ın mutlu gününde.

Vezir, inolla, ağa, bey takım takım,
Güneşli bir nisan günü ok attı.
Kimi yayı öptü, kimi fırlattı;
En er kemankeşe yetti üç atım.

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü.
Titrek elleriyle gererken yayı,
Her yandan bir merak sardı alayı,
Ok uçtu, hedefin kalbine düştü.

Hünkâr dedi: "Koca! Pek yaman saldın!
Eğerci bellisin benim katımda,
Bir sır olsa gerek bu ilk atımda,
Bu sihirli oku nereden aldın?"

İhtiyar, elini bağına soktu,
Dedi ki: "İstanbul muhâsarası
Başlarken aldığım gazâ yarası
İçinden çektiğim bu altın oktu!"

Yahya Kemal

"Asıl adı İsrail olan ve Kur'an-ı Kerim'de Yakub ismiyle zikredilen Peygamber, Hz. İshak'ın oğludur. Kendi soyundan gelenler, daha sonra Benî İsrail, yani İsrail oğulları adıyla tanınmışlardır. Benî İsrail'e değişik yer ve zamanlarda nice Peygamberler gönderilmiş ve onlar bu Peygamberler vasıtasıyla sürekli uyarılmışlardır. İsrailoğullarının özünde bir nankörlük, vefasızlık ve inançsızlık vardır. Kısa sürede bütün iyiliklerini yitirip, inkarın batağına düşebilmektedirler. Onlar kendilerine gönderilen elçilerin hemen hemen tamamına işkence ve eziyet etmiş, davetini reddetmek suretiyle ebedi azaba yuvarlanmışlardır. Hz. Yakub'a yaptıklarını Hz. Musa'ya Harun'a, Yahya, Zekeriya ve Hz. İsa'ya da yapmışlardır..."

SEÇKİN VE HAYIRLI BİR KUL

HZ. YAKUB (a.s)

Hz. Yakub, büyük peygamberlerden Hz. İbrahim'in torunu, Hz. İshak'ın oğludur. Lakabı "Allah'ın kulu" manasına gelen ve İbranice bir kelime olan İsrail'dir. Daha sonra soyundan, gelenlere İsrailoğulları manasına Benî İsrail denilmiştir.

Hz. Yakup, dedesi Hz. İbrahim'in Şam'da bulunduğu sıralarda dünyaya gelmiştir. Doğumu hem babası hem de dedesini ziyadesiyle memnun etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, Hz. İbrahim'den bahsedilirken: "Ona İshak ve (torunu)

Yakub'u bahsettik. Ve her birini peygamber yaptık" buyurularak Hz. Yakub'un peygamber olduğu belirtilmiştir.

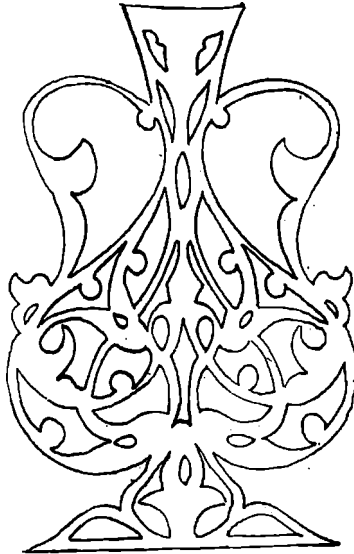
Filistin'de Kenan ilinde yaşamış olan Hz. Yakub yine yüce Allah'ın bildirdiğine göre; "Dinde kuvvetli, halis, salih, bitmeyen güzel bir sabır sahibi, hi-dayete erdirilmiş, seçkin ve hayırlı bir kimse" idi.

Bol servet ve evlat sahibi olmuştu. Ancak yüce Allah onu ağır bir imtihana tabi tuttu. Bu imtihan evlat acısı şek-

lindeydi. Olaylar Yusuf Aleyhisselam'ın hikâyesinin anlatıldığı Yusuf suresine göre şöyle cereyan etti: Hz. Yakub'un en çok sevdiği oğlu Yusuf, bir gün kendisini kıskanan diğer kardeşlerinin haksızlığına uğrayarak bir kuyuya atıldı. Daha sonra bu oğullar babaları Yakub Aleyhisselam'a gelerek, "Yusuf'u kurt yedi" diye yalan söylediler. Hz. Yakup sözlerine inanmadı. Ne var ki artık Yusuf'u bulması da mümkün görünmüyordu. Yüreğini derin bir acı kapladı. Oğlunun hasretiyle yanmaya ve kimsele-re belli etmeden ağlamaya başladı. Çocuklarına da, "bitmeyen güzel bir sabırla" bekleyeceğini bildirdi. Aradan uzun yıllar geçti. Sonunda oğulları Hz.

Yusuf'u buldular. Çocuğunun hasretiyle gözleri kapanan babalarına Hz. Yusuf'un gömleğini getirdiler. Gömlek gözlerine sürülünce Hz. Yakup tekrar görmeye başladı. Büyük bir sevinç ve şükürle Mısır'a gittiler. Orada Hz. Yusuf onları karşıladı. Artık bütün sıkıntılar bitmiş, imtihan sona ermişti. Hz. Yakup bu sabır imtihanından başarıyla çıktı.

Oğulları Mısır'da çoğaldılar. Kendisi de daha uzun seneler bolluk, bereket ve huzur içinde yaşadı. Ne yüce bir şerefti ki O, hem bir peygamberin oğlu, hem de Hz. Yusuf gibi bir başka peygamberin babasıdır.

YERYÜZÜNÜN EN KUDRETİ HÜKÜMDARLARINDAN BİRİ

YAVUZ SULTAN SELİM

Dokuzuncu Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim Fatih Sultan Mehmed'in torunu. II. Beyazid'in küçük oğludur. 1467 yılında Amasya'da doğmuş, 1520 yılında Edirne yakınlarında vefat etmiştir.

Yavuz Sultan Selim Osmanlı padişahlarının en büyüklerindendir. Şehzadeligi ve sultanlığı sırasında gösterdiği üstün cesaret, dirayet ve hareketle dünya tarihinin en seçkin şahsiyetleri arasına girmiştir. Çocukluğundan itibaren iyi bir tahsil göyerek yetişmiş, zamanının

ilimlerinde büyük başarılar göstererek babası ve dedesinden sonra en bilgin Osmanlı padişahı ünvanını kazanmıştır. Arapça ve Farsça'yı çok iyi bilen ve aynı zamanda pek güzel şiirler yazan Yavuz Sultan Selim, sekiz yıl süren kısa sultanlığı döneminde büyük işler başarmıştır.

24 Nisan 1512'de tahta çıktığında ezeleli rakibi Şah İsmail belasını ortadan kaldırmak için çalışmalara başladı. Hazırlıklarını tamamlayarak 20 Mart 1514'de sefere çıktı. Safevi Hükümdarı Şah İ-

mail'in sürekli olarak geri çekilmesi sebebiyle iki ordu ancak 22 Ağustos 1514 tarihinde. Çaldıran sahasında karşılaştı. Yavuz, kanlı bir muharebeden sonra büyük bir zafer kazandı. Şah İsmail, hazinelerini de bırakarak kaçtı. Osmanlılar 16 Eylül'de Tebriz'e girdiler. Bu muazzam zaferle Anadolu birliği kesin olarak sağlandı.

Yavuz Sultan Selim, 5 Haziran 1516 yılında ikinci büyük seferine çıktı. Bu sefer Memlûklularla karşılaşmak istiyordu. İki ordu 24 Ağustos 1516 yılında Halep yakınlarındaki Mercidabık Ovası'nda karşılaştı. Büyük Osmanlı sultanı bu muharebeyi de kazanarak Suriye ve havalisini ele geçirdi. Halep'de okunan bir Cuma Hutbesi'yle halifeli-

Yavuz Sultan Selim'in İstanbul'daki türbesi.

Büyük Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim Han.

ğın, Abbasilerden Osmanoğulları'na geçtiği ilan edildi. Yavuz artık Mısır'a kadar ilerleyebilirdi. Nitekim aşılmaz sanılan Sina çölünü onüç günde aşarak 1517 yılında Mısır'a girdi.

22 Ocak 1517'de Memlûklular son bir kez daha Osmanlı ordusuyla savaşa tutuşma talihsizliğini gösterdiler. Tomanbay bu muharebede de mağlup edildi. Yavuz Kahire'yi ele geçirdi. Ganimetleri gemilerle İstanbul'a yolladı.

6 Temmuz 1517'de Mekke ve Medine'deki Mukaddes Emanetler Yavuz'a teslim edildi. Artık Hicaz, Yemen, Sudan ve Eritre bütünüyle Osmanlı hakiyetine girmiş bulunuyordu. Bu ise devletin, bir cihan imparatorluğu haline geldiğini göstermekteydi.

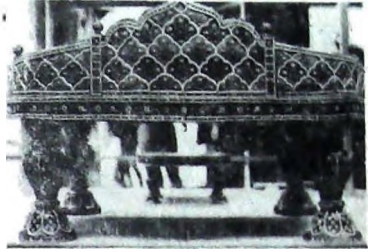
Yavuz 1518'de İstanbul'a döndü. Muhteşem bir törenle karşılanacakken, gösterişi ve alkışı sevmeyi ifade etmek ister gibi sarayına sessizce girdi.

18 Temmuz 1520'de İstanbul'dan ayrılarak Edirne'ye gitmek isteyen Yavuz, talihin garip bir cilvesi olarak, daha önce tahttan indirdiği babası II. Beyazıt'ın vefat ettiği yere geldiğinde sırtında çıkan ve şirpence adı verilen bir çığır sebebiyle, 22 Eylül 1520 tarihinde, gün ışıırken vefat etti.

Sekiz yıl süren hükümdarlığı muazzam zaferle süslü bir ulu sultanın ölüm haberi bütün dünyada geniş yankılar uyandırdı. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Sultan Selim'deki türbesine gömüldü.

Sekiz yıl içinde devletin sınırlarını iki buçuk mislinden daha fazla büyüten bu cihangir sultanın yerine oğlu Kanuni Sultan Süleyman hükümdar olmuştur.

Tarihi kaynaklara göre Yavuz Sultan Selim son derece celalli, şiddet ve devlet işlerinde sert bir insandı. Özel hayatında ise sadeliği sever, gösterişten hoşlanmaz, gece yarısına kadar kitap okur, ilim adamlarına büyük bir saygı ve sevgi gösterirdi. En büyük şeyhülislamlardan olan Zenbilli Ali Efendi ve İbn-i Kemal onun zamanında yaşamışlardır.

Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran'da mağlup ettiği Şah İsmail her şeyini geride bırakarak kaçmıştı. Yukarıdaki resimde Şah İsmail'e ait olduğu rivayet edilen muhteşem taht görülmektedir.

ÇİHANGİR PADİŞAH

YILDIRIM BEYAZID HAN

Osmanlı padişahlarının dördüncüsü olan Yıldırım Beyazid 1360 yılında doğmuş, 1403 yılında vefat etmiştir.

Yıldırım Beyazid, babası Murat Hüdavendigâr'ın Kosova savaşında şehit edilmesiyle 1390 yılında Osmanlı tahtına oturdu. O zamana kadar pek çok muharebeye katılmış ve büyük kahramanlıklar göstermişti. Herkes tarafından sevilir, takdir ediliyordu. Savaşlarda gösterdiği cesaret, atılganlık ve sürat sebebiyle kendisine Yıldırım la-

kabı verilmişti.

Padişah olunca hemen faaliyetlerine başladı. Komutanlarını Rumeli'de fetihlere gönderdi. Balkanlarda çeşitli zaferler kazanıldıktan sonra Anadolu'da hareketlerini sürdürdü. Önce Aydınogulları, daha sonra Saruhanogulları ve Menteşe Beyliği'ni ele geçirip Karamanogulları üzerine yürüdü. Konya, Niğde, Akşehir ve Aksaray fethedilerek, Anadolu'da daimi bir fitne uyandıran Karamanogulları mağlup edildi.

1391 yılında Eflak Beyi'nin haince

saldırıları püskürtölüp Rumeli fetihle-
ri sürdürölldü.

Bu arada yeniden ayaklanan Karama-
noğlu Alaaddin Ali'ye tam bir ders ve-
rilmek üzere Anadolu'ya geçildi. Ka-
raman Beyi öldürölldükten ve bu tehli-

ke önlendikten sonra doğuda büyük bir
nüfuz sağlayan Kadı Burhaneddin ile
uğraşıldı, sonunda bu kısa ömürlü dev-
letin toprakları ele geçirildi. Tokat, Si-
vas, Kayseri ve civarı Osmanlı sınırla-
rına katıldı.

Cihangir Padişah Yıldırım Beyazıt.

Yıldırım Beyazıd Anadolu'da başarılar kazandıktan sonra, Osmanlı toprakları içinde bir yara gibi kanayan Bizans İmparatorluğu'nu yıkmak ve İstanbul'u ele geçirmek istedi. 1391 ve 1392 yılında iki kere İstanbul'u muhasara etti. İkinci kuşatma sırasında boğazın Anadolu yakasına Güzelce Hisarı (Anadolu Hisarı'nı) yaptırdı. Bütün bu gelişmeler Bizans İmparatorluğu'nu çok güç durumlarda bıraktığından Rumlar yeni bir haçlı ordusunun kurulması için çalıştılar. Sonunda Macar Kralı Sigismund'un komutasında 130.000 kişilik büyük bir ordu hazırlandı. Macaristan, Fransa, İngiltere, Polonya, Venedik, Norveç, İskoçya, Rodos, İtalya, Eflak ve Papalık kuvvetlerinden oluşan haçlı ordusu her yeri yakıp yakarak Niğbolu'ya kadar geldi. Doğan Bey isimli bir Türk komutanının muhafaza ettiği Niğbolu kalesi uzun bir süre dayandı. Bu arada Yıldırım Beyazıd, adına yaraşır bir süratle kale önüne geldi. İki ordu 25 Eylül 1396 yılında karşılaştı. Tarih en kanlı savaşlarından biri olan bu muharebede haçlılar büyük bir bozguna uğradılar. Kral Sigismund canını zor kurtardı.

Bundan sonra fetihlere devam edildi.

1398 yılında İstanbul yeniden muhasara edildi. Artık Bizans için hiçbir ümit kalmamış gibiydi. Ne var ki bu sefer doğuda Aksak Timur belası baş gösterdi.

Büyük bir Türk İmparatorluğu'nun başında bulunan Timur, çeşitli vesilelerle Osmanlı topraklarına girmiş, Si-

*Yıldırım Beyazıd
Niğbolu'da kale
komutanı Doğan Bey'le
görüşüyor.*

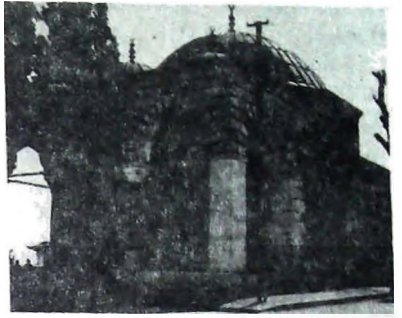
vas'ı yakıp yakarak Ankara'ya doğru ilerlemeye başlamıştı. Yıldırım Beyazıd bunu haber alınca İstanbul muhasarasını kaldırıp Anadolu'ya geçti. İki Türk ordusu 20 Temmuz 1402 tarihinde Çubuk Ovası'nda karşılaştılar. Yapılan kanlı savaş sonunda Osmanlı ordusu yenildi. Büyük Padişah Yıldırım Beyazıd esir alındı. Komutanları ve oğulları savaş alanını terketmek zorunda kaldılar.

Timur, Yıldırım Beyazıd'a çok iyi davranmasına rağmen bütün Anadolu'yu harabeye çevirdi. Devletin bütünlüğünü yıktı. Eski beylikleri diriltti. Ana-

dolu'da uzun çalışmalar sonunda kurulan birlik dağıldı.

Yıldırım Beyazıd büyük bir keder ve ızdırap çekiyor, artık hiçbir şeyi görmek istemiyordu. Neticede ağır bir hastalığa yakalanarak 9 Mart 1403 tarihinde Akşehir'de vefat etti. Cenazesi daha sonra Bursa'ya getirildi.

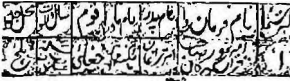
Bazı tarihlerde, Yıldırım Beyazıd'ın yüzüğündeki zehiri içerek intihar ettiği rivayet edilmekteyse de o devir tarihlerinin hiç birinde böyle bir kayıt bulunmamaktadır.

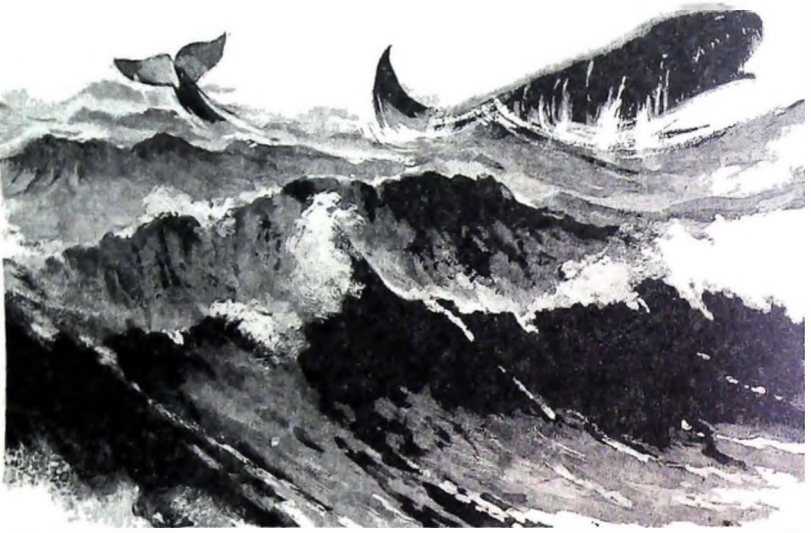
Yıldırım Beyazıd'ın Bursa'daki türbesi.

Yıldırım Beyazıd'ın Mehmed, İsa, Musa, Mustafa, Ertuğrul Çelebi ve Emir Süleyman isimli altı oğlu vardı. Bunlardan Ertuğrul Çelebi babasının sağlığında vefat etmiş, diğerleri birbirleriyle yaptıkları saltanat mücadelelerinde öldürülmüşlerdir.

Kardeşler arasındaki bu mücadele tam on yıl, onbir ay, sekiz gün sürmüş, sonunda Mehmed Çelebi padişah olmuştur. Osmanlı tarihinde bu karışık ve tehlikeli döneme Fetret devri denilmektedir.

Yıldırım Beyazıd'ı mağlup ederek Osmanlı birliğini parçalayan Aksak Timur'un bir minyatürü.

NİNOVA AHALİSİNE GÖNDERİLEN PEYGAMBER

HZ. YUNUS (a.s)

Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen peygamberlerdendir. Ayrıca O'nun ismiyle anılan bir sûre de bulunmaktadır.

Hiz. Yunus'un babası Metta isimli biridir. Bu sebeple O'na Yunus Bin Metta denilir. Zünnun ismi ise bir balık tarafından yutulduğu için verilmiştir.

Hiz. Yunus M.Ö. 960-784 yılları arasında Ninova'da yaşamış ve bu kalabalık şehirde hayat süren Asurlulara peygamber olarak gönderilmiştir. Yüzbin

veya beşyüzbin kişinin yaşadığı rivâyet edilen ve o devrin en büyük şehirlerinden sayılan Ninova, eski Asur devletinin başkenti, Dicle Nehri'nin kenarında ve bugünkü Musul kentinin tam karşısında idi. Ninova'da yaşayan insanlar büyük bir ahlâk buhranı içinde bulunuyor, gerçeği görmek ve kabul etmek istemiyorlardı. Hiz. Yunus onlara, peygamber olduğunu ve İslâm'dan başka bir hak yolun bulunmadığını ilan edince onu alaya aldılar. Hakaret ve işkencelerle davasından vazgeçirmek istediler.

Öyle ki Hz. Yunus tam otuzüç yıl bık-madan, usanmadan tebliğine devam et-ti. Bu uzun ve çileli mücadele sonun-da O'na ancak iki kişi iman edince Hz. Yunus büyük bir kedere düşüp, Yüce Allah'ın iznini beklemeden Ninova'yı terketti. Bu, O'nun Ninovalılara olan kızgınlığını göstermek bakımından il-ginçti. Kur'an-ı Kerim'de bu olay şö-y-le nakledilmektedir:

“Hiç şüphesiz Yunus da gönderdiği-miz peygamberlerdendir. Bir zaman Yunus, kavmine darılıp, dolu bir gemi ile kaçmıştı. Ve kura çekilerek denize atılanlardan olmuştu da nefsine levm eden Yunus'u bir balık lokma etmişti. Eğer Yunus Allah'ı çok tesbih edenler-den olmasaydı kıyamete kadar balığın karnında kalacaktı. Hemen biz O'nu hasta (baygın) bir halde boş bir sahaya fırlattık. Ve üzerine bal kabağı nevin-den (gölgelemeye elverişli) bir ağaç bi-tirdik. Ve yüzbin, yahut daha çok (nü-

fuslu kavmine) gönderdik. Bu defa on-lar iman ettiler. Biz de onları bir za-mana kadar müstefit oldukları halde yaşattık” (Saffat Suresi: 139-148).

Yukarıda da belirtildiği gibi Hz. Yu-nus hatasını anlayıp tövbe istiğfara de-vam ederek, balığın karnında iken: “Senden başka ilah yoktur. Sen münez-zehsin. Gerçekten ben haksızlık eden-lerden oldum” demişti. Bu dua üzeri-ne balığın karnından çıkarılmış, eski sıhhatine kavuşturularak Ninova'ya gön-derilmişti.

Hz. Yunus'un ümmeti, O dönünce, söylediklerini kabul etmiş ve büyük bir azaptan kurtulmuşlardır. Onlar ümitsiz-lik halinde tövbeleri kabul edilen ilk ve tek ümmet olarak da tanınmaktadır. Bu durum Yunus suresinin 99. ayetinde açıkça bildirilmektedir.

Hz. Yunus'un kabri Musul'da kendi adıyla anılan camiin içindedir.

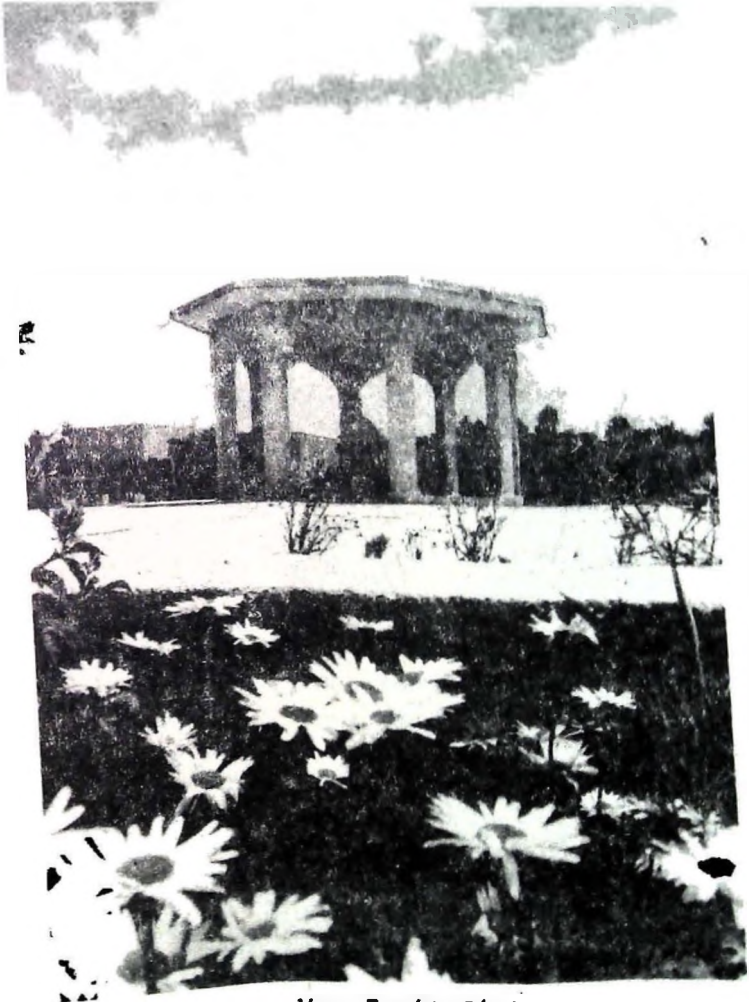
HAK AŞIĞI BÜYÜK ŞAİR
YUNUS EMRE

Milletimizin yetiştirdiği en büyük şairlerden birisi de Yunus Emre'dir. Hakkında yüzlerce kitap yazılan, şiirlerinin birçoğunu ezbere bildiğimiz ve hayatı efsanelere karışan Yunus Emre'nin 13. yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır. Mezarı, Porsuk suyunun Sakarya Irmağı'na döküldüğü kavşakta, Sarıköy'dedir. Erzurum, Karaman, Bursa ve Kütahya'da da Yunus Emre'ye ait olduğu kabul edilen mezarlar vardır. Yunus Emre'nin hayatı hakkında çok şey anlatılmıştır. Bunlar birbirin-

den güzel menkıbeler ve efsanelerdir. Bazı kaynaklara göre bu büyük Türk şairi, seneler boyu odun taşıdığı Tabduk Emre dergâhına bir tek gün bile eğri odun getirmemiştir. "Bu dergaha odunun eğrisi giremez" diyerek 40 sene kadar Tabduk Emre'nin dizleri dibinde ilim ve tasavvuf öğrenmiş, sonra yine onun emriyle Anadolu'yu karış karış gezerek insanlara sevgiyi, Allah aşkını ve İslâm'ı anlatmıştır. Rivâyetlere göre zamanında yaşayan Mevlânâ ve Hacı Bektaş-ı Velî ile de görüşmüştür.

Yunus Emre'nin şiirleri sade bir Türkçe ile yazılmış olup, son derece güzel şiirlerdir. Kendisinden sonra gelen

şairler ondan ilham almışlardır. Bu sebeple Yunus Emre imzası görülen birçok şiirin O'na ait olmadığı sonradan

Yunus Emre'nin türbesi.

Hakka aşık olan kişi
Akar gözlerinin yaşı
Pür-nûr olur içi dışı
Söyle Allah deyu deyu...

Ne dilerse Hak'tan dile
Kılavuz ol doğru yola
Bülbül aşık olmuş güle
Öter Allah deyu deyu...

tesbit edilmiştir. Ömrü boyunca garip, iyiliksever ve alçakgönüllü bir insan olarak yaşayan Yunus Emre'nin şiirlerini okuyanlar, hayat hikâyesini araştıranlar kendilerini uçsuz bucaksız bir ummanda sanırlar. Yunus, anlatmak istedikleri kısa, açık ve özlü bir biçimde söyler. Allah aşkı ile yanıp tutuşan bir gönüllü, insan sevgisiyle dolu bir yüreği vardır.

Yunus Emre'nin kırvetli bir medrese tahsili gördüğü, zamanın ilimlerini iyice öğrendiği şiirlerinden anlaşılmaktadır. Şiirlerinin toplandığı Divan'ından başka "Risalet'ün-Nushiyye" isimli bir eseri daha vardır.

ALLAHIM

Sensin, ismi bâki olan
Sensin dillerde okunan
Sensin aşkına dokunan
Kendini. bilmez Allahım!

Sen yarattın cism-ü cânı
Sensin düzen bu cihanı
Mülk senindir, kerem kânı
Kimsenin olmaz Allahım!

Aşık Yunus seni ister
Lutfeyle cemalin göster
Cemâlin gören aşıklar
Ebedi, ölmez Allahım.

Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hakkı göre
Er odur alçakta dura
Yüceden bakan göz değil.

Ölüm haberi gelmeden
Ecel yakamız almadan
Azrail hamle kılmadan
Gel dosta gidelim gönül

Gerçek erene varalım
Hakkın haberin soralım
Yünüs Emre'yi alalım
Gel dosta gidelim gönül...

Yunus Emre

HZ. YUSUF (a.s)

Hz. Yusuf'un hayatını Kur'ân-ı Kerim'deki "Yusuf Suresi"nden öğreniyoruz. O, yüce Allah'ın büyük peygamberlerinden ve Hz. Yakub'un oğullarındandır. Soyu Hz. İbrahim'e kadar ulaşır. 110 yıl yaşamış ve Mısır'da vefat etmiştir. Kur'ân'da O'nun hikâyesi son derece güzel ve anlamlı biçimde, uzunca anlatılmaktadır.

Hz. Yakub, Kenan ilinde yaşayan bir peygamberdi. 12 çocuğu vardı. Bunlardan birisi de Yusuf'du. Babası kendilerinden daha fazla sevdiği için kardeş-

leri O'nu kıskandılar. Götürüp bir kuyuya attılar. Sonra da "Yusuf'u kurt yedi!" diyerek babalarına yalan söylediler. Hz. Yakub çok üzüldü.

Yusuf'un atıldığı kuyu kenarından bir kervan geçiyordu. O'nu görerek çıkıp Mısır'a götürdüler. Hz. Yusuf bir köle gibi Mısır Devleti'nin Maliye Nazırı'na (bugünün diliyle Maliye Bakanı'na) satıldı. Aziz isimli bu adam Yusuf'u çok beğeniyordu. O'nu karısı Zeliha'ya (Züleyha'ya) verdi. Yusuf son derece yakışıklı, güzel çehreli müstes-

na bir insandı. Zeliha ona aşık oldu. Çirkin bir teklifte bulundu. Hz. Yusuf, "Ben alemlerin Rabbi olan Allah'dan korkarım" diyerek bunu kabul etmedi. Zeliha çeşitli meseleleri bahane ederek O'nu zindana attırdı.

Hz. Yusuf tam 7 yıl zindanda kaldı. Sonra Mısır hükümdarının bir rüyasını isabetli bir şekilde yorumladığı için zindandan çıkarıldı. (Allah Hz. Yusuf'a rüyaları doğru olarak yorumlama ilmini öğretmişti.)

Hz. Yusuf zindandan çıkınca hükümdar O'nu ölen Maliye Bakanı Aziz'in yerine vezir tayin etti. Hz. Yusuf kendisini çok seven Zeliha ile evlendi. Bu arada kıtlık yılları başladı. Her taraftan bir parça zahire almak için Mısır'a geliyorlardı. Çünkü Hz. Yusuf daha önce tedbirini almış, silolara buğdaylar depo etmişti.

Kardeşleri de Kenan ilinden Mısır'a geldiler. Vezirin karşısına çıktılar. Fakat aradan uzun yıllar geçtiği için Hz.

Hz. Yakub'un asıl ismine nisbetle İsrailoğulları adıyla tanınan Yahudiler en parlak çağlarını Hz. Yakup ile Hz. Musa dönemleri arasında yaşamışlardır. Bilhassa Hz. Yusuf zamanında Mısır'da büyük bir nüfus, civar ülkelerde saygınlık kazanmışlardır. Bilindiği gibi tek başına ve bir köle olarak Mısır'a getirilen Hz. Yusuf; olayların yorumunu yapabilmesi, rüya tabirlerinde gösterdiği isabet, doğruluk, dürüstlük, cesaret ve inanç sayesinde Mısır'ın en yüksek yetkililerinden biri haline gelmiştir. Bu olay, üzerinde durulması gerekli önemli bir mevzudur ki Allah'ın, kendine bağlı olan kullarını en zor şartlar altında

bile hakim duruma getirebileceğini gösterir. Hz. Yusuf henüz küçük bir çocukken Mısır'a gelmiş, bir evin kölesi ve hizmetçisi olmuş, iftiralara uğrayıp zindanlara düşmüş, ne var ki bütün bu zorluklara rağmen iman ve ümidini yitirmemiş, hiç bir çirkin teklifi kabul etmemiş ve yalnız alemlerin Rabb'i olan Allah'dan korktuğunu ifade ederek başanya ulaşmıştır. Kur'anda "Ahseü'l-Kasas" kıssalannın en güzeli olarak takdim edilen Hz. Yusuf'un hikayesi, "tarihi biçimlendiren manevi ve ahlaki faktörü en açık biçimde ortaya koymaktadır." "İnsan manevi karakter gücüyle en ters şartlara dahi galip gelebilir."

Yusuf'u tanıyamadılar. Gidiş-gelişleri birkaç defa vukû buldu. Neticede Hz. Yusuf kendisini onlara tanıtarak hepsini affetti.

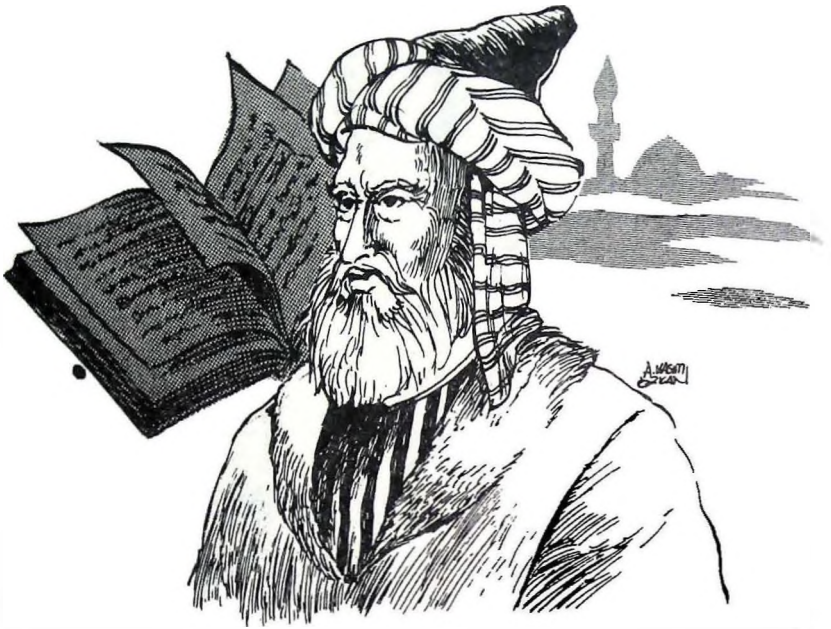
Gömleğini babasına göndererek, onu ağlamaktan dolayı ânâ olan gözlerine sürmelerini ve Mısır'a getirmelerini istedi. Dediği gibi yaptılar. Hz. Yakub'un gözleri açıldı. Oğullarıyla Mısır'a geldi. Hz. Yusuf babası ve kardeşlerini Mısır'ın dışında karşılayıp sarayına getirdi.

Hz. Yusuf'un bu hikâyesi üzerine İslâm şairleri pek çok şiirler yazmış, kitaplar hazırlamışlardır.

Peygamberimizin Hz. Yusuf'la ilgili hadîs-i şerifleri vardır.

Bir defasında, "Yusuf kardeşim çok güzeldi ama ben O'ndan daha güzelim" buyurmuştur.

KUTADGU BİLİĞ YAZARI

YUSUF HAS HACİB

İslâmî Türk Edebiyatı'nın ilk eseri olarak kabul edilen Kutadgu Bilig'in yazarı Yusuf Has Hacib, 1017 yılında Türkistan'da Balasagun kentinde doğmuştur. Gençliğini nerede geçirdiği, nerelerde ve kimlerden ders alarak öğrenimini tamamladığı kesin olarak bilinmeyen Yusuf'un, eserinden çıkarılan bilgilere göre soylu bir aileden geldiği ve iyi bir eğitim gördüğü; dindarlığı, dürüstlüğü ve ilme olan sevgisi sebebiyle tanınan büyük şairin, İbn-i Sina'nın talabesi olduğu da söylen-

mektedir.

Ünlü eseri Kutadgu Bilig'i 1069-1070 yılları arasında Kaşkar'da yazmış olduğu, Karahanlı hükümdarlarından Hasan Bin Süleyman'a takdim etmiştir. Buğra Han adıyla da tanınan hükümdar, Yusuf'un kitabını çok beğenmiş, onu devletin en önemli görevlerinden biri olan Has Hacibliğe, bugünkü ifadesiyle Teşrifat Bakanlığı'na getirmiştir. Gerçekten Has Haciblik, o zamanlar vezirlik ve ordu kumandanlığından sonra en yüksek makam sayılmaktaydı. Yusuf

bundan sonra Has Hacib ünvanıyla şö-
ret buldu.

Emniyetli, dürüst, dindar, takva sa-
hibi bir insan olduğundan görevini hak-
kıyla yerine getirdi. O'nun, şöhretini
zamanımıza kadar ulaştıran eseri "Ku-
tadgu Bilig" kutluluk bilgisi, saadet bil-
gisi, devlet idaresi bilgisi gibi manala-
ra gelir. Mesnevi şekliyle manzum ola-
rak yazılmış olup 6645 beyitten ibaret-
tir. Kitapta kanun, saadet, akıl ve aki-
bet olarak tanımlanan dört manevi un-
sur konuşturulur. Kanun hükümdarı;
saadet veziri; akıl ve akibet de vezirin
oğullarını temsil ederler. Birbirlerine
verdiği öğütlerle mutluluk ve saadete
erişmeye çalışırlar. Nasihatleri İslâm
Dini'nin esaslarına uygun, Peygamber-
rimizin sünnetine dayalı sağlam ve esas-
lı nasihatlerdir.

Kutadgu Bilig ilim dünyasınca ancak
19. yüzyılın başlarında keşfedilebilmiş-
tir. Eserin orijinal olarak üç nüshası bu-
lunmakta, bunlardan Uygurca olanı Vi-
yana'da, Arapça olan iki nüsha da Türk-
istan ve Kahire'de bulunmaktadır. Re-
şit Rahmeti Arat ise bu üç nüshayı kar-
şılaştırarak eseri Türkçe'ye kazandı-
rmıştır.

Yusuf Has Hacip kitabının girişinde
onun yazılış sebebini izah ederken:
"Kitabın adını Kutadgu Bilig koydum.
Okuyana kutlu olsun ve ona yol göster-
sin. İnsan her iki dünyada devleti elin-
de tutarsa mesut olur. Bu sözüm doğru
ve dürüsttür" demektedir.

Kitabın başka yerlerinde de şöyle
öğütler verilir:

Kutadgu Bilig'in bir sayfası.

Yusuf Has Hacip diyor ki: "Gözü tok
olan insan, fakir olsa dahi, zengin
sayılır. İnsan sebat ederse, her işte
muvaffak olur. Gurur ile insan göğze
yükselmez. Alçak gönüllü olmakla da işi
bozulmaz. Baba çocuğunu
küçüklüğünde başı boş bırakırsa kabahat
ve suç çocukta değil, babadadır. Bu
dünya bir tarladır. Burada bugün ne
ekilirse yann o biçilir. (Kutadgu Bilig'den)

“Allah birini dilek ve arzusuna kavuşturursa, karşılığında onun da Allah’a şükretmesi gerekir.”

“Kılıç kımıldadığı müddetçe düşman kımıldayamaz.”

“Senin ay gibi bir oğlun ve kızın doğarsa, onu kendi evinde terbiye et bu işi başka ellere bırakma.”

“Babanı, anneni hoşnut et. Bu hizmet karşılığı binlerce fayda bulursun.”

Yusuf Has Hacib’in 1077 yılında vefat ettiği sanılmaktadır. Mezarının nerede olduğu belli değildir.

Kutadgu Bilig yazarı Yusuf Has Hacib'i sembolize eden bir resim.

Yakub oğullarından Hz. Zekeriya Beytül-Makdis'de ibadet ediyor, Romalıların ağır baskıları altında inleyen; dinî, vicdanî ve insanî özgürlüklerini yitirmek üzere bulunan Yahudilere Peygamberlik yapıyordu. Söylediklerinin özü şu idi. "Eğer inkân ve nankörlüğü bırakır da Allah'ın dinî İslâm'a sarılırsanız dünya ve ahiret huzuruna kavuşursunuz. Yok eğer sözlerimi dinlemez ve şeriatı yaşamaz, birlik olmayı terk ederseniz zillet ve meskenet mührü alınızdan silinmeyecektir."

Yahudiler O'na da, tıpkı kendilerini Mısır firavnundan kurtaran Hz. Musa'ya dediklerini tekrarladılar: "Bizi kendi halimize bıraksan ya..." Bu "biz zilleti, meskeneti, inkân ve cehaleti tercih etmeye devam edeceğiz" demekti...

ŞEHİD PEYGAMBER

HZ. ZEKERİYA (a.s)

Hz. Zekeriya yüce Allah'ın kutlu elçilerinden büyük bir peygamberdir. Soyu Hz. Süleyman Aley-hisselam'a dayanır. Kudüs'te yaşamış, Mescid-i Aksa'da imamlık yapmıştır. O, bu kutsal mabette Tevrat yazar, çevresindekileri hak yola çağırır, bu arada marangozluk yaparak elinin emeği ile geçinirdi.

Yetmiş yaşına kadar çocuğu olmamış, ancak yüce Allah O'na, duasını kabul ederek, ihtiyar yaşında Hz. Yahya'yı bağışlamıştı. Bu olay bilhassa Meryem

suresinin ilk ayetlerinde ibret verici bir tarzda anlatılmaktadır. Sözü edilen su-renin ayetlerinde yüce Allah O'nun duasını kabul ettiğini bildirerek: "Ey Zekeriya! Sana Yahya isminde bir oğlan müjdeliyoruz. Bu adı daha önce kimseye vermemiştik" buyurmuş; Hz. Zekeriya şaşkınlık içinde:

"Rabbim! Karım kısır, ben de son derece ihtiyarlamışken nasıl oğlum olabilir?" demişti.

Allah (c.c) da cevap olarak:

“Rabbin böyle buyurdu. Çünkü bu bana kolaydır. Nitekim sen yokken daha önce seni yaratmıştım” buyurmuştur.

Hız. Zekeriya'nın hanımı İş'a, Hız. Meryem'in annesi Hanne'nin kızkardeşı idi. Bu sebeple Hız. Meryem O'nun evinde ve O'nun terbiyesi altında büyümuş, Hız. Meryem'in mesciddeki odasını da Hız. Zekeriya yapmıştı.

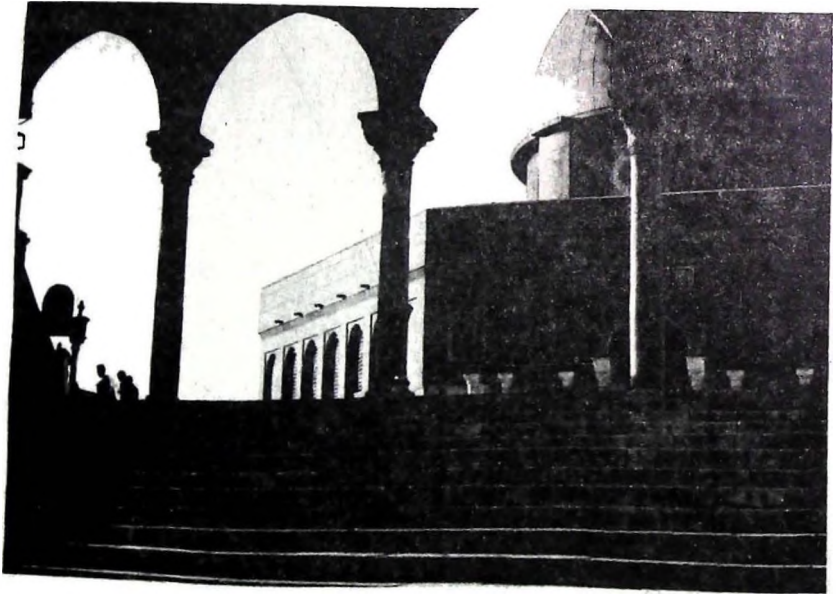
El-Enbiya suresinin ayetlerinde yüce Allah Hız. Zekeriya'nın üstünlüğünü anlatmakta ve şöyle buyurmaktadır:

“Zekeriya'nın duasını kabul edip kendisine Yahya'yı bahşetmiş, eşini de doğum yapacak hale getirmiştik. Doğ-

rusu onlar iyi işlerde yarışıyorlar, korkarak ve umarak bize yalvarıyorlardı. Bize karşı gönülden saygı duyuyorlardı.”

Hız. Zekeriya kendilerini daima yüce Allah'ın dinine davet ettiği ve Tevrat'ın nurlu yolunu gösterdiği için, hain ve zalim yahudiler tarafından ağır iftira ve ithamlara maruz bırakıldı. Sonunda ihtiyar yaşında onu işkencelerle şehid ettiler. Bu şehadetin ayrıntıları Kur'ân'da anlatılmıştır.

Hız. Zekeriya şehid edildikten sonra yerine oğlu Hız. Yahya geçmiş, O da uzun ve çileli mücadelelerden sonra şehit edilmiştir.

Hız. Zekeriya'nın vazifeli bulunduğu mukaddes Mescid-i Aksa.

BÜYÜK ŞEYHULİSLAM ZENBİLLİ ALİ EFENDİ

I Beyazıd, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman zamanlarında toplam 24 sene şeyhülislamlık yapan büyük İslâm alimi Zenbilli Ali Efendi'nin asıl adı Alaaddin Ali Bin Mehmed Cemalî'dir. Aslen Karamanlı olup ilk tahsilini orada yaptıktan sonra İstanbul'a gelerek Molla Hüsrev ve diğer büyük âlimlerden ders aldı. Zekası ve çalışkanlığı ile medrese tahsilini tamamlayıp önce Edirne'deki Ali Bey Medresesi'nde, daha sonra Bursa, İznik ve Amasya'daki medreselerde mü-

derrislik (profesörlük) yaptı. II. Beyazıd'ın en çok güvendiği ilim adamları arasına girdi.

1502 tarihinde hacca giden Zenbilli Ali Efendi, dönüşünde Şeyhülislamlığa tayin edildi. Ayrıca en büyük medresenin de müderrisliğine getirildi.

Şeyhu'l-İslâm olmak o devirde bir İslâm alimi için en yüksek mevkiye kavuşmak demektir. Zenbilli Ali Efendi gerçekten hakettiği bu vazife sebebiyle asla gururlanmadı. Görevine canla

başla sarılıp, ilmini artırmak için uğraştı.

Yavuz Sultan Selim tahta geçince de vazifesine devam etti. İlimi, takvası ve dürüstlüğü ile, çok şiddetli ve haşın olan padişahın bile sevgi ve saygısını kazandı. Doğruyu, kim olursa olsun söylemekten çekinmezdi. Yavuz'un huzuruna girdiğinde sözüne, "Allah zalimleri sevmez!" diyerek başlardı. Bir defasında padişahın, hazine memurlarından 150 kişiyi idama mahkûm ettiğini duymuş ve hemen saraya koşarak bu emrin geri alınması gerektiğini söy-

lemiştir. Yavuz "Siz böyle işlere karışmayınız, bu bir devlet işidir. Biz kendi kararımızı böyle verdik!" diyerek sert bir çıkış yapınca, Zenbilli Ali Efendi dayanamamış ve: "Bu haksız bir karardır. Biz şeyhülislam olarak sizin ahiretinizi düşünmek zorundayız. Bu kararı geri çevirmezseniz kıyamet günü cezaya uğrarsınız!" demiştir. Büyük alimin korkusuz cevabı Yavuz'u yumuşatmış, idam emrini geri almıştır.

Zenbilli Ali Efendi'ye "Zenbilli" denilmesinin sebebi bazı kaynaklarda şöyle gösterilmiştir:

Zenbilli Ali Efendi büyük Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in saltanatı süresince Şeyhülislamlıkta kaldı. Yukarıda Yavuz Sultan Selim'in bir minyatürü görülüyor

“16. asırdaki mütefekkir şeyhülislam-lardan olan bu zat, halkın kendisinden istediği fetvaları zenbile koyup hallederek, yine zenbili penceresinden sarkı-tarak iade ettiğinden dolayı İstanbul hal-kı tarafından Zenbilli Ali Efendi diye meşhurdur. O, yüksek seciyesi, hakşı-naslığı sebebiyle her sınıfa kendisini sevdirmiştir.”

Zenbilli Ali Efendi’nin bir fetva ki-tabı olan Muhtarât adında bir eseri ve ahlâk ilmine dair de ayrı bir eseri vardır.

Kanunî Sultan Süleyman zamanında da saygı ve takdir görmüş, çok yüksek bir maaşla görevine devam etmiştir: 1525 veya 1526 yılı içinde İstanbul’da vefat eden bu değerli İslâm âlimi, Zeyrek’de yaptırdığı okulun bahçesine gö-mülmüştür.

HZ. ZÜBEYR (r.a)

Babası El Avam Bin Hüveylid, annesi Hz. Muhammed (S.A.V)'in öz halası Hz. Safiye'dir. El Avam Bin Hüveylid Resûlullah'ın pâk zevcesi Hz. Hatice'nin kardeşidir. Ayrıca Hz. Zübeyr Hz. Ebubekir'in de damadıdır. Nesebi beşinci batında Peygamberimizle birleşir. Mekke'de doğmuş, annesi Hz. Safiye'nin sıkı terbiyesi altında yetiştirilerek âlicenap, cesur, bahadır ve azim sahibi bir insan olarak büyümüştür. Müslümanlar 4-5 kişiden ibaretken İslâm Dini'ni kabul edenler arasındaydı.

Tarihler İslâmiyet için sıyrılan ilk kılıcın onun olduğunu bildirmişlerdir. Müslüman olduğu için birçok eziyete katlanmış, yapılan ezalar imanını kuvvetlendirmekten başka bir işe yaramamıştır. Habeşistan'a hicret etmiş, sonra Medine'ye dönmüştür. Ensardan kardeşi Hz. Selâme'dir. Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber gazalarında gösterdiği kahramanlıklar dillere destan olmuştur. Mekke'nin Fethi sırasında Resûlullah'ın sancağını o taşımıştır. Huneyn Vakası'nda bahadırlığını göstermiş ve Peygam-

berimizin yanından zerrece ayrılmamıştır. Taif ve Tebük seferlerine de katılmış Veda Haccı'nda Resûlullah'la birlikte bulunmuştur. Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali devirlerinde devlete çok büyük hizmetleri olan seçkin sahabelerdendir. Cemel Vak'ası'nda Hz. Talha ile birlikte bulunuyor ve Hz. Aişe tarafını tutuyordu. Sonra oradan ayrılarak Basra'ya gitmiş Amr Bin Cürmüz isimli bir adam peşine takılarak O'nu namaz kılarken şehid etmiştir. Hz. Ali'ye gelen Amr Bin Cürmüz'e halife şunları söylemiştir. "Biz-zat Resulü Ekrem'den duydum. Her peygamberin havârisi vardır, benim de havârîm Zübeyr" demiştir. Ayrıca Hz. Safiye'nin oğlu (Hz. Zübeyr'i)nu öldürere cehennemî müjdele diye buyurmuştur. Sen cehennemliksin."

Hz. Ali, Hz. Zübeyr'in katili İbn-i Cürmüz'e dönerek: "Ey İbn-i Cürmüz! Ben Peygamberimizden duydum. Buyurmuştun ki: "Hz. Safiye'nin oğlu Zübeyr'i öldürere cehennemî müjdele!" demiştir.

Hz. Zübeyr son derece temiz kalpli, temiz ahlâklı, müttakî, zâhid, hak peşinde, cömert, alicenap, merhametli, rikkatli, çok yüksek ve kıymetli bir zat idi.

Resûlullah (S.A.V) onun için:

"Zübeyr benim amcamın oğludur, ümmetimdendir ve yardımcımdır."

"Talha ile Zübeyr, cennette benim komşumdur."

"Zübeyr, babam, anam sana kurban olsun." gibi övgü dolu sözler söylemiştir.

Hz. Zübeyr bir gün Peygamberimizin şehid edildiği tarzında bir haber duymuş, son derece heyecanlanarak kılıncını sıyınp tek başına müşriklerin yanına doğru yürümüştür. Yolda Resul-i Ekrem'le karşılaşınca Peygamberimiz: "Zübeyr! Nereye!" diye sormuş, O da: "Ya Rasûlullah bunların hadlerini bildirmeyel..." diye cevap vermiştir. Resul-i Ekrem O'nu durdurmuş, O'na dua etmiş ve O'nun bu engin fedakârlığını takdir etmiştir. İslâmiyet uğrunda ilk sıyrılan kılıç, Hz. Zübeyr'in kılıcı idi (Asr-ı Saadet'ten).

HZ. ZÜLKARNEYN (a.s)

Kur'ân-ı Kerîm'de, değişik ayetlerde ismi geçmektedir. İslâm alimleri O'nun peygamber mi yoksa velî bir kul mu olduğu hususunda ihtilâf etmişlerdir. Kur'ân'ın ve müfessirlerin beyanına göre Zülkarneyn kuvvet ve kudret sahibi bir kişiydi. Doğu, Batı ve kuzeyi baştan sonra dolaşmış, oradaki milletleri İslâm Dini'ne davet etmişti.

Kuzey'de Türk kavmiyle karşılaşmış ve onları Yecüc ve Mecüc taifesinin şerinden kurtarmak için büyük bir set

yapmıştır. Bu sette Türkler, Zülkarneyn'e yardım etmiş, inşaatta demir ve bakır madenleri kullanmışlardır. Zülkarneyn'in setti bu gün mevcut değildir.

Zülkarneyn'in kim olduğu konusunda çeşitli rivâyetler vardır. Bazı alimler O'nun Yunanlıların, dünyanın büyük bir kısmını fetheden hükümdarları İskender Filços olduğunu iddia etmişlerse de, aralarında uzun bir zaman farkı bulunduğundan bu iddia çürütülmüştür.

Tarihin çok eski devirlerinde yaşadığı için hakkında çok açık bilgiler elde edilemeyen Hz. Zülkarneyn'in salih bir insan olduğu ve İslâmî hükümleri

anlattığı bir gerçektir. Zira Kur'an-ı Kerim'de Allah: "Biz Zülkarneyn için yeryüzünde bir hayli kudret ve kuvvet tahsis ettik" diyerek O'nu övmüştür.

KUR'AN-I KERİMDE HZ. ZÜLKARNEYN'DEN BAHSEDEN AYETLER

"Ey Muhammed! Sana, Zülkarneyn'i sorarlar, "Onu size anlatacağım" de. Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyin yolunu ona öğretmiştik. O da bir yol tuttu. Sonunda güneşin battığı yere ulaşınca onu, kara balçıklı bir suda batıyor gördü. Orada bir millete rastladı. "Zülkarneyn! Onlara azâb da edebilirsin, iyi muâmelede de bulunabilirsin" dedik. "Haksızlık yapana azâb edeceğiz, sonra Rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azâba uğratar; ama inanıp yararlı iş işleyene, mükâfat olarak güzel şeyler vardır; ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz" dedi. Sonra yine bir yol tuttu. Sonunda güneşin doğduğu yere ulaşınca, güneşi, kendilerini elbise, binâ gibi şeylerle örtmediğimiz bir millet üzerine doğuyor buldu. İşte bunun gibi, onun yaptıklarının hepsini baştanbaşa biliyorduk.

Sonra yine bir yol tuttu. Sonunda, iki dağın arasına varınca, orada nerdeyse hiç lâf anlamayan bir millete rastladı. Dediler ki: Zülkarneyn! Doğrusu Ye'cüc ve Me'cüc bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi? "Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha iyidir. Bana gücünüzle yardım edin de sizinle onların arasına sağlam bir sed yapayım." "Bana demir kütleleri getirin" dedi. Bunlar iki dağın arasını doldurunca: "Körükleyin" dedi. Demirler akkor hâline gelince; "Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim" dedi. Artık Ye'cüc ve Me'cüc onu ne aşabildiler ve ne de delip geçebildiler. Zülkarneyn: "İşte bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin tâyin ettiği zaman gelince onu yerle bir eder; Rabbimin verdiği söz gerçektir" dedi.

(Kehf Suresi: 83-98)

HZ. ZÜLKİFL (a.s)

İki ayette ismi zikredilen Hz. Zülkifl yüce Rabbimizin peygamberlerindendir. Enbiya suresinin 85-86, ve Sâ'd sûresinin 48. ayetlerinde, "Sabreden, rahmete kavuşmuş, iyilerden" bir kimse olduğu belirtilmiştir. Bu sıfatlarla da onun fazilet ve üstünlüğü açıklanmaktadır.

Hz. Zülkifl, Hz. Elyesa'dan sonra peygamber olmuş ve uzun yıllar kavminin doğru yolu bulması için çalışmıştır. Son derece takva sahibi, Allah'dan

korkan, vazifesi uğruna her çileyi göğüsleyen büyük bir insandı. Çeşitli kaynaklarda O'nun ibadete karşı olan düşkünlüğünden ve her gece en az yüz rekat namaz kıldığından bahsedilmektedir.

Yine bazı tefsirlere göre O, aslında Hz. İlyas, yahut Yuşa b. Nun veya Zekeriya aleyhisselam'dır. Yani Hz. İlyas, yahut diğer bir ismi de Hz. Zülkifl idi. Bazı kaynaklarda ise O'nun peygamber olmayıp salih bir insan olduğu rivâyet

edilmekte, ancak bu rivâyetler alimlerin ekseriyetine göre kabul edilmektedir.

Hz. Zülkifl'in Bitlis yahut Şam'da vefat edip buralara gömüldüğü sanılmaktadır. Hakkında fazlaca bilgimiz yoktur. Söylenenlerin çoğu rivâyetler halindedir.

KÜÇÜK SÖZLÜK

A

ABİD: İbadet eden kimse.

ABRAŞ: Vücudunda bir cilt hastalığı sonucu lekeler meydana gelen adam ve bu cilt hastalığı.

ÂDİL: Adaletle davranan, doğru hükmeden kimse.

AKİBET: Son, nihayet, netice.

ÂL: Aile, evlat, sülale, nesil, soy.

ASHAB: Peygamberimize iman ederek sohbetinde bulunan. O'nu gören kimseler.

AŞİRET: Aynı asıldan gelen ve birlikte yaşayan göçebe topluluk.

AYET: Kur'an-ı Kerim'i meydana getiren cümle, veya cümle topluluklarından her biri.

AZİM: Kesen karar, gayret.

AZRAİL: Ölüm meleği, dört büyük melekten biri.

B

BATIL: Boş ve manasız, gerçeğe uymayan, haktan gayrı olan.

BATIN: Soy, nesil, kuşak.

BÂTİN: İç, içyüz, görünmeyen taraf, sır.

BÂTİNİ: Açıkça belli olmayan şeylerle ilgili.

BÂTİNİLİK: Kur'an'da yer alan bir takım hükümlerin açık manalarını bir kenara bırakıp, mecâzî manaları olduğunu ileri süren görüş sahipleri. (Bunların ekserisi İslâm dışı kabul edilmiştir.)

BEDBAHT: Talihsiz, kötü talihli kimse.

BEYAN: Söylemek, açıklamak, bildirmek.

BİAT: El sıkma suretiyle yapılan sözleşme, ahitleşme. Bir kimsenin hakimiyetini tanıma, itaat bildirme.

BİLAKİS: Tam aksine, tersine.

BOHEM: Sanat çevrelerinde yaşanan başıboş ve serseri hayat.

C

CAHİLİYE: İslâmiyet'ten önceki küfür ve sapıklık devrine ait.

CEBRAİL: Yüce Allah ile peygamberleri arasında elçilik yapan vahy meleği.

CEHENNEM: Allah'a ve Peygamberine inanmayan sapıkların gireceği azap yurdu.

CEMAAT: Dinî bir fiil (mesela namaz) için bir araya gelen topluluk.

CEMAL: Yüz güzelliği.

CENNET: Allah'a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş salih insanların gireceği yer.

CİHAD: Allah rızası için, din düşmanlarıyla yapılan savaş.

CİHET: Yön, taraf, yan, yer, semt.

CİN: Gözle görülmeyen, ama varlığı gerçek olan ruhanî yaratık.

CİZYE: İslâm ülkelerinde hristiyanlardan veya müslüman olmayan kimselerden alınan baş vergisi.

D

DÂHÎ: Olağanüstü akıl ve zeka kuvveti olan.

DEHA: Olağanüstü zeka ve anlayış kabiliyeti.

DEJENERE: Bozulma, aslı vasıflarda soysuzlaşma hali.

DELÂLET: Yol gösterme, kılavuzluk etme, rehberlik.

DİRAYET: Akıl, zeka, kabiliyet, beceriklilik.

DİRHEM: Bir ağırlık ölçüsü. Okka'nın dörtyüzde biri. 3,25 gr.

DUA: Allah'a yalvarma. Allah'tan istekte bulunma. Büyük bir ibadet.

E

EBEDÎ: Sonsuz, sonrasız.

EDEBÎ: Edebiyatla ilgili, edebiyat yönü olan.

EHL-İ BEYT: Peygamberimizin kızı, damadı ve torunlarının da dahil olduğu ailesi.

EHL-İ SÜNNET: Kur'an-ı Kerim'i ve hadisleri temel olarak alan

müslümanlar.

EKOL: Bir fikir veya sanat anlayışı olan topluluk.

EN'AM: En çok okunan Kur'an surelerinin derlenmesinden meydana gelen kitapçık.

ENSAR: Peygamberimize yakınlık gösterip yardım eden Medinelî müslümanlar.

ENTRIKA: Dalavere. Birine zarar vermek için hazırlanan düzen.

ESEF: Acıma, üzülmeye.

EVRAAT: Kur'an-ı Kerim'in en çok okunan bölümleri.

EZKAR: Zikirler, dualar.

F

FÂNÎ: Ölümlü olup, gelip geçici.

FÂSİK: Doğru yoldan çıkan, günahkâr.

FATİH: Fetheden, bir ülkeyi, şehri veya kaleyi zapteden kimse.

FAZİLET: Kişiyi ahlâklı ve iyi hareket etmeye yöneltti manevî kuvvet.

FECİR: Güneşin doğmaya başlama zamanı, tan vakti.

FELEK: Gök, sema, yörünge.

FERAGAT: Kendi haklarından isteyerek vazgeçme, fedakârlık.

FERMAN: Buyruk, emir. Yazılı padişah emri.

FISK: Doğru yoldan çıkma, günahkârlık.

G

GAFÛR: Affı ve mağfireti bol olan.

GAM: Üzüntü, dert, kaygı, taaa.

GANİMET: Savaşta askerin kılıç hakkı olarak düşmandan ele geçirdiği mal.

GASİL: Ölü yıkama.

GAYE: Maksat, hedef, netice, sonuç.

GAYZ: Kızgınlık, dargınlık, öfke, hiddet.

GAZİ: İslâmiyet için savaşan ve gaza sırasında yaralanan kimse.

GUSÛL: Boy abdesti.

H

HABİR: Haberi olan, bilgili. Yüce Allah'ın bir sıfatı.

HADİS: Hz. Peygamberimizin söz ve davranışları ve bunu konu edinen bilim dalı.

HAFİZ: Kur'an'ı baştan sona ezberleyen kimse.

HAKİMİYET: Hükümlerlik. Hakim olma hali.

HAKİR: Alçak, bayağı.

HAKŞİNAS: Hakkı tanıyan, bilen ve hakka uyan.

HALİFE: Hz. Peygamberden sonra müslümanların başına geçen imam, devlet reisi.

HARDAL: Küçük tohumlu bitki.

HEZİMET: Büyük mağlubiyet, bozgun.

HİCRİ: Tarih başlangıcı olarak Peygamberimizin hicretini alan takvim (M. 622 yılında başlar).

HİDAYET: Doğru yol, hak yolu, İslâmiyet.

HİLM: Tabiat yumuşaklığı, yumuşak huyluluk, sakinlik.

HURAFE: Dini bilgiler ve kaideler arasına karışmış yanlış bilgiler. Ba'tıl inanç.

İ

İBN: Arapça bir isim olup, oğul, erkek evlât anlamına gelen bir kelime. Bu kelime İbn-i yahut Bin veya B. harfiyle de ifade edilir.

İCABET: Kabul etme, uyma.

İCAZET: Belirli bilgileri ve maharetleri kazandığını isbat eden kimselere verilen vesika, diploma.

İCTİHAT: İslâm alimlerinin, İslâmî esaslar dahilinde bir konuda fikir ortaya koymaları. Bu çok zor, fakat şerefli bir görevdir.

İDAME: Devam ettirme.

İFFET: Ahlâkî temizlik, ırz, namus, doğruluk.

İHSAN: Bağışlama, iyilik etme, yardım.

İKTİDAR: Bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet. İdareyi elde bulundurma.

İMAR: Ma'mur etme. Bayındır hale getirip şenlendirme.

İMARET: Yoksullara yardım maksadıyla yapılan kuruluş.

Yoksullara yemek verilen aşevi.

İNKİLÂB: Bir halden başka bir hale dönme, hal değiştirme.

İNKİYAD: Boyun eğme, baş eğme, kendini teslim etme.

İRTİHAL: Dünyadan ahirete göç etmek, vefat etmek, ölmek.

İSLAH: İyi duruma getirme, bozuk ve eskimiş tarafları düzeltme.

İSNAT: Bir kusur, suç yahut kabahati başka birinin üstüne atma, iftira.

İSRAF: Saçıp savurma, lüzumsuz yere harcama.

İSRAFİL: Kıyamet günü 'Sur' üflemekle vazifeli melek. Dört büyük melekten biri.

İSTİĞFAR: Allah'a yalvarıp, günahlarının bağışlanmasını isteme. Tevbe etme.

İSTİLA: Bir ülkeyi silah gücüyle ele geçirme, işgal etme.

İŞTİGAL: Meşgul olma, uğraşma.

İTİKAD: Bir din veya mezhebin temel inanç değerleri. Allah'a kalbi bağlılık.

İTTİKA: Allah korkusuyla günahlardan uzaklaşmak, çekinmek.

İZDİVAÇ: Evlenme.

K

KABRİSTAN: Ölü gömülen yer, mezarlık.

KABZETMEK: Elde tutmak, almak, kavramak.

KADI: Hakim. Dava ve uyuşmazlıkları İslâmî ölçülere göre halleden alim kimse.

KÂTİP: Yazıcı, sekreter, bir kuruluştaki yazı işleriyle görevli kimse.

KAVİM: Kişinin içinde yaşadığı topluluk. Allah tarafından üzerlerine peygamber gönderilen cemaat, ümmet, millet.

KISSA: Hikâye, masal, destan, rivâyet, hadise.

KUDRET: Güç, kuvvet, iktidar,

Allah'ın ezeli kuvveti.

KÜNYE: Bir kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve yılı gibi vasıflarını gösteren kayıt.

L

LAİN: Lanetli, rahmetten mahrum kılınmış, mel'un şeytan.

LÂTİF: Hoş, yumuşak, güzel, şirin, ruhâni, Allah'ın isimlerinden.

LEVMETMEK: Çekiştirmek, kınamak, paylamak.

LİHYE: Sakal.

LİRİZM: Edebiyatta duygu ve heyecana çok yer veren görüş.

M

MAHARET: Beceriklilik, ustalık, hüner.

MAHİR: Becerikli, hünerli, iş bilen, elinden iş gelen.

MAHLÂS: Asıl isimden başka olup, sonradan alınan ad, takma isim. İkinci ad.

MANEVİ: Maddi olmayan, ruhi, mana ile ilgili.

MANSİB: Mevki, makam.

MAZLÜME: Vezinli ve kâfiyeli eser, şiir.

MARİFET: Kendine has ustalık, maharet, bilgi, hüner, ilim.

MARUZ: Birşeyin tesirinde olan, karşısında bulunan.

MAZHAR: Nail olan, kavuşan, erişen, şereflenen.

MEAL: Mana, mefhum, maksat, Kur'an-ı Kerim'in anlamını ihtiva eden kitap.

MEDFUN: Defnedilmiş, gömülmüş.

MEFTUN: Gönül vermiş, mübtelâ olmuş, düşkün, tutkun.

MENKİBE: Bir kahramanın veya erişmişin olağanüstülükler taşıyan hikâyesi.

MENSUB: Bir kişi veya bir şeyle ilişkisi olan.

MENSUP: Bağlı, ait.

MERSİYYE: Ölmüş bir kişinin ardından yazılmış şiir, ağıt.

MESKENET: Miskinlik, acizlik, beceriksizlik, yoksulluk.

MEŞVERET: Bir konu hakkında ehil kimselerden fikir alma, danışma. Fikir alışverişi, danışma toplantısı.

MEVKİ: Yer, yön, taraf.

MEVSUKİYET: Vesikaya dayanma, mevsuk olma. Güvenilir ve sağlam olma.

MEZİYET: Bir kişiyi, başkalarından ayıran ve yücelten vasıf. Yücelik, üstünlük, yüksek karakter.

MİKALİ: Tabiat hadiselerini idare etmekle görevli melek. Dört büyük melekten biri.

MUASIR: Aynı asırda yaşayan.

MUHAREBE: Savaş.

MUHASARA: Bir şehir veya kaleyi ele geçirmek için yapılan kuşatma.

MUKAVEMET: Dayanıklılık, karşı koyma.

MURAD: Maksat, arzu, dilek.

MUSALLAT: Fazlasıyla üstüne düşen, sık sık rahatsızlık veren.

MÜTEBER: Kabul gören, itibar edilen.

MÜCTEHİD: Herhangi bir konuda

bütün gücünü harcayarak fikir ortaya koyan İslâm alimi.

MÜDERRİS: Ders okutan medrese hocası, profesör.

MÜELLİF: Bir eser yazan kimse.

MÜMESSİL: Temsilci, elçi.

MÜNADİ: Nida eden, çağırان, seslenen, tellâl.

MÜNBIT: Eklmiş olanı iyi yetiştiren, verimli, bereketli.

MÜRİD: Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, tarikat yolcusu, devriş, mensup.

MÜRŞİD: İrşad eden, doğru yolu gösteren, rehber. Tarikat şeyhi.

MÜSTEFİT: İstifade etme, yararlanma.

MÜŞKİL: Güç, zor, çetin.

MÜTEFEKKİR: Tefekkür eden, düşünen. Düşünür, alim. Makul fikirler ortaya koyan.

MÜTEVAZİ: Alçakgönüllü olan, kendini küçük gören.

MUTTAKİ: Allah'dan çok korkan.

N

NAİL: Emeline erişen, gayesine ulaşan, muvaffak olan.

NAKKAŞ: Renkli resim ve süsleme yapan, sanatkâr.

NÂZİL: Yukarıdan aşağıya doğru inen.

NESEB: Soy, nesil, silsile, akrabalık.

NİFAK: Münafıklık, iki yüzlülük, ara bozuculuğu.

NİYAZ: Dua, yakarma, yalvarma.

NUR: Işık, aydınlık, ziya, parlaklık.

NÜBÜVVET: Nebilik,
peygamberlik.

NÜZÜL: Yukarıdan aşağıya inme.

O-Ö

ORUÇ: İslâm'ın beş şartından birisi
olup, ramazan ayında yapılan ibadet.

OSMANLICA: Batı Türkçesinin
Osmanlı devleti devrinde aldığı şekle
Tanzimat'tan sonra verilen ad.

OTAĞ: Büyük padişah çadırı.

ÖĞÜT: Nasihat, doğru ve uygun
yolu gösterme.

ÖKSÜZ: Annesi ölmüş olan çocuk.

ÖNDER: Bir harekette önde giden.
Kitleyi idare eden, lider.

ÖŞÜR: Mahsülden alınan İslâmî bir
vergi. Onda bir.

ÖZET: Hülâsa, kısa anlatım ve asıl
manasına bir kelime.

ÖZLÜ: Özü olan, verimli, anlamlı.

P

PADİŞAH: Osmanlı hükümdarı,
sultan.

PÂK: Temiz, arı, duru, saf, lekesiz.

PANAYIR: Bir yerde, yılda bir veya
birkaç kere kurulan ve birkaç gün
devam eden büyük pazar.

PANİK: Ani, bulaşıcı ve sebepsiz
yere başlayan ve önlenmesi mümkün
olmayan telâş ve korku. Kargaşa.

PAŞA: Osmanlı Devleti'nde yüksek
dereceli ünvan. Askerlikte
Tuğgenerallikten sonraki rütbe.

PAYE: Derece, mertebe, rütbe.

PERHİZ: Hastalıktan korunmak,
yahut zayıflamak için bavsurlan
yemekleri sayı, çeşit ve miktarda

kısma.

PERVASIZ: Korkusuz, çekinmesiz,
kayıtsız.

PEŞKEŞ: Hediye, armağan.

PEŞKEŞ ÇEKMEK: Yaranmak için
uygunsuz şekilde sunmak.

PEYGAMBER: Yüce Allah'ın
kullarına dinini bildirmekle
vazifelendirdiği kimse. Bunların ilki
Hz. Adem (a.s.), sonuncusu da Hz.
Muhammed (s.a.v.)'dir.

PİNTİ: Cimri, malını esirgeyen.

PİR: İhtiyar, yaşlı, kocamış. Yüce,
sözü dinlenen kimse.

POLİTİKA: Siyaset.

POST: Tüylü hayvan derisi. Makam,
şeyh makamı.

PROFESÖR: Üniversite hocası,
müderris.

PROPAGANDA: Bir fikri yaymak
için çeşitli vasıtalarla yapılan
faaliyet.

R

RAKİP: Aynı şeyi elde etmek
isteyenler.

RAMAZAN: Müslümanlarca kutsal
kabul edilen ve içinde oruç tutulan
Kameri ay.

RÂVİ: Hadis rivayet eden.

RIZA: Razi olma, hoşnutluk,
memnuniyet.

RİCA: Umma, ümit etme, dileme
isteme.

RİDA: Omuza alınan bir çeşit örtü.

RİFAT: Yükseklik, yücelik.

RİKKAT: İncelik, zerafet, nezaket,
yüflülük.

RİVAYET: Meydana gelen bir şeyi, bir sözü, bir haberi nakletme.

RİYASET: Reislik, başkanlık.

RİYAZET: Az yiyip, az uyumak. Nefsi terbiye etmek, nefsin arzularından çok ibadete yönelmek.

S-Ş

SADRAZAM: Osmanlı Devletinde hükümet başkanı. Vezir-i Azam: Başvekil.

SAFHA: Devre, merhale, bölüm.

SANCAK: Üzeri yazı işlemeli ve kenarı saçaklı büyük bayrak.

SARAÇ: Koşum, eyer takımları ve benzeri şeyler yapıp satan kimse. Meşin üzerine süsleme yapan sanatkâr.

SAYHA: Çılgılık, bağırma, haykırma, nara.

SECIYE: Karakter, yaratılış, huy, tabiat.

SEMERE: Sonuç, netice, kâr, verim.

SEYYAH: Seyahat eden, gezip dolaşan, gezginci.

SİDK: Doğruluk, dürüstlük, emînlik, güvenilir olma.

SİPAHİ: Osmanlı devletinde atlı askerî birlik, süvari.

STİL: Tarz, şekil.

SÛRE: Kur'ân-ı Kerim'in 114 kısmından her biri.

SURET: Dış görünüş, şekil, yol, üslup, tavır.

SÛKUN: Sessizlik, sakinlik.

ŞECAAT: Yiğitlik, cesurluk, korkusuzluk.

ŞERH: Açıklama, izah etme, anlatma.

ŞEYHULİSLAM: Osmanlı devletinde din işlerine bakan ilmiye sınıfının başı.

T

TAAT: Allah'a kulluk etme, ibadet, takva.

TAHRİK: Kışkırtma, azdırma, harekete koyma.

TAKVA: Allah korkusuyla günahlardan kaçınmak, Allah'ın emirlerine titizlikle uymak.

TARİKAT: Yol, usul, hal, aynı dinden olmakla beraber farklı görüş taşıyanların meydana getirdiği topluluk.

TASAVVUF: Nefsi arıtıp, ahlâkı güzelleştirerek dini yaşama.

TA'ZİM: Büyük görme, saygılı davranma, hürmet etme.

TEBAA: Bir devletin idaresi altında olanlar, tâbi olanlar.

TEHİZ: Verme, donatma, gerekli şeyleri sağlama.

TEFSİR: Açıklama, yorum. Kur'ân-ı Kerim'i insan gücünün imkânları ölçüsünde açıklama ilmi.

TEKFİN: Kefenleme.

TEKFUR: Bizans devletinde vali.

TEKKE: Tarikat mensuplarının toplanma ve zikir yeri.

TEŞRİFAT: Resmi toplantılarda uygulanan kabul resmi.

TEZHİB: Süsleme sanatı.

U

UKBÂ: Ahiret.

ULU: Yüce. büyük, şerefli, itibarlı.
ULVÎ: Yüksek, yüce, manevî.
UMRE: Hacc zamanı dışında yapılan
Kâbe ziyareti. Küçük hacc.
UMÛR: İşler, vazifeler, emirler.
UNSUR: Esas, asıl, birey.

V

VAAZ: Sözle iyiliğe teşvik, öğüt,
nasihat.
VAHY: Allah'ın peygamberlerine
ilham, rüya, Cebrail (a.s) vasıtasıyla
veya doğrudan ilahî bilgileri
aktarması.
VAİZ: Öğütçü, nasihatçı. İbadet
yerlerinde dinin emir ve yasaklarını
anlatan konuşmacı.
VAKANÜVİS: Osmanlı devletinde
resmî devlet tarihçisi.
VAKAR: Ağırbaşlılık, haysiyetini
koruma, sabır, heybet.
VAKIF: Bir mal veya mülkünü
gelirlerini hayır işlerine tahsis etme.
VASIF: Nitelik. Bir kimse veya şeyi
başkalarından ayıran kendine has
hal.
VECİZ: Kısa ve özlü söz.

Y

YAD: Hatırlama, anma.
YAFTA: Bir şeyin ne olduğunu
belirten etiket.
YAKUT: Parlak kırmızı, şeffaf
kıymetli taş.
YALAN: Doğru olmayan, yanlış,
asılsız, gerçeğe uymayan. Kandırmak
için söylenen söz.
YALÇIN: Çok dik, sarp.

YÂR: Sevgili, dost, âşinâ, tanıdık,
bildik.
YUFKA: İnce hafif.
YÜCE: Yüksek, büyük, ulu.

Z

ZÂHİD: Şüpheli şeyleri bile
terkedip, günahtan kaçan kimse.
ZÂKİR: Zikreden kimse.
ZÂVİYE: Köşe, bucak, küçük tekke.
ZÂYİAT: Zarar, ziyan kayıp.
ZERAFET: Zarıflık, incelik.
ZİFAF: Gelinle güveyin gerdeğe
girmesi.
ZİKİR: Anma, düşünme, hatırlama.
Allah'ı dil veya kalple anma.
ZİLLET: Alçaklık, hor ve hakir
olma, küçülme.
ZÜHD: Dünyaya, maddeye ve
menfaate değer vermeme. Kanaatkâr
olma.
ZÜMRE: Cemaat, topluluk, bölük,
sınıf, cins.

İÇİNDEKİLER

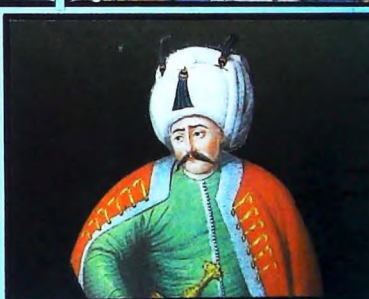
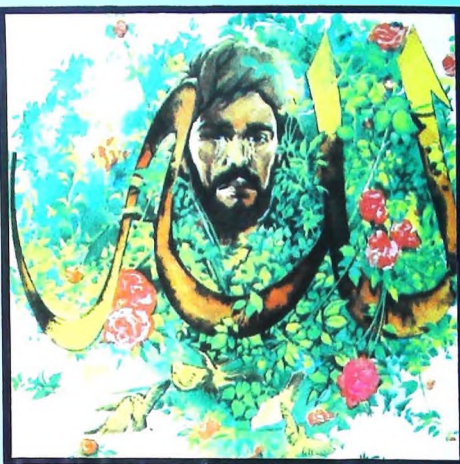
Önsöz	5
II. Abdulhamid Han	7
Abdulkadir Geylanî	10
Hz. Abdullah	12
Hz. Abdurrahman İbn-i Avf	14
Hz. Adem	16
Ahmet Cevdet Paşa	19
Ahmed Er-Rûfâî	21
Ahmed İbn-i Hanbel	23
Ahmed Karahisarî	24
Ahmed Yesevî	27
Hz. Aîşe	29
Akşemseddin	32
Alaaddin Keykubat	34
Hz. Ali	37
Ali Kuşçu	41
Alparslan	43
Hz. Amine	45
Babür Şah	47
Bâkî	50
Barbaros Hayreddin Paşa	53
Hz. Bilal-i Habeşî	57
Cem Sultan	60
Cüneyd-i Bağdadî	63
Çelebi Sultan Mehmed	65
Hz. Davud	68
Dede Korkut	70
Hz. Ebubekir	72
Hz. Ebu Eyyub el-Ensarî	76
Hz. Ebû Hureyre	80
Ebussuud Efendi	82
Hz. Elyesa	84
Emir Sultan	86

Hz. Enes Bin Malik	89
Ertuğrul Gazi	91
Evliya Çelebi	94
Hz. Eyyub	96
Farabi	
Hz. Fatıma	98
Fatih Sultan Mehmed	100
Fuzuli	102
	110
Gazi Osman Paşa	113
Gedik Ahmet Paşa	116
Hacı Bayram-ı Velî	118
Hz. Halid Bin Velid	121
Hz. Hamza	124
Hz. Harun	126
Harun Reşid	128
Hz. Hasan	131
Hz. Hassan Bin Sabit	134
Hasan-ı Basrî	136
Hz. Hatice	138
Hz. Hud	141
Hz. Hüseyin	143
İbn-i Haldun	146
İbn-i Kemal	148
İbn-i Mace	150
İbn-i Rüşd	152
İbn-i Sina	155
Hz. İbrahim	158
İbrahim Ethem	160
İbrahim Hakkı Erzurumlu	162
Hz. İdris	164
Hz. İlyas	166
İmam-ı Azam Ebû Hanîfe	168
İmam-ı Buhârî	171
İmam-ı Cafer	173
İmam-ı Ebû Dâvud	175
İmam-ı Ebû Yusuf	177
İmam-ı Eşârî	179

	181
İmam-ı Gazalî	183
İmam-ı Malik	185
İmam-ı Maturudî	187
İmam-ı Muhammed	189
İmam-ı Müslim	192
İmam-ı Nesai	194
İmam-ı Rabbani	196
İmam-ı Şafi	199
İmam-ı Tirmizî	201
Hz. İsa	205
Hz. İshak	207
Hz. İsmail	
	209
Kanuni Sultan Süleyman	213
Katip Çelebi	216
Kılıçaslan	
	219
Hz. Lokman	221
Hz. Lut	
	223
Mehmet Akif Ersoy	226
Melikşah	229
Hz. Meryem	232
Mevlâna	235
Mimar Sinan	238
Molla Fenarî	240
Molla Güranî	242
Molla Hüsrev	244
Muhammed İkbâl	246
Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)	257
Muhammed Nakşibend	258
IV. Murad	262
Murad Hüdavendigâr	265
Hz. Musa	
	267
Nasreddin Hoca	270
Necip Fazıl Kısakürek	272
Nizamülmülk	275
Hz. Nuh	
	278
Oruç Reis	

Hız. Osman	280
Osman Gazi	283
Hız. Ömer	286
Ömer Bin Abdulaziz	290
Piri Reis	293
Rabia Adeviye	295
Hız. Sa'd İbn-i Ebî Vakkas	297
Hız. Said İbn-i Zeyd	299
Said-i Nursî	301
Hız. Salih	303
Selahaddin Eyyubî	305
Selman-ı Farisî	308
Süfyan-ı Sevrî	310
Hız. Süleyman	312
Süleyman Çelebi	315
Şeyh Edebâlî	317
Şeyh Hamdullah	320
Şeyh Sadi	323
Şeyh Şamil	326
Hız. Şit	329
Hız. Şuayb	331
Hız. Talha	334
Tarik Bin Ziyad	337
Tiryaki Hasan Paşa	340
Turgut Reis	343
Hız. Ubeyde İbn-i Cerrah	346
Uluğ Bey	348
Hız. Üzeyr	351
Hız. Veysel Karanî	353
Hız. Yahya	355
Yahya Kemal Beyatlı	357
Hız. Yakub	360
Yavuz Sultan Selim	362
Yıldırım Beyazıd Han	366

Haz. Yunus	371
Yunus Emre	373
Haz. Yusuf	376
Yusuf Has Hacib	379
Haz. Zekeriya	382
Zenbilli Ali Efendi	384
Haz. Zübeyr	387
Haz. Zülkarneyn	389
Haz. Zülkifl	391
Küçük Sözlük	393
İçindekiler	401

İSLÂM BÜYÜKLERİ

ANSİKLOPEDİSİ